

ISSN 3027-6101 (Print)
ISSN 2985-2544 (Online)

JOURNAL OF HUMANITIES

NARESUAN UNIVERSITY

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2567

จิราพร
29 ก.ค. 2556

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อวารสาร วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ISSN: 3027-6101 (Print)
ISSN: 2985-2544 (Online)

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

จุดประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยด้านภาษา วรรณคดี คติชน ปรัชญา ศาสนา ดนตรี และนาฏศิลป์ ของอาจารย์และนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ ตลอดจนบุคคลทั่วไป

สถานที่ติดต่อ บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง
จ.พิษณุโลก 65000
E-mail: humanjournal@hotmail.com
โทรศัพท์ 0-5596-2072

การตีพิมพ์ซ้ำ บทความใดๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียน หากต้องการตีพิมพ์ซ้ำ
ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน

ภาพจากปก นายวชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์

ขอความรู้ใด ตลอดจนข้อคิดเห็นใดๆ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านโดยเฉพาะ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร และกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

วารสารมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2567

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชมณี

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพล สุวรรณครินทร์
ดร.ปฐวี พรหมเสน

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลป์ธรรม
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีศวี ยืนเสน
ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ อัมโ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนาธิปไตย จตุทะศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพกา พุกขิมา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุสิทธิ์ อมรวิชศักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล วิจารณ์สมบุญ
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ เชิดชู

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยนเรศวร

เลขานุการ

นางสาวณัฏชา แก้วเจริญเนตร

บทบรรณาธิการ

ท่านสมาชิกและผู้อ่านที่เคารพทุกท่าน

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการด้านการสอนภาษาอังกฤษ ภาษาศาสตร์ วรรณกรรม ดนตรี และปรัชญา จำนวน 12 เรื่อง

บทความวิจัยด้านการสอนภาษาอังกฤษได้แก่ *การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) ของ* คำนึ่ง เจนการ และวิภารัตน์ แสงจันทร์ บทความวิจัยด้านภาษาศาสตร์ได้แก่ *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์ในภาษาไทย ของ* ธัญญากุล พรทิพย์พานิช *การวิเคราะห์ระบบใจความหลักของข้อความเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ (X) ของ* วิชกานต์ เมธาวิริยะกุล และเพ็ญภา คล้ายสิงห์โต *การอ้างอิงและอุดมการณ์ในแฮร์รี่ พอตเตอร์กับเครื่องรางยมทูต: ความเป็นปรัภักษ์และความเป็นพวกพ้อง ของ* ศุภรวิณี ปุณฺณเสริม และ อรทัย ชินอัศวพงศ์

บทความวิจัยด้านวรรณกรรมพุทธศาสนา นวนิยาย และเรื่องสั้น ได้แก่ *สัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดก: บทบาทและความสำคัญต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ของ* สายหยุด บัวทุม *วรรณกรรมพหุความเป็นชายและความเป็นชายอำนาจในนวนิยายเรื่องชายแพศยาของ* ว.วินิจฉัยกุล *ของ* ธวานันท์ คำลือ *ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายของ* กิตติศักดิ์ คงคา *ของ* กุลณัฐ บางสุข *พัชลินจ์ จินนูน และ* วราเมษ วัฒนไชย

บทความวิจัยและบทความวิชาการด้านดนตรีไทยและดนตรีสากลได้แก่ *การปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัฟพวรรณรัตน์ ของ* ประชากร ศรีสาคร *เพลงเชิดนอกกับการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก ของ* วรรณฤทธิ์ ไหมทอง *บทเพลงหลายเวอร์ชัน: กรณีศึกษา “รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา” เพลงประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ ของ* ธรรศ อัมโร

บทความวิชาการด้านปรัชญาได้แก่ *ความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์ ของ* ปรีชา บุตรรัตน์ *วิเชียร แสนมี และ* ประภาส แก้วเกตุพงษ์ *และนอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยที่น่าสนใจเรื่อง* *เมืองทาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่ ของ* จุฑารัตน์ เกตุปาน

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความเพื่อขอรับพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสนอข้อแนะนำ

อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง กองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนามาตรฐานวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป หากท่านมีข้อคิดชมหรือข้อสงสัยประการใด สามารถติดต่อสอบถามหรือส่งข้อเสนอแนะของท่านมาได้ที่อีเมล humanjournal@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย / บทความวิชาการ

การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL)

คำนึ่ง เจนการ และวิภารัตน์ แสงจันทร์.....1

การปรับปรุงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์

ประชากร ศรีสาคร.....23

พหุความเป็นชายและความเป็นชายอำนาจในนวนิยายเรื่องชายแพศยาของ ว.วินิจฉัยกุล

ภูวนันท์ คำลือ.....38

เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่

จุฑารัตน์ เกตุปาน.....53

สัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดก: บทบาทและความสำคัญต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

สายหยุด บัวทุม.....67

บทเพลงหลายเวอร์ชัน: กรณีศึกษา “รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา” เพลงประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ

ธรรศ อัมโร.....82

References and Ideology in Harry Potter and the Deathly Hallows: Hostility and Partisanship

Supparawin Prungserm and Orathai Chinakharapong.....102

เพลงเชิดนอก กับการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก

รณฤทธิ์ ไหมทอง.....118

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์ในภาษาไทย

ธัญญ์ฐากุล พรทิพยพานิช.....134

การวิเคราะห์ระบบใจความหลักของข้อความเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ (X)
วิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล และเพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต.....158

ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายของกิตติศักดิ์ คงคา
กุลณัฐ บางสุข พัทธินิจ จินนุ่น และวราเมษ วัฒนไชย.....180

ความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์
ปรีชา บุตรรัตน์ วิเชียร แสนมี และประภาส แก้วเกตุพงษ์.....197

แนะนำผู้เขียน.....212

ข้อมูลสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์.....215

การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL)¹

The Development of Practical Skill Packages for Industrial Technician Teachers to Enhance the English Language Teaching Based on Content and Language Integrated Learning (CLIL)

คำนึ่ง เจนการ² และวิภารัตน์ แสงจันทร์³

Khamnueng Jenkarn⁴ and Wiparat Sangjun⁵

(Received: 10 February 2021; Revised: 14 October 2021; Accepted: 30 November 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด CLIL 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของชุดฝึก และ 3) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อชุดฝึก กลุ่มตัวอย่างคือครูช่างอุตสาหกรรม จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจปัญหาและความต้องการ 2) ชุดฝึกอบรมจำนวน 10 ชุด 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 4) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และวิเคราะห์หาค่า t -test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัญหาด้านภาษาอังกฤษ 2) ผลการพัฒนาชุดฝึกได้ชุดฝึกจำนวน 3 โมดูล รวม 10 ชุดฝึก และ 3) ผลการนำชุดฝึกไปใช้ พบว่า 3.1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกสูงกว่าเกณฑ์ E_1/E_2 เท่ากับ 80/80 3.2) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 3.3) กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 3.4) กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่า มีความเป็นไปได้ในการนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้ และ 3.5) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะ ครูช่างอุตสาหกรรม การเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL)” หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴ Ph.D. Student, Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University

⁵ Associate Professor, Dr., Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop a practical skill packages for industrial teachers to enhance English language teaching based on CLIL principles, 2) study the output of the CLIL practical skill packages, and 3) study teachers' opinions regarding the CLIL practical skill packages. The sample group comprised six industrial technician teachers. The research instruments included 1) ten practical skill packages, 2) a survey of teachers' problems and needs, 3) tests and rubrics to assess learning outcomes, 4) teachers' unstructured oral interviews, and 5) the teachers' satisfaction questionnaires. The obtained data were analyzed by mean and standard deviation, content analysis, efficiency and a dependent t-test. The findings of the research indicated that 1) most of the teachers had difficulty using English language, 2) the development of the CLIL practical skill packages resulted in three modules, 3) the results of implementing the CLIL practical skill packages are as follows: 3.1) the efficiency of a practical skill packages was higher than the standard criterion (80/80), 3.2) the teachers' knowledge and understanding were significant at the 0.00 level, 3.3) the teachers' ability to create a CLIL lesson plan was significant at the 0.00 level, 3.4) the teachers believed the CLIL method was potentially beneficial for the implementation, and 3.5) the teachers' satisfaction was at the highest level with a mean of 4.58 and a standard deviation of 0.41.

Keywords: Practical skill packages, Industrial technician teachers, Content and language integrated learning, English as a medium of instruction

บทนำ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษถูกใช้อย่างแพร่หลาย คนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่และภาษาที่สองมากถึง 1.35 พันล้านคน (Statista, 2021) และเป็นภาษาที่ใช้ในอินเทอร์เน็ตมากที่สุด คิดเป็นอัตราส่วนถึง 25.9% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก (Johnson, 2022) จากความสำคัญดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้ส่งเสริมให้พลเมืองมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรภาษาอังกฤษ เช่น English Program (EP), Mini English Program (MEP) และ Bilingual (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ตามความพร้อมของสถานศึกษา แต่พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น ใช้งบประมาณจำนวนมาก ครูและนักเรียนต้องมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษระดับสูง ครูต่างชาติเปลี่ยนงานบ่อย (จิตติมา เสนาจิตต์ และ จุฑามณี ตระกูลมุกดา, 2560) และจากการศึกษาปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร MEP ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคใต้ของสุวิศา สงครี (2560) พบว่าตำราเรียนไม่เพียงพอ ขาดแคลนสื่อทัศนูปกรณ์และสื่อที่เป็นของจริง ครูส่วนใหญ่มีคุณสมบัติทางการภาษาอังกฤษขาดความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

ในด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ จากรายงานการติดตามและประเมินผลนโยบายการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับ Thailand 4.0 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562) พบว่าความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้น ป.6 ม.3 ม.6 ปวช. และ ปวส. ที่เรียนหลักสูตร EP/MEP เมื่อเทียบกับมาตรฐานสากลของยุโรป (The Common European Framework of Reference for Languages) หรือ CEFR ยังมีมาตรฐานต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

รายงานดัชนีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ (EF English Proficiency Index) ของสถาบันภาษา Education First ในปี 2021 พบว่าประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 100 จาก 112 ประเทศ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มความสามารถด้านภาษาอังกฤษต่ำมาก (Very Low Proficiency) และจากรายงานผลการสอบ TOEIC พบว่าคนไทยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าหลายประเทศในเอเชีย (Education First, 2021) แสดงถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่ยังต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง เนื่องจากประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก วิชาภาษาอังกฤษถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา รวมถึงมีการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรภาษาอังกฤษ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังอยู่ในระดับต่ำ โดยจะเห็นได้จากรูปแบบการสอนวิชาภาษาอังกฤษในประเทศไทย ครูจะคุ้นชินกับวิธีการสอนที่เน้นโครงสร้างหลักไวยากรณ์เป็นสำคัญ ระบบการเรียนการสอนมุ่งให้สอบผ่านเหมือนการติว ไม่ได้เน้นกระบวนการใช้ภาษา เน้นความถูกต้องและความจำมากกว่าการสื่อสารทำให้นักเรียนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้คนไทยจะเรียนภาษาอังกฤษเป็นเวลา 12 ปี ในชั้นประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาก็ตาม (“ทำไมคะแนนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยจึงย่ำแย่,” 2561)

Krashen และ Terrell (1983) ได้ให้ความเห็นว่า การสอนที่ดีที่สุดคือการใช้ภาษาเพื่อส่งผ่านความหมาย ไม่ใช่การมุ่งเรียนภาษาอย่างจริงจัง วิธีการสอนแบบ Content Based Instruction (CBI) เป็น การเรียนภาษาผ่านเนื้อหา ไม่มุ่งไปที่การเรียนภาษาโดยตรง นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการที่ครูคอยช่วยพัฒนาความรู้ที่เป็นเนื้อหา เช่น การจดบันทึก การสรุป และการแยกแยะข้อมูล ทำให้ได้รับความรู้กว้างไกลมากขึ้นนอกเหนือจากความสามารถด้านภาษา แต่พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้นการเรียนภาษาผ่านเนื้อหา นักเรียนบางคนคาดหวังที่จะพัฒนาความสามารถด้านภาษาให้ลึกซึ้ง เนื่องจากเป็นวิชาภาษาอังกฤษไม่ใช่เรียนเนื้อหา มีข้อจำกัดด้านการเสริมความรู้ที่เป็นเนื้อหา เนื่องจากครูวิชาภาษาอังกฤษมีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านภาษา แต่ไม่เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (Peachey, n.d.) สอดคล้องกับรายงานของทตททริยา เวื่อนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน (2559) ซึ่งได้สำรวจ การรับรู้การเรียนรู้อังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) หรือ ESP ของ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก พบว่าปัญหาที่พบในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของผู้เรียนคือ การขาดแคลนผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ในขณะที่ผู้สอนมีปัญหาด้านการขาดโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันหรือในสถานที่ทำงาน

ในปี 1990 กลุ่มประเทศในยุโรปได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ เรียกว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning: CLIL) ให้ความสนใจทั้งภาษา (Language) และเนื้อหา (Content) โดยใช้ภาษาเป้าหมาย (Target language) เป็นสื่อพาความรู้ ไม่สนใจเฉพาะแค่ภาษาหรือเนื้อหาอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ทั้งภาษาและเนื้อหาต้องผสมผสานร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจากการเรียนภาษาที่ใช้เนื้อหาเป็นตัวขับเคลื่อนภาษา ในขณะที่ CLIL ใช้ภาษาเป็นตัวขับเคลื่อนเนื้อหา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ทั้งเนื้อหาและภาษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบ CLIL มีความสามารถด้านภาษาเพิ่มมากขึ้น โดยที่ยังคงมีความรู้ด้านเนื้อหาไม่แตกต่างจากการสอนด้วยภาษาแม่ Bentley (2010) ได้อ้างว่าจากผลวิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาเนื้อหาแบบ CLIL กับการเรียนเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนที่เริ่มเรียนแบบ CLIL ในระดับประถมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาจะรู้คำศัพท์ที่หลากหลายมากกว่า มีความมั่นใจการใช้ภาษาเป้าหมายเหมือนภาษาแม่ และมีระดับความสามารถทางภาษาสูงกว่า ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสามารถทางภาษาดีกว่าและมีทัศนคติต่อการเรียนในเชิงบวก ในขณะที่ยังคงมีความรู้ด้านเนื้อหาเหมือนกับการเรียนด้วยภาษาแม่

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการสอนวิชาภาษาอังกฤษ, หลักสูตร EP/MEP, EIS และ CLIL

หัวข้อ/ หลักสูตร	วิชาภาษาอังกฤษ	EP/MEP	EIS	CILL
ความสามารถ ของครู	ครูภาษาอังกฤษ	ครูไทย/ครูต่างชาติ ที่มีความสามารถ ด้านภาษาสูง	ครูที่สอนอยู่ที่เดิม โดยอบรมให้ความรู้ เพิ่มเติม	ครูที่สอนอยู่ที่เดิม โดย อบรมให้ความรู้เพิ่มเติม
ความสามารถ ของนักเรียน	-	มีความสามารถ ด้านภาษาอังกฤษ	-	-
ภาษาที่ใช้ สอน	ภาษาอังกฤษหรือ ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ	ภาษาใดก็ได้
เป้าหมาย การเรียน	ความรู้และทักษะ ภาษาอังกฤษ	ความรู้เนื้อหาและ ทักษะภาษาอังกฤษ	ความรู้เนื้อหาและ ทักษะภาษาอังกฤษ	ความรู้เนื้อหาและทักษะ ภาษาเป้าหมาย
กลยุทธ์ การสอน	การสอน ภาษาอังกฤษ	สอนเหมือนภาษา แม่ (L1)	- SSF: S = Short, S = Simple, F = Familiar - สอนจากง่ายไป ยาก	- 4Cs นักเรียนต้องนำ ความรู้เนื้อหาวิชาที่เรียน มาสื่อสารด้วย ภาษาเป้าหมาย - ใช้การเรียนรู้เชิงรุก - ใช้หลักทฤษฎีการได้มา ซึ่งภาษาที่สอง (SLA)

หัวข้อ/ หลักสูตร	วิชาภาษาอังกฤษ	EP/MEP	EIS	CILL
				- ให้ความสำคัญทั้งเนื้อหาและภาษา - สอนจากง่ายไปยาก
วิชาที่สอน	วิชาภาษาอังกฤษ	วิชาใดก็ได้ (ยกเว้นวิชาภาษาไทย)	วิชาคณิตศาสตร์, วิชาวิทยาศาสตร์, วิชาคอมพิวเตอร์, และวิชาภาษาอังกฤษ	วิชาใดก็ได้ (ยกเว้นวิชาภาษาไทย)

จากตารางจะเห็นว่าการเรียนรู้แบบ CLIL มีความแตกต่างจากสอนวิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตร EP/ MEP และหลักสูตร EIS หลายด้าน เช่น ใช้ครูที่สอนวิชาเนื้อหาอยู่เดิม ไม่จำกัดความสามารถด้านภาษาของนักเรียน เนื่องจากค่อย ๆ เรียนรู้และฝึกฝนได้ ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมให้นำความรู้ด้านภาษาไปใช้สื่อสารในเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อสร้างความรู้เนื้อหาและฝึกทักษะภาษา

ในการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะทางภาษา รวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง Alipichev et al. (2017) ได้ศึกษาความสำเร็จของหลักสูตร CLIL มหาวิทยาลัยประเทศรัสเซีย พบว่านักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาน้อยกว่าการเรียนด้วยภาษารัสเซีย เนื่องจากขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ เกือบทุกประเทศที่ใช้หลักสูตรการเรียนรู้แบบ CLIL จะเปิดโอกาสให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มเติม เช่น ประเทศฟินแลนด์จัดอบรมให้ครูที่สอนแบบ CLIL ในฐานะที่เป็นภาษาทางการ (Official language) และภาษาต่างประเทศ (Foreign language) ประเทศสเปนกำหนดให้ CLIL เป็นทางเลือกหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เป็นโปรแกรมหลักที่ครูต้องกลับมาเข้ารับการอบรม นอกจากนั้นรัฐบาลยังสนับสนุนให้ครูไปศึกษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาทักษะภาษาและเทคนิคการสอนอีกด้วย ประเทศสวีเดนให้ครูที่มีประสบการณ์เป็นผู้อบรมครูที่บรรจุใหม่ โดยร่วมมือกับสถาบันอบรมต่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนครู เพื่อสร้างเว็บไซต์สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ระหว่างกัน สหภาพยุโรปได้สนับสนุนงบประมาณให้แก่โครงการ CCN (CLIL Cascade Network) และจัดทำหนังสือชื่อ “CLIL Teacher's Competence Grid” เพื่อเป็นคู่มือพัฒนาทักษะและความสามารถเบื้องต้นสำหรับครู (Almenta, 2011) ประเทศญี่ปุ่นได้ก่อตั้งสมาคมการสอน CLIL หรือ J-CLIL มีกิจกรรมประกอบด้วย การศึกษา การสัมมนา การเผยแพร่วารสาร การพัฒนาสื่อการสอน เครื่องช่วยวิจัย และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL

ประเทศไทยเริ่มมีการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา เช่น รุ่งระวี สมะวรรณนะ (2553) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษา โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อตาม ทฤษฎีการเรียนรู้เน้นประสบการณ์และแนวคิด CLIL เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพและความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าสามารถช่วยสร้างความรู้และความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีขึ้น พรพิมล ประสงค์พร (2557) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL พบว่าครูมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสูงขึ้น และเห็น ความสำคัญของการอบรมที่มีผลต่อการพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ Kewara (2017) ได้ศึกษาการจัดทำ คู่มือรวบรวมประโยคภาษาอังกฤษของวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาที่ 1-4 เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ เป็นภาษาอังกฤษ ตามกรอบแนวคิด 4Cs พบว่าครูส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเนื้อหาเหมาะสมและ ถูกต้อง ช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ สามารถใช้เป็นคู่มือสนับสนุนครูวิชาคณิตศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรม เพื่อสอนแบบ CLIL

โรงเรียนช่างฝีมือทหารเป็นสถาบันการศึกษา สังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการ กองทัพไทย มีหน้าที่ให้การศึกษาประเภทวิชาอุตสาหกรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้ได้ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถตามความต้องการของส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงกลาโหม กับเพื่อผลิต ช่างฝีมือสาขาต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาล มีนโยบายส่งเสริม ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากำลังพลของกระทรวงกลาโหม ผลการ ประเมินที่ผ่านมามีรายงานว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ พัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนช่างฝีมือทหารมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการควบคู่ด้านภาษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมสำหรับสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอน เป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่สอนวิชาเนื้อหา ซึ่งเป็นครูช่างอุตสาหกรรมที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบสตาร์ทเทอร์นิต (Starting system) สังกัดโรงเรียนช่างฝีมือทหาร จำนวนทั้งสิ้น 18 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน

สาเหตุที่เลือกใช้ประชากร สังกัดโรงเรียนช่างฝีมือทหาร เนื่องจากการฝึกอบรมต้องใช้ระยะเวลาและต่อเนื่อง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีวินัยและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมถึงสถานศึกษาต้องมีนโยบายที่ชัดเจนจึงจะสามารถดำเนินการฝึกอบรมได้ครบตามกำหนด

2. เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสำรวจปัญหาและความต้องการ แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบประเมินความพึงพอใจ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะ รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลความต้องการ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาสร้างชุดฝึก ประกอบด้วย วิธีการพัฒนารูปแบบชุดฝึก แนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ภาษาอังกฤษสำหรับช่างอุตสาหกรรมที่ใช้เรียนเนื้อหา ภาษาอังกฤษที่ใช้จัดการเรียนรู้ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของครูช่างอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL เป็นการนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผลการสังเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมาออกแบบชุดฝึก ทำให้ได้ชุดฝึกที่ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ CLIL ด้านภาษาอังกฤษสำหรับช่างอุตสาหกรรมสำหรับการสอนเนื้อหา และด้านภาษาอังกฤษที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับใช้จัดกิจกรรมในห้องเรียน แล้วนำไปจัดทำเป็นแผนการฝึกอบรมและสื่อการเรียนรู้ประกอบ

การฝึกอบรมทั้งที่ใช้ในห้องเรียนและฝึกฝนออนไลน์ด้วยตัวเอง ชุดฝึกผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้

แบบ CLIL จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านช่างอุตสาหกรรม จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 2 คน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูช่างอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายการวิจัยแล้วปรับแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การนำชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปทดลองใช้ฝึกอบรม เป็นการทดลองใช้ชุดฝึก โดยนำไปใช้ฝึกอบรมครูช่างอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ใช้ห้องปฏิบัติการแผนกช่างยานยนต์ โรงเรียนช่างฝีมือทหาร เป็นสถานที่ฝึกอบรม จำนวน 11 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 44 ชั่วโมง หลังฝึกอบรมทุกครั้ง ผู้เข้าอบรมจะได้รับมอบหมายให้ทำงาน 1 ชิ้น สำหรับนำไปวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึก (E1)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล เป็นการนำเครื่องมือวิจัยไปใช้เก็บข้อมูล ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ งานมอบหมายท้ายชุดฝึกแบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อน (Pre-test) และหลังการฝึกอบรม (Post-test) ประกอบด้วย แบบทดสอบชนิดปรนัยสำหรับวัดความรู้ความเข้าใจ และชนิดอัตนัยสำหรับวัดความสามารถแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม เครื่องมือที่เก็บข้อมูลทั้งหมดผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่านหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประเมินผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพ (E1/E2) ของชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) ตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์กระบวนการฝึกอบรม โดย E1 ได้จากคะแนนงานมอบหมายหลังการฝึกอบรมทุกครั้ง ส่วน E2 ได้จากคะแนนหลังการฝึกอบรม (Post-Test)

4.2 วิเคราะห์วัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านความสามารถในการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ ทั้งก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม โดยการทดสอบหาค่า t-test (Dependent Sample)

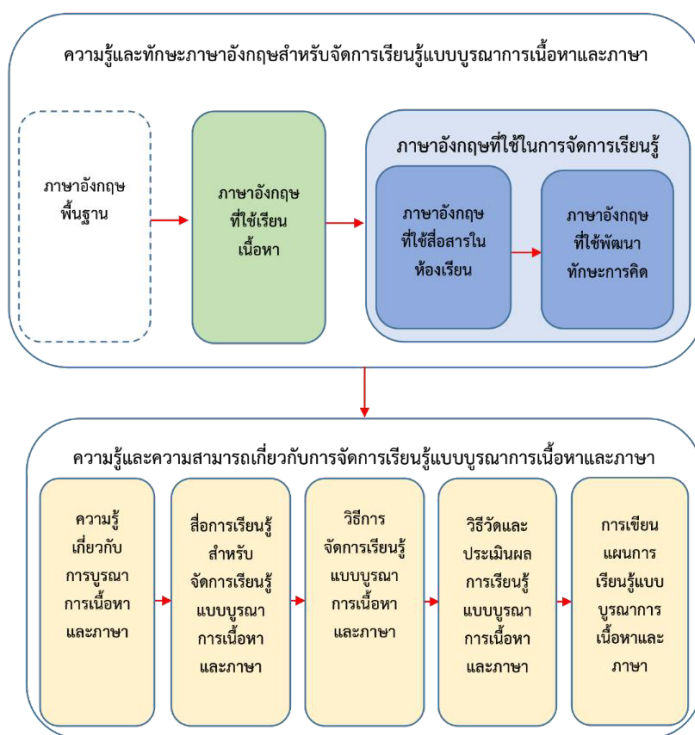
4.3 วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.4 วิเคราะห์ผลการสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะครูทางอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL

จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พบว่าครูสอนเนื้อหาที่ต้องการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ควรพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะ ประกอบด้วยสองด้าน ได้แก่ ด้านความรู้และทักษะภาษาอังกฤษ สำหรับจัดการเรียนรู้ และด้านความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL แสดงดังภาพที่ 1

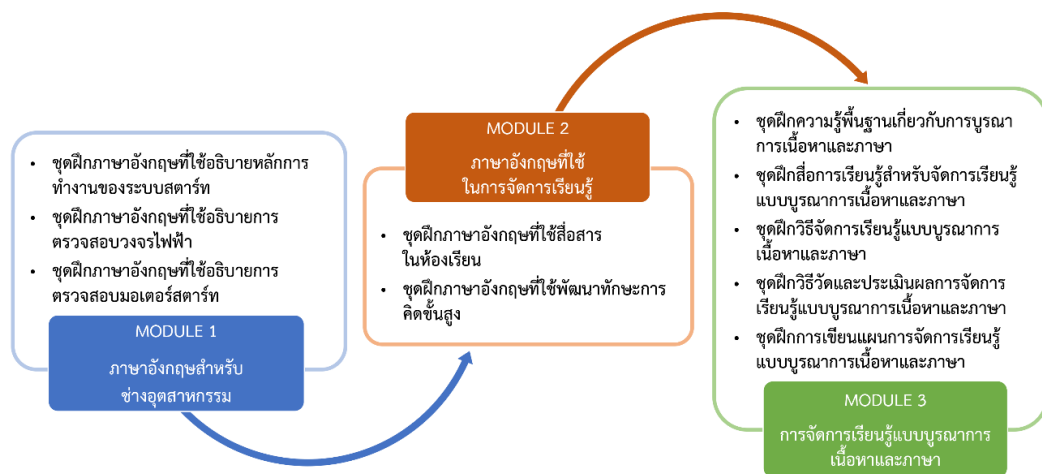
ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ
สำหรับจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

จากภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะสำหรับจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ควรประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาษาอังกฤษพื้นฐาน เช่น ความสามารถในการสื่อสารทั่วไปและความรู้ด้านหลักไวยากรณ์ เป็นต้น หากครูมีความรู้และทักษะในกลุ่มนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องฝึกอบรมกลุ่มภาษาอังกฤษที่เรียนเนื้อหาสำหรับใช้อธิบายบทเรียน ครูต้องได้รับการฝึกอบรมทั้งคำศัพท์เฉพาะและประโยคที่ใช้อธิบายเนื้อหา กลุ่มภาษาอังกฤษที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบ CLIL จะส่งเสริมทักษะ

การคิดขั้นสูง (Higher order thinking) และทักษะการสื่อสาร ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในกลุ่มนี้เพื่อนำไปใช้สื่อสารกับนักเรียน ด้านความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน สื่อการเรียนรู้ วิธีจัดการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผล และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีประสบการณ์สอนวิชาเนื้อหา 6-10 ปี มีเพียง 2 คนที่มีความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษเบื้องต้น สามารถปฏิบัติงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะทางภาษา เข้าใจคำสั่งที่ไม่ซับซ้อนได้ ส่วนที่เหลืออีก 4 คน ไม่มีเกณฑ์บอกระดับคุณภาพ เนื่องจากคะแนนต่ำกว่า 60 ทุกคนไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับชาวต่างชาติ มีปัญหาความมั่นใจในการสื่อสารมากที่สุด ลำดับรองลงมา ไม่ทราบคำศัพท์ เรียบเรียงประโยคไม่ได้ และออกเสียงภาษาอังกฤษไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการสำรวจความต้องการมาบูรณาการเพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ
ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

จากภาพที่ 2 โครงสร้างชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 โมดูล รวม 10 ชุดฝึก ใช้เวลาฝึกอบรมรวม 44 ชั่วโมง รายละเอียดดังนี้

โมดูลที่ 1 ภาษาอังกฤษสำหรับช่างอุตสาหกรรม

ฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องระบบสตาร์ท (Starting system) สำหรับนำไปใช้อธิบายเนื้อหาวิชา โดยศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ โครงสร้างประโยค ประกอบด้วย 3 ชุดฝึก ได้แก่ ชุดฝึกภาษาอังกฤษที่ใช้อธิบายหลักการทำงานของระบบสตาร์ท ชุดฝึกภาษาอังกฤษที่ใช้อธิบายการตรวจสอบวงจรไฟฟ้า และชุดฝึกภาษาอังกฤษที่ใช้อธิบายการตรวจสอบมอเตอร์สตาร์ท ใช้เวลาฝึกอบรมรวม 12 ชั่วโมง

โมดูลที่ 2 ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

ฝึกอบรมเกี่ยวกับภาษาอังกฤษที่ใช้สื่อสารในห้องเรียน และภาษาอังกฤษที่ใช้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อนำไปใช้ดำเนินกิจกรรมในช่วงต่าง ๆ โดยการศึกษาคำศัพท์ โครงสร้างประโยค ประกอบด้วย 2 ชุดฝึก ได้แก่ ชุดฝึกภาษาอังกฤษที่ใช้สื่อสารในห้องเรียน และชุดฝึกภาษาอังกฤษที่ใช้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ใช้เวลาฝึกอบรมรวม 12 ชั่วโมง

โมดูลที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ประกอบด้วย ประกอบด้วย 5 ชุดฝึก ได้แก่ ชุดฝึกความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ CLIL ชุดฝึกสื่อการเรียนรู้สำหรับจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ชุดฝึกวิธีจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ชุดฝึกวิธีวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL และชุดฝึกการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ใช้เวลาฝึกอบรมรวม 20 ชั่วโมง แต่ละโมดูลมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ควรฝึกอบรมตามลำดับเพื่อ นำความรู้โมดูลแรกไปใช้ซ้ำในโมดูลถัดไป เช่น นำไปใช้สร้างประโยคภาษาอังกฤษให้นักเรียนเปรียบเทียบชิ้นส่วนที่แตกต่างกันของมอเตอร์ไฟกระแสดตรงและมอเตอร์ไฟกระแสสลับ (Compare the different parts of a DC motor and an AC motor.) จะเห็นว่า DC motor และ AC motor เป็นคำศัพท์เฉพาะได้จากการฝึกอบรมโมดูลที่ 1 ส่วน Compare เป็นคำกริยาที่ใช้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analyze) ได้จากการฝึกอบรมโมดูลที่ 2 เป็นต้น

2. ผลการนำชุดฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาไปใช้

2.1 ผลการใช้ชุดฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความรู้ความเข้าใจ ตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 80/80 ซึ่ง E1 คือคะแนนงานมอบหมายหลังการฝึกอบรมทุกครั้ง ส่วน E2 คือคะแนนหลังการฝึกอบรม (Post-Test) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนทดสอบหลังฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะความรู้ทางอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาตั้งแต่ระดับชุดฝึกและคะแนนหลังฝึกอบรม (Post-Test)

	คะแนนทดสอบหลังเรียนของชุดฝึกทั้ง 11 ชุด ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน												
	โมดูล 1 ชุดฝึกที่ 1 ภาษา อังกฤษที่ใช้ อธิบาย หลักการ ทำงานของ ระบบ สตาร์ท	โมดูล 1 ชุดฝึกที่ 2 ภาษา อังกฤษที่ใช้ อธิบายการ ตรวจสอบ วงจรไฟฟ้า	โมดูล 1 ชุดฝึกที่ 3 ภาษา อังกฤษที่ใช้ อธิบายการ ตรวจสอบ มอเตอร์ สตาร์ท	โมดูล 2 ชุดฝึกที่ 1 ภาษา 1/1	โมดูล 2 ชุดฝึกที่ 2 ภาษา 2/1	โมดูล 2 ชุดฝึกที่ 2 ภาษา อังกฤษที่ใช้ พัฒนา ทักษะการ คิดขั้นสูง	โมดูล 3 ชุดฝึกที่ 1 ความรู้ พื้นฐาน เกี่ยวกับ การบำรุงน การเนื้อหา และภาษา	โมดูล 3 ชุดฝึกที่ 2 สื่อการ เรียนรู้ สำหรับการ เรียนรู้แบบ เนื้อหาและ ภาษา	โมดูล 3 ชุดฝึกที่ 3 วิธีจัดการ เรียนรู้แบบ เนื้อหาและ ภาษา	โมดูล 3 ชุดฝึกที่ 4 วิธีจัดการ ประเมินผล การจัดการ เรียนรู้แบบ เนื้อหาและ ภาษา	โมดูล 3 ชุดฝึกที่ 5 การเขียน แผนการ จัดการ เรียนรู้แบบ เนื้อหาและ ภาษา		
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	110	20
1	7	8	8	8	9	8	8	8	9	8	9	90	16
2	8	8	9	8	9	8	9	10	10	9	9	98	17
3	7	7	8	8	9	7	9	8	8	9	8	88	15
4	7	7	8	7	8	7	8	9	8	8	8	85	14
5	8	8	9	9	9	8	8	9	10	9	9	96	17
6	9	9	9	10	10	9	9	10	9	9	9	102	20
$\bar{X}$	7.67	7.83	8.50	8.33	9.00	7.83	8.50	9.00	9.00	8.67	8.67	93.17	16.50
S.D.	0.75	0.69	0.50	0.94	0.58	0.69	0.50	0.82	0.82	0.47	0.47	5.96	1.89
ร้อยละ	76.67	78.33	85.00	85.00	90.00	78.33	85.00	90.00	90.00	86.67	86.67	84.70	82.50
ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะความรู้ทางอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ													84.70 / 82.50

จากตารางที่ 2 พบว่ามีประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรม (E1) เท่ากับ 84.70 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.50 สรุปได้ว่า ชุดฝึกมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 84.70/82.50 เป็นไปตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 80/80

2.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความรู้ความเข้าใจ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา ด้านความรู้ความเข้าใจ

	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	P
ก่อนฝึกอบรม	6	9.17	2.40	17.52	0.000**
หลังฝึกอบรม	6	16.67	2.16		

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนก่อนฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ย 9.17 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.40 คะแนน หลังฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ย 16.67 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.16 คะแนน และมีค่า t (Dependent Sample) เท่ากับ 17.52 ค่า P เท่ากับ 0.00 สรุปได้ว่า ครูช่างอุตสาหกรรมหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

2.1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความสามารถในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา ด้านความสามารถในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้

	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	P
ก่อนฝึกอบรม	6	5.42	0.53	17.22*	0.000**
หลังฝึกอบรม	6	8.82	0.67		

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนก่อนฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ย 5.42 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 คะแนน หลังฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ย 8.82 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 คะแนน

และมีค่า t (Dependent Sample) เท่ากับ 17.22 ค่า P เท่ากับ 0.00 สรุปได้ว่า ครูช่างอุตสาหกรรมหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านความสามารถในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

2.2 ผลการใช้ชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้ชุดฝึก

2.2.1 ประเมินจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

1) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำความรู้และหลักการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้จัดการเรียนรู้วิชาช่างอุตสาหกรรมในโรงเรียนช่างฝีมือทหาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเป็นไปได้และจำเป็นต้องทำ เนื่องจากไม่ยากเกินไปจนครูปรับตัวไม่ได้ แต่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษเพิ่มเติม รวมถึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ

2) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำวิธีจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเป็นไปได้ เนื่องจากวิชาช่างอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เรียกชื่อเครื่องมือและชิ้นส่วนทับศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่แล้ว แค่เพิ่มคำศัพท์เข้าไปเชื่อมโยงให้เป็นประโยค ซึ่งทั้งครูและนักเรียนไม่ต้องปรับตัวมากเกินไป

3) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำความรู้และหลักการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนช่างฝีมือทหารและในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม แยกเป็นรายบุคคล ดังนี้

ก. ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำวิธีจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนช่างฝีมือทหาร ตัวอย่างเช่น

...มีความเป็นไปได้แน่นอน แต่ครูต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านทักษะภาษาอังกฤษ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาด้านเทคนิคการสอนที่ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย...

(ครูหนึ่ง)

...มีความเป็นไปได้ แต่ครูต้องมีการเตรียมตัว ใช้วิธีการจัดเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐาน และเหมาะสม ต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดี...

(ครูสี่)

ข. ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำวิธีการเรียนรู้แบบ CLIL ไปใช้จัดการเรียนรู้ในอาชีวศึกษา ตัวอย่างเช่น

...มีความเป็นไปได้ไม่ยากจนเกินไป เนื่องจากคำศัพท์ของทุกสาขาวิชาชีพ เรียกชื่อทับศัพท์ภาษาอังกฤษ แคนำคำศัพท์เข้าไปเชื่อมเป็นประโยคง่าย ๆ เพื่อสื่อความหมาย...

(ครูหนึ่ง)

...มีความเป็นไปได้ ครูไม่ต้องปรับตัวใหม่ เนื่องจากคู่มือวิชาต่าง ๆ ล้วนเป็นภาษาอังกฤษอยู่แล้ว เพียงแค่นำมาปรับใช้ให้ถูกต้อง การแปลเป็นภาษาไทยทำให้ความหมายผิดเพี้ยน โดยเฉพาะคำศัพท์เทคนิค...

(ครูห้า)

ค. ความคิดเห็นต่อวิธีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาไปใช้จัดการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น

...อาจจะยากในช่วงแรก ๆ แต่ถ้าทำตามวิธีการที่ได้รับการฝึกอบรมมาก็สามารถทำได้...

(ครูสาม)

...ครูและนักเรียนมีความรู้ด้านภาษาอยู่แล้ว เพียงแค่ขาดโอกาสในการนำมาใช้ หากได้ใช้ในสาขาวิชาชีพที่นักเรียนเลือกเรียน จะช่วยให้เกิดความคล่องแคล่วและความมั่นใจมากยิ่งขึ้น...

(ครูหก)

4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ต้องการเพิ่มเวลาฝึกฝนภาษาอังกฤษที่ใช้เรียนเนื้อหาและภาษาอังกฤษที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความคล่องแคล่วและความมั่นใจในการนำไปใช้สื่อสาร โดยเสนอให้อบรมในช่วงเช้า แล้วฝึกฝนต่อในช่วงบ่ายตามความสะดวกของแต่ละคน

2.2.2 ผลการใช้ชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ด้านความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้ชุดฝึก ประเมินจากแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านประสบการณ์การเรียนรู้				
1.1	ก่อนเข้าร่วมอบรม ฉันไม่มีความรู้ความด้านนี้มาก่อน	4.33	0.75	มาก
1.2	ระหว่างการเรียนรู้กิจกรรม ฉันได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3	ฉันได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมการอบรมครั้งนี้	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านความรู้ ความสามารถหลังการฝึกอบรม				
2.1	ฉันเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา	4.50	0.47	มากที่สุด
2.2	ฉันเข้าใจและสามารถออกแบบสื่อการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาได้	4.33	0.47	มาก
2.3	ฉันเข้าใจและสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาได้	4.33	0.47	มาก
2.4	ฉันเข้าใจและสามารถออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาได้	4.50	0.50	มากที่สุด
2.5	ฉันเข้าใจและสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาได้	4.50	0.50	มากที่สุด
2.6	ฉันเข้าใจคำศัพท์และสามารถใช้ภาษาอังกฤษอธิบายหลักการได้ทำงานของระบบสตาร์ทได้	4.33	0.47	มาก
2.7	ฉันเข้าใจคำศัพท์และสามารถใช้ภาษาอังกฤษอธิบายการตรวจสอบวงจรไฟฟ้าได้	4.67	0.47	มากที่สุด
2.8	ฉันเข้าใจคำศัพท์และสามารถใช้ภาษาอังกฤษอธิบายการตรวจสอบมอเตอร์สตาร์ทได้	4.67	0.47	มากที่สุด
2.9	ฉันเข้าใจคำศัพท์และสามารถใช้ภาษาอังกฤษสำหรับสื่อสารในห้องเรียนได้	4.33	0.47	มาก
2.10	ฉันเข้าใจคำศัพท์และสามารถใช้ภาษาอังกฤษสำหรับพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงได้	4.33	0.75	มาก
3. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม				
3.1	การอบรมเปิดโอกาสให้ฉันได้ใช้ทักษะการคิด	5.00	0.00	3.1
3.2	การอบรมเปิดโอกาสให้ฉันได้ลงมือปฏิบัติ	4.50	0.76	3.2
3.3	การอบรมเปิดโอกาสให้ฉันได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น	5.00	0.00	3.3
รวม		4.58	0.41	มากที่สุด

ตารางที่ 5 เป็นการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านความรู้ความสามารถหลังการฝึกอบรม และด้านการจัดกิจกรรมการอบรม ผลการประเมินพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 พิจารณาเป็นรายด้านการประเมิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมการอบรมมากที่สุด

อภิปรายผลวิจัย

1. การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับ

จากผลการวิจัย แสดงว่าชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมสำหรับสอนเป็นภาษาตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการฝึกอบรมได้ เนื่องจากมีประสิทธิภาพ มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นและทัศนคติในเชิงบวก ตามที่ปรากฏในผลวิจัย ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควบคู่กับความรู้ด้านเนื้อหา ช่วยทำให้นักเรียนไทยมีความสามารถด้านภาษาสูงขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนสายอาชีพ รูปแบบชุดฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมายังสามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาชุดฝึกทักษะวิชาชีพอื่นได้ด้วย

2. รูปแบบชุดฝึกและการค้นพบข้อมูลใหม่

2.1 การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นการฝึกอบรมแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับการจัดการเรียนรู้แบบในห้องเรียน พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า ผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษไม่สูงก็สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองขึ้นมาได้ มีความมั่นใจ กล้าสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น แต่ต้องใช้เวลาฝึกฝนและทำกิจกรรมมากกว่าที่ออกแบบไว้ ข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า ครูช่างอุตสาหกรรมผู้ที่มีความสามารถทางภาษาไม่สูง ก็สามารถฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาได้ ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรฝึกอบรมในต่างประเทศ ที่กำหนดให้ครูต้องมีความสามารถด้านภาษาระดับ Intermediate หรือ CEFR ระดับ B2 ขึ้นไป จึงจะสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้

2.2 การใช้ภาษาอังกฤษในการฝึกอบรม ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมด้วยวิธีบูรณาการเนื้อหาและภาษา โดยใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาสำหรับเรียนเรื่องระบบสตาร์ทรถยนต์ การใช้ภาษาสำหรับสื่อสารในห้องเรียน และการใช้ภาษาสำหรับพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่าสามารถดำเนินการได้ครอบคลุมทุกกิจกรรม ผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมเป็นไปตามจุดประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bentley (2010), Bertaux et al. (2010) และ Hillyard (2011) และขอบเขตเนื้อหาการฝึกอบรมของสถาบันต่าง ๆ เช่น Richard Language Center, Bell University, ADC College, KKCL English, Executive

Training Institute และ Macmillan Publishers Ltd. แสดงให้เห็นว่า สามารถจำกัดขอบเขตการฝึกทักษะภาษาอังกฤษเฉพาะที่จำเป็นต้องนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้ โดยที่ไม่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพหรือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

2.3 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ แล้วพัฒนาเป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้สำหรับใช้ฝึกอบรม ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1: ให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาสำหรับเรียนเนื้อหา กลยุทธ์ที่ 2: ใช้ข้อมูลและสื่อการสอนที่หลากหลาย (Rich input) กลยุทธ์ที่ 3: การเรียนแบบเสริมต่อความรู้ (Scaffolding) กลยุทธ์ที่ 4: ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ (Active learning) กลยุทธ์ที่ 5: กระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์และผลักดันให้เกิดผลผลิตทางภาษา (Rich Interaction and pushed output) และกลยุทธ์ที่ 6: ยึดหลักการ 4Cs กลยุทธ์ทั้ง 6 บูรณาการมาจากแนวคิดของ Montalto et al. (2016); Meyer (2010); Mehisto et al. (2008) และ Lesca (2012) ซึ่งมีความหลากหลายรวมกันถึง 14 กลยุทธ์

ผลการนำไปใช้พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ สามารถทำงานมอบหมายทำกิจกรรมของแต่ละชุดฝึกได้ แสดงว่ากลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาใหม่สามารถนำไปใช้ได้

2.4 แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปและขั้นตอนการสอน โดยสร้างเป็นแบบฟอร์มที่มีรายละเอียดครอบคลุมกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดชั่วโมง มีช่องระบุคำศัพท์ โครงสร้างประโยค และประโยคภาษาอังกฤษที่ควรต้องใช้พูดในแต่ละช่วงกิจกรรม ซึ่งดัดแปลงมาจาก Iprase (2015) ผลการนำไปใช้พบว่าเข้าใจง่าย มีขั้นตอนชัดเจน สะดวกต่อการนำไปใช้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แสดงว่าแบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. จากการสอบถามกลุ่มประชากรที่ไม่ประสงค์เป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้เหตุผลว่าเนื่องจากมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษไม่สูง จึงรู้สึกไม่มั่นใจเมื่อต้องสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ บางคนให้เหตุผลว่ามีภาระงานมาก ไม่สะดวกเข้ารับการฝึกอบรมที่ต้องใช้เวลานาน ปัญหาดังกล่าว เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดการฝึกอบรม

2. ความต่อเนื่องของการฝึกอบรม บางครั้งกลุ่มตัวอย่างมีภาระงานที่จำเป็น ทำให้เข้ารับการฝึกอบรมไม่ตรงเวลา แต่เนื่องจากต้องนำความรู้ในช่วงแรกไปใช้ทำกิจกรรมในช่วงต่อไป จึงจำเป็นต้องรอให้ครบพร้อมกันทุกคน ดังนั้นควรพิจารณาห้วงเวลาฝึกอบรมที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่มีภาระงานสำคัญ หรือจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับศึกษาล่วงหน้าด้วยตนเอง เพื่อลดเวลาฝึกอบรมในห้องเรียน

3. ชูดีฝึกมีเนื้อหาและรายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องใช้ความตั้งใจสูง หากต้องการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับภาระงานประจำและปัจจัยด้านอื่น ๆ ควรแบ่งการฝึกอบรมออกเป็น ช่วง ๆ เพื่อลดความเครียดและไม่กระทบต่อภาระงาน ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

1.1 ต้องคำนึงถึงประสบการณ์สอนวิชาเนื้อหาและทักษะภาษาอังกฤษของแต่ละบุคคล เพื่อนำมา จัดกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีระดับใกล้เคียงกัน แล้วพัฒนาชุดฝึกทักษะให้สอดคล้องกับคนกลุ่มใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถจัดกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีระดับใกล้เคียงกันได้ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อย ดังนั้น จึงควรพัฒนาชุดฝึกปรับพื้นฐานของแต่ละคนก่อนมาฝึกอบรมรวมกัน

1.2 การจัดลำดับชุดฝึก ควรคำนึงถึงการนำความรู้และทักษะไปใช้ซ้ำในชุดฝึกถัดไป เพื่อทำให้เกิด การฝึกฝนทบทวนอย่างต่อเนื่อง ช่วยทำให้เห็นความเชื่อมโยงของแต่ละส่วน

1.3 ควรฝึกอบรมด้วยวิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกได้รับ ประสบการณ์ตรง ไม่ควรใช้วิธีบรรยายให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเข้าใจยากและต้องใช้เวลาอธิบายนาน

2. การนำชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาไปใช้ฝึกอบรม

2.1 ควรเพิ่มเวลาการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น อย่างน้อยชุดฝึกละหนึ่งวัน โดยเริ่มฝึกอบรมในช่วงเช้า หากผู้เข้ารับการฝึกอบรมคนใดไม่เข้าใจหรือไม่มั่นใจ สามารถฝึกทบทวนเพิ่มได้ในช่วงบ่าย แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

2.2 ควรสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมที่เป็นมิตรและเสริมแรงบวก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึก ปลอดภัย ผ่อนคลาย ไม่เครียด อยากรเรียนรู้ตลอดเวลา ถ้าที่จะพูดหรือซักถามประเด็นที่ไม่เข้าใจ ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ต่อการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจและความสามารถ เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงการฝึกอบรม ให้เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา สามารถนำมา ปรับใช้ได้บริบทของประเทศไทย เป็นการเรียนรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยยกระดับความสามารถด้าน ภาษาอังกฤษของนักเรียน นอกเหนือจากหลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) ที่มีอยู่เดิม ซึ่งมีข้อจำกัด

ด้านงบประมาณ ครูผู้สอน และพื้นฐานความรู้ด้านภาษาอังกฤษของนักเรียน ตามที่รัฐติมา เสนาจิตต์ และ จุฑามณี ตระกูลมุกดา (2560) นิสากร จารุมณี และ สุธิศา สงศรี (2560) ได้ศึกษาไว้ ดังนั้นจึงควรมีการนำไปศึกษาทดลองใช้ พร้อมทั้งขยายผลไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในระดับประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา ให้แก่ครูสายอาชีพประเภทวิชาอื่น ๆ ที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะและเรียกคำทับศัพท์ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรม จึงน่าจะมีความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน (Application) ฝึกทักษะภาษาอังกฤษออนไลน์ เพื่อเตรียมความพร้อมสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา เนื่องจากครูแต่ละคนมีพื้นฐานภาษาอังกฤษแตกต่างกัน หากสามารถฝึกอบรมด้วยตนเองได้จะทำให้มีเวลาฝึกฝนเพิ่มมากขึ้น ช่วยสร้างความมั่นใจเมื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้

3. ควรมีการวิจัยต่อยอดจากการวิจัยนี้เกี่ยวกับการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในด้านเนื้อหาและด้านภาษา ความพึงพอใจ ปัญหาและข้อค้นพบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 43/2546 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมนโยบายหลักเกณฑ์ และวิธีจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ**. สืบค้น 12 สิงหาคม 2559, จาก https://www.cpw.ac.th/CPW_Document/circular-146951466520160726023105.pdf

รัฐติมา เสนาจิตต์, และ จุฑามณี ตระกูลมุกดา. (2560). สภาพปัญหาการดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษแบบ MEP กรณีศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสงขลา. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**, 11(24), 75-80.

ทัตติยา เรือนคำ, และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน. (2559). การสำรวจการรับรู้การเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**, 5(2), 77-94.

ทำไมคะแนนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยจึงย่ำแย่มาติดกัน 8 ปีแล้ว. (2561, 5 พฤศจิกายน). **บีบีซี นิวส์ ไทย**. สืบค้น 5 มีนาคม 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-46093794>

- นิสากร จารุมณี, และ สุธิศา สงศรี. (2560). **สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร Mini English Program ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นจาก <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/12066>
- พรพิมล ประสงค์พร. (2557). การเสริมสร้างสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL). **วารสารศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 37(3), 81-88.
- รุ่งระวี สมะวรรณนะ. (2553). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อตามทฤษฎีการเรียนรู้เน้นประสบการณ์และแนวคิดการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับภาษา เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพและความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น** (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21321>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **รายงานการติดตามและประเมินผลนโยบายการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อรองรับ Thailand 4.0**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Alipichev, A. Y., Galushkin, A. A., Dronova, S. Y., & Panfilova, E. A. (2017). Toward Successful Implement of CLIL Course in Russian University. *XLinguae Journal*, 10(4), 345-356.
- Almenta, E. (2011). *CLIL Teacher Training Across Europe. Current State of the Art, Good practices and Guidelines for the Future*. Retrieved December 20, 2018, from <https://www.academia.edu/1712187>
- Bentley, K. (2010). *The TKT Course CLIL Module*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bertaux, P., Coonan, C. M., Frigols-Martin, M. J., & Mehisto, P. (2010). *The CLIL Teacher's Competence Grid*. Retrieved October 3, 2017, from http://tplusm.net/CLIL_Competences_Grid_31.12.09.pdf
- British Council. (2013). *CLIL: A lesson plan*. Retrieved January 2, 2018, from <https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/CLIL%20a%20lesson%20plan.pdf>
- Education First. (2021). *The World's Largest Ranking of Countries and Regions by English Skills*. Retrieved December 20, 2021, from <https://www.ef.co.th/epi/>
- Hillyard, S. (2011). First steps in CLIL: Training the teachers. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 4(2), 1-12.

- Iprase. (2015). *TKT CLIL lesson plan*. Retrieved January 3, 2018, from <https://www.iprase.tn.it/lesson-plan>
- Johnson, J. (2022). *Most Common Languages Used on the Internet 2020*. Retrieved January 28, 2022, from <https://www.statista.com/statistics/262946/most-common-languages-on-the-internet/#:~:text=As%20of%20January%202020,%20English,percent%20of%20global%20internet%20users>
- Kewara, P. (2017). Phrasebook: A Way Out for CLIL Teachers in Thailand. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 10(1), 49-73.
- Krashen, S. D., & Terrell, T. D. (1983). *The natural approach: Language acquisition in the classroom*. Hayward, Calif: Alemany Press.
- Lesca, U. (2012). *An Introduction to CLIL Notes Based on a CLIL Course at British Study Center – Oxford*. Retrieved November 7, 2017, from https://www.itis.biella.it/europa/pdf-europa/CLIL_Report.pdf
- Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. London: Macmillan Publishers.
- Meyer, O. (2010). Towards quality CLIL: successful planning and teaching strategies. *Pulso*, 10, 11-29.
- Montalto, S. A., Walter, L., Theodorou, M., & Chrysanthou, K. (2016). *The CLIL Guidebook*. Retrieved 10 November 2017, from <https://www.daimon.org/lib/ebooks/CLIL-Book-En.pdf>
- Peachey, N. (n.d). *Content-Based Instruction*. Retrieved April 11, 2017, from <https://www.teachingenglish.org.uk/article/content-based-instruction>
- Statista. (2021). *The Most Spoken Languages Worldwide 2021*. Retrieved December 15, 2021, from <https://www.statista.com/statistics/266808/the-most-spoken-languages-worldwide/>

การปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัปปวรรณรัตน์

Thai String Ensemble Methodology: A Case Study of

Associate Professor Dr.Yootthana Chuppunnarat

ประชากร ศรีสาคร¹

Prachakon Srisakon²

(Received: 23 Mar 2022; Revised: 18 May 2023; Accepted: 20 May 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัปปวรรณรัตน์ จากเพลงถอนสมอ เถา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพของศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช ผลการวิจัย พบว่า 1) ลีลาของสำนวนกลอนยังคงไว้ซึ่งตามต้นแบบอย่างครูเจดิม ม่วงแพศรี (ศิลปินแห่งชาติ) และมีการปรับปรุงสำนวนกลอนไปตามบริบท 2) กลวิธีการปรับวงเป็นไปตามแนวทางอย่างครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) โดยบรรเลงด้วยแนวบรรเลงเรียวเป็นทางหนู การรับร้องใช้เม็ดพรายลดแนวเสียง และส่งร้องใช้กลวิธีการทอดลงและบูรณาการกับเม็ดพรายบัวไวโย และการเตรียมความพร้อมเพรียงในการบรรเลง กล่าวคือการจัดระเบียบร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมในการวางตำแหน่งมือให้เกิดความพร้อมเพรียงและเป็นระเบียบสวยงาม

คำสำคัญ: การปรับวง วงเครื่องสายไทย ยุทธนา จัปปวรรณรัตน์

Abstract

This research aims to explore the methodology of Thai string ensembles, focusing on Associate Professor Dr. Yootthana Chuppunnarat's song "Thon Somor Thao," by employing the qualitative research methods developed by Professor Dr. Suphang Chantavanich. The findings reveal: 1) A dedication to maintaining the original poetic forms as defined by National Artist Chaloe Muangphraesi, alongside nuanced modifications to adapt to contemporary contexts; 2) The Thai String Ensemble Methodology is applied in accordance with the principles of National Artist Prasit Thavorn, featuring the "Ryo Bpen Hang Nhoo" technique, which transitions the music from slow to fast. This method incorporates the "Rub Rong" singing technique, allowing musicians to subtly capture the melody from vocalists, and "Tsong Rong," which emphasizes a gentle deceleration of the melody, seamlessly integrated with the "Bua Wai Yai" technique for a fading effect. Additionally, the research highlights the importance of performance

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² Assistant Professor, Department of Music, Faculty of Humanities, Naresuan University

readiness, particularly the strategic positioning of musicians' hands, to ensure organized and visually harmonious execution.

Keywords: Ensemble methodology, Thai string ensemble, Yoothana Chuppunnarat

บทนำ

ดนตรีไทยถือเป็นตัวแทนอารยธรรมของมนุษยชาติไทยที่สะท้อนภูมิปัญญาสูงสุดของชาติไว้แขนงหนึ่ง ศิลปินทั้งหลายจึงนับว่าได้มีโอกาสที่ดีกว่ามนุษย์อื่นใดที่ได้ลิ้มรสชั้นแรกของความงามในสุนทรียะแห่งดนตรีไทยอันนำไปสู่การหลุดพ้นไปจากวิถีโลกมนุษย์ที่สับสนและวุ่นวาย และไม่ว่าดนตรีชาติใดในโลกนี้ล้วนแต่ประสงค์เพื่อสร้างความงามทางสุนทรียะด้วยกันทั้งสิ้น โดยจุดหมายปลายทางแห่งความงามนั้นคือ คุลยภาพแห่งความกลมกลืน

พลวัตของดนตรีไทยได้ขึ้นมาถึงระดับศึกษา “ศึกษา” นี้ ข้าพเจ้าใช้ตามศาสตราจารย์กิตติ บุญเชื้อ ราชบัณฑิตสาขาปรัชญาสุนทรีศาสตร์เพื่อเทียบกับคำว่า Classic ของฝรั่ง” (พิชิต ชัยเสรี, 2557, หน้า 3) จนกระทั่งมีรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจน เช่น รูปแบบการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด รูปแบบการประสมวง และโอกาสในการใช้ เป็นต้น เมื่อเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะในการดำเนินทำนองที่แตกต่างกัน จึงนำไปสู่การวิวัฒนาการของรูปแบบการประสมวงขึ้นเพื่อใช้ในโอกาสต่าง ๆ ตามบริบท หรืออาจกล่าวได้ว่า ดนตรีไทยนั้นถูกสร้างมาเพื่อกาลเทศะวิภาค (Demarcation) เป็นสำคัญ เพื่อบรรเลงบอกช่วงเวลา เช่น โหมโรงเช้าใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมในตอนเช้า โหมโรงเย็นใช้ประกอบพิธีกรรมในตอนเย็น เป็นต้น แม้ว่าดนตรีไทยจะสร้างมาเพื่อกาลเทศะวิภาค แต่ก็มิได้ละเลยต่อหน้าที่ในการจูงใจอย่างในพิธีไหว้ครู หรือการบรรเลงเพื่อการฟัง

การประสมวงดนตรีไทยมีวิวัฒนาการอย่างเป็นลำดับ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี โดยในแต่ละวงนั้นมีคุณค่า มีลักษณะจำเพาะ มีระเบียบวิธีในการบรรเลง และโอกาสในการใช้ที่แตกต่างกัน “ปี่พาทย์ต้องตีให้กลัว เสภาต้องตีให้เด่น มโหรีต้องตีให้หลับ นางหงส์ต้องตีให้ลืมตาย” (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2564) การจะบรรเลงวงดนตรีใด ๆ เพื่อให้สุนทรียภาพะนั้นสำเร็จ ย่อมผ่านกระบวนการฝึกซ้อม การปรับปรุง การตกแต่งการบรรเลงให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่วิชาการดุริยางค์ไทยได้กำหนดรูปแบบไว้เป็นมาตรฐานโดยกรอบ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เรียกว่า “การปรับวง” การปรับวงจะช่วยเสริมสร้างการบรรเลงให้มีสุนทรีयरสมมากยิ่งขึ้น “การปรับวง หมายถึง การปรับปรุง หรือปรับปรุงแต่ง หรือตกแต่งการบรรเลงดนตรีให้ดีขึ้น ถูกต้องตามหลักมาตรฐาน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จนเป็นที่นิยมและยอมรับกันว่าดีและถูกต้อง” (บุญช่วย โสวัตร, 2524, หน้า 4)

การปรับวงเป็นผลมาจากค่านิยมในการประชันในหมู่เจ้านาย ราชินิกุลประจำวังต่าง ๆ และกลุ่มคนชนชั้นสูงเพื่อมีไว้ประดับฐานะ และพยายามจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการสอน การประพันธ์ และ

การปรับวงมาประจำวงของตนเอง “เพื่อมุ่งมั่นสร้างศักยภาพในเชิงการแข่งขันระหว่างกัน ดังเช่น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ต่างมีวงดนตรีไทยไว้ในอุปถัมภ์ของตนเอง เพื่อให้เห็นถึงฐานะทางสังคมของคนชั้นสูงในสมัยนั้น” (ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, 2561, หน้า 2)

เมื่อพระมหากษัตริย์พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่นาฏศิลป์และดนตรีเป็นเบื้องต้นแล้ว ก็เป็นธรรมดาที่เจ้านายและผู้มีบรรดาศักดิ์อื่น ๆ จะต้องคล้อยตามพระราชนิยม ต่างก็พากันให้การอุปการะเกื้อกูลแก่นาฏศิลป์และดนตรีไทยทั่วกัน นาฏศิลป์และดนตรีไทยในสมัยหนึ่งจึงเป็นเครื่องแสดงฐานะทางสังคม (Status Symbol) ของคนชั้นสูงในสมัยนั้น บ้านใครมีพิพาทที่ยี่สิบระเลงได้ดี หรือมีละครที่แสดงได้ดีมีคนชมและมีตัวละครมากหรือมีทั้งสองอย่างตลอดจนการเล่นอื่น ๆ ที่เนื่องอยู่ในนาฏศิลป์และดนตรี เจ้าของบ้านก็มักจะมิผู้นิยมยกย่องว่าเป็นผู้มีบุญวาสนา

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2522, หน้า 5)

เมื่อการดนตรีล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน ลักษณะของแบบแผนดนตรีไทยในการบรรเลงได้มีรูปแบบที่ชัดเจน “ลักษณะของดนตรีที่แสดงถึงลักษณะของความเป็นไทยโดยมีการจัดระเบียบจนมีลักษณะที่เรียกว่า ดีเลิศหรือชั้นสูง และกำหนดใช้เป็นแบบอย่างสืบต่อกันมา” (บุญช่วย โสวัตร และนิสิตปริญญาโท สาขาดุริยางค์ไทย รุ่นที่ 1, 2539, หน้า 5) เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในวงการดนตรีไทย ว่าด้วยเรื่องของการปรับวง ซึ่งเป็นวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ปรับวง ผู้บรรเลง และเพลงดนตรี องค์ความรู้นี้ได้ถูกเรียบเรียงด้วยหลักวิชาการและได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรทางดนตรีในสถานศึกษาหลายแห่ง หรือแม้แต่การส่งเสริมการประกวดดนตรีไทยตามหน่วยงานต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า หากมีการจัดประกวดดนตรีไทยเมื่อใด ผู้เข้าร่วมประกวดไม่อาจปฏิเสธกลวิธีการปรับวงได้แม้แต่น้อย อาจกล่าวได้ว่าการประกวดดนตรีไทยอยู่คู่กับการปรับวงก็ว่าได้

ปัจจุบันการบรรเลงวงเครื่องสายไทยเป็นที่นิยมอย่างมาก แต่ก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่เนือง ๆ ถึงแนวทางการบรรเลงวงเครื่องสายไทยที่ผิดเพี้ยนไปจากชนบ ทั้งเรื่องผู้กล่าวนวกลอนเป็นทางของตนเอง การสอดทำนองให้มีความกลมกลืน การบรรเลงให้มีความเรียบทั้งแนวบรรเลงและแนวเสียง การรับร้องส่งร้องให้มีความสนิท การสร้างคุณภาพเสียงในการบรรเลง และความคิดสร้างสรรค์ในการปรับวงได้อย่างเหมาะสมกับประเภทของวงดนตรีและประเภทเพลง

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบรรเลงวงเครื่องสายไทย จึงให้การสนับสนุนผ่านการประกวดดนตรีไทยทั้งในระดับเขตจนถึงระดับชาติ หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยนเรศวรก็เป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนการประกวดดนตรีไทยระดับภาคเหนือตอนล่างมาโดยตลอด

ในวงการดนตรีไทยมีครูอาจารย์และศิลปินที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันออกไป หากจะกล่าวถึงผู้ที่มีความชำนาญด้านเครื่องสายไทย ผู้นั้นย่อมผ่านประสบการณ์ตรงทางดนตรีไทยมาอย่างมาก และเป็นผู้มีชื่อเสียงทางดนตรีไทยอย่างประจักษ์ในวงการดนตรีไทย ด้วยผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้นของการบรรเลงวงเครื่องสายไทยดังที่กล่าวข้างต้น จึงเห็นว่ารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ เป็นผู้ที่เหมาะสมด้วยทุกประการที่ควรศึกษาหลักการปรับวงเครื่องสายไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ เป็นบุคลากรทางการศึกษา และเป็นผู้ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ในวงการดนตรีไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเครื่องสายไทย ได้รับการสืบทอดวิชาซอด้วงและซออู้จากครูเฉลิม ม่วงแพศรี (ศิลปินแห่งชาติ) และศึกษาวิชาซออู้เพิ่มเติมจากครูฉนวน จิยะจันทร์ นอกจากนี้ยังเรียนวิชาการปรับวงดนตรีไทยจากครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ สร้างชื่อเสียงโดยการปรับวงดนตรีไทยให้โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชะนะเลิศ 3 ปีซ้อน ระดับชาติ และส่งวงเครื่องสายไทย “วงสิทธิเสนาะ” เข้าร่วมประกวดดนตรีระดับชาติ ชนะเลิศการประกวดระดับประชาชน จัดโดยมหาวิทยาลัยรามคำแหง อีกทั้งยังเป็นวิทยากร และเป็นกรรมการดนตรีไทยให้กับหลายสถาบัน อาทิเช่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นต้น ปัจจุบันรองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีกทั้งดำรงตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ เพื่อให้ทราบถึงกลวิธีการปรับวงเครื่องสายไทยอันพึงปฏิบัติตามขนบโบราณ และเป็นการรวบรวมแนวคิดการปรับวงเครื่องสายไทยที่รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ ได้รับการสืบทอดมาจากครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะประจำชาติมิให้ผิดเพี้ยนไปจากขนบโบราณ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพของศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช (2551) โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลวิจัย ดังนี้ 1) สังเกตอย่างมีส่วนร่วม 2) บันทึกโน้ต 3) ค้นคว้างานวิชาการ 4) สื่อดิจิทัล (YouTube) 5) สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัพพวรรณรัตน์ เป็นสำคัญ และสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรีไทย 6 ท่าน ได้แก่ 1) รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี 2) รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑพร สีม่วง 3) รองศาสตราจารย์

ธรรณัฐ หินอ่อน 4) รองศาสตราจารย์จรัญ กาญจนประดิษฐ์ 5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณี ชูเสน
6) อาจารย์ประสาร วงศ์วิโรจน์รักษ์

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมและเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครบทุกประเด็น จึงจัดหมวดหมู่ข้อมูล
อย่างเป็นระบบเพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์การผูกสำนวนกลอนในวงเครื่องสายไทย และการปรับวง
เครื่องสายไทย และสรุปผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษา ในส่วนของการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการ
วิเคราะห์โดยการเลือกประเด็น (Selective Approach) ของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี (2559)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับวงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.
ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ โดยทำการศึกษาเพลงถอนสมอ เถา และแยกประเด็นในการสรุปออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
1) ลีลาของสำนวนกลอนยังคงไว้ซึ่งตามต้นแบบอย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี (ศิลปินแห่งชาติ) และมีการ
ปรับปรุงสำนวนกลอนไปตามบริบท 2) กลวิธีการปรับวงดนตรีไทยเป็นไปตามแนวทางอย่างครูประสิทธิ์ ถาวร
(ศิลปินแห่งชาติ) โดยแยกประเด็นย่อยออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การปรับแนวบรรเลง 2) การรับร้องส่งร้อง
3) การจัดระเบียบร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมในการบรรเลง

ส่วนที่ 1 ลีลาของสำนวนกลอนยังคงไว้ซึ่งตามต้นแบบอย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี

ด้วยเพลงถอนสมอ เถา เป็นเพลงทางพื้น ในขั้นต้นผู้ปรับวงจึงต้องผูกสำนวนกลอนในทางแต่ละ
เครื่องมือออกมาเสียก่อน โดยเริ่มด้วยการผูกสำนวนกลอนจะเข้าเป็นเครื่องแรก แล้วตามด้วยซอด้วง ซออู้
ซอฝ่ายเพียงออกตามลำดับ การผูกสำนวนกลอนเป็นไปตามชนบ คือ 1) รักษาเสียงของลูกตกในทำนองหลัก
2) ผูกสำนวนกลอนให้มีความสัมพันธ์กับทางจะเข้าซึ่งทำหน้าที่เสมือนห้องวงใหญ่ 3) ผูกสำนวนกลอนให้มี
สัมผัส

ลีลาของสำนวนกลอนซอด้วงและซออู้ มีลีลาสำนวนกลอนอย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี เป็นหลัก และ
มีการปรับปรุงสำนวนกลอนในบางช่วงตามบริบท ความโดดเด่นของสำนวนกลอนอย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี
มุ่งเน้นที่การสัมผัสของทำนอง ซึ่งมีความละเอียดอย่างการประพันธ์บทกลอนในวรรณกรรมไทย อีกทั้งสำนวน
กลอนทางซอด้วงและซออู้ยังมีการสอดทำนองไว้อย่างกลมกลืน และยังคงแสดงลีลาลักษณะเฉพาะตนไว้อย่าง
ชัดเจน

สำนวนของครูเฉลิม เป็นการร้อยเรียงสำนวนอย่างประณีต สำนวนครูจะมี
สัมผัสเยอะมาก สำนวนถาม สำนวนตอบ สดับรับกันอย่างการแต่งกลอนในภาษาไทย
อาจเป็นเพราะครูจบภาษาไทย (อักษรฯ จุฬาฯ) สำนวนกลอนครูจึงมีสัมผัสเยอะ
แล้วสำนวนกลอนของครูก็จะเป็นสำนวนกลอนใหม่ก็มีเยอะ ซึ่งคนซอที่เรียนมาจนถึงที่ฟัง

สำนวนกลอนของครูเฉลิมมาก็จะรู้เลยว่า สำนวนกลอนนี้เป็นของครู ซึ่งสำนวนกลอนแต่ละสำนวนมีเอกลักษณ์เฉพาะมาก

(ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2565)

แสดงการผูกสำนวนชอ้อย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี จากเพลงถอนสมอ สามชั้น ท่อน 2 ครึ่งจังหวะแรกในสำนวนเท่าเสียงชอล (ช)

ทางจะเข้า	ม ช ร ม	ช ล ช ช ช	ท ล ช ม	ช ล ช ช ช	ช ท ร ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	ช ท ล ช
ทางชอดัง	ม ช ร ม	ช ล ช ช ช	ท ล ช ม	ช ล ช ช ช	ช ท ร ม	ร ม ช ล	ท ล ช ล	ร ท ล ช
ทางชอู้	รื ท รื ม	ช ล ช ม	รื ท รื ม	ช ล ช ม	รื ท รื ม	ร ม ช ล	ท รื ช ล	รื ท ล ช
ทางช้อยเพียงออ	ม ช ร ม	ช ล ท รื	ท ล ช ม	รื ท ล ช	ล ท ร ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	รื ท ล ช

สัมผัสใน

ทางชอู้	รื ท รื ม	ช ล ช ม	รื ท รื ม	ช ล ช ม	รื ท รื ม	ร ม ช ล	ท รื ช ล	รื ท ล ช
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	----------	----------

สัมผัสนอก

จากสำนวนกลอนทางชอู้ นี้ ถือเป็นการตกแต่งทำนอง โดยการผูกสำนวนกลอนในห้องที่ 1 ห้องที่ 3 และห้องที่ 5 ให้เป็นทำนองเดียวกัน คือ เสียงเร (รื) เสียงที่ (ท) เสียงเรสูง (รื) และเสียงมี (ม) จะเห็นได้ว่าการสัมผัสเสียง / รื ท รื ม / ถึง 3 ตำแหน่ง ทำนองในห้องที่ 1 และห้องที่ 3 เป็นทำนองสัมผัสใน และทำนองในห้องที่ 1 และห้องที่ 5 เป็นสัมผัสนอก นอกจากนี้หากพิจารณาโดยละเอียด พบว่า ภายในสำนวนทำ (4 ห้องแรก) ห้องที่ 1-2 มีสำนวนทำนองเหมือนกับห้องที่ 3-4 สำนวนที่ปรากฏนี้ เป็นการสัมผัสในของสำนวนทำ และมีการเปลี่ยนเสียงของลูกตกในห้องที่ 4 พยางค์ที่ 4 ให้เป็นเสียงมี (ม) ซึ่งเสียงเดิมของลูกตกในห้องนี้คือ เสียงชอล (ช) จึงทำให้ทำนองในพยางค์นี้ของชอู้มีการประสานเสียงเป็นคู่ 3 ระหว่างเสียงมี (ม) กับเสียงชอล (ช) จากการเปลี่ยนเสียงของลูกตกนี้ ถือเป็นการแสดงภูมิปัญญาในการผูกสำนวนกลอน เนื่องด้วยทำนองตัวอย่างนี้เป็นสำนวนสามชั้น ซึ่งจะต้องรักษาเสียงของลูกตกสำคัญที่ห้อง 8 พยางค์ที่ 4 ในครึ่งจังหวะแรก และครึ่งจังหวะหลังเป็นสำคัญ และเมื่อชอู้ทำหน้าที่ตกแต่งทำนองแล้ว จะเห็นได้ว่าทางชอดังและทางช้อยเพียงออจะผูกสำนวนกลอนที่ไม่มีความซับซ้อนและมีความกลมกลืนไปกับทางจะเข้า โดยให้ชอู้ทำหน้าที่ตกแต่งทำนองเพียงเครื่องเดียว

การปรับปรุงสำนวนกลอนไปตามบริบท เป็นการผูกสำนวนกลอนขึ้นใหม่ โดยใช้หลักการผูกสำนวนอย่างขนบ การคิดผูกสำนวนกลอนขึ้นใหม่อาจเกิดขึ้นจากภาวะการแก้ปัญหาสำนวนกลอนฟาด ซึ่งเป็นการแสดงภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาของผู้ปรับวง จากตัวอย่าง เพลงถอนสมอ สองชั้น (จังหวะที่ 5)

ทางจะเข้	ร ิ ท ิ ริ ริ ิ	ร ิ ม ิ ริ ริ ิ	ท ช ล ท	ล ท ร ิ ม ิ	ร ิ ท ล ช	ท ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ท
ทางซอด้วง	ร ท ร ร	ร ิ ม ิ ร ร	ร ช ล ท	ล ท ร ม	ร ม ช ิ ล ิ	ม ช ิ ร ม	ท ร ิ ม ิ ร	ช ิ ม ร ท
ทางซออู้	ท - ร ิ ท	ร ิ ริ ท ริ	ท ล ช ล	ช ม ร ม	ร ม ช ล	ม ช ร ช	ม ช ม ร	ท ริ ล ท
ทางขลุ่ยเพียงออ	ร ิ ท ล ท	ร ิ ม ิ ริ ริ	ท ล ช ล	ช ม ร ม	ช ล ช ช	ม ช ม ม	ร ิ ม ิ ริ ริ	ท ริ ท ท

ทางซออู้ในสำนวนทำเป็นการผูกสำนวนกลอนขึ้นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาลำนวนกลอนฟาด เนื่องจากเสียงของซออู้เสียงสุดท้ายคือเสียงเรสูง (ริ) ซึ่งไม่มีเสียงมีสูง (มิ) ผู้ปรับวงจึงต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการผูกสำนวนกลอนขึ้นใหม่ ด้วยการเปลี่ยนการเคลื่อนที่ของทำนอง จากเดิมจะต้องมีการเคลื่อนที่ของเสียงไปในแนววิถีสั้นที่เสียงมีสูง (มิ) แต่ซออู้ไม่สามารถบรรเลงได้ เพราะไม่มีเสียงมีสูง (มิ) จึงต้องมีการเปลี่ยนการเคลื่อนที่ของเสียงสวนทางลงมาที่เสียงมี (ม) เมื่อผูกสำนวนกลอนขึ้นใหม่แล้ว พบว่า ผู้ปรับวงยังคงรักษาเสียงของลูกตกห้องที่ 2 พยางค์ที่ 4 คือ เสียงเรสูง (ริ) และห้องที่ 4 พยางค์ที่ 4 คือ เสียงมี (ม) ไว้อย่างสมบูรณ์ จึงทำให้ทำนองในสำนวนทำนี้มีเกิดความรู้สึก (Sublime)

นอกจากนี้ การสอดทำนองของทางจะเข้ ซอด้วง ซออู้ และขลุ่ยเพียงออ พบว่า สำนวนกลอนที่ปรากฏไม่พบสำนวนกลอนฟาด³ และทางในการบรรเลงของแต่ละเครื่องมือมีการสอดทำนองกันอย่างพอดีและกลมกลืน โดยไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หากแต่มีความเกื้อกูลและสนับสนุนกันอย่างเข้าอกเข้าใจ ถือว่าเป็นการสอดทำนองของวงเครื่องสายไทยที่ปราศจากวิหิงสา

ส่วนที่ 2 กลวิธีการปรับวงดนตรีไทยเป็นไปตามแนวทางอย่างครูประสิทธิ์ ถาวร

การปรับวงดนตรีไทยเป็นการแสดงองค์ความรู้ทางภูมิปัญญา ซึ่งผู้ปรับวงต้องมีความถึงพร้อมทั้งทางทฤษฎี และการปฏิบัติอย่างรอบตัว หากกล่าวถึงครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นที่ทราบกันดีว่าครูท่านเป็นศิษย์คนสำคัญของสำนักครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีทักษะในการบรรเลงรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระนาดเอก ในช่วงชีวิตครูได้ผ่านการประชันปีพาทย์จนมีชื่อเสียง และได้รับการสืบทอดวิชาระนาดเอก ตลอดจนองค์ความรู้ในการบรรเลงและการปรับวงดนตรีไทยจากครูหลวงประดิษฐไพเราะ จึงกล่าวได้ว่าครูประสิทธิ์ ถาวร เป็นครูต้นแบบท่านหนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีความถึงพร้อม จนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ

แนวทางการปรับวงอย่างครูประสิทธิ์ ถาวร ท่านมุ่งเน้นในเรื่องการจัดระเบียบหน้าที่การบรรเลงของเครื่องดนตรีไทยภายในวงนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความพอดีและความกลมกลืนในการบรรเลง โดยผ่านกระบวนการปรับวงดนตรีไทยอย่างประณีต นอกเหนือจากเสียงที่สดถึงใจความไพเราะในการบรรเลงแล้ว ครูท่านยังให้

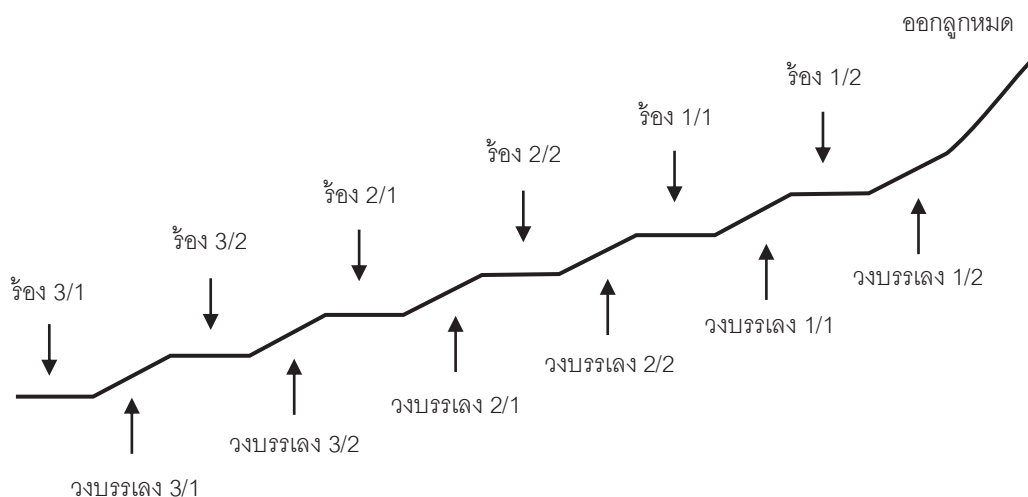
³ โดยปกติของนักดนตรีโดยทั่วไปการผูกกลอนในลักษณะที่เรียกว่า “กลอนฟาด” ถือเป็นกลอนที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาดำเนินทำนอง หากพบลักษณะเช่นนี้ต้องยกเว้นและหาทางใหม่เพื่อดำเนินทำนอง (ข้าคม พรประสิทธิ์, 2556, หน้า 14)

ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการจัดระเบียบร่างกายที่ทำนุคลิกภาพในการบรรเลง ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลออกเป็นประเด็นย่อย 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การปรับแนวบรรเลง 2) การรับร้องส่งร้อง 3) การจัดระเบียบร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมในการบรรเลง

ประเด็นที่ 1 การปรับแนวบรรเลง

เมื่อสำนวนกลอนถูกร้อยเรียงขึ้นอย่างประณีตและมีการมีสอทดทำนองกันอย่างกลมกลืนแล้ว ผู้บรรเลงก็จะเริ่มบรรเลงในขั้นสุดท้าย ขั้นตอนนี้ผู้บรรเลงปรับเรื่องของแนว คำว่า “แนว” มีความหมายอยู่ 2 นัย คือ แนวการบรรเลง และแนวเสียง สำหรับการบรรเลงเพลงเถา ผู้บรรเลงได้กำหนดแนวบรรเลงว่าด้วยเรื่องอัตราความเร็วของวงเครื่องสายไทย คือความเร็วปานกลาง ให้บรรเลงในแต่ละท่อนค่อย ๆ ขยับแนวขึ้นให้เร็วเป็นทางหนู อย่างที่เพลงเถาทั่วไปใช้เป็นแนวบรรเลงที่ยึดถือปฏิบัติ

- แนวบรรเลง (เร็วเป็นทางหนู)

ภาพที่ 1 แบบแผนแนวบรรเลงเร็วเป็นทางหนู เพลงถอนสมอ เถา

ที่มา: ประชากร ศรีสาคร

ประเด็นที่ 2 การรับร้องส่งร้อง

การรับร้อง ผู้บรรเลงต้องรับร้องด้วยความเร็วเต็มที่ผู้ขับร้องเป็นคนส่งแนวมาให้ กล่าวคือ ในส่วนร้องตอนท้าย ผู้ขับร้องร้องมาด้วยความเร็ว 50 % โดยประมาณ แล้วผู้บรรเลงควรรับร้องด้วยแนวเดิมคือ 50 % โดยประมาณเช่นกัน แล้วเมื่อเข้าในสำนวนท่าเสียงซอล (ซ) จึงค่อยขยับตั้งแนวบรรเลงเพียงเล็กน้อยให้ตั้งแนวให้เสร็จสิ้นภายใน 4 ท่อนแรก จากนั้นให้ปิดแนวแล้วโดยรักษาระดับความเร็วไว้ให้คงที่

รับร้อง สองชั้น ท่อน 2 (เปรียบเทียบระหว่างทางร้องกับทางจะเข้เท่านั้น)

--- เออ	--- เออ	-- ฮีเงอ	เออเฮอเออ-ผอ	-- เออเออ	--- ฮีอ	--- นน	--- ทรี
--- วิ	--- มี่	--- ซี่มี่	วิมี่- มี่	-- วิท	--- วิ	--- ล	--- ล

รับร้อง : อัตราความเร็ว 50 % คงที่โดยประมาณ

--- ฮีอ	-- ฮีอฮีอ
--- ท	-- ลซ

ขยับแนวขึ้นเล็กน้อย

ทางจะเข้	รับร้อง			
	- วิ - มี่	- วิ - ท	--- ล	--- ซ

รับร้อง : อัตราความเร็ว 50 % คงที่โดยประมาณ

จะเข้ตั้งแนวในการบรรเลงที่สำนวนเท่าเสียงซอล (ซ)							
--- ม	ซ ซ ซ ซ	--- ล	ซ ซ ซ ซ	--- ม	--- วิ	- ท - วิ	- ม - ซ

ผู้บรรเลง : ขยับแนวขึ้นเล็กน้อย ตั้งแนวบรรเลงให้เหมาะสม และรักษาระดับความเร็วให้คงที่

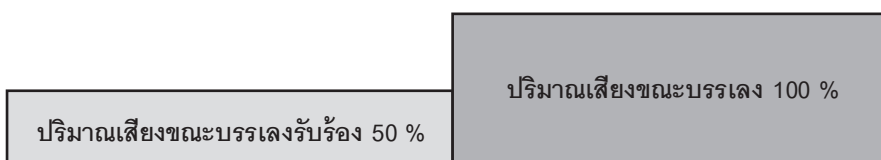

ภาพที่ 2 QR Code Scan (รับร้องสองชั้น ท่อน 2)

ที่มา: ประชากร ศรีสาคร

แนวเสียง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ และโอกาสในการใช้ต่างกัน แนวเสียงที่ 1 เป็นแนวเสียงที่มีความดังลดลงมาจากแนวเสียงจริงขณะบรรเลงประมาณ 50 % ใช้ในโอกาสการรับร้อง และแนวเสียงที่ 2 เป็นแนวเสียงจริงขณะบรรเลง ใช้ในโอกาสขณะบรรเลงโดยไม่มีการรับร้องเข้ามาข้องเกี่ยว

- ปริมาณความดังของแนวเสียงบรรเลงรับร้อง/แนวเสียงบรรเลงจริง

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบการใช้คุณภาพเสียงขณะรับร้องและขณะบรรเลงจริง

ที่มา: ประชากร ศรีสาคกร

การรับร้องในสามชั้นเป็นการรับร้องแบบเต็ม 8 ห้อง (ครึ่งจังหวะหน้าทับ) โดยให้ชอด้วงบรรเลงสอดรับร้องเข้ามาก่อนด้วยแนวเสียง 50 % โดยประมาณ จากนั้นในห้องที่ 5-8 ทุกเครื่องบรรเลงรับร้องทั้งวงด้วยแนวเสียง 50 % โดยประมาณ และบรรเลงด้วยแนวเสียงจริงเต็ม 100 % เมื่อบรรเลงเข้าสู่สำนวนเท่า

- การใช้แนวเสียงของชอด้วงในสอดร้องเข้ามาก่อน และบรรเลงรับร้องจริงพร้อมกันทั้งวง
รับร้อง สามชั้น ท่อน 1

ทางร้อง

--- ๒๐	--- ๒๐	เฮอเฮ ฮีเฮ	- ๒๐ - ๒๐	-- ฮีฮี	- ฮีฮีฮี	-- ๒๒๒	- ฮี - ๒
--- ๒	--- ๒	มี ๒ ๒	- มี - ๒	-- มี ๒	- ๒ ๒ ๒	-- มี ๒	- มี - มี

-- ฮีฮี
-- ๒ ๒

ทางชอด้วง

--- ๒	--- ๒	มี ๒ ๒	๒ ๒ ๒ - ๒	- ๒ ๒	- ๒ - ๒	- มี - ๒	๒ ๒ ๒ - ๒ ๒
--- ๒	๒ ๒ ๒	--- ๒	๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒	๒ ๒ ๒ - ๒	-- ๒ ๒	- มี - ๒

ทางจะเข้

---	---	---	---	- ๒ ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒	- มี - ๒
--- ๒	๒ ๒ ๒	๒ ๒ ๒	๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒	- มี - ๒	-- ๒ ๒	- มี - ๒

(แนวสีอ่อน หมายถึง แนวเสียงรับร้อง และแนวสีเข้ม หมายถึง แนวเสียงบรรเลงจริง)

ภาพที่ 4 QR Code Scan (ชอด้วงสอดรับร้องแล้วจึงบรรเลงรับร้องพร้อมกันทั้งวง)

ที่มา: ประชากร ศรีสาคกร

การรับร้อง

ตารางที่ 1 สรุปการรับร้องเพลงถอนสมอ เถา

อัตราจังหวะ/ท่อน	ตำแหน่งการรับร้อง	เครื่องดนตรีที่รับร้อง
รับร้องสามชั้น ท่อน 1	ครึ่งจังหวะหลัง (8 ห้อง)	ซอด้วงสอดรับร้องใน 4 ห้องแรก และทุกเครื่องบรรเลงรับร้องใน 4 ห้องหลัง
รับร้องสามชั้น ท่อน 2	ครึ่งจังหวะหลัง (8 ห้อง)	ซอด้วงสอดรับร้องใน 4 ห้องแรก และทุกเครื่องบรรเลงรับร้องใน 4 ห้องหลัง
รับร้องสองชั้น ท่อน 1	จังหวะสุดท้าย (4 ห้องหลัง)	รับร้องทั้งวง
รับร้องสองชั้น ท่อน 2	จังหวะสุดท้าย (4 ห้องหลัง)	รับร้องทั้งวง
รับร้องชั้นเดียว ท่อน 1	จังหวะสุดท้าย (2 ห้องหลัง)	รับร้องทั้งวง
รับร้องชั้นเดียว ท่อน 2	จังหวะสุดท้าย (2 ห้องหลัง)	รับร้องทั้งวง

การส่งร้อง ใช้กลวิธีการทอดลง โดยทอดลงทำแนวบรรเลงให้ช้าลงในห้องที่ 7 และ 8 ลดลงมาตามลำดับ แล้วจึงส่งร้องทั้งวง และหรือส่งร้องด้วยซอด้วงเพียงคันเดียว

ตารางที่ 2 สรุปการส่งร้องเพลงถอนสมอ เถา

อัตราจังหวะ/ท่อน	กลวิธีการส่งร้อง	เครื่องดนตรีที่ส่งร้อง
ส่งร้องสามชั้น ท่อน 2	ทอดลงในห้องที่ 7 และ 8	ซอด้วง
ส่งร้องสองชั้น ท่อน 1	ทอดลงในห้องที่ 7 และ 8	ทั้งวง (4 ห้องแรก) และซอด้วง (4 ห้องหลัง)
ส่งร้องสองชั้น ท่อน 2	ทอดลงในห้องที่ 7 และ 8	ทั้งวง (4 ห้องแรก) และซอด้วง (4 ห้องหลัง)
ส่งร้องชั้นเดียว ท่อน 1	ทอดลงในห้องที่ 7 และ 8	ทั้งวง (2 ห้องแรก)
ส่งร้องชั้นเดียว ท่อน 2	ทอดลงในห้องที่ 8	ทั้งวง (2 ห้องแรก)

ผู้รับวงได้ใช้เม็ดพรายบัวไวโยในการส่งร้อง บัวไวโยเป็นการบูรณาการการใช้แนวเสียงและแนวบรรเลงเข้าร่วมกันเพื่อใช้ในการส่งร้องในลักษณะการ Fade out คือ การทำเสียงให้เบาลงค่อย ๆ จางหายไป

- การส่งร้องด้วยแนวเสียงบัวไวโย (Fade Out)

ท้ายสามชั้น ท่อน 2

ทางจะเข้	ร ม รุ ทุ	รุ ทุ ลุ ทุ	ฟ ม ร ม	ฟ ช ล ท	- รี้ - มี่	- รี้ - ท	--- ล	--- ซี่
ทางซอด้วง	ร ม ร ล	รุ ท ล ช	ท ล ช ล	ท ร - ท	- รี้ - มี่	- รี้ - ท	--- ล	--- ท
ทางซออู้	รี้ รี้ รี้ มี่	รี้ ท ล ช	ท ล ช ล	ท รี้ ล ท	- รี้ - มี่	- รี้ - ท	--- ล	--- ท
ทางขลุ่ยเพียงออ	รี้ รี้ รี้ มี่	รี้ ท ล ช	รี้ รี้ มี่ รี้	มี่ ช ล ท	- รี้ - ซี่มี่	- รี้ - ท	--- ล	--- ซี่

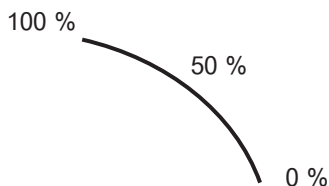

ส่งร้อง สองชั้น ท่อน 1

ทางจะเข้า	--- ม	ช ช ช ช	--- ล	ช ช ช ช	----	----	----	----
ทางขอด้วง	(ลช - ม	ช ช ช ช	--- ล	ช ช ช ช	- ม - ร	- ด - ท	(ลช - ลท	- ด - ร
ชออุ	(ลช - ม	ช ช ช ช	--- ล	ช ช ช ช	----	----	----	----
ทางร้อง					--- พิม	--- ทอง	--- ล่อง	--- ลอย
					--- ดี	--- ดี	--- วิดี	--- วิ

- แนวเสียงสำหรับจะเข้า ชออุ (Fade Out)

--- ล	ช ช ช ช	----	----	----	----
		--- พิม	--- ทอง	--- ล่อง	--- ลอย

ขอด้วงให้ค่อย ๆ ลดแนวเสียงลงตามลำดับจาก 100 % เหลือเสียงลงมาอย่างสม่ำเสมอให้ถึงคำร้องที่ว่า “พิม” ด้วยคุณภาพความดังเสียงที่ 50 % เช่นนี้ไปจนถึงคำร้องที่ว่า “ล่อง” จากนั้นให้ลดแนวเสียงลงมาอีก (Fade Out) จนสิ้นเสียงขาดหายไปที่คำว่า “ลอย” แล้วขลุ่ยเพียงออให้เป่าเต็มเสียง แต่ใช้วิธีหมุนตัวเลี้ยวออกจากไมโครโฟน เพื่อให้เสียงดังจนเกินไป

ประเด็นที่ 3 การจัดระเบียบร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมในการบรรเลง การปรับความพร้อมเพรียงในการบรรเลง

ในกรณีนี้ผู้ประพันธ์ได้สร้างความพร้อมเพรียงในการบรรเลง โดยการจัดระเบียบร่างกายในการเตรียมตัวในการบรรเลงในช่วงก่อนรับร้อง การส่งร้อง และการจบเพลง ซึ่งนักดนตรีทุกคนจะต้องเตรียมความพร้อมในการวางมือเพื่อเตรียมบรรเลงอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นภาพรวมของผู้บรรเลงในการเตรียมตัวบรรเลง แต่ในกรณีนี้ ผู้ประพันธ์ได้ปรับวงเครื่องสาย จึงมีขั้นตอนวิธีการจัดระเบียบร่างกายที่ลดขั้นตอนลงไป คือ 1. การรับร้อง (เตรียมตัว-บรรเลง) 2. การส่งร้อง (วางมือ)

- การจัดระเบียบร่างกายในการรับร้อง

เตรียมตัว บรรเลง

เครื่องจังหวะหลัง

โทน-ร่ามะนา	-ติง-ติง	-ทั้งติงทั้ง	ติงทั้ง-ติง	-จ๊ะ-จ๊ะ	-ติง-ทั้ง	-ติง-ติง	-ทั้ง-ติง	-ติง-ทั้ง
ทางจะเข้	----	----	----	----	- รี้ คี ล	- ช - ฟ	- ล ช ฟ	- ม - ร
ทางซอด้วง	--- ค	--- ร	มี ร ชี ร	พมรพม-ฟ	- ร ค ล	- ชี - ฟ	- ม - ฟ	ชพมค-มคมร
ทางซออู้	----	----	----	----	- รี้ คี ล	- ชี - ล	ชฟ-ลชฟ	ม ชู - ร
ทางลู่เพียงขอ	----	----	----	----	- รี้ คี ล	- ช - ฟ	-- ลชฟ	- ม - ร

- การจัดระเบียบร่างกายในการส่งร้อง

เครื่องจังหวะแรก

โทน-ร่ามะนา	-ทั้ง-ติง	-จ๊ะ-จ๊ะ	-จ๊ะ-จ๊ะ	-จ๊ะ-จ๊ะ	----	-จ๊ะ-จ๊ะ	-จ๊ะ-จ๊ะ	-จ๊ะ-จ๊ะ
ทางจะเข้	คคคคค	ทุ ล ชู ร	ทุลชู รี้ช	ล ทุ คี ร	- ค - ร	- ม - ฟ	-- ลชฟ	- ม - ร
ทางซอด้วง	ร ค ท ล	ช - ร -	ทลชลท	ค -- ร	- ค - ร	- ม - ฟ	-- ลชฟ	- ม - ร
ทางซออู้	ร - รี้ คี	ท ล ชี ร	ทลชชช	ล ท คี รี้	- ค - ร	พมรพม-ฟ	-- ลชฟ	- ม - ร
ทางลู่เพียงขอ	ค คี -มี รี้ คี	ท ล ชี ร	-- ทลช	ล ท คี รี้	- ค - รี้	- ม - ฟ	-- ลชฟ	- ม - ร

วางมือ

เครื่องจังหวะหลัง

โทน-ร่ามะนา	-ติง-ติง	-ทั้งติงทั้ง	ติงทั้ง-ติง	-จ๊ะ-จ๊ะ	-ติง-ทั้ง	-ติง-ติง	-ทั้ง-ติง	-ติง-ทั้ง
ทางจะเข้	----	----						
ทางซอด้วง	----	--- มี	----	-- ชีร	--- ชี	ลชชี - ม	-- ชีม	มมี ร มี ลชชี
ทางซออู้	----	----						
ทางลู่เพียงขอ	----	----						

จากแนวคิดในการปรับวงของรองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา จัปปวรรณรัตน์ จะเห็นได้ว่าผู้ปรับวงเริ่มจากการผูกสำนวนกลอนจะเข้ ซอด้วง ซออู้ และลู่เพียงขอ ตามลำดับ สำนวนกลอนที่เกิดขึ้นใช้หลักการผูกสำนวนกลอนอย่างชนบ โดยยึดหลักแนวทางลีลาสำนวนกลอนอย่างครูเฉลิม ม่วงแพศรี เป็นหลัก และปรากฏสำนวนกลอนที่ผูกขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาสำนวนกลอนฟาด ทั้งนี้ทางของเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องมือต้องแสดงบทบาทหน้าที่แห่งตนบนหลักการของการสอดทำนองอันนำไปสู่ความพอดีและความกลมกลืน อีกทั้งการปรับวงเครื่องสายไทยมีความสอดคล้องกับแนวทางของครูประสิทธิ์ ถาวร ตามที่ผู้ปรับวงได้รับการสืบทอดมา ทั้งเรื่องการใช้แนวบรรเลงเร็วเป็นหางหนู การรับร้อง (แนวเสียง) ส่งร้อง (เม็ดพรายบัวไว้ย) และ

ความพร้อมเพรียงในการบรรเลง สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในการปรับวงเครื่องสายไทยนี้เป็นไปโดยหลักแห่งความพอดีและความกลมกลืนทางสุนทรียศาสตร์

การอภิปรายผลและบทสรุป

จากปรากฏการณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการบรรเลงดนตรีในงานสำคัญต่าง ๆ หรือการประกวดดนตรีไทย เราไม่อาจเลี่ยงการใช้อรรถความรู้ว่าด้วยการปรับวงได้แม้แต่แต่น้อย โดยเฉพาะกิจกรรมการประกวดดนตรีไทย เนื่องด้วยการประกวดดนตรีไทยเป็นเรื่องที่มีกฎเกณฑ์ระเบียบวิธีเพื่อการตัดสิน การปรับวงดนตรีไทยจึงเข้ามามีบทบาทมากในกิจกรรมนี้ ซึ่งผู้ปรับวงจะต้องเป็นผู้ถึงพร้อมในองค์ความรู้ทางดุริยางคศาสตร์ไทย

การบรรเลงรวมวงเป็นการใช้ภูมิปัญญาองค์ความรู้ทางดุริยางคศาสตร์ ว่าด้วยหลักการแห่งการปรับวงดนตรีไทย ในหลักการนี้มีความเกี่ยวข้องด้วยกันทั้ง 3 ส่วน คือ วิชาการที่เกี่ยวกับผู้ปรับวง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับผู้บรรเลง และวิชาการที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและเพลง

จากองค์ความรู้ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความงามทางสุนทรียะแห่งการปรับวงดนตรีไทยด้วยกันทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดและกลวิธีการปรับวงเป็นเพียงหลักการเท่านั้น แต่ในหลักการนี้จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดตามบริบทของหลักวิชาการดุริยางคศาสตร์ไทย จากผลการวิจัยว่าด้วยเรื่องการสอดทำนองจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของครูเฉลิม ม่วงแพศรี ตลอดจนแนวคิดในการปรับวงดนตรีไทยตามแนวทางครูประสิทธิ์ ถาวร

ในส่วนเพลงถอนสมอ เถา นี้ เป็นเพลงทางพื้น ซึ่งผู้ปรับวงจะต้องมีการวางแผนโครงสร้างในการบรรเลง กล่าวคือ ผู้กล่าวนกลอนทั้งสองเที่ยวให้ต่างกันเล็กน้อย ส่วนนกลอนที่ปรากฏจะต้องแสดงลีลาเฉพาะตนบนความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทางแต่ละทางต้องเกื้อกูลกันสนับสนุนกันเพื่อให้เกิดความกลมกลืนและความไพเราะ นอกจากความกลมกลืนในการสอดทำนอง เรื่องของคุณภาพเสียงในการบรรเลงก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ผู้บรรเลงจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมตามบริบท ผู้วิจัยจึงมองว่า วัฒนธรรมดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมแก้ไขปัญหา กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาก็เพื่อให้เกิดความไพเราะลงตัวและกลมกลืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้กล่าวกับรองศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ว่า “ดนตรีไทยมีดีที่ไพเราะ”

จากข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ นี้ ทำให้เห็นแนวทางการปรับวงอย่างเป็นลำดับขั้น และแนวทางดังกล่าวเป็นเพียงแนวคิดที่เกิดจากประสบการณ์และรสนิยมของผู้ปรับวงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ ได้ยึดแนวทางการปรับวงดนตรีไทยบนกรอบแห่งขนบ ซึ่งผ่านการตกผลึกองค์ความรู้จากประสบการณ์ทางดนตรีไทย โดยรักษาความศักราชดนตรี และขนบศักดิ์สิทธิ์

ต่อภูมิปัญญาโบราณอาจารย์ จึงทำให้หลักการการปรับวงดนตรีไทยนี้ไม่ได้มีความผิดเพี้ยนไปจากชนบ หากแต่ลีลาของสำนวนกลอนทางแต่ละเครื่องมือมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมตามบริบท

ท้ายนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าบทความเรื่องการปรับวงเครื่องสายไทยกรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุทนา ฉัพพรรณรัตน์ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการปรับวงให้มีความกระจ่างขึ้นไม่มากนักขอต่อผู้ที่สนใจจะรู้การปรับวงเครื่องสายไทยอย่างชนบ

เอกสารอ้างอิง

- ขำคม พรประสิทธิ์. (2556). การผูกสำนวนกลอนของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายไทย. ใน **สุจิตร์งานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ ครั้งที่ 16**. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2522). **นาฏศิลป์และดนตรีไทย**. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].
- ธวัช หินอ่อน. (2561). **เดี่ยวซอด้วง**. ขอนแก่น: คลังนา.
- บุญช่วย โสวัตร, และคนอื่น ๆ. (2539). **การปรับวงดนตรีไทยชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- บุญช่วย โสวัตร. (2524). **การปรับวง** (วิทยานิพนธ์ศิลปะ). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร.
- บุษกร สำโรงทอง. (2539). **การดำเนินงานของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองประเภทเครื่องดี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชากร ศรีสาคร. (2560). การร้อยเรียงสอดทำนองซอด้วง. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 7(1), 1-20.
- ประชากร ศรีสาคร. (2564). **ทำนองซอด้วง**. กรุงเทพฯ: สายส่งดวงแก้ว.
- พิชิต ชัยเสรี. (2557). **การประพันธ์เพลงไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ชัยเสรี. (2559). **สังคีตลักษณ์วิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ชัยเสรี. **สัมภาษณ์**. 12 กรกฎาคม 2564.
- ยุทนา ฉัพพรรณรัตน์. (2561). **ดนตรีศึกษา: ว่าด้วยการปรับวงดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทนา ฉัพพรรณรัตน์. **สัมภาษณ์**. 4 มกราคม 2565.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2551). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พหุความเป็นชายและความเป็นชายอำนาจนำในนวนิยาย

เรื่องชายแพศยา ของ ว.วินิจชัยกุล

Masculinities and Hegemonic Masculinity in

Chai Phaet Sa Ya by V. Vinicchayakul

ธูวานันท์ คำลือ¹

Thuwanan Khamlue²

(Received: 26 January 2022; Revised: 29 May 2022; Accepted: 6 June 2022)

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่อง “ชายแพศยา” ของ ว.วินิจชัยกุล นำเสนอให้เห็นถึงพหุความเป็นชายระหว่างความเป็นชายแพศยาและความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ บทความนี้มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพหุความเป็นชายผ่านกรอบคิดความเป็นชายอำนาจนำด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายได้ประกอบสร้างให้สุภาพบุรุษเป็นรูปแบบความเป็นชายอำนาจนำซึ่งยึดโยงอยู่กับการซื้อสัตย์ ให้เกียรติผู้หญิง และมีความสามารถในทางเศรษฐกิจ ส่วนชายแพศยาถูกประกอบสร้างในลักษณะตรงกันข้ามที่ด้อยกว่าและพยายามที่จะกระทำตนให้เข้าใกล้กับความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษที่สุด โดยที่ความเป็นชายทั้งสองแบบปฏิบัติกรอำนาจความเป็นชายผ่านตัวละครหญิง นวนิยายเรื่องนี้จึงนำเสนอความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศสถานะใน 2 มิติ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในความเป็นชาย และความสัมพันธ์ที่ความเป็นชายมีเหนือกว่าความเป็นหญิง

คำสำคัญ: พหุความเป็นชาย ความเป็นชายอำนาจนำ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศสถานะ ชายแพศยา ว.วินิจชัยกุล

Abstract

Chai Phaet Sa Ya, a novel by V. Vinicchayakul, a Thai novelist, divides masculinities between scoundrels (chai phaet sa ya) and gentlemen. This article studied power relations between these masculinities through the concept of hegemonic masculinity. Results were that *Chai Phaet Sa Ya* the novel constructs gentlemen through hegemonic masculinity as possessing honesty, gentility, and economic capacity. By contrast, scoundrels are constructed as subordinated individuals who try to position themselves in relation to being that. These masculinities exercise power over women. In this way, Chai

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² M.A. Student, Master of Arts Program in Women, Gender and Sexuality Studies, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Phaet Sa Ya illustrates two dimensions of gender power relations: one within masculinities and another involving the imposition of masculinities on femininity.

Keywords: Masculinities, Hegemonic masculinit, Gender power relations, Chai Phaet Sa Ya, V. Vinicchayakul

บทนำ

“ชายแพศยา” ของ ว.วินิจฉัยกุลนับว่าเป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ผู้แต่งมุ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม “แพศยา” ของมนุษย์เพศผู้ เผยให้เห็นพฤติกรรมด้านมืดของเหล่าบรรดาชายหนุ่มที่หวังดักตวงผลประโยชน์โดยมิชอบ นอกจากนี้ “ชายแพศยา” ยังเสนอแง่มุมที่เกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ซึ่งล้วนเป็นผลมาจากพฤติกรรม “แพศยา” ของผู้ชายทั้งสิ้น ผู้แต่งได้เสนอแนวคิดสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้หญิงพึงระมัดระวังตัวเองจากเหล่าบรรดาผู้ชายที่เข้ามาล่อลวงในชีวิต ผู้หญิงในทศวรรษนี้จะต้องรู้เท่าทันผู้ชายที่มากด้วยมารยาและความแพศยา มิเช่นนั้นแล้วผู้หญิงเองจะเป็นฝ่ายที่ต้องทนทุกข์เสียใจกับความแพศยานั่นเอง

“ชายแพศยา” เป็นเรื่องราวชีวิตของ “ออรยานี” ม่ายสาววัย 48 ที่ “ภาคิน” ผู้เป็นสามีเพิ่งเสียชีวิต โดยเรื่องราวดำเนินตั้งแต่ออรยานีต้องแต่งงานกับภาคินลูกพี่ลูกน้องของ “วิม” เพื่อนสนิทของเธอซึ่งวิมเองก็แอบชอบออรยานีมาโดยตลอด ชีวิตแต่งงานของออรยานีไม่น่าอภิรมย์เท่าไรนัก แต่เธอก็อยู่กับภาคินจนมีลูก 2 คน คือ “เพชรร้อย” และ “พลอยรุ่ง” เมื่อภาคินเสียชีวิตลงด้วยโรคร้าย เขาได้ยกมรดกให้ลูกทั้งสอง เพชรร้อยได้บ้านและที่ดิน ส่วนพลอยรุ่งได้บริษัทที่ภาคินเคยเป็นผู้บริหาร ระหว่างนั้นเพชรร้อยคบหาသူใจกับ “ภูมิใจ” แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะเขานอกใจเธอ ออรยานีเองก็เริ่มเปิดใจสานสัมพันธ์ลึกซึ้งกับ “ภูเมฆ” เพื่อนสมัยเรียน แต่ภูเมฆก็ทำให้เธอเสียใจ ขณะที่ออรยานีก็มีวิมคอยให้กำลังใจเธอจึงสามารถก้าวผ่านห้วงเวลานั้นมาได้ ในส่วนของเพชรร้อยซึ่งผิดหวังกับภูมิใจก็พบกับ “ทัชชา” ทั้งสองจึงเริ่มสานความสัมพันธ์กันโดยที่ทัชชาตั้งใจเข้ามาหลอกลวงเอาผลประโยชน์จากเพชรร้อย เมื่อเพชรร้อยรู้ความจริงด้วยความช่วยเหลือของคนในครอบครัวจึงทำให้เกิดทะเลาะวิวาทกันจนเป็นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมกับทัชชาในที่สุด ส่วนพลอยรุ่งเธอประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ วิมจึงแนะนำให้เธอขายกิจการให้กับ “ณพวงศ” ซึ่งท้ายที่สุดทั้งสองก็ได้พัฒนาความสัมพันธ์จนเข้าสู่ประตูดวงกันมากที่สุด บทสรุปของเรื่องจบลงที่เพชรร้อยผู้ผิดหวังกับผู้ชายถึง 2 ครั้งเลือกไปใช้ชีวิตต่างประเทศจนพบรักและมีครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ ส่วนพลอยรุ่งกับณพวงศก็มีลูกชายที่น่ารัก วิมเองก็พยายามขอความรักและโอกาสจากออรยานี แต่ออรยานีไม่ยอมผิดหวังอีกแล้วจึงปฏิเสธโดยที่ทั้งสองย้ายมาอยู่บ้านเดียวกันหากยังคงสถานะเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีสถานะแต่เป็นจุดที่ลงตัวและทั้งคู่มีความสุขที่สุด

หากพิจารณาถึงโครงเรื่องของชายแพศยาจะเห็นถึงการขับเคลื่อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศสถานะใน 2 มิติ ประการแรกเป็นการปะทะกันของพฤติกรรมความเป็นชาย (masculinities) อันหมายถึง

ความหลากหลายของความเป็นชายที่ปฏิสังสรรค์กันบนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งในนวนิยายเรื่องนี้ นำเสนอผ่านการสร้างคู่เปรียบระหว่างชายแพศยา คือ ชายที่เข้ามาหลอกล่อและปอกเปลือกเอาผลประโยชน์กับผู้หญิงกับชายที่ไม่แพศยาหรือสุภาพบุรุษ คือ ชายที่พร้อมเสียสละ ให้เกียรติ และปกป้องผู้หญิง ประการสุดท้ายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชายกับความเป็นหญิงโดยที่ทั้งชายแพศยาและสุภาพบุรุษต่างขับเคลื่อนกัน โดยมีผู้หญิงเป็นพื้นที่ปฏิบัติการอำนาจ (exercise) เพื่อที่จะได้เป็นฝ่ายมาครอบครองผู้หญิงอีกฝ่ายหนึ่ง อนึ่ง บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) โดยมุ่งเน้นศึกษาที่ตัวละครเอกชายเพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกลุ่มพหุความเป็นชายระหว่างความเป็นชายแบบแพศยาและความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษเพื่อแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการความเป็นชายอำนาจนำ (hegemonic masculinity) ที่มีอำนาจสูงสุดเหนือความเป็นชายแบบอื่น ๆ และแน่นอนว่าย่อมมีอำนาจเหนือกว่าความเป็นหญิงด้วย โดยผู้วิจัยจะเริ่มจากวิเคราะห์ความเป็นชายแบบแพศยา เพื่อพิจารณาว่านวนิยายเรื่องนี้ประกอบสร้างตัวละครชายแพศยาขึ้นมาบนการสมทาทนชุดนิยามความหมายแบบใด แตกต่างจากแพศยาเดิมที่ใช้บริการผู้หญิงมากน้อยเพียงใด จากนั้นก็จะวิเคราะห์การขับเคลื่อนช่วงชิงอำนาจระหว่างความเป็นชายแพศยาและชายสุภาพบุรุษ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่านวนิยายเรื่องชายแพศยาผูกพันกับมิติความเป็นชายที่หลากหลายซึ่งความเป็นชายที่หลากหลายนี้เองต่างก็เข้ามาครอบงำลดทอนความเป็นหญิงให้ตกอยู่ใต้อำนาจในวิถีทางที่ต่างกัน

ว่าด้วยความแพศยา: ความเป็นชายนิยามความหมายที่ถูกสร้าง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายคำว่า แพศยา (น.) หมายถึง หญิงหาเงินในทางประเวณี หญิงถ้อย หญิงลำสอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำๆ นี้ยึดโยงอยู่กับความเป็นเพศ (gender) กล่าวคือมีความหมายผูกโยงอยู่กับผู้หญิงในลักษณะของการบริการหญิงที่มีพฤติกรรมขัดกับขนบของกุลสตรีหรือการเป็นผู้หญิงดี ธเนศ เวิร์กภาดา (2560) ให้ความเห็นว่ำนวนิยายเรื่องชายแพศยานำเสนอมิติใหม่ของคำว่าแพศยาที่ก้าวผ่านพรมแดนเรื่องเพศ โดยนำคำว่าแพศยามาให้บริการผู้ชายในความหมายทำนองลำสอน จัญไร ระบาย หรือไม่ก็เป็นชายโหด เช่นเดียวกับบริการผู้หญิง ซึ่งธเนศมองว่าเป็นการแปรความหมายของภาษาที่เคยจำกัดไว้ใช้เฉพาะผู้หญิงให้ขยายบริบทไปใช้กับผู้ชายได้แล้ว พฤติกรรมความเป็นชายแพศยาจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านนิยามความหมายเดิมที่ใช้บริการหญิงหาเงินในทางประเวณี หญิงถ้อย หญิงลำสอน เพียงแต่ผลักดันให้พฤติกรรมเหล่านี้เกิดกับผู้ชายไม่ว่าจะเป็นชายที่หาเงินในทางประเวณี ชายลำสอน ชายถ้อย ซึ่งความถ้อยนี้อาจหมายรวมถึง หลอกลวง ปอกเปลือก หวังผลประโยชน์ กระทำความรุนแรงและใช้กำลังข่มเหงผู้หญิง เห็นแก่ตัว เล่ห์เหลี่ยมแพรวพราว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นพฤติกรรมทางลบ โดยนวนิยายเรื่องนี้นำเสนอความเป็นชายแพศยาด้วยนิยามดังกล่าวผ่านตัวละครภาคิน ทักษา ภูมิใจ และภูเมษ

ภาคินเป็นผู้ชายที่มีคำพูดร้ายเลห์เพทุบาย เขามักจะใช้คำพูดหวานล่อมให้ได้ในสิ่งที่เขาต้องการ และเมื่อหมดผลประโยชน์แล้วก็ไม่จำเป็นต้องสนใจอีกต่อไป ซึ่งวิธีการที่เขาใช้นับว่าสะท้อนให้เห็นกรรมและ

เล่าให้เหลี่ยมนั้นแพรวพราวที่ผู้ชายใช้ในการได้มาซึ่งผลประโยชน์บางประการ คำพูดของเขาผูกมัดรัดตึงตรึงผู้ฟังให้อยู่ในมุม “พูดขึ้นมาแต่ละครั้งไม่ว่าญาติพี่น้องในสกุลธาดาวาภา หรือพนักงานบริษัท ล้วนแต่ต้องยอมสยบให้กับคำเจรจา [...] อรยานีเองก็เป็นคนหนึ่งที่ถูกตรึงอยู่ในมุม มีข้อพิเศชอยู่หน่อยตรงที่ภาคินฉาบมุมนี้ด้วยสีชมพู และส่งตุ๊กตาให้เธอเล่นสองตัวชื่อเพชรร้อยกับพลอยรุ่ง” (ว.วินิจชัยกุล, 2560, หน้า 2) และก็ต้องทุกซั่มใจเพราะภาคินแอบไปมีสัมพันธ์ลับกับผู้หญิงอื่นไม่ซ้ำหน้า “เขาเหมือนผู้ชายอีกมากที่อยากมี ‘ของว่าง’ ไว้ผ่อนคลายจากงานเคร่งเครียด ในเมื่อเขาพร้อมทั้งเงินทองและอำนาจหน้าที่การงาน พอจะบันดาลการออกนอกถิ่นนอกทางให้เป็นเพียงเรื่องธรรมดาสามัญ เขาก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องละเว้น” (ว.วินิจชัยกุล, 2560, หน้า 78) ซึ่งพฤติกรรมเจ้าชู้ของภาคินทำให้เขาต้องติดเชื้อเอชไอวี เขาจึงสารภาพกับอรยานีถึงความสำส่อนของตัวเองทำให้อรยานีผิดหวังและเสียใจเป็นอย่างมาก อีกทั้งเธอยังกังวลว่าจะอาจได้รับเชื้อจากเขา แต่สุดท้ายเธอก็ไม่ได้รับเชื้อ เหตุการณ์นี้ทำให้อรยานีกับภาคินแยกกันอยู่ตั้งแต่นั้นมาหากยังคงปกปิดไม่ให้ผู้ใดล่วงรู้ถึงปัญหานี้เพื่อคงสถานะทางสังคมจนกระทั่งภาคินป่วยและเสียชีวิตลงในที่สุด นอกจากภาคินแล้ว “ทัชชา” ก็เป็นอีกตัวละครที่เข้าข่ายความแพศยาตามนิยามดังกล่าว เขาเป็นใครหัวนอนปลายเท้าเร่ร่อนหนีออกจากบ้านตั้งแต่อายุ 12 ปี จนถูกส่งเข้าบ้านเมตตาเรียนหนังสือจบแค่ระดับชั้น ม.3 และเคยทำงานเป็นกัปตันคุมผู้หญิงในสถานอาบอบนวดมาก่อนที่เขาจะซบชู้ชีวิตตัวเองด้วยการไปอยู่ต่างประเทศ พอกลับมาก็เปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุลใหม่ด้วยการขอเป็นบุตรบุญธรรมใช้เงินหลอกซื้อนามสกุลตระกูลเก่าแก่จากผู้ติดยาเพื่อปกปิดประวัติในอดีตของตัวเอง พร้อมทั้งยังดำเนินธุรกิจสีเทาโดยการเปิดร้านอาหารนามว่า “เซซา” บังหน้าและแฝงการค้าประเวณีเป็นฉากหลังโดยที่เด็กผู้หญิงในร้านผ่านมือเขาแล้วทุกคน

ทัชชาวางแผนเข้ามาในชีวิตของเพชรร้อยอย่างแนบเนียนตั้งแต่วางแผนล่มนงานแต่งงานของเพชรร้อยกับภูมิใจ ซึ่งก่อนหน้านั้นภูมิใจเลิกกับเพชรร้อยไปครั้งหนึ่งเพราะแพศยาสำส่อนไปทำผู้หญิงท้อง แต่พอพิสูจน์ว่าไม่ใช่ลูกของตนจึงหวนกลับมาขอคืนดีกับเพชรร้อยซึ่งในระหว่างนั้นเธอได้คบหากับทัชชา แต่เพราะฐานะทางชนชั้นจึงทำให้เพชรร้อยเลือกแต่งงานกับภูมิใจ ทำให้ทัชชาวางแผนล่มนงาน โดยทัชชามีจุดประสงค์เพียงหวังมาปอกกลอกเอาทรัพย์สินและยกระดับชีวิตของตนในวงสังคม เขาใช้คำพูดอ่อนหวานและการกระทำอ่อนโยนล่อลวงและหลอเลี้ยยให้เพชรร้อยตายใจ “ทัชชาเป็นคนอารมณ์ดี ชี้เล่น พูดเก่ง แต่ไม่ใช่คนพูดมาก เขารู้จังหวะดีว่าควรพูดแค่ไหนอีกฝ่ายจึงจะไม่ขัดหู [...] ไม่เคยพูดขวางหูหรือทำอะไรให้ผู้หญิงอย่างเพชรร้อยรู้สึกว่าเขาเซย หล่อกับเขาจึงสนิทสนมกันได้ถูกคอ” (ว.วินิจชัยกุล, 2560, หน้า 133) จนได้แต่งงานกับเธอในที่สุด หลังจากนั้นเขายังใช้วิธีการล่มนงานดังเพชรร้อยออกจากครอบครัวทำให้เธอไม่สนใจคำเตือนของใครเลยนอกจากเขาผู้เป็นสามี พลอยรุ่งที่เข้ามาเตือนเพชรร้อยที่สาวของเธอกจากเล่าให้เหลี่ยมนั้นทัชชาก็ถูกข่มขู่จะให้ลูกน้องมาฆ่าเราต่อหน้าอรยานีผู้เป็นแม่ “เขาตั้งใจจะชักปืนออกมาทำให้หล่อนอยู่ หนึ่ง ๆ ให้ลูกน้องสองคนลากหล่อนไปยำยี้ คุณเชิงคนอื่นไว้ไม่ให้ไววาย แม่ของหล่อนอยู่ด้วยยิ่งดี

ได้เห็นลูกสาวถูกข่มขืนต่อหน้า ดูชี่ว่าจะกล้ำก้ำแห่งอีกใหม่” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 460) ไม่เพียงเท่านั้นทัชชายังใช้กำลังทำร้ายเพชรร้อยอย่างรุนแรงเมื่อเพชรร้อยรู้ความจริงเกี่ยวกับตัวเขาจนทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง “เขาไม่ชอบผู้หญิงแสดงพิชสงมาแต่ไหนแต่ไร ยิ่งไงก็ต้องปราบให้สิ้นฤทธิ์ เขาก็เลยจิกผมหล่อน ตบลงไปซ้ำแล้วซ้ำอีก กระชากเหวี่ยงลงพื้น กระชากคอขึ้นมาตบซ้ำอีกหลายหน” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 540) ทัชชาก็มีพฤติกรรมความเป็นแพศยาที่เข้าลักษณะของการเป็น “ชายโหด” อย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมข่มเหงทำร้ายผู้หญิง หลอกลวงโดยใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตัว และที่สำคัญยังประกอบธุรกิจผิดกฎหมายอีกด้วย

“ภูเมฆ” ก็เป็นอีกหนึ่งตัวละครที่อยู่ในขอบข่ายของความแพศยา เขาเป็นเพื่อนสมัยเรียนของอรรยานี เขามีภรรยาอยู่แล้วแต่ก็เข้ามาใช้คารมและเล่ห์เหลี่ยมหลอกล่ออรรยานีว่าเขามีปัญหากับภรรยาและกำลังจะหย่าร้าง ภูเมฆมีวิธีการเคลือบแฝงคำพูดให้ดูน่าเชื่อถือ และใช้คำพูดนั้นนำมาซึ่งความต้องการของตัวเองซึ่งก็คือการได้ตัวอรรยานี “วิธีการพูดและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของเขาล้วนแต่เจี๊ยบคมและน่าฟัง” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 141) ทำให้อรรยานีหลงเชื่อ “รู้สึกสบายใจได้ทุกครั้งว่าเขาให้เกียรติเธอด้วยดี ไม่ได้มีท่าทีว่าเหนือกว่าอย่างผู้ชายที่นึกว่าตัวเองสำคัญ” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 142) จนสานสัมพันธ์ลึก ๆ กับภูเมฆในที่สุด ครั้นพออรรยานีรู้เรื่องราวภูเมฆไม่ยอมหย่ากับภรรยาแต่เขาเข้ามาเพียงเพราะประสงค์ในตัวเธอเท่านั้นก็ยิ่งทำให้อรรยานีเสียใจ ภูเมฆก็ตีตัวออกห่างจากเธอไปมีผู้หญิงคนใหม่อย่างง่ายดาย จึงอาจกล่าวได้ว่าภูเมฆเข้าข่ายความเป็นชายแพศยาจากพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์ต่อภรรยา ใช้คารมแฝงเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงผู้หญิง และยังเจ้าชู้มารักอีกด้วย

นอกจากความเป็นชายแพศยาแล้วนวนิยายเรื่องนี้ยังนำเสนอความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษในลักษณะคู่ตรงข้ามกับชายแพศยาผ่านการนิยามและให้คุณค่าพฤติกรรมความแพศยาในทางลบเพื่อขับเน้นคุณค่าของความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษซึ่งถือเป็นความเป็นชายในอุดมคติ ทั้งนี้ นวนิยายเรื่องนี้ประกอบสร้างความเป็นสุภาพบุรุษในนิยามของการให้เกียรติเสียสละเพื่อผู้หญิง การมีความสามารถทางเศรษฐกิจไม่ปกปิดเอาผลประโยชน์จากฝ่ายหญิง ซึ่งการนำเสนอความเป็นชายทั้งสองแบบอยู่ในลักษณะด้านตรงข้ามนับเป็นการเปรียบเทียบและนำไปสู่การขับเคลื่อนทางความหมายและการขับเคลื่อนนี้ได้นำไปสู่การเป็นชายแบบอำนาจนำตามทีนวนิยายเรื่องนี้สมาทานความหมายและคุณค่าเอาไว้ถ่ายทอดหนึ่งด้วย การวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปผู้เขียนจึงให้ความสำคัญกับนัยสำคัญของการเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างความแพศยาและไม่แพศยา โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่จะนำไปสู่ความเป็นชายแบบอำนาจนำ

Connell และ Messerschmidt (2005, p. 832) อธิบายลักษณะของความเป็นชายอำนาจนำว่า “it was certainly normative. It embodied the currently most honored way of being a man, it required all other men to position themselves in relation to it, and it ideologically legitimated the global subordination of women to men.” ความเป็นชายอำนาจนำไม่ใช่ลักษณะบทบาททางเพศแต่เป็นชุด

อุดมการณ์หรือวาทกรรมความเป็นชายที่มีอำนาจครอบงำความเป็นหญิงและความเป็นชายรูปแบบอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่ผู้ชายในฐานะปัจเจกพยายามอยากจะเป็น ความเป็นชายจึงมีลำดับชั้นทางอำนาจซับซ้อนเกี่ยวพันอยู่ในลักษณะพหุความเป็นชาย โดยความเป็นชายที่อยู่ลำดับชั้นสูงสุดจะถือเป็นความเป็นชายแบบอำนาจนำที่เหนือกว่าความเป็นชายรูปแบบอื่น ส่วนความเป็นหญิงนั้นจะมีตำแหน่งทางอำนาจต่ำความเป็นชายทั้งหมด “Hegemonic masculinity is always constructed in relation to various subordinated masculinities as well as in relation to women.” (Connell, 1987, p. 183) ซึ่งลำดับชั้นทางอำนาจในหมู่ความเป็นชายนั้นมีความสัมพันธ์แบบการครอบงำอำนาจ (dominance) และการตกเป็นรองทางอำนาจ (subordination) ที่ปะทะสังสรรค์กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น ฯลฯ นำมาซึ่งการให้คุณค่าความเป็นชายรูปแบบหนึ่งสูงกว่ารูปแบบอื่น ตัวอย่างกรณีการปะทะกันระหว่างความเป็นชายกับเชื้อชาติและชนชั้นในสังคมเป็นผลให้ชายผิวขาวชนชั้นกลางมีคุณค่ากว่าชายผิวขาวชนชั้นกรรมาชีพ และมีคุณค่ากว่าชายผิวดำทุกชนชั้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้ความเป็นชายแบบผิวขาวชนชั้นกลางกลายมาเป็นความเป็นชายแบบอำนาจนำ บทความนี้จะวิเคราะห์ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษในฐานะความเป็นชายแบบอำนาจนำที่ถูกให้คุณค่าไว้เหนือกว่าชายแพศยา ทั้งนี้ ความเป็นชายแบบอำนาจนำมีลักษณะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามบริบททางประวัติศาสตร์อีกทั้งยังถูกท้าทายจากความเป็นชายแบบอื่น ๆ ที่เข้ามาตอบโต้อำนาจนำ (counter hegemony) ช่วงชิงการเป็นเจ้าอำนาจได้อยู่เสมอ ดังเช่นในนวนิยายที่ความเป็นชายแพศยาพยายามเข้ามาท้าทายความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ

แพศยา VS สุภาพบุรุษ: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพหุความเป็นชายสู่ความเป็นชายอำนาจนำ

ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษเป็นอีกชุดหนึ่งของความเป็นชายที่ถูกประกอบสร้างอยู่ในกรอบของการเป็นคู่ตรงข้าม (binary opposition) กับความแพศยา โดยปรากฏผ่านตัวละคร “วิวิศน์” หรือ “วิม” และ “ณพงค์” วิมเป็นเพื่อนกับอรรยานีมาตั้งแต่มหาวิทยาลัย โดยในตอนแรกวิมเองก็หมายถึงปองคิดเข้ามาสานสัมพันธ์ฉันท์คู่รักกับอรรยานี แต่เป็นเพราะอรรยานีเป็นลูกสาวที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ วิมที่อยู่ในวัยหนุ่มคึกคะนองชอบความท้าทายเราใจจึงไม่ยอมเสียเวลาจีบ จนสุดท้ายอรรยานีก็ได้ลงเอยกับภาคินลูกพี่ลูกน้องของเขา วิมเอาแต่โทษตัวเอง “ความเขลาในเรื่องนี้ทำให้เขาลักอรรยานีเข้าไปใกล้ภาคินหนุ่มโดยไม่รู้ตัวเลยสักนิดเดียว” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 13) ซึ่งดูเหมือนว่าวิมจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ให้กับภาคินแต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วอาจกล่าวอีกนัยได้ว่าสภาวะการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายผู้เสียสละไม่หวังใช้คารมมาหลอกล่อในตัวหญิงสาว เขาไม่เคยล่วงเกินอรรยานีเลยไม่ว่าจะเป็นคำพูด สายตา หรือเนื้อตัว มีเพียงแต่ความห่วงใยและความปรารถนาดีให้เสมอมา กระทั่งภาคินเสียชีวิตจากโรคภัยวิมก็เป็นฝ่ายให้คำปรึกษาและคอยให้กำลังใจช่วยเหลืออรรยานีในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาธุรกิจ ปัญหาครอบครัวที่เพชรร้อย

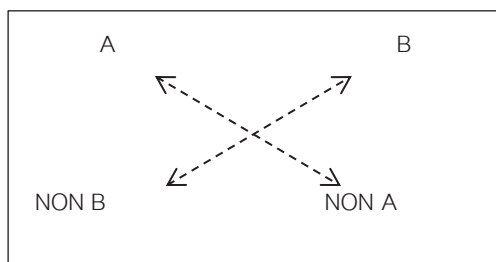

ถูกทัชชาหลอกวิมเองก็มีส่วนช่วยให้อรยานีผ่านเรื่องราวเลวร้ายมาได้ หรือแม้กระทั่งที่ปรึกษาปัญหาหัวใจในรักครั้งใหม่ของอรยานีกับภูเมฆ

ส่วนณพงศ์เป็นผู้ชายเข้ามาพัวพันกับครอบครัวของอรยานีเพราะเขาสนใจบริษัท พลัสโปรดักส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของภาคินที่อยากให้พลอยรุ่งดูแลและสานต่อกิจการ ด้วยความที่วิมผู้เป็นอาเห็นว่าพลอยรุ่งน่าจะดูแลบริษัทต่อไปไม่ไหวจึงแนะนำให้เธอขายกิจการให้กับณพงศ์ลูกชายเจ้าสัวที่เขารู้จัก แต่พลอยรุ่งยืนยันไม่ยอมขาย เมื่อเจรจาขอซื้อไม่สำเร็จเขาจึงขอเข้ามาทำงานในพลัสโปรดักส์ในฐานะเด็กฝึกงาน พลอยรุ่งตกลงตามข้อเสนอจึงทำให้เขาและเธอใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันจนพัฒนาความสัมพันธ์กันที่สุดใน ณพงศ์มีบทบาทสำคัญมากในการช่วยให้พลอยรุ่งก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหารุขกิจที่ติดขัด ไปจนถึงช่วยเธอสืบประวัติและเปิดโปงถึงความแพศยาของทัชชาที่กำกับเพชรร้อยและณพงศ์เองก็เป็นคนปลิดชีพสังหารทัชชาด้วยน้ำมือ

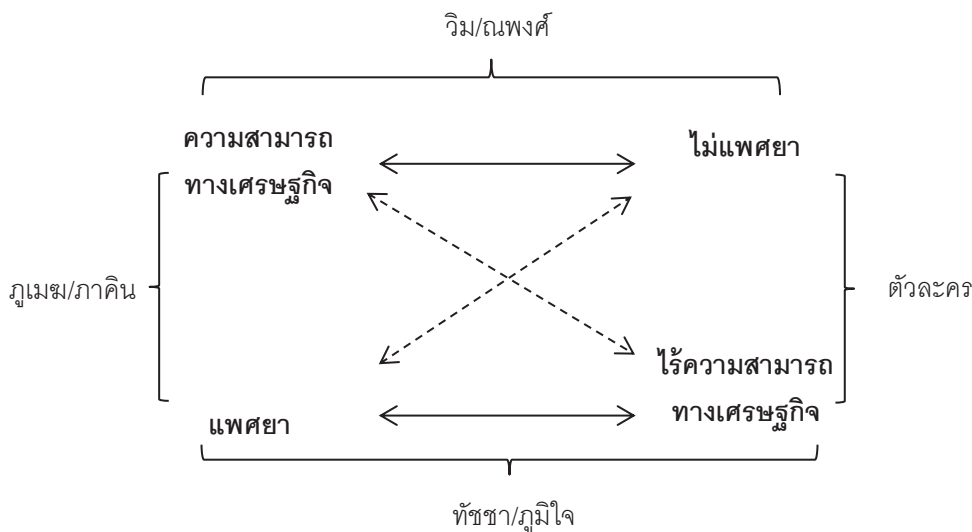
วิมและณพงศ์เป็นตัวแทนของผู้ชายที่ประพฤติดีประพฤติชอบไม่เข้าข่ายการเป็นชายแพศยา ซึ่งลักษณะความเป็นชายดังกล่าวสอดคล้องกับนิยามความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษอันเป็นคุณลักษณะของความเป็นชายรูปแบบใหม่ที่ก่อตัวและพัฒนาการในสังคมไทยช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551) ได้ศึกษาถึงพัฒนาการและพลวัตของความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษในฐานะวาทกรรมทางสังคมผ่านการเปรียบเทียบพระราชนิพนธ์ในล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 กับวรรณกรรมของศรีบูรพาในวิทยานิพนธ์เรื่อง “สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา พบว่าลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษมีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยนิยามความเป็นสุภาพบุรุษสมัยรัชกาลที่ 6 กับสมัยศรีบูรพานั้นแตกต่างกัน แต่ก็ได้นำเสนอลักษณะร่วมของพฤติกรรมความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ คือ มุ่งแสดงภาพของผู้เสียสละ กล้าหาญ การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การรู้จักควบคุมอารมณ์ การเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ซึ่งตรงกับลักษณะของตัวละครวิมและณพงศ์ที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับกลุ่มตัวละครชายแพศยาอย่าง ภาคิน ภูเมฆ ทัชชา และภูมิใจ

ทั้งนี้ การสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างชายแพศยากับสุภาพบุรุษ พร้อมทั้งให้คุณค่ากับความเป็นชายแบบหนึ่งเหนือกว่าอีกแบบหนึ่งนั้นนำไปสู่การเป็นชายแบบอำนาจนำ ประเด็นนี้ผู้เขียนบทความจะพิจารณาถึงโครงสร้างของความหมายที่นวนิยายเรื่องนี้ให้ความสำคัญและยึดโยงอยู่ ผ่านกรอบการวิเคราะห์ความหมายเชิงโครงสร้าง (structural semantics) โดยใช้สี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ (semiotic square) ของ A. J. Greimas ประกอบการพิจารณา แนวทางนี้จะมองเรื่องเล่าในฐานะที่มีหน่วยความหมายย่อยมากมายร้อยล้อมอยู่ Greimas เสนอให้ดูความเหมือนและต่างของหน่วยความหมายอันเป็นความสัมพันธ์คู่ตรงข้ามที่เป็นหัวใจของเรื่องเล่า และคู่หนึ่งจะก่อให้เกิดคู่ที่เป็นเชิงลบอันเป็นนิเสธขึ้นมาอีกคู่และเกิดความสัมพันธ์กัน ดังนั้นก็จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่าง A, B, NON A, NON B ซึ่งเขียนเป็นแผนผังได้ว่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 355)

ภาพที่ 1 แผนภาพสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ของ A. J. Greimas

ใน “ชายแพศยา” มีคู่ความสัมพันธ์ของชุดความหมายที่เป็นพื้นฐานของเรื่อง คือ คู่ของความสามารถทางเศรษฐกิจกับความไม่แพศยา โดยความสามารถทางเศรษฐกิจนั้นหมายรวมไปถึงการมีชาติกำเนิดดี มีอำนาจทางการเงิน และการประสบผลสำเร็จในทางธุรกิจ และจากคู่ความสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดคู่ของการไร้ความสามารถทางเศรษฐกิจกับแพศยาขึ้นมา ซึ่งความสัมพันธ์ของคุณสมบัติทั้ง 4 ข้างต้นจะผสมผสานและประกอบร่างเป็นตัวละครต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ตามสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ในนวนิยายชายแพศยา

แผนผังข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณสมบัติหลักประการสำคัญ คือ ความสามารถทางเศรษฐกิจและความไม่แพศยานั้นยึดโยงอยู่กับตัวละครวิมและณพวงศ์ซึ่งเป็นตัวแทนของความเป็นชายที่พึงประสงค์แบบสุภาพบุรุษ อันเป็นความหมายที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับตัวละครชายแพศยา กล่าวคือตัวละครชายในเรื่องที่เป็นชายแบบสุภาพบุรุษอย่างวิมและณพวงศ์นั้นมีคุณสมบัติหลักที่กรอบของเรื่องให้การยอมรับ ส่วนตัวละครชายที่อยู่ในขอบข่ายของความแพศยาอย่าง ภูมิสม ภาคิน ทักขฯ และภูมิใจกลับ

บทพร่องหรือขาดคุณสมบัติประการหลักของเรื่องอันเป็นนิยามคุณค่าสูงสุดไม่ว่าจะเป็นความสามารถทางเศรษฐกิจและการไม่แพศยา ดังนั้น ความสามารถทางเศรษฐกิจและความไม่แพศยาจึงเป็นคุณสมบัติประการสำคัญของความเป็นชายที่นวนิยายเรื่องนี้สมาทานความหมายไว้ นวนิยายเรื่องนี้จึงมีแนวโน้มที่จะสมาทานความเป็นสุภาพบุรุษตามแบบสมัยรัชกาลที่ 6 มากกว่าแบบศรีบูรพา อันเนื่องมาจากการให้คุณค่าต่อฐานะทางสังคมของตัวละครวิมและณพวงษ์ในระดับสูงหรือเป็นชนชั้นนำในสังคม แล้วผลักดันตัวละครที่มีฐานะทางสังคมต่ำหรือไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจไม่ถูกยอมรับว่าเป็นสุภาพบุรุษ ซึ่งสะท้อนผ่านตัวละครทัชชาและภูมิใจเพราะหลังจากที่ร้านเซซาของเขากลับปิดทำให้เขาไร้ความสามารถทางเศรษฐกิจแล้วหวังจะมาเกาะเพชรร้อยด้วยการใช้ความแพศยา ส่วนภูมิใจหลังจากเลิกอยู่กับเพชรร้อย เขาไม่สามารถดูแลกิจการของตัวเองให้รุ่งเรืองได้ ประกอบกับยายของเขายมรดกถวายให้กับวัดจึงทำให้เขามีสถานะทางสังคมที่ตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม การมีฐานะทางสังคมสูงก็ไม่ยืนยันถึงความเป็นสุภาพบุรุษได้หากยังมีพฤติกรรมที่แพศยาอยู่ อย่างตัวละครภาคินกับภูเมฆ ภาคินเป็นผู้บริหารบริษัท พลัสโปรดักส์ จำกัด “...ต้องยอมรับความจริงว่าเงินทองไหลมาเทมาได้ก็ต้องอาศัยความทุ่มเทกับงาน ถ้ายืดเวลาจากวันละยี่สิบสี่ชั่วโมงเป็นสี่สิบแปดชั่วโมงได้ภาคินก็คงทำไปนานแล้ว ไม่ว่าจะแลกด้วยเงินกี่สิบล้านก็ยอม” (ว.วินิจชญกุล, 2560, หน้า 3) ส่วนภูเมฆก็เป็นผู้บริหารสถาบันพัฒนานโยบายเศรษฐกิจอาเซียน “ภูเมฆมีคำว่า ดร. นำหน้า ความรู้สูงบวกประสบการณ์ในหลายประเทศนี่เองที่เปลี่ยนภูเมฆจากหนุ่มจืด ๆ แสนธรรมดามาเป็นชายที่สง่างามและเจเนสมาคม” (ว.วินิจชญกุล, 2560, หน้า 45) แม้ว่าทั้งคู่มีความสามารถทางเศรษฐกิจแต่ก็แพศยา ลักษณะเช่นนี้เป็นตัวแยกให้เห็นความต่างระหว่างชายแพศยาที่มีสถานะทางสังคมสูงกับชายแพศยาที่มีสถานะทางสังคมต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าผู้ชายระดับใดก็เป็นชายแพศยาได้ หากแต่ชายที่เป็นสุภาพบุรุษได้นั้นจะต้องมีความสามารถทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมสูงเท่านั้น กล่าวได้ว่าการเป็นสุภาพบุรุษนอกจากจะมีพฤติกรรมที่ไม่แพศยาแล้วยังต้องมีสถานะทางสังคมสูงซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถทางเศรษฐกิจจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้ ส่วนตัวละครหญิงไม่แพศยาและไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจจะต้องพึ่งพิงความสามารถของผู้ชายซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

ความแพศยากับวิกฤตความเป็นชาย

เมื่อความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษกลายเป็นความเป็นชายอำนาจและได้รับการเชิดชูคุณค่าไว้เหนือกว่าชายแพศยาจึงทำให้ความเป็นแพศยาภายใต้กรอบของเรื่องนี้ไม่มีที่ยืน ผู้ชายที่อยู่ในข่ายของความแพศยาจึงพยายามเปลี่ยนตัวเองเพื่อก้าวไปสู่การเป็นสุภาพบุรุษผ่านการแสดงตามบทบาทความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ จูดีธ บัตเลอร์ (Judith Butler) (อ้างถึงใน ไทวิภา อิงสันเทียะ, 2555, หน้า 49) กล่าวว่าบทบาทตามเพศสถานะเป็นการแสดงอย่างหนึ่ง (gender performativity) ที่ทำให้อัตลักษณ์เกิดขึ้นผ่าน

การกระทำมากกว่าที่จะเป็นการแสดงออกถึงสิ่งที่มีอยู่ ซึ่งจะแสดงออกมาผ่านรูปแบบพฤติกรรม กิริยาท่าทางการแสดงอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการแต่งกาย ฯลฯ ดังนั้น พฤติกรรมแพศยาจึงเป็นความพยายามต่อสู้กับวิกฤตที่ตนถูกทำทนาย กล่าวคือ เมื่อความเป็นสุภาพบุรุษถูกให้คุณค่าและเป็นการคาดหวังของสังคม ชายแพศยาที่ไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษต่างก็พยายามแสดงความเป็นสุภาพบุรุษออกมา ซึ่งวิธีการที่เหล่าผู้ชายใช้ก็คือการสร้างอัตลักษณ์ของสุภาพบุรุษผ่านการใช้คำพูดเล่าเรื่อง ทั้งนี้ สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2552, หน้า 121) กล่าวว่าเรื่องเล่าแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และการควบคุมของผู้เล่า เรื่องเล่าพยายามแสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้เล่าที่จะตีความสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง สารในเรื่องเล่าจึงมีจุดหมายซ่อนเร้นอยู่ ตัวละครชายแพศยาพยายามที่จะใช้เรื่องเล่าเพื่อให้ตนได้รับในสิ่งที่ขาดแล้วเข้าใกล้กับนิยามความหมายของความเป็นชายอำนาจมากที่สุด ภูเมฆและภาคินมีความสามารถทางเศรษฐกิจแล้วแต่มีพฤติกรรมแพศยาจึงใช้สร้างเรื่องเล่าปกปิดความแพศยานั้นไว้เพื่อให้ตัวเองเป็นสุภาพบุรุษ ทัชชาและภูมิใจขาดความสามารถทางเศรษฐกิจและยังมีพฤติกรรมแพศยา พวกเขาจึงพยายามสร้างเรื่องเล่าปกปิดความแพศยาแล้วจึงใช้เรื่องเล่านั้นหลอกล่อผู้หญิงเพื่อให้ตัวเองเข้าถึงความสามารถทางเศรษฐกิจ

ตัวละครชายแพศยามีการใช้เรื่องเล่าสร้างอัตลักษณ์สุภาพบุรุษแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการเล่าถึงความอบอุ่นในครอบครัวของภาคิน เขารักเดียวใจเดียวและซื่อสัตย์ต่ออรยานีผู้เป็นภรรยาทั้งที่ปกปิดความจริงว่าเขาแอบมีผู้หญิงอื่นลับหลัง ที่สำคัญเรื่องเล่าและอารมณ์ของเขานี้เองที่ทำให้อรยานีหลงจนยอมลาออกจากมหาวิทยาลัยมาแต่งงานด้วย หรือการที่ภูเมฆพยายามสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชายที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานและครอบครัว เขอ้างอิงกับอรยานีว่าเป็นชายโสดที่รอทำเรื่องหย่ากับภรรยาเพราะกลัวลูกเสียใจเพราะรับไม่ได้ที่พ่อแม่ต้องแยกทางกัน หรือการที่ภูมิใจพยายามกลับมาขอคืนดีกับเพชรร้อยเพื่อหวังยกระดับสถานะทางสังคมตนขึ้นหลังจากที่ไม่ได้รับมรดกจากผู้เป็นยาย โดยภูมิใจแสดงความเป็นชายสุภาพบุรุษผ่านการเสียสละและน้อมรับผิดผ่านการอ้างว่าเรื่องราวทั้งหมดเขาเป็นผู้ก่อและทำให้เพชรร้อยเสียใจ เช่นเดียวกับที่ ทัชชาพยายามเล่าเรื่องราวสร้างอัตลักษณ์ความเป็นสุภาพบุรุษผ่านเรื่องเล่าการหลอกลวงชาติกำเนิดและหลอกล่อให้เพชรร้อยหลงด้วยคารม แต่ครั้งพอถูกจับได้เขาจึงใช้วิธีการเล่าเรื่องเพื่อสร้างความเห็นใจอันเป็นการสร้างความชอบธรรมว่าเขาได้เป็นบุตรบุญธรรมผู้ดีเก่าอย่างถูกต้องโปร่งใส “แกก็รับผมเป็นลูกบุญธรรม แกเต็มใจให้ผมใช้นามสกุลแกเพราะแกไม่มีลูก แกให้อะไรผมไม่ได้นอกจากนามสกุล” (ว.วินิจัยกุล, 2560, หน้า 224-225) การเล่าเรื่องตัวเองของภูมิใจกับทัชชาต่างกับวิธีการที่ภูเมฆและภาคินใช้ กล่าวคือ ภูมิใจและทัชชาเล่าเรื่องเพื่อจะเกาะเพชรร้อยเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจ ส่วนภูเมฆกับภาคินเล่าเพื่อหวังได้ตัวอรยานี กล่าวได้ว่าบรรดาผู้ชายที่อยู่ในข่ายความแพศยาพยายามต่อสู้กับวิกฤตความเป็นชายผ่านการแสดงให้เห็นตนเองเข้าไปอยู่ในนิยามของการเป็นสุภาพบุรุษ ทัชชาและภูมิใจพยายามเป็นสุภาพบุรุษเพื่อที่จะมีฐานะทางสังคม ภาคินและภูเมฆพยายามเป็นสุภาพบุรุษเพียงหวังได้ตัวและปกปิดด้านลบของตัวเอง แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จเพราะความพยายามในการแสดงเป็นสุภาพบุรุษดังกล่าวนี้เป็น

ส่วนหนึ่งของความแพศยา กล่าวคือ เรื่องเล่าทั้งหมดนั้นเป็นการหลอกลวง ใช้เล่ห์เหลี่ยมแพรวพราวปกปิดอก ซึ่งยังผลกระทบต่อความทุกข์ใจของผู้หญิง ขัดกับนิยามการเป็นสุภาพบุรุษที่ต้องให้เกียรติและซื่อสัตย์ ดังนั้น ผู้ชายที่อยู่นอกเหนือบริบทนี้จึงถูกลดทอนคุณค่าลงผ่านการผลักให้กลายเป็นอื่นที่มีจุดจบที่ความตายซึ่งสื่อถึงคุณค่าประการหนึ่งว่าสังคมหรืออย่างน้อยก็ในบริบทของเรื่องนี้ไม่เปิดโอกาสให้ความแพศยาโลดแล่นอยู่ได้

ทั้งนี้ การตายของบรรดาชายแพศยาในนวนิยายเรื่องนี้ถือว่ามีความน่าสนใจไม่น้อย เพราะล้วนแล้วแต่เสียชีวิตจากพฤติกรรมแพศยาทั้งสิ้น เริ่มต้นจากการเสียชีวิตของภคินจากการสำส่อนจนติดโรคร้าย ส่วนภุมเมศหลังจากเขาหลอกอรยานีสำเร็จแล้วนั้น เขาก็ไปมีหญิงคนใหม่แล้วถูกแอบถ่ายรูปลับสัมพันธ์สาวจนเป็นเรื่องอื้อฉาวเป็นเหตุให้ถูกไล่ออกจากงาน เขาจึงกดดันและเครียดจนเส้นเลือดในสมองแตกในที่สุด ทักษาก็เป็นอีกตัวละครแพศยาที่เสียชีวิตเพราะพฤติกรรมแพศยาเช่นเดียวกัน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือทศชาติทะเลาะกับเพชรร้อยกันขั้นรุนแรงและเหตุการณ์ดังกล่าวยุติลงที่ปลายกระบอกปืนของณพงศ์เข้าปลิดชีพ ทศชาติในที่สุด นัยหนึ่งจึงสะท้อนให้เห็นถึงการปะทะกันของความเป็นชายอำนาจกับความแพศยาที่สุดท้ายชายแพศยาก็ปราศให้แกความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ การตายของทศชาติจึงเป็นมิติเชิงสัญลักษณ์ว่าความเป็นชายแพศยาถูกควบคุมและพ่ายแพ้ให้กับความเป็นชายอำนาจนำ อาจกล่าวได้ว่าการตายของชายแพศยาในเรื่องจึงเป็นการปิดพื้นที่ไม่ยอมรับและลดคุณค่าความเป็นชายแบบดังกล่าวออกจากสังคมในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามความน่าสนใจอีกประการคือภูมิใจหนึ่งในชายแพศยาเพียงคนเดียวที่ไม่เสียชีวิต พฤติกรรมที่ทำให้ภูมิใจเข้าช่วยความแพศยาก็คือไม่ซื่อสัตย์ต่อหญิงคนรัก ประเด็นนี้จึงแสดงถึงความย้อนแย้งของการยอมรับความเป็นชายในนวนิยายเรื่องนี้ กล่าวคือ ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษเท่านั้นที่ถูกรับยอมรับ แต่การที่ภูมิใจละเมิดการเป็นสุภาพบุรุษผ่านความเจ้าชู้กลับไม่ถูกตีตราและกำจัดออกเหมือนผู้ชายแพศยาคนอื่นดังที่กล่าวมา สะท้อนนัยของการยอมรับว่าผู้ชายมีอิสระทางเพศวิถี การละเมิดการเป็นสุภาพบุรุษของภูมิใจจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับได้และไม่รุนแรงถึงขั้นที่จะต้องกำจัดออก เช่นเดียวกับวิมตัวละครที่จัดว่าเป็นชายแบบสุภาพบุรุษ ในนวนิยายเรื่องนี้นำเสนอว่าเขาผ่านการแต่งงานมาแล้ว 3 ครั้ง คนแรกถูกคลุมถุงชน แต่ฝ่ายภรรยาเกิดประสบปัญหาธุรกิจทำให้วิมต้องเอาเงินไปช่วย พงษ์จนเกือบจะหมดตัวจึงเป็นเหตุให้หย่าขาดกันไป คนที่สองวิมเป็นคนเลือกเองแต่เมื่อภรรยาได้เลื่อนตำแหน่งต้องไปทำงานต่างประเทศ วิมไม่สามารถติดตามไปได้เลยต้องแยกทางกันในที่สุด ส่วนคนสุดท้ายเป็นคนที่จิตใจอ่อนแอ ซึ่งหึงหวั่นแวงจนเป็นโรคซึมเศร้าเพราะคิดมากกลัวว่าวิมจะนอกใจจึงประทุงสามีโดยการฆ่าตัวตาย และสุดท้ายก็ไม่อาจอยู่ด้วยกันได้ ซึ่งตัวเขามองว่า “ทั้งสามครั้งมันไม่ใช่ความผิดของผมเลยจนครั้งเดียว มันเป็นความช่วยเหลือของฝ่ายชาย มันเรื่องช่วยไม่ได้ทั้งนั้น...” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 87) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นชายจะต้องยึดโยงอยู่กับเรื่องทางเพศด้วยจึงจะเป็นที่ยอมรับ นัยหนึ่งนวนิยายเรื่องนี้จึงยังผลิตซ้ำ

วาทกรรมเพศวิถีของผู้ชายที่ไร้การควบคุม พร้อมกับการให้คุณค่ากับการเป็นสุภาพบุรุษซึ่งดูเหมือนว่าผู้ชายจะต้องแสดงบทบาททางเพศและการเป็นสุภาพบุรุษในเวลาเดียวกัน

ผู้หญิงในฐานะพื้นที่ปฏิบัติการความเป็นชาย

มิติทางอำนาจภายในเพศความเป็นชายในนวนิยายเรื่องนี้คือการช่วงชิงปฏิบัติการอำนาจผ่านเรือนร่างตัวละครหญิง บทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยาย “ชายแพศยา” ไม่ว่าจะเป็นอรยานี เพชรร้อย และพลอยรุ่ง ต่างก็อยู่ในฐานะของการเป็นพื้นที่รองรับปฏิบัติการของความเป็นชาย (women-as-object) ไม่ว่าจะเป็นสุภาพบุรุษหรือชายแพศยาก็ด้วนแล้วแต่ยังผลมาสู่ตัวละครหญิงทั้งสิ้น กล่าวคือ ผู้หญิงในเรื่องต้องตกเป็นรองทางอำนาจของทั้งชายแพศยาและสุภาพบุรุษ โดยที่ชายแพศยาเข้าม่าย้ายเอาเปรียบผู้หญิง หากแต่สุภาพบุรุษเข้ามาปลดปล่อยผู้หญิงให้เป็นอิสระจากชายแพศยา ทว่า ผู้หญิงในเรื่องก็ไม่ได้เป็นอิสระอย่างแท้จริงเพราะต้องพึ่งพิงและสยบยอมให้กับความเป็นสุภาพบุรุษแทน เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศสถานะที่เปลี่ยนจากอำนาจการกดขี่ใช้กำลังเอาเปรียบมาเป็นการใช้อำนาจปกป้องดูแล โดยกลบเกลื่อนให้กลายเป็นความรักและเสียสละของผู้ชายซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงจะต้องพึ่งพาผู้ชายในการดำเนินชีวิต

อรยานีเป็นภาพแทนของผู้หญิงที่เป็นพื้นที่รองรับกับความเป็นชายแพศยาและความเป็นสุภาพบุรุษ เธอต้องพึ่งพิงผู้ชายสอดคล้องกับความหมายในสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ดังกล่าวไปตอนต้นที่นิยามตัวละครหญิงอยู่กับการประพาดดินไม้แพศยาและการไร้ความสามารถทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เธอต้องยึดโยงกับพื้นที่ในบ้านและความเป็นแม่ ไม่สามารถออกมาทำงานหาเงินเองได้ ดังที่ภาคินบอกอรยานีว่า “เธอเลี้ยงลูกดีกว่า ถ้าขึ้นมาช่วยงานอีกคนบ้านมันจะเอะอะหมด ไม่มีใครดูแล ลูกเราก็เหมือนกัน ต้องการแม่มากกว่า ผู้ช่วยพ่อ” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 22) หลังจากนั้นก็ต้องถูกหลอกจากเล่ห์เหลี่ยมของชายแพศยาครั้งแล้วครั้งเล่าจากภาคินและภุมเมศ สุดท้ายแม้ว่าวิมจะช่วยให้เธอหลุดพ้นจากความแพศยาของภุมเมศ แต่เรื่องราวจึงจบลงที่ความสัมพันธ์ที่ยากแก่การนิยาม “เรื่องของเธอกับวิมเดินทางมาถึงจุดที่อรยานีเห็นว่าลงตัว เขากับเธออยู่กันเหมือนพ่อบ้านแม่บ้าน พร้อมด้วยลูกสาวลูกชายและหลานตัวน้อย เป็นบ้านที่อบอุ่นเต็มไปด้วยความรักและห่วงใยซึ่งกันและกัน” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 592) เพียงแต่แยกห้องกันอยู่ และต่างคนต่างมีชีวิตเป็นอิสระ นับว่าคล้ายกับเป็นความสัมพันธ์ที่สามมีภรรยาที่ไร้เรื่องเพศเชิงโลกีย์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงอาจอนุมานได้ว่าการที่รอบของเรื่องไม่อนุญาตให้อรยานีรับรักกับวิมก็เพราะว่าตัวเธอไม่ใช่สาวบริสุทธิ์อีกต่อไปแล้ว เธอผ่านผู้ชายมาแล้วถึงสองคน ถ้าเธอได้ลงเอยกับวิมก็เท่ากับว่าวิมได้ใช้ภรรยาต่อจากชายผู้แพศยาเป็นการเสียเกียรติเชิงชายเป็นอย่างมาก และการให้วิมอยู่ในสถานะเช่นนี้ก็เป็นการตอกย้ำถึงความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษในตัวเขาได้เป็นอย่างดีเสียสละมอบความรักความห่วงใยแบบไม่ครอบครองให้กับอรยานี

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งนวนิยายได้สร้างตัวละครหญิงให้มีลักษณะบุคลิกและนิสัยแตกต่างกัน อรยานีกับเพชรร้อยเป็นหญิงที่มีลักษณะนิสัยเรียบร้อย อ่อนหวานตามขนบกุลสตรี ส่วนพลอยรุ่ง

เป็นผู้หญิงที่ทันสมัยใหม่ มีบุคลิกแบบผู้ชาย ซึ่งผู้หญิงแบบอรยานีและเพชรร้อยเป็นผู้หญิงที่ถูกพฤติกรรม ความแพศยาทำร้าย แต่พลอยรุ่งเป็นคนเดียวที่รอดพ้น ประเด็นนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมความเป็น หญิงแบบใหม่ของผู้หญิงที่ทันสมัย ทันคน และกล้าได้กล้าเสียจะไม่ตกเป็นเหยื่อของความแพศยาของผู้ชายดังเช่นที่ผู้หญิงตามชนบทสตรีอย่างอรยานีและเพชรร้อยเป็น แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมเก่งเกินชายของพลอยรุ่งก็ไม่ถูกยอมรับเพราะกำลังเข้าไปรุกรานความเป็นชายในพื้นที่ความสามารถทางเศรษฐกิจ ดังเหตุการณ์ที่พลอยรุ่งยื่นกรวนที่จะบริหารบริษัทพลีสโปรดักส์ต่อจากภาคิน ทำให้วิมเป็นผู้เป็นอาไม่พอใจและมองว่าไม่ใช่เรื่องของผู้หญิง เพราะว่า “เขาไม่ชอบผู้หญิงแข็ง ท่าทางกระดกกระเดกเหมือนผู้ชาย ไม่ชอบผู้หญิงเถียงคำไม่ตกปากด้วยสำนวนกวนประสาท ไม่ชอบผู้หญิงที่เผลอจกชกกาแฟ หาชองว้าง หรือแยกว่านี่คือไม่ชอบทำกับข้าวให้ผู้ชายกิน ไม่ชอบอะไรอีกหลายอย่างที่รวมอยู่ในคำว่า ‘ผู้หญิงเขาไม่ทำกัน’ (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 17) หากวิเคราะห์การต่อต้านของวิมก็จะพบว่าแท้จริงแล้วเขาหัวนเกรงว่าความสามารถทางเศรษฐกิจที่ความเป็นชายสมทานไว้อยู่กำลังถูกสั่นคลอนและอาจถูกล่วงล้ำโดยผู้หญิงได้ สุดท้ายนวนิยายก็เลือกให้พลอยรุ่งประสบปัญหาทางธุรกิจและต้องพึ่งพาณพงค์ในที่สุด “พอไม่มีลูกชาย เลยฝึกหนูแทนลูกชายค่ะ พลอยรุ่งตอบอย่างเปิดเผย แต่โรงงานมันหนักไปสำหรับผู้หญิง หนูขายหุ้นให้ณพงค์ จับมือทำสัญญาผลิตโปรดักส์ตัวเดิม หนูว่าหนูคิดถูกแล้ว ได้เงินก้อนใหญ่มาจับสินค้าใหม่ ๆ ทำการตลาดอย่างเดียวแทน แบบนี้คล่องตัวกว่า” (ว.วินิจฉัยกุล, 2560, หน้า 391) ทำที่สุดผู้หญิงก็ยังต้องไร้ความสามารถทางเศรษฐกิจและต้องพึ่งพาผู้ชาย ความสามารถทางเศรษฐกิจยังคงปักหลักอยู่กับความเป็นชายอย่างแข็งแกร่ง การผลักให้พลอยรุ่งไปทำการตลาดเพียงอย่างเดียวสื่อให้เห็นว่างานบริหารไม่เหมาะกับผู้หญิง อาจกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้ต้องการสร้างภาพของผู้หญิงยุคใหม่ที่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้ชาย ให้คุณค่ากับผู้หญิงที่ทำงานเก่ง แต่ทำที่สุดก็ยังต้องเป็นผู้หญิงที่ตกอยู่ภายใต้การพึ่งพาของผู้ชายอยู่ดี ดังเช่นพลอยรุ่งที่ต้องทำหน้าที่ภรรยาของณพงค์ เป็นแม่ให้กำเนิดลูกและยังต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

บทสรุป

“ชายแพศยา” ของ ว.วินิจฉัยกุล ไม่ได้นำเสนอแต่ความเป็นชายแพศยาเพียงแบบเดียวเท่านั้น หากนำเสนอให้เห็นถึงพหุความหลากหลายและมิติทางอำนาจของความเป็นชายระหว่างชายแพศยากับสุภาพบุรุษ โดยที่ความแพศยาถูกสร้างขึ้นมาให้อยู่ในฐานะความเป็นชายที่ด้อยกว่าสุภาพบุรุษซึ่งถูกให้คุณค่าเป็นชายอำนาจ นวนิยายเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นถึงพหุความเป็นชายซึ่งแสดงให้เห็นความหลากหลายของความเป็นชายที่ต่างก็ปฏิสัมพันธ์กันบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจอันเป็นกลไกที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีการช่วงชิงและซับซ้อนกันอยู่ตลอดเวลาเพื่อการเป็นชายอำนาจนำ และนำมาซึ่งคุณค่าและอำนาจที่มีเหนือความเป็นชายแบบอื่น ๆ จนทำให้กลายเป็นคุณค่าหลักของความเป็นชายที่ผู้ชายต่างโหยหาอยากจะเป็น จึงทำให้ผู้ชายที่ไม่อยู่ในขอบเขตนิยามอำนาจนำดังกล่าวพยายามทำให้ตัวเองเข้าใกล้คุณค่าเหล่านั้นเพื่อ

สวไมส่ความเป็นชายอำนาจนำ ดังเช่นในนวนิยายที่ตัวละครภาคิน ภูเมฆ ทัชชา และภูมิใจ พยายามกระทำตนให้เข้าใกล้กับความเป็นสุภาพบุรุษ ซึ่งวิธีการและความพยายามเหล่านั้นกลับถูกมองว่าเป็นความแพศยา เช่น การปอกลูก เลห์เหลี่ยมแพรวพราว การหลอกลวงชาติกำเนิด การดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นต้น นัยหนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่าความแพศยาเป็นผลมาจากวิกฤตความเป็นชายที่ถูกสังคมคาดหวังให้ผู้ชายต้องมีสถานะทางเศรษฐกิจดี มีชาติกำเนิดดี และจะต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบการเป็นสุภาพบุรุษ ผู้ชายที่ไม่อยู่ในขอบข่ายเหล่านี้จึงดิ้นรนต่อสู้ให้ได้มาซึ่งนิยามดังกล่าว แต่สุดท้ายก็กระทำไม่สำเร็จเพราะกรอบของนวนิยายเรื่องนี้ไม่เปิดโอกาสให้พฤติกรรมเหล่านั้นมีที่ยืนและจัดให้เป็นอื่นจากความเป็นชายอำนาจนำ

อนึ่ง รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2560, หน้า 46) มองว่าการที่นวนิยายเรื่องนี้เป็นความพยายามลบวาทกรรม “หญิงแพศยา” และพยายามกู้ชื่อให้เพศหญิงที่ถูกประณามด้วยคำ ๆ นี้มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ โดยการผลักให้ผู้ชายเป็นฝ่ายถูกประณามบ้าง กล่าวอีกนัยก็คือเป็นการขยายความหมายของการประณามที่ก้าวข้ามกรอบความเป็นเพศ แต่ที่สุดแล้วผู้เขียนบทความมองว่าสถานะของผู้หญิงในนวนิยายเรื่องนี้ก็ยังคงตกเป็นรอง เพราะความเป็นชายในเรื่องอื่นได้แก่ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษและชายแพศยานั้นต่างก็โลดแล่นและแสดงออกผ่านตัวละครหญิง กล่าวคือ พฤติกรรมแพศยาของเหล่าบรรดาผู้ชายในเรื่องจะเกิดเป็นความแพศยาขึ้นได้นั้น ไม่ได้ยังผลกับผู้ชายด้วยกันแต่มากระทบกับผู้หญิง เช่น พฤติกรรมล่าสอนมารักเป็นพฤติกรรมที่ผู้ชายกระทำกับฝ่ายหญิงและก็ทำให้ผู้หญิงทุกซะระทมขมใจกับพฤติกรรมนี้เช่นกัน หรือการใช้ความรุนแรงที่ผู้ชายเป็นผู้กระทำก็ตกอยู่กับผู้หญิงในฐานะผู้ถูกกระทำ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำของสภาวะการณ์นี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยที่ผู้ชายเป็นฝ่ายแสดงอำนาจกดขี่ครอบงำให้ผู้หญิงต้องรับบทบาทไปตามการกระทำของฝ่ายชายในฐานะของผู้ที่อยู่อำนาจอย่างยากที่จะขัดขึ้น เช่นเดียวกับความเป็นสุภาพบุรุษจะแสดงออกถึงความเสียสละ การให้เกียรติ และความสุภาพก็ล้วนยังผลกับผู้หญิง ความเป็นชายในเรื่องอื่นได้แก่ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษและชายแพศยานั้นต่างก็โลดแล่นและแสดงออกผ่านตัวละครหญิง ดังนั้น ผู้หญิงในเรื่องนี้จึงเป็นทั้งพื้นที่ให้ผู้ชายควบคุมครอบครอง และประลองความเป็นชาย

นวนิยายเรื่องนี้แม้จะมีชื่อว่า “ชายแพศยา” แต่กลับให้คุณค่ากับความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษมากกว่าจะกู้ชื่อให้กับเพศหญิง ชายแพศยาเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่เข้ามาเน้นย้ำเปรียบเทียบให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นสุภาพบุรุษ นวนิยายเรื่อง “ชายแพศยา” จึงยึดโยงและให้คุณค่าอยู่กับการเชิดชูความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษเป็นที่สุดของความเป็นชายอำนาจนำซึ่งท้ายที่สุดมีอำนาจเหนือความเป็นชายแพศยาและความเป็นหญิง นวนิยายเรื่องนี้จึงผลิตซ้ำมายาคติทางสังคมเกี่ยวกับความเป็นชายในสังคมไทยว่าความเป็นชายที่ถูกยอมรับและให้คุณค่าเป็นชายอำนาจนำ คือ ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษที่สุภาพ ให้เกียรติผู้หญิง ไม่หวังผลประโยชน์ รักเดียวใจเดียว และมีความสามารถทางเศรษฐกิจเป็นที่พึ่งให้กับผู้หญิงได้ ส่วนชายที่อยู่นอกเหนือจากนิยามเหล่านี้จะไม่ถูกยอมรับจนยากที่จะหาที่ยืนได้ในสังคมดังชะตากรรมที่

เกิดกับบรรดาชายแพศยาในต้วบทวนนิยาย การศึกษาพหุความเป็นชายจึงทำให้เกิดความตระหนักว่าเราไม่ควรเหมารวมความเป็นชายให้เป็นหนึ่งเดียว หากแต่ในความเป็นชายยังมีความหลากหลายและมีทิศทางอำนาจที่ซับซ้อนอยู่ ด้วยเหตุนี้มิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศสถานะในกรอบขนบนิยมรักต่างเพศ (heteronormativity) จึงไม่ใช่เรื่องของความเป็นหญิงกับความเป็นชายเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องภายในระหว่างความเป็นชายด้วยกันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ไทรวิภา อิงสันเพียร. (2555). *บริโภคนิยมและวิกฤตความเป็นชายในนวนิยายอเมริกันร่วมสมัย* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ประชากุล. (2552). *ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2560). ชายแพศยา นวนิยายที่ลบมายาคติของวาทกรรมประณามผู้หญิง. *ออลแม็กกาซีน*, 11(11), 46-47.
- ว.วินิจัยกุล. (2560). *ชายแพศยา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สละโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2551). *“สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2560, 20 มีนาคม). *นาง แพศยา และโสเภณี: การแปรของภาษาทางสังคมที่ขอบเขตชายกับหญิงเลื่อนลง*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/notes/375016320345840/>
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power*. Sydney: Allen & Unwin.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. M. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829-859.

เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตามคำให้การของคนไทยใหญ่

Muang Haang: The Place Where King Naresuan, the Great Had Died
Belong to the Tales of Thai Yai People

จุฑารัตน์ เกตุปาน¹

Chutharat Ketpan²

(Received: 7 December 2021; Revised: 29 May 2022; Accepted: 6 June 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่ ผู้วิจัยมุ่งตอบคำถามว่าพระเจดีย์สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เมืองหางจะมีจริงหรือไม่และความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับเจ้าคำกายน้อย เจ้าฟ้าแสนหวีจะมีข้อเท็จจริงเพียงใด พื้นที่แหล่งข้อมูลประกอบด้วยคนไทยใหญ่ที่อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง และคนไทยใหญ่เมืองแสนหวีที่มาทำงาน ณ กรุงเทพฯ โดยวิธีสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีแนวคิดตามทฤษฎีคนไทยอยู่ทางตอนใต้ของจีน สรุปผลการวิจัย คือ เมืองแสนหวี คือ เมืองหาง ไม่ใช่เวียงแหง ความจริงก็คือสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่อยู่ที่เมืองหางซึ่งตรงกับประวัติศาสตร์ไทย พม่าและไทยใหญ่ เจ้าคำกายน้อย เจ้าฟ้าแสนหวีทรงเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ความสัมพันธ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่ได้สืบทอดกันมายาวนานจนถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คำให้การของคนไทยใหญ่ ความจริง

Abstract

The purpose of this study was to find out the fact about the place where King Naresuan, the Great had died according to the tales of Thai Yai people. The researcher aimed to identify the fact about the death stupa of King Naresuan, the Great at Muang Haang and the relationship between King Naresuan, the Great and Kham Kai Noi, Hsenwi Saopha. The survey area consisted of Thai Yai people from Chiang Dao district, Wang Haeng districts, and Hsenwi's Thai Yai who came to work in Bangkok, by using the informal interviews. The researcher followed the theory that the Thai people had lived in the southern China in this research. The conclusion of the study showed that Handitow is Muang Haang, not Wang Haeng. The fact about the place where King Naresuan, the Great had died according to the tales of Thai Yai people

¹ รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² Adjunct Associate Professor., Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University

is Muang Haang. The tales of Thai Yai people about Muang Haang are consistent with Thai, Burmese, and Thai Yai History. Kham Kai Noi, Hsenwi Saopha was a friend of King Naresuan, the Great. The relation between King Naresuan, the Great and Thai Yai people has been carried on to the present day.

Keywords: The place where King Naresuan, the Great had died, The tales of Thai Yai people, The fact

บทนำ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักชาติ พลาณภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของชาวไทยทั้งปวงเป็นเหตุให้เรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์เป็นที่ประทับใจและเป็นที่น่าสนใจของนักวิชาการรวมถึงผู้ที่ศรัทธาพระองค์เป็นจำนวนมาก ซึ่งประเด็นสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็เป็นหนึ่งในหัวข้อที่ได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษเสมอมา ประเด็นปัญหา ก็คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตที่ “เมืองหาง” ตามความรู้ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หรือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตที่ “เวียงแขง” ตามข้อมูลพื้นที่สวรรคตใหม่ (ชัยยง ไชยศรี, 2546, หน้า 14) ถึงแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานานแล้วแต่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ยังถูกแบ่งแยกออกเป็นสองแนวทาง แม้แต่ในปัจจุบันนี้ความรู้ที่แตกแยกเป็นสองแนวทางก็ยังไม่สามารถสรุปยุติกันลงได้แต่ความจริงย่อมมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยจึงคิดหัวข้อที่จะทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเพียงประการเดียวเกี่ยวกับสถานที่เสด็จสวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกคนไทยใหญ่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็เนื่องมาจากตามเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แสดงว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อคนไทยใหญ่และคนไทยใหญ่ก็ยังได้ร่วมรบกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชด้วยความจงรักภักดีในสงครามเพื่อกอบกู้เอกราชของชาติไทยดังเนื้อความในพระราชพงศาวดารครั้งนั้นทูลและราชสงครามนำพลไปตั้งอยู่ฉาง ณ เมืองกำแพงเพชร ตามรับสั่งของพระเจ้าหงสาวดีนันทบุเรง ในปี พ.ศ. 2116 (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 140-147) ประกอบกับเมื่อผู้วิจัยได้ไปพบปะพูดคุยกับคนไทยใหญ่ในการไปศึกษาภาษาไทยใหญ่ ณ สถาบันไทยใหญ่ศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 6-11 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้พบกับคนไทยใหญ่ที่มาจากรัฐฉานคนหนึ่งและคนไทยใหญ่สัญชาติไทยที่อยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนคนหนึ่ง คนไทยใหญ่ทั้งสองท่านได้กล่าวยืนยันว่าเมืองหางเป็นสถานที่ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตและได้กล่าวนาม “เจ้าคำกายน้อย” เจ้าฟ้าแสนหิวว่าเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นอกจากนี้ยังได้เปิดเผยถึงข้อมูลหลักฐานสำคัญ นั่นก็คือ รูปภาพพระเจดีย์สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชองค์ดั้งเดิมก่อนที่จะถูกทหารพม่าทำลายซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ เมืองหาง คนไทยใหญ่เรียกพระเจดีย์นี้ว่า “กองมูขุนหอคำโต” (ปภาณี ศิริธร, 2528, หน้า 27) อันเมืองหางนั้นเป็นเมืองปิดยากที่บุคคลภายนอกจะสามารถเข้าไปถึงได้ทั้งนี้เป็นเพราะเมืองหางเป็นแหล่งปลูกและผลิตฝิ่นที่มากที่สุดและดีที่สุดในโลก (พระโขนง ไชยโย, 2546, หน้า 54) แต่คนไทยใหญ่สามารถเข้าไปเมืองหางได้เพราะคนไทยใหญ่เป็นคนพื้นที่ เรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและเจ้าคำกายน้อย เจ้าฟ้าแสนหิว

คนไทยใหญ่ในปัจจุบันยังคงจดจำกันได้ ดังนั้นคนไทยใหญ่จะต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงต้องการสัมภาษณ์คนไทยใหญ่แบบไม่เป็นทางการเพื่อค้นหาความจริงในเรื่องสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ภาพที่ 1 เจดีย์กองมูหอคำไย
ที่มา: ปราณี ศิริธร (2528)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวของ “เมืองหาง” หรือ “เมืองฮาง” หรือ “เมืองห้างหลวง”
2. เพื่อหาข้อเท็จจริงในเรื่องสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่

สมมุติฐาน

จากการศึกษาเอกสารและกรอบแนวคิดแล้วทำให้กำหนดสมมุติฐานหลักได้ คือ เมืองหาง เป็นเมืองที่มีความสำคัญและเป็นสถานที่ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคต และสมมุติฐานรอง ก็คือ ราชวงศ์สุโขทัยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทยใหญ่

กรอบแนวคิด

“เตียนเยว” ภาษาจีน แปลว่า คนชี่ซ้าง ใช้เรียกคนที่อยู่บริเวณที่กลุ่มชนไทยใหญ่เคยอยู่ในอดีต ผู้วิจัยได้รับแนวคิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทของศาสตราจารย์หวง ฮ่วยคุน (Huan Hui Kun) แห่งมหาวิทยาลัยชนชาติส่วนน้อย มณฑลยูนนาน ในเรื่อง “From the Yues to the Thais” จากหนังสือเรื่อง “งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย” ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการและทฤษฎีคนไทยอยู่ทางตอนใต้ของจีน ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าคนไทยใหญ่ซึ่งเป็นชาตินักรบขยายดินแดนโดยอาศัยกองทัพนักรบเข้าไปในดินแดนอัสสัม

และในสมัยสุโขทัยราชวงศ์สุโขทัย(ราชวงศ์พระร่วง)ก็เป็นชาตินักรบได้อาศัยกองทัพช้างขยายดินแดนเช่นเดียวกัน ดังนั้นราชวงศ์สุโขทัยกับคนไทยใหญ่คงจะมีความสัมพันธ์ด้วยเป็นพวกพ้องเดียวกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยมีกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มคนไทยใหญ่ที่บ้านอรุณทัย (บ้านหนองอุก) ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มคนไทยใหญ่ที่ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนอาสาสมัคร 10 คน
2. กลุ่มคนไทยใหญ่เมืองแสนหวิที่มาทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ จำนวนอาสาสมัคร 10 คน (เนื่องจากสถานการณ์โควิด19 ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากคนไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและลดจำนวนประชากรลงจาก 20 คน เหลือ 10 คน เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ที่กำลังเกิดโรคระบาดเป็นเวลานานได้แต่ทั้งนี้ก็ไม่มีผลกระทบต่อการวิจัยเนื่องจากอาสาสมัครคนไทยใหญ่ให้การไปในทิศทางเดียวกัน)

เครื่องมือ

การเก็บข้อมูล (Survey Research) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์จึงต้องเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในมนุษย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำเอกสารเป็น 2 ฉบับ คือ

1. เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัครในโครงการวิจัย (Information Sheet for Research Participant) เอกสารนี้ทำขึ้นเพื่อแจ้งให้อาสาสมัครคนไทยใหญ่ทราบวัตถุประสงค์และเพื่อทำความเข้าใจกันระหว่างผู้วิจัยกับอาสาสมัครคนไทยใหญ่โดยผู้วิจัยจะแจ้งให้อาสาสมัครทราบว่าตัวตนของอาสาสมัครจะได้รับการปกปิดโดยผู้วิจัยจะเขียนเป็นรหัสแทนชื่อของอาสาสมัครคนไทยใหญ่แต่ละคนในการนำเสนอบทความวิจัยและรูปเล่มงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และเมื่อผู้วิจัยได้รับคำยินยอมให้สัมภาษณ์จากอาสาสมัครคนไทยใหญ่แล้ว ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ก่อนการสัมภาษณ์จะเริ่มขึ้นผู้วิจัยจะต้องขออนุญาตอาสาสมัครคนไทยใหญ่ในการบันทึกเสียงเมื่อได้รับการยินยอมจากอาสาสมัครคนไทยใหญ่ ผู้วิจัยจึงจะบันทึกเสียงได้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยจะแจ้งให้อาสาสมัครคนไทยใหญ่ทราบว่าเขาจะได้รับค่าตอบแทนคนละ 200 บาท ต่อ 1 คน / 1 ครั้ง เพื่อเป็นค่าเสียเวลา ทั้งนี้การสื่อสารระหว่างผู้วิจัยและอาสาสมัครคนไทยใหญ่จะอาศัยผ่านล่ามและผู้นำทางคนไทยใหญ่ของผู้วิจัยเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

2. เอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้ 10 ข้อ คือ 1) ท่านรู้จักเมืองหางไหม 2) ท่านรู้จักเมืองแสนหวิไหม 3) ท่านรู้จักสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไหม 4) ท่านรู้จักเจ้าคำกายน้อยไหม 5) ท่านรู้จักเส้นทางจากเมืองหางไปเมืองแสนหวิไหม 6) ท่านรู้จักเส้นทางจากเมืองแสนหวิไปเมืองหลวงพระบางไหม 7) ท่านรู้จักสถานที่ใดที่เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและ/หรือ เจ้าคำกายน้อยในบริเวณรัฐฉานของคนไทยใหญ่ 8) ท่านรู้ว่ามีเอกสารที่เล่าเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และ/หรือ

เจ้าคำกายน้อยใหม่ 9) ท่านเคยรู้ว่ามีคนไทยหรือพระภิกษุไทยที่เดินทางเข้ามาในเมืองหางหรือเมืองแสนหวิ
ใหม่ 10) ท่านรู้จักคนไตคำตี้และคนไตมาวใหม่

3. **เครื่องบันทึกเสียง** เป็นเครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็กที่เหมาะสมกับการพกพาและทำให้
บรรยากาศในการสัมภาษณ์ไม่ตึงเครียด

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยแบ่งเอกสารการเก็บรวบรวม
ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ

1. ส่วนที่ 1: ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
2. ส่วนที่ 2: คำถามในการสัมภาษณ์ 10 ข้อ พร้อมกับตาราง 3 ช่อง คือ ช่องที่ 1 “รู้และเล่าเรื่องได้”
ช่องที่ 2 “รู้แต่เล่าเรื่องไม่ได้” และช่องที่ 3 “ไม่รู้” (ต่อมาเมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นสุดลง ผู้วิจัยจึงพบว่าข้อมูลใน
ช่องที่ 2 มีความไม่แน่นอนจึงนำผลการวิจัยจากช่องที่ 2 ไปรวมกับช่องที่ 3 ทั้งนี้เพื่อความถูกต้องชัดเจน
ของข้อมูล)

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของ
คนไทยใหญ่” ผู้วิจัยมีวิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งนี้เนื่องมาจากการวิจัยจากการสัมภาษณ์จะ
ถูกต้องแน่นอนหรือไม่ก็ต้องอาศัยเอกสารต่าง ๆ มายืนยันอธิบายประกอบด้วย ดังนั้นการศึกษาของผู้วิจัย
จึงมี 2 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารที่
เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่เพื่อนำมาช่วยอธิบายผลการวิจัย
2. การเก็บข้อมูล (Survey Research) เมื่อเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครคนไทยใหญ่ทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง
แล้ว ผู้วิจัยก็จะวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานโดยวิเคราะห์ว่ายังมี “ผู้รู้และเล่าเรื่องได้”
ที่อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และคนเมืองแสนหวิที่กรุงเทพมหานคร โดยคิด
ผลการวิจัยเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ทั้ง 2 แหล่งข้อมูล และนำเรื่องราวที่ได้รับทราบจากการพูดคุยกับ
อาสาสมัครคนไทยใหญ่ทั้งหลายในพื้นที่ทั้ง 2 แหล่งข้อมูลตามที่คุณผู้วิจัยได้บันทึกเสียงขณะเก็บข้อมูล
ภาคสนามมาอธิบายประกอบในผลการวิจัยด้วย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะแสดงผลการวิจัยเป็นตารางและจะแสดงผลการวิจัยจากแหล่งข้อมูลทั้งสองแหล่งตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐาน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลที่ 1 อำเภอเชียงดาวและอำเภอเวียงแหง วันที่ 24-26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

คำถาม	H1	H2	H3	H4	H5	H6	H7	H8	H9	H10	รู้และเล่าเรื่องได้ %
1.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100%
2.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100%
3.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100%
4.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	90%
5.	✓	✓	✓	✓	x	x	x	✓	x	x	50%
6.	x	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	10%
7.	✓>	✓>	✓	✓>	✓	✓>	✓	✓>	✓>	✓	✓100%, >60%
8.	x	✓	✓	x	x	✓	x	x	✓	✓	50%
9.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	90%
10.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100%

ตารางที่ 2 แหล่งข้อมูลที่ 2 คนเมืองแสนหวี ที่ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2563

คำถาม	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	รู้และเล่าเรื่องได้ %
1.	✓	x	x	x	✓	x	x	x	x	x	20%
2.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100%
3.	✓	✓	x	✓	✓	x	x	x	x	✓	50%
4.	x	✓	x	✓	✓	x	✓	x	x	✓	50%
5.	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10%
6.	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10%
7.	✓	✓	✓	✓	✓>	✓	✓	✓	✓	✓	✓100%, >10%
8.	x	✓	x	x	✓	✓	✓	x	x	✓	50%
9.	x	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	x	x	50%
10.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	90%

(เครื่องหมาย ✓ หมายถึง “รู้และเล่าเรื่องได้”, เครื่องหมาย x หมายถึง “ไม่รู้”, เครื่องหมาย > หมายถึง “รู้เรื่องอื่น ๆ อีก”)

ผลการวิจัยปรากฏว่าคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 รู้จักเมืองหางและเมืองแสนหัวเป็นอย่างดี คิดเป็น 100% ส่วนคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 2 รู้จักเมืองหางเพียง 20% เนื่องจากเมืองหางในปัจจุบันนี้มีฐานะเทียบเท่าตำบลอยู่ในเขตอำเภอเมืองโดน จังหวัดเมืองสาต (รหัส H1, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2559) คนเมืองแสนหัวที่อยู่ห่างไกลก็อาจจะไม่รู้จักรักเมืองหาง แต่สำหรับคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 จะรู้จักเมืองแสนหัวเป็นอย่างดีเพราะเมืองแสนหัวเป็นเมืองใหญ่และมีความสำคัญทางภาคเหนือของรัฐบาล

ภาพที่ 2 แผนที่เมืองในรัฐฉาน
ที่มา: นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว (2563)

ส่วนในอดีตเมืองหางคงจะเป็นเมืองสำคัญและเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในบริเวณนั้น โดยกำหนดดูจากการเรียกชื่อ “เมืองหาง” ที่เรียกกันไปต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ “เมืองฮาง” หรือ “เมืองฮอย” เป็นชื่อที่คนชาวบ้านเรียกเมืองหาง (พระโขนง ไสโรย, 2546, หน้า 54) ในพงศาวดารไทยใหญ่พม่าเรียกเมืองหางว่า “เมืองหิน” (นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ, 2561, หน้า 162) แม้แต่ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ก็เรียกเมืองหางไปต่าง ๆ กัน เช่น “เมืองหางหลวง” (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 246) “เมืองหาง” (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 708) “เมืองหลวง ตำบลทุ่งดอนแก้ว” ซึ่งในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเรียกว่า “เมืองหางหลวง” คือ เมืองหางอยู่ที่รัฐฉานสหภาพพม่า (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 422) และในพงศาวดารไทยใหญ่เรียกว่า “เมืองหางหลวง” (นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ, 2561, หน้า 162) ก็คือเมืองหางทั้งสิ้น (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 515) แต่ในมหาราชวงศ์พงษาวดารพม่ากล่าวว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตที่เมืองแหน (นายต๋อ, 2562, หน้า 266) ดังนั้นประเด็นสำคัญก็คือ “เมืองแหน คือ เมืองหาง

ใช่หรือไม่” ต่อมาผู้วิจัยได้สังเกตคำเรียก “พญาตากแสน” ในมหาราชวงษ์พงษาวดารพม่า (นายต่อ, 2562, หน้า 371-372) หมายถึง “พระเจ้าตากสินมหาราช” ซึ่งเมื่อคำว่า “สิน” ออกเสียงในภาษาพม่าว่า “แสน” ดังนั้น “เมืองหิน” ในพงศาวดารไทยใหญ่ก็คือ “เมืองแสน” ในมหาราชวงษ์พงษาวดารพม่า ที่หมายถึง “เมืองห้างหลวง” หรือ “เมืองห้าง” นั่นเอง ซึ่งก็ตรงกับข้อความในหนังสือย้อนรอยกรรมตำนานพระสุพรรณกัลยาที่เรียกเมืองห้างว่า “Handitow” ตามสำเนียงพม่า (พระโง่น โสโร, 2546, หน้า 54) ดังนั้น “เมืองแสนในมหาราชวงษ์พงศาวดารพม่าคือเมืองห้าง มีท่าอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” ตามข้อมูลพื้นที่สวรรคตใหม่

ภาพที่ 3 อนุสรณ์สถานสถูปจุตสวรรคตกษัตริย์ไทยในเมืองห้างถูกทำลาย

คนไต่ศรัทธาพระนเรศวรสร้างพลังปกป้อง

ที่มา: “อนุสรณ์สถานสถูปจุตสวรรคตกษัตริย์ไทยในเมืองห้างถูกทำลาย” (2561)

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าเมืองห้างเป็นเมืองของคนไทยใหญ่ซึ่งในอดีตอยู่ในแขวงเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้เมืองห้างยังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญที่จะเข้าสู่ฐานของคนไทยใหญ่และเข้าสู่ประเทศพม่าทางเมืองไนย (เมืองนาย) (นายต่อ, 2562, หน้า 177, 371-372) และจากการศึกษาเรื่องการเรียกชื่อเมืองห้างที่ต่างกัันนั้นทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ว่า “เมืองแสน” คือ “เมืองห้าง” และทำให้องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยไม่คลุมเครืออีกต่อไป คือ “สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตที่เมืองห้าง” ซึ่งสอดคล้องกับคำให้การของคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 และคนไทยใหญ่จะเรียกเมืองนี้ว่า “เมืองห้าง” ไม่เรียกผิดเพี้ยนไปเป็นอย่างอื่น คนไทยใหญ่เมืองแสนหวิปัจจุบันจึงรู้จักเมืองห้างแต่เพียงว่าเคยเป็นที่ตั้งกองกำลังกู้ชาติไทยใหญ่เท่านั้น (รหัส S1, รหัส S5, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563) ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพระเจดีย์สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เมืองห้างปรากฏว่าคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 รู้จักเป็นอย่างดี ผลการวิจัยคิดเป็น 100% อาสาสมัครคนไทยใหญ่ได้เล่าเรื่องตามที่ได้ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับเรื่องพระเจดีย์สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเนื้อความที่คล้ายคลึงกัน ดังที่ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างเนื้อความหนึ่งจากอาสาสมัครคนไทยใหญ่ ที่กล่าวว่า “พระนเรศวรขึ้นมารบพม่าทางเมืองห้างและได้มาประชวรเสียชีวิตที่เมืองห้างแล้วก่อพระสถูปขึ้นไว้” (รหัส H3, สัมภาษณ์,

25 พฤศจิกายน 2563) ดังนั้นหลักฐานที่เกี่ยวกับสถานที่สวรรคตก็คือพระสกุ๊ปหรือพระเจดีย์สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ เมืองหาง อาสาสมัครคนไทยใหญ่รู้จักพระเจดีย์องค์นี้เป็นอย่างดีและพระเจดีย์องค์นี้ก็เป็นที่เราพนับถือของคนไทยใหญ่ทั้งหลายในบริเวณนั้น อาสาสมัครคนไทยใหญ่คนหนึ่งได้กล่าวว่า “คนไทยใหญ่นับถือสมเด็จพระนเรศวรว่าเป็นพระมหากษัตริย์ของคนไทยใหญ่” (รหัส H9, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2563) ซึ่งสอดคล้องกับชื่อพระเจดีย์ในหนังสือเรื่องสารัตถคดีเหนือแคว้นแดนสยามที่เรียกพระเจดีย์องค์นี้ว่า “พระสกุ๊ปกองมูขุนหอค้าไต่ย” ซึ่งแปลว่า “พระเจดีย์ของพระเจ้าแผ่นดินไต” (ไต คือคนไทยใหญ่) (ปราณี ศิริธร, 2528, หน้า 241) นอกจากนี้อาสาสมัครคนไทยใหญ่ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของพระเจดีย์องค์นี้ว่า “พระบรมศพถูกฝัง ณ บริเวณน้ำแก่นและน้ำหางมาบรรจบกันและก่อพระสกุ๊ปเหนือบริเวณนั้น” โดยอาสาสมัครได้รับฟังเรื่องราวมาจากพระสังฆราชแห่งเมืองไตน์ ซึ่งปัจจุบันนี้ท่านอายุได้ 90 ปีแล้ว (รหัส H2, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2563) ข้อความนี้ก็ตรงกับข้อความในหนังสือเรื่องย้อนรอยกรรมตำนานพระสุพรรณกัลยาที่กล่าวว่า “เมืองหาง เป็นสถานที่ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตเพราะโรคไข้ป่าและโรคฝีดาษ หลวงปู่โง่นได้มาพักอยู่ที่พระเจดีย์เล็ก ๆ ที่คนไทยใหญ่เขาได้สร้างครอบที่ฝังพระศพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และหลวงปู่โง่นได้ทำบุญอุทิศถวายสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นเวลา 5 วัน” (พระโง่น โสโรย, 2546, หน้า 54-55) คนไทยใหญ่จึงนับถือพระเจดีย์องค์นี้ว่าศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อหาข้อเท็จจริงในเรื่องสถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น หลักฐานสำคัญ คือ พระสกุ๊ปกองมูขุนหอค้าไต่ย และอาสาสมัครคนไทยใหญ่ได้กล่าวว่า “พระสกุ๊ปตั้งอยู่ที่บ้านห้วยอ้อ นากองมูทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำหางตรงช่วงบริเวณที่น้ำต้นและน้ำแก่นไหลมาบรรจบกับน้ำหางและถ้าเดินทางต่อไปอีกไม่ไกลก็จะถึงที่ตั้งของเมืองหาง” (รหัส H1, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2563) และในปี พ.ศ. 2502 ทหารพม่าได้ลักลอบเอาระเบิดขนาดใหญ่ไประเบิดพระสกุ๊ปกองมูขุนหอค้าไต่ยพังทลายลง ต่อมาก็ใช้รถแทรกเตอร์ไถกวาดเศษอิฐหักกากปูนลงไปทิ้งที่แม่น้ำหาง ทั้งนี้ก็เพื่อทำลายสถานที่สิงสถิตดวงพระวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแต่ความเคารพรักเลื่อมใสในดวงพระวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ก็ไม่มีวันเสื่อมคลายลงจากจิตใจและความเชื่อมั่นของคนไทยใหญ่ (ปราณี ศิริธร, 2528, หน้า 237-243) ต่อมาเมื่อทางราชการไทยได้ก่อสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น ณ บ้านเมืองงาย ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จมาวางศิลาฤกษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในขณะนั้นจึงขอความร่วมมือจากเจ้าน้อยซอหยันตะ ห้วนหน้าขบวนการกู้ชาติไทยใหญ่ให้มาช่วยกันลำเลียงอิฐหักกากปูนที่เรียกราดอยู่ ณ บ้านนากองมู เมืองหางเพื่อมาบรรจุไว้ ณ อนุสาวรีย์แห่งใหม่ (รหัส H3, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2563) และอาสาสมัครคนไทยใหญ่คนหนึ่งได้กล่าวว่าเขาเป็นผู้หาอิฐหักกากปูนจากพระเจดีย์เก่าที่เมืองหางมาที่พระเจดีย์แห่งใหม่ที่เมืองงาย (รหัส H7, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2563) อาสาสมัครคนไทยใหญ่ได้เล่าต่อมามีว่า ท่านครูบาบุญชุ่มได้เป็นผู้นำในการสร้างพระเจดีย์องค์ใหม่ ณ ที่แห่งเดิมขององค์พระเจดีย์

สวรรคตที่ถูกพม่าทำลายไป ณ เมืองหาง ขณะนี้การก่อสร้างใกล้เสร็จแล้ว รอให้ครุบานูญทุ่มออกมาจากการบำเพ็ญภาวนาที่ถ้ำน้ำตก เมืองแสนหวีเพื่อย้ายถอยรอดพระเจดีย์ คาดว่าท่านจะยกฉัตรในราวปี พ.ศ. 2565 (รหัส H1-6 H8-10, สัมภาษณ์, 24-26 พฤศจิกายน 2563) และเรื่องการปฏิบัติธรรมของท่านครุบานูญทุ่มที่ถ้ำน้ำตก เมืองแสนหวีก็ได้รับคำรับรองจากคนแสนหวีในแหล่งข้อมูลที่ 2 ว่าเป็นความจริง (รหัส S6, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563) เรื่องราวเหล่านี้จึงเป็นการยืนยันได้ว่าพระเจดีย์สวรรคตที่เมืองหางองค์นี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นความจริงที่ว่า “บริเวณพระเจดีย์แห่งนี้ คือ สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองหาง”

ผลการวิจัยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่นั้น อาสาสมัครคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 รู้จักสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผลการวิจัยเป็น 100% และรู้จักเจ้าคำก่ายน้อย ผลการวิจัยเป็น 90% และอาสาสมัครคนไทยใหญ่มายังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและเจ้าคำก่ายน้อยว่า “เจ้าคำก่ายน้อยเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ซึ่งก็สอดคล้องกับบทความออนไลน์เรื่อง “สัมพันธ์ไมตรีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและบรรดาเจ้าฟ้าในรัฐฉาน” (King Naresuan and Shan Saophas Connection) โดย เคอแสน หรือ เคือแสน (Khur Hsen) นักประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ที่เขียนไว้ว่า เจ้าคำก่ายน้อยนั้นเดิมชื่อว่า “เจ้าคำเกี้ยว” เป็นโอรสองค์โตของเจ้าคำปากฟ้า เจ้าฟ้าแสนหวี ภายหลังถูกส่งตัวไปเป็นประกันอยู่ที่เมืองหงสาวดี ในปี พ.ศ. 2105 และในปี พ.ศ. 2111-2112 ได้ติดตามสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ชอบวา ตองยี ในภาษาพม่า) เป็นทัพหน้าตามรับสั่งของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองเพื่อมาเตรียมเสบียงสำหรับกองทัพหลวงพม่าและป้องกันกรุงศรีอยุธยาจากผู้รุกราน ในระหว่างนี้ “เจ้าคำเกี้ยว” ได้เปลี่ยนพระนามซึ่งเป็นที่รู้จักกันในภายหลังว่า “เจ้าคำก่ายน้อย” ท่านมาอาศัยอยู่ ณ เมืองพระพิษณุโลกและไม่ได้เสด็จกลับเมืองแสนหวีเป็นเวลานาน พงศาวดารแสนหวีได้บันทึกไว้ว่า พระองค์ถูกจับเป็นองค์ประกันอยู่ที่ประเทศสยามและเรื่องราวของขุนคำเกี้ยวหรือเจ้าคำก่ายน้อยก็สูญหายไปจากประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ (Hsen, 2009, pp. 9-10) ต่อมาเรื่องราวของคนไทยใหญ่ก็ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ที่กล่าวถึงสงครามนั้นทูลและราชสงคราม สมเด็จพระนเรศวรทรงมีพระมหากรุณาธิคุณปกป้องคนไทยใหญ่และคนไทยใหญ่จากเมืองต่าง ๆ ก็มาช่วยกันขับไล่กองทัพของนันทบุรุษสงครามออกไปพ้นพระราชอาณาเขตของไทย (ประพต เศรษฐกานนท์, 2559, หน้า 140-147) ต่อมาเรื่องราวของเจ้าคำก่ายน้อยก็มาปรากฏในพงศาวดารไทยใหญ่อีกครั้งโดยได้กล่าวว่าครั้งสงครามตองอูแสนหวีเมืองแสนหวีได้เข้ามากราบบังคมทูลขอเจ้าคำก่ายน้อยไปเป็นเจ้าฟ้าเมืองแสนหวีซึ่งในระหว่างนั้นเจ้าคำก่ายน้อยซึ่งได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาศรี” กำลังไปรบป้องกันเมืองเมะละลำเลิง (มะละแหม่ง) อยู่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงทรงประทานให้เจ้าคำก่ายน้อยกลับไปครองเมืองแสนหวีเมื่อเกิดสงครามอังวะพม่ายกกองทัพมาตีเมืองนายนันเป็นเมืองหน้าด่านของไทยใหญ่และกำลังจะไปโจมตีเมืองแสนหวีอันเป็นข้าขอบขัณฑสีมา สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถจึงเสด็จ

ยกกองทัพจะไปตีเมืองอังวะแต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็เสด็จสวรรคตเสียก่อนที่เมืองหาง และพงศาวดารไทยใหญ่ก็กล่าวว่าเจ้าคำกายน้อยหนีหายสาบสูญไป (นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ, 2561, หน้า 161-162)

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่นั้นจากการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีความสัมพันธ์กับคนไทยใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเจ้าคำกายน้อย เรื่องราวในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และพงศาวดารไทยใหญ่จึงสอดคล้องกับคำให้การของคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 ว่า “เจ้าคำกายน้อยเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” มีหลักฐานอีกประการหนึ่งที่ยืนยันความสัมพันธ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับเจ้าคำกายน้อย คือ เรื่องต้นกำก้อ (ต้นบุญนาค) ที่ทั้งสองพระองค์ทรงปลูกคู่กันไว้ที่เมืองแสนหวีเพื่อแสดงไมตรี คนเมืองแสนหวีรู้จักสถานที่แห่งนี้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยคิดเป็น 100% และเมื่อผู้วิจัยได้อ่านบทความเรื่อง “สัมพันธ์ไมตรีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและบรรดาเจ้าฟ้าในรัฐฉาน” ของ เคื้อแสน ที่กล่าวว่าเจ้าฟ้าเมืองนายและบรรดาเจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลายมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพื่อทำศึกกับพม่า เหตุผลก็คือ เจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลายมีความเห็นว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและคนไทยใหญ่มีเชื้อกเถาเหล่ากอเดียวกัน สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีความแกล้วกล้าในการรบ ชัยชนะของพระองค์ในการยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาและความพร้อมในด้านอาวุธยุทธโศปกรณ์ กลอุบายที่แยบยลที่จะสามารถทำลายกองทัพพม่าได้ ดังนั้นจึงขอเข้ามาร่วมรบ ด้วยเหตุนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้เจ้าคำกายน้อยเป็นกองทัพนำไปรวบรวมสิ่งสมกำลังพลให้เข้มแข็งเพื่อเตรียมกำลังพลไปตีเมืองอังวะ เจ้าคำกายน้อยเสด็จขึ้นไปทางตอนเหนือของรัฐฉานรวบรวมกำลังพลจากหัวเมืองไทยใหญ่ทั้งหลายไปจนถึงเมืองมว เมืองเชียงนิน ดินแดนสิบสองปันนาหลังจากนั้นเจ้าคำกายน้อยก็เสด็จไปครองเมืองแสนหวี เมื่อเกิดศึกอังวะแผนการในการรบของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ก็คือพระองค์จะเสด็จยกกองทัพไปทางเมืองหางและจะข้ามแม่น้ำสาละวินที่ท่าฮัง (Ta Hsang) และจะไปรวมกำลังกับเจ้าฟ้าเมืองนายและบรรดาเจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลาย ก่อนที่จะไปโจมตีเมืองอังวะ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชรับสั่งให้สมเด็จพระเอกาทศรถยกกองทัพไปทางเมืองฝาง เคื้อแสนกล่าวว่าน่าจะเป็นเพราะหญ้าของข้างและน้ำจะไม่เพียงพอสำหรับกองทัพใหญ่ สมเด็จพระนเรศวรทรงตั้งฐานทัพหลักที่ทุ่งราบแห่งหนึ่งมีชื่อเรียกว่า “ทุ่งท่าแก้ว” ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำหาง ฐานทัพแห่งนี้เองที่พระองค์ทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตด้วยพระโรคไข้ทรพิษฝีดาษปรากฏขึ้นที่บริเวณพระหนุ (คาง) จุดที่พระองค์สวรรคตตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านห้วยอ้อบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำหาง และในปี ค.ศ. 1605 (พ.ศ. 2148) เจ้าคำกายน้อยจำเป็นต้องสู้รบอยู่ตามลำพัง กองทัพของเจ้าคำกายน้อยถูกกระหนาบตีจากพม่าและจากจีน เจ้าคำกายน้อยทรงตระหนักดีว่าพระองค์ไม่สามารถต้านทานกำลังกองทัพที่มีมากมายเป็นสองเท่าเช่นนี้ได้ พระองค์จึงได้ถอนกำลังจากเมืองแสนหวีเสด็จถอย

ลงไปทางตอนใต้เพื่อไปสมทบกำลังกับกองทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เมืองหาง แต่พระองค์ก็เสด็จไปไม่ถึงเมืองหาง เนื่องจากกองทัพของพระองค์ปะทะกับกองทัพอังวะของพระเจ้านยาอองยั่น ใกล้กับเมืองนาย ณ ที่แห่งนี้เจ้าคำกายน้อยเสด็จพิราลัยพร้อมกับเจ้าฟ้าเมืองนายจากการสู้รบในปี ค.ศ. 1605 (พ.ศ. 2148) ราชวงศ์เมืองนายซึ่งสืบสายตรงมาจากพญาเม็งรายนับหลายชั่วคนก็ถึงกาลอวสานและเมื่อพม่าเข้าปกครองเมืองนาย เมืองนายก็เปลี่ยนราชวงศ์คือ จากราชวงศ์เม็งรายไปเป็นราชวงศ์เมืองมิด (Hsen, 2009, pp.18-20)

จากการศึกษาบทความเรื่อง “สัมพันธไมตรีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและบรรดาเจ้าฟ้าในรัฐฉาน” ของ เคื้อแสน นักประวัติศาสตร์ไทยใหญ่จึงทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับคนไทยใหญ่ว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงตระเตรียมที่จะยกกองทัพของพระองค์ไปยังเมืองหางเพื่อสมทบกับบรรดาเจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลาย และเรื่องราวของราชวงศ์เม็งรายที่ครองเมืองนายมาหลายชั่วคน ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยใหญ่และไทยลานนาและคำให้การของชาวไทยใหญ่ที่ว่า “นอกจากเจ้าคำกายน้อยจะเป็นสหายกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแล้วยังเป็นพระญาติอีกด้วย” เพราะเมืองแสนหวิเป็นพระญาติกับเมืองหลวงพระบาง อาสาสมัครคนไทยใหญ่ยังได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ที่จดบันทึกเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและเจ้าคำกายน้อยว่าอยู่ที่ ณ วัดหัวเวียงเมืองเจ็ญ เขตเมืองแสนหวิ (รหัส H2, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2563)

การอภิปรายผลและบทสรุป

จากการวิจัยเรื่อง “เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่” บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้ ข้อ 1 เมืองแสน คือ เมืองหาง ความจริงก็คือเมืองที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตคือ “เมืองหางมิใช่เวียงแหง” ข้อ 2 สถานที่ที่สมเด็จพระนเรศวรเสด็จสวรรคตอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านห้วยอ้อ บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำหาง มีหลักฐานคือเจดีย์กองมูขุนหอคำไตย แม้องค์เจดีย์จะถูกทหารพม่าทำลายไปแล้วแต่ท่านครูบาบุญชุ่มก็เป็นผู้นำในการก่อพระเจดีย์องค์ใหม่ ณ ที่เดิมและจะยกฉัตรในปี พ.ศ. 2565 และข้อ 3 เจ้าคำกายน้อยเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลักฐานจากการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์และเรื่องราวของต้นก้าก้อ (ต้นบุญนาค) ที่ทรงปลูกคู่กันที่เมืองแสนหวิเพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งสัมพันธไมตรี และจากบทความของเคื้อแสน นักประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ ทำให้ได้รับความรู้ว่าการรบในสงครามอังวะครั้งนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงตระเตรียมที่จะยกกองทัพของพระองค์ไปยังเมืองหางเพื่อสมทบกับบรรดาเจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลาย นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าคนไทยใหญ่เดินทางไปมาหาสู่กันในประเทศจีนแต่ผู้ที่รู้เส้นทางไปเมืองหลักอย่างเช่น เมืองแสนหวิ หรือ เมืองหลวงพระบางในสปป. ลาวก็คงจะต้องเป็นนักเดินทางที่เคยเดินทางไปเท่านั้นจึงจะทราบเส้นทางได้และประการสุดท้ายผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าอาสาสมัครทั้ง 2 แห่งเป็นคนไทยใหญ่เพราะพวกเขารู้จักบรรพบุรุษของตนเอง คือโตมาวและโตคำตี

สรุปการวิจัยเรื่อง “เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่” ก็คือเมืองที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตคือ “เมืองหางมิใช่เวียงแขง” หลักฐานคือเจดีย์กองมูนหอค้าไต่ย ซึ่งมีอยู่จริงตามคำให้การของคนไทยใหญ่ในแหล่งข้อมูลที่ 1 แม้องค์เจดีย์จะถูกทหารพม่าทำลายไปแล้วแต่ท่านครูบาบุญชุ่มก็เป็นผู้ดำเนินการก่อพระเจดีย์องค์ใหม่ ณ ที่เดิมและจะยกฉัตรในปี พ.ศ. 2565 และเจ้าคำก่ายน้อยเจ้าฟ้าแสนหวีนั้นเป็นพระสหายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลักฐานจากการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์และเรื่องราวของต้นก้ำก้อ (ต้นบุญนาค) ที่ทรงปลูกคู่กันที่เมืองแสนหวีเพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งสัมพันธไมตรี

ข้อเสนอแนะ

จากคำให้การของคนไทยใหญ่ว่าขณะนี้คนไทยใหญ่กำลังฟื้นฟูประวัติศาสตร์ไทยใหญ่โดยได้รวบรวม “ลิกโหลง” หรือ “หนังสือโบราณของไทยใหญ่” ไว้ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งเมืองตองจี ท่านอธิการบดีในขณะนี้ชื่อว่า ดร.คำหมาย (คนไทยใหญ่ไม่มีนามสกุล) อาสาสมัครคนไทยใหญ่กล่าวว่า มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีหนังสือไทยใหญ่มากมายโดยมากก็เป็นเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ รวมทั้งเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและเจ้าคำก่ายน้อย ตำราคชศาสตร์ เป็นต้น (รหัส H6, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2563) และจากการสัมภาษณ์คนไทยใหญ่เมืองแสนหวีในแหล่งข้อมูลที่สอง อาสาสมัครคนไทยใหญ่ให้การว่าเมืองแสนหวีในสมัยก่อนอยู่ร่วมกับสิบสองปันนาโดยกล่าวว่า “เมื่อก่อนสิบสองปันนาก็อยู่ร่วมกับแสนหวีต่อมาสิบสองปันนาก็ไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีน” (รหัส S1, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563) เรื่องราวเหล่านี้ก็สอดคล้องกับพงศาวดารล้านช้างที่กล่าวว่าพระเจ้าแผ่นดินหลวงพระบางมีเชื้อสายเป็นชาวเชียงรุ่งมาแต่กาลก่อน (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2549, หน้า 186) และข้อมูลสนับสนุนจากงานวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ร่องรอยภาษาสมัยสุโขทัยจากคำโบราณในจารึกสมัยกรุงสุโขทัยที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่ผู้วิจัยได้สืบค้นว่าภาษาสมัยกรุงสุโขทัยคล้ายกับภาษาหลวงพระบาง (จุฑารัตน์ เกตุปาน และสิทธิโชค เชาวกุล, 2542, หน้า 151) ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการศึกษาในด้านภาษาและประวัติศาสตร์จาก “ลิกโหลง” เพื่อค้นคว้าหาเรื่องราวที่จะสนับสนุนสมมุติฐานรองที่ว่า “ราชวงศ์พระร่วงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทยใหญ่”

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ เกตุปาน, และ สิทธิโชค เชาวกุล. (2542). **การศึกษาวิเคราะห์ร่องรอยภาษามัยสุโขทัยจากคำโบราณในจารึกสมัยกรุงสุโขทัยที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชัยยง ไชยศรี. (2546). **ข้อมูลใหม่พื้นที่สวรรคตสมเด็จพระนเรศวรมหาราช**. เชียงใหม่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2561). **พงศาวดารไทใหญ่**. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- นายต่อ. (ผู้แปล). (2562). **มหาราชวงศ์ พงษาวดารพม่า**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้.
- นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. (2563). **แผนที่รัฐฉาน** [รูปภาพ]. สืบค้น 25 มีนาคม 2565, จาก https://www.facebook.com/NipatpornP/photos/แผนที่รัฐฉาน/2059397964205684/?_rdr
- ประพต เศรษฐานนท์. (2559). **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา: ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ, คำให้การชาวกรุงเก่า, คำให้การขุนหลวงหาวัด**. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ปราณี ศิริธร. (2528). **สารัตถคติเหนือแคว้นแดนสยาม**. เชียงใหม่: ลานนาสาร.
- พระโขนง ไชยโย. (2546). **ย้อนรอยกรรมตำนานพระสุพรรณกัลยา**. พิษณุโลก: วัดพระพุทธรูปเขาหลวง.
- รหัส H1. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 24 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส H1-6 H8-10. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 24-26 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส H2. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 24 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส H3. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 25 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส H7. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 26 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส H9. แหล่งข้อมูลที่ 1. **สัมภาษณ์**. 26 พฤศจิกายน 2563.
- รหัส S1. แหล่งข้อมูลที่ 2. **สัมภาษณ์**. 9 ธันวาคม 2563.
- รหัส S6. แหล่งข้อมูลที่ 2. **สัมภาษณ์**. 9 ธันวาคม 2563.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (2531). **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิตรวาทการ, พลตรี หลวง. (2549) **งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย**. กรุงเทพฯ: สว่างสรรค์บุ๊คส์.
- อนุสรณ์สถานสถูปเจดิสวรรคตกษัตริย์ไทยในเมืองหางถูกทำลาย คนใดศรัทธาพระนเรศวรสร้างพลังปกป้อง [รูปภาพ]. (2561, 23 ธันวาคม). **มติชนออนไลน์**. สืบค้น 25 มีนาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1285058
- Hsen, K. (2009). King Naresuan and Shan Saophas Connection. In *International Conference on Shan Studies*. Bangkok: Chulalongkorn University. Retrieved on November, 26, 2021, from <https://www.burmalibrary.org/en/king-naresuan-and-shan-saophas-connection>

สัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดก: บทบาทและความสำคัญ

ต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

Mythical Beasts in Pannasa Jataka: Roles and Significance in Conveying Buddhist Thoughts and Principles

สายหยุด บัวทุม¹

Saiyud Buathum²

(Received: 26 February 2022; Revised: 29 May 2022; Accepted: 25 July 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของสัตว์เดรัจฉานที่ปรากฏในปัญญาสชาดก และ 2) ศึกษาความสำคัญของตัวละครสัตว์เดรัจฉานต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจากปัญญาสชาดก ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องตัวละครขององค์ประกอบเรื่องเล่า และกรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของตัวละครสัตว์เดรัจฉานจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ บทบาทด้านบวกและบทบาทด้านลบ บทบาทด้านบวก ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานมีลักษณะเป็นผู้มีคุณธรรม ส่วนบทบาทด้านลบ ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานมีสถานะที่ต่ำต้อยกว่ามนุษย์ เป็นผู้ไม่มีเหตุผล ไม่มีปัญญาแยกผิดชอบชั่วดีได้ ขาดคุณธรรม เห็นแก่ตัว และการกล่าวโทษผู้อื่น บทบาทของสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดกดังกล่าวได้สื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ แนวคิดเรื่องกรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และความเป็นจริงของมนุษย์และโลก ปัญญาสชาดกจึงเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกลวิธีการแต่งที่มุ่งนำเสนอตัวละครสัตว์เดรัจฉานในการดำเนินเรื่องอย่างโดดเด่นและตัวละครเดรัจฉานเป็นองค์ประกอบที่ยังคงเน้นย้ำแนวคิดสำคัญของพระพุทธศาสนา ดังเช่นนิบาตชาดกในพระไตรปิฎก

คำสำคัญ: ปัญญาสชาดก สัตว์เดรัจฉาน บทบาท การสื่อสาร แนวคิดทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of the study are 1) to study the roles of mythical beasts presented in the Pannasa Jataka tale and 2) to study the significance of those mythical beasts in conveying Buddhist thoughts and principles through the tale. In this study, the concepts of characterization in the elements of narrative frameworks and Buddhist thoughts and principles were applied in analyzing the text. The major findings show that the mythical beasts in the Pannasa Jataka tale are represented in two categories: those representing virtue and those representing negative attributes. In the positive characterization, the mythical

¹ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² Dr., Department of Thai, Faculty of Humanities, Naresuan University

beasts present gratefulness, wisdom, sacrifice, and mercy of human. In a negative side, they are characters that are in a lower class and status than human. They are unreasonable and selfish. They have no conscience and morality, and always accuse others of their faults. These creatures play a significant role in conveying Buddhist thoughts and principles, including Bodhisatta ideology, karma, peaceful coexistence, and ultimate reality. the Pannasa Jataka tale is a literary work that represents a writing technique in which a mythical beast is excellently used as characters that run the theme and story. The mythical beasts are presented in the Pannasa Jataka tale are clearly one of the tale compositions that emphasize Buddhist thoughts and principles, similar to Nibata Jataka in Tripitaka, which is a Buddhist literary work that reflects teachings and thoughts in Buddhism.

Keywords: Pannasa Jataka, Mythical beasts, Roles, Conveying, Buddhist principles

ที่มาของปัญหาการวิจัย

“ปัญญาสชาดก” แปลว่าชาดก 50 เรื่อง จัดเป็นพาหิรชาดกหรือชาดกนอกนิบาตที่พระเถระนักปราชญ์ชาวเขียงใหม่ นำนิทานจากอรรถกถาชาดก และเรื่องราวปรัมปราที่เป็นนิทานพื้นบ้านมาดัดแปลงให้เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ในชาติภพต่าง ๆ ชาดกแต่ละเรื่องมุ่งสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ยังคงไว้ซึ่งความสนุกสนานเพลิดเพลินตามฉบับของนิทานพื้นบ้าน (พัฒนพงศ์, 2535, หน้า 35)

ปัญญาสชาดกนำเสนอ “ตัวละครสัตว์เดรัจฉาน” ให้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องที่สัมพันธ์กับการเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เช่น เป็นตัวละครพระโพธิสัตว์ที่ได้นิยามถึงอุดมการณ์พระโพธิสัตว์เป็นตัวละครที่ช่วยเหลือมนุษย์และพระโพธิสัตว์ให้สามารถบำเพ็ญบารมีได้สำเร็จ บทบาทของตัวละครสัตว์เดรัจฉานแสดงถึงคุณธรรมเรื่องความเมตตาและแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ รวมทั้งแสดงถึงแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมและการไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนของมนุษย์

พฤติกรรมของตัวละครสัตว์เดรัจฉานยังสัมพันธ์กับบริบทของความเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านของปัญญาสชาดกอีกด้วย แตกต่างไปจากที่ตามปกติแล้วมนุษย์มักมองว่าสัตว์เดรัจฉานนั้นต่ำต้อยกว่าตน เพราะมนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ มนุษย์จึงมองว่าสัตว์เดรัจฉานมีลักษณะด้านลบหรือลักษณะที่ไม่ดีอยู่มาก ดังในไตรภูมิพระร่วง ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์เดรัจฉานไว้ว่า เมื่อไปเกิดเป็นสัตว์แล้วยากที่จะพ้นจากภูมิแดนหรือแดนนั้นมาได้ เพราะเกิดเป็นสัตว์ไม่มีวิมุตติธรรม ไม่มีศีลธรรม สะสมบุญกุศลไม่ได้เหมือนมนุษย์ สัตว์เหล่านั้นตายแล้ว ก็จะเป็นสัตว์อยู่ร่ำไป และสัตว์เดรัจฉานมีสัญญาตถาณหรือสัญญา 3 อย่าง คือ กามสัญญา (รู้จักเสวยกามคุณ) อาหารสัญญา (รู้จักกินนอน) และ มรณสัญญา (รู้จักกลัวตาย) ส่วนธรรมสัญญา คือ รู้ดีรู้ชอบ รู้ผิดรู้ถูก รู้บุญรู้บาปอย่างมนุษย์นั้นไม่มี (พญาสิทธิ, 2551, หน้า 43) นอกจากนี้ มนุษย์ยังมองว่าสัตว์เดรัจฉานเป็นสิ่งมีชีวิตที่สร้างโทษมากกว่าสร้างคุณให้แก่มนุษย์ เช่น ช้างป่าที่มักทำร้ายมนุษย์หรือทำลายผลผลิตทางการเกษตร และสัตว์เดรัจฉานเป็น

ตัวแทนของพฤติกรรมหรือสิ่งที่ไม่ดี เช่น ตัวเงินตัวทอง หรือตัวเหี้ย ดังคำคำในภาษาไทย เช่น ใ้เหี้ย อี้เหี้ย อีกทั้งสัตว์เดรัจฉานยังเป็นตัวแทนของความอับมงคล เช่น นกแสก ในวัฒนธรรมไทยเชื่อว่าหากนกแสกส่งเสียงร้องที่หลังคาบ้านใด บ้านนั้นก็จะมีผู้เสียชีวิต ปัญญาสชาติกลับสร้างบุคลิก พฤติกรรม และการกระทำของตัวละครเดรัจฉานให้ตรงข้ามกับมุมมองดังกล่าวของมนุษย์

สังเกตได้ว่า บทบาทของสัตว์เดรัจฉานที่ปรากฏในปัญญาสชาติกปรากฏทั้งบทบาทด้านบวกและบทบาทด้านลบ โดยเป็นการนำเสนอที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสัตว์ จึงน่าสนใจว่าการนำเสนอบทบาทด้านบวกและบทบาทด้านลบเหล่านี้สัมพันธ์กับความเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทวรรณกรรมพระพุทธศาสนาของปัญญาสชาติกอย่างไร

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาติกและวิเคราะห์ความสำคัญของสัตว์เดรัจฉานต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในฐานะที่ปัญญาสชาติกเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสั่งสอนให้ผู้คนสร้างกุศล ละเว้นความชั่ว เพื่อให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของปัญญาสชาติกในฐานะวรรณกรรมพระพุทธศาสนาและวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ตลอดจนเข้าใจแนวคิดของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นความคิดความเชื่อหลักในสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีอิทธิพลทั้งต่อวรรณกรรมราชสำนักและวรรณกรรมพื้นบ้านของไทย

จุดประสงค์การวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาติก: บทบาทและความสำคัญต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาบทบาทต่อสัตว์เดรัจฉานที่ปรากฏในปัญญาสชาติก
2. ศึกษาความสำคัญของตัวละครสัตว์เดรัจฉานต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจากปัญญาสชาติก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยปัญญาสชาติก พบว่า มีผู้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องปัญญาสชาติกจำนวนมาก โดยมีการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์คุณธรรม การวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคทางคติชน การสร้างอารมณ์สะท้อนใจ มโนทัศน์เรื่องพระโพธิสัตว์ ประวัติและความสำคัญที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองของไทย และอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ดังที่ เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร (2529) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาติก” ได้พบค่านิยมและวัฒนธรรมของชนผู้เป็นเจ้าของนิทาน ศิราณี แพทอง สนธิ สัตยภาส และยุพิน อินทะยะ (2557) เขียนบทความเรื่อง “คุณธรรมในปัญญาสชาติกฉบับล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดก ซึ่งสามารถจำแนกคุณธรรมดังกล่าวนี้ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ คุณธรรมเกี่ยวกับความสะอาด ความมีน้ำใจ และความประหยัด

พัชรินทร์ บุรณะกร (2551) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความโศกในปัญญาสชาดก : อารมณ์สะท้อนใจกับการสอนคตินิยมทางพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีนำเสนอความโศกที่สร้างอารมณ์สะท้อนใจในปัญญาสชาดก มี 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการสร้างเรื่องเพื่อนำความโศก 2) การนำเสนอความโศกร่วมกับความรู้สึกอื่น และ 3) กลวิธีทางวรรณศิลป์ กลวิธีเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นำเสนอความโศกในตวับทปัญญาสชาดกซึ่งสร้างอารมณ์สะท้อนใจแก่ผู้อ่านให้เกิดการตระหนักรู้และเข้าใจในคตินิยมทางพุทธศาสนาในปัญญาสชาดก คือ 1) กฎแห่งกรรมทั้งในฝ่ายอกุศลกรรมและฝ่ายกุศลกรรม 2) ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง 3) ผลแห่งการบำเพ็ญทานอันเป็นหนทางไปสู่การบรรลุพระโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ ภูริสา คำชู (2561) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “มโนทัศน์เรื่องพระโพธิสัตว์ในปัญญาสชาดก” พบว่า สถานะชาติกำเนิดของพระโพธิสัตว์มีความหลากหลาย ถือกำเนิดเป็นมนุษย์ที่มีสถานภาพสูงและต่ำ รวมทั้งเป็นสัตว์กระทำพฤติกรรมด้านดีและไม่ดี ทำให้เข้าใจความคิดของคนไทยที่มีต่อความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ มนุษย์ทุกคนต่างก็สามารถสร้างสมบุญบารมีเพื่อพบความสุขที่แท้จริงในอนาคตได้ นิยะดา เหล่าสุนทร (2558) เขียนหนังสือเรื่อง “ปัญญาสชาดก: ประวัติและความสำคัญที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองของไทย” โดยได้กล่าวถึงประวัติและความนิยมปัญญาสชาดกในประเทศไทย การแพร่กระจายของปัญญาสชาดก ลักษณะของชาดกในปัญญาสชาดก พัฒนาการของชาดกในปัญญาสชาดก วรรณกรรมร้อยกรองที่มาจากปัญญาสชาดก และจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองที่มาจากปัญญาสชาดก

เอกสารและงานวิจัยดังกล่าว ได้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาสชาดก ทั้งในเรื่องประวัติความเป็นมา ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมร้อยกรองของไทยเรื่องอื่น ๆ กลวิธีการนำเสนอเรื่อง โครงสร้างของนิทานชาดกในปัญญาสชาดก และการนำเสนอคุณธรรมต่าง ๆ อีกทั้ง แม้การศึกษาวิจัยจะกล่าวถึงเรื่องมโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับสัตว์ แต่มักจะศึกษาผ่านตัวละครพระโพธิสัตว์เพื่อให้เห็นอุดมการณ์เรื่องพระโพธิสัตว์เป็นสำคัญ และมุ่งชี้ให้เห็นโลกทัศน์และการเป็นตัวแทนของคุณธรรมและความดีงามต่าง ๆ การวิเคราะห์บทบาทตัวละครสัตว์ไตร่ตรองอื่น ๆ ด้วยศาสตร์ทางวรรณกรรมเพื่อให้เห็นและเข้าใจแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจ จึงสมควรที่จะศึกษาบทบาทและความสำคัญของตัวละครสัตว์ไตร่ตรองที่สัมพันธ์กับการสื่อสารอุดมการณ์และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาให้ชัดเจน อันจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาสชาดก

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย โดยจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยสามารถประมวลเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีได้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่อง “ตัวละคร” ตามทฤษฎีองค์ประกอบของเรื่องเล่า ตัวละคร (Character) หมายถึง สิ่งที่มีบทบาทในเรื่องเล่า ตัวละครไม่เพียงแต่เป็นมนุษย์ได้เท่านั้น อาจเป็นสัตว์ เป็นวิญญาณ อมนุษย์ หรือ แม้แต่สิ่งของก็ได้ แต่สิ่งเหล่านี้จะมีอารมณ์ความรู้สึกหรือความนึกคิดแบบมนุษย์ ประเภทของตัวละครแบ่งได้ หลายกลุ่ม เช่น ตัวละครหลายมิติกับตัวละครมิติเดียว ตัวละครหลักกับตัวละครรอง ตัวละครพลวัตกับตัวละครสถิต และตัวละครหลายเชิงกับตัวละครเชิงเดียว การที่ตัวละครจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการสร้าง วิธีการสร้างตัวละคร ได้แก่ 1. การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางตรง ทำได้ 2 ทาง คือ การรู้จักลักษณะนิสัย โดยผู้เล่าเรื่องและโดยตัวละครอื่นในเรื่อง 2. การรู้จักลักษณะนิสัยของตัวละครทางอ้อม ผู้อ่านสามารถสรุป นิสัยและทัศนคติของตัวละครจากการกระทำของตัวละครนั้น ๆ จากบทสนทนา จากความคิดของตัวละคร และจากลักษณะภายนอกของตัวละคร นอกจากนี้ ผู้อ่านยังจะรู้จักตัวละครได้จากการตั้งชื่อตัวละครและการ สร้างตัวละครอื่นขึ้นมาเทียบเคียง (ริมมอน-เคนนอน อ้างถึงใน อีราวดี ไตลังคะ, 2546, หน้า 58-59)

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครสัตว์เดรัจฉานใน ปัญญาสชาดก โดยการจำแนกและวิเคราะห์บทบาทตัวละครสัตว์เดรัจฉานเพื่อให้เห็นความสำคัญของสัตว์ เดรัจฉานต่อการนำเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในฐานะที่ปัญญาสชาดกเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทวรรณกรรมพระพุทธศาสนา

2. กรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์เป็นผู้ที่อุบัตินำเพื่อบำเพ็ญบารมีให้ได้ตรัสรู้ และเป็น ผู้มีบุญมาก เฝ้ายพร้อมด้วยคุณธรรม บำเพ็ญทศบารมีหลายพระชาติถึงจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์จึงเวียนว่ายตายเกิดหลายชาตินับครั้งไม่ถ้วน การอุบัติในแต่ละพระชาติของพระโพธิสัตว์เพื่อ การสั่งสมบุญญาบารมีให้ครบถ้วนทั้ง 30 ทศ ต้องผ่านฝ่าอุปสรรคนานัปการ เผชิญกับความทุกข์ยากลำบาก แม้กระทั่งการสละชีวิต ในพระชาติที่พระโพธิสัตว์มีบุญญาบารมีไม่มากจะอุบัติเป็นสัตว์เดรัจฉาน ส่วนใน พระชาติที่ได้สั่งสมบุญญาบารมีมามากแล้วจะอุบัติเป็นมนุษย์และมนุษย์ที่มีสถานภาพสูง ได้แก่ การอุบัติ เป็นพระมหากษัตริย์ (ตินาร์ บุญธรรม, 2555, หน้า 105-106)

2.2 แนวคิดเรื่องกรรม ในพระพุทธศาสนา “กรรม” คือ การกระทำที่เกิดจากกาย วาจา หรือใจ กรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ เพราะสามารถปรุงแต่งจำแนกให้สัตว์เลวและดีประณีตต่างกัน ได้ (ปรีชา นันดาภิวัฒน์, 2546, หน้า 12-13) “การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือจงใจทำดี ก็ตาม ชั่วก็ตาม...การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี ที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว” (พระธรรมปิฎก อ้างถึงใน ประทุม อังกูโรหิต, ม.ป.ป., หน้า 76) พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบกฎแห่งกรรม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติ คำว่า กรรม เป็นคำกลาง ๆ หากเป็นการกระทำดี เรียกว่า กุศลกรรม การกระทำชั่วเรียกว่า อกุศลกรรม (พระศาสนโสภณ (พิจิตร สุจิตตวณฺโณ), 2554, หน้า 2)

2.3 หลักคุณธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว การเข้าถึง การหยั่งรู้ *เสียสละ* หมายถึง ให้โดยยินยอม ให้ความเต็มใจ การที่บุคคลใดให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งกับบุคคลใด บุคคลหนึ่งหรือส่วนรวม *สัจจะ* หมายถึง ความจริง ความจริงใจ *กตัญญู* คือ ความรู้คุณ ความเป็นผู้มีจิตใจ กระจำมีสติปัญญาสมบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตน การรู้จักบุญคุณระลึกนึกถึงความซาบซึ้ง และเมตตา หมายถึง การมีความรัก ความปรารถนาดี และความจริงใจต่อผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559, หน้า 317, 337, 352, 139 และ 333)

ผู้วิจัยจะนำกรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้นมาเป็นแนวทางวิเคราะห์ความสำคัญของตัวละครสัตว์ได้รจนาจานต่อการนำเสนอแนวคิดของพระพุทธศาสนา

ขอบเขตการวิจัย

“หนังสือปัญญาสชาดก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ” ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงรวบรวมปัญญาสชาดกต้นฉบับบาลีจากคัมภีร์ไบลานจนครบสมบูรณ์ มีชาดกทั้งสิ้น 61 เรื่อง แบ่งเป็นปฐมภาค 50 เรื่อง และปัจฉิมภาค 11 เรื่อง

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สัตว์ได้รจนาจานในปัญญาสชาดก: บทบาทและความสำคัญต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา” เป็นการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีองค์ประกอบของเรื่องเล่า และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญญาสชาดก

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์บทบาทของสัตว์ได้รจนาจานในปัญญาสชาดก

2.2 วิเคราะห์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สื่อสารผ่านตัวละครสัตว์ได้รจนาจานในปัญญาสชาดก

3. ชั้นสรุปผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่า ได้แก่ การกระทำ คำพูด และบุคลิกลักษณะ

สัตว์เดรัจฉาน ใช้ตามความหมายที่อธิบายไว้ในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิภควัต สัตว์ 2 เท้า หรือ 4 เท้า ที่เวลาเคลื่อนไหว หน้าอกจะขนานไปกับพื้นดิน มีสภาพ คือ กามสัญญา (การสืบพันธุ์) อาหารสัญญา (การกินและนอน) และมรณสัญญา (การตาย) แต่ไม่รู้ธรรมสัญญา (ไม่รู้คุณธรรม) (พจนานุกรม, 2551, หน้า 43)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์บทบาทของสัตว์เดรัจฉานในวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องปัญญาสชาดก ซึ่งได้ดัดแปลงแนวการเขียนเรื่องมาจากอรรถกถาชาดกในพระไตรปิฎก พบว่า ตัวละครสัตว์เดรัจฉานในวรรณกรรมเรื่องปัญญาสชาดกมีบทบาทเป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของความเป็นดี เช่น ตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่อุบัติเป็นพระโพธิสัตว์ และตัวละครที่เป็นตัวแทนของความชั่วร้าย เช่น ตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่เป็นตัวร้าย และตัวละครประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดก ปรากฏ 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 บทบาทของสัตว์เดรัจฉานด้านบวกในปัญญาสชาดก บทบาทของสัตว์เดรัจฉานมีลักษณะเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนแต่กลับให้คุณแก่มนุษย์ ปรากฏในปัญญาสชาดกหลายเรื่อง โดยนำเสนอผ่านตัวละครสัตว์หลายชนิด เช่น เสือโคร่ง ลิง กูเห่า โค หนู เต่า ตั๊กแตน และปู ซึ่งเห็นได้ว่า ตามธรรมชาติทั่วไปสัตว์เหล่านี้ก่อความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ มีขนาดตัวที่เล็กเกินกว่าจะทำคุณให้แก่มนุษย์ และไม่อาจมีพฤติกรรมหรือความสามารถได้ดั่งเช่นมนุษย์ โดยเฉพาะการมีคุณธรรมได้ แต่ปัญญาสชาดกได้นำเสนอคุณลักษณะของสัตว์เดรัจฉานมีคุณสมบัติของผู้มีคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี กล่าวคือ การสร้างตัวละครสัตว์เดรัจฉานให้มีความกตัญญู การมีปัญญา ความเสียสละ ความอดทนและความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และการให้ความช่วยเหลือมนุษย์ ดังตัวอย่าง

สุวรรณกัจฉปชาดก (ปัจฉิมภาค) เป็นเรื่องราวของสองตายายที่ได้เมตตาให้ลิง เสือโคร่ง และงูเห่า ขึ้นมาอาศัยบนแพขนาดใหญ่ที่เมืองพาราณสีเมื่อเกิดอุทกภัย เมื่อน้ำลดกลับสู่ภาวะปกติ สัตว์ทั้ง 3 ตัวกลับมาตอบแทนบุญคุณของสองตายาย เสือโคร่งหมั่นตอบแทนพระคุณของตายาย โดยการล่าสัตว์เพื่อนำไปให้ตายายประกอบอาหาร แต่เสือโคร่งคิดว่าตนยังตอบแทนพระคุณไม่พอจึงฆ่าพนักงานเครื่องต้นของพระเจ้ากรุงพาราณสีแล้วนำเตียบทองคำไปมอบให้แก่ตายาย มนุษย์ทั่วไปนั้นมองว่าเสือเป็นสัตว์ที่ดุร้าย ฆ่าหรือรังแกผู้อื่นที่อ่อนแอกว่าเพื่อกินเป็นอาหาร มนุษย์จึงนำเอาลักษณะของเสือที่พบเห็นมาเปรียบเปรยกับลักษณะที่ไม่ดี ดังปรากฏในสำนวนไทยว่า “หน้าเนื้อใจเสือ” หมายถึง มีหน้าตาแสดงความเมตตาแต่ใจโหดเหี้ยม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1289) สำนวน “ปล่อยเสือเข้าป่า” หมายถึง ปล่อยศัตรูไปอาจกลับมาทำร้ายภายหลังอีก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 722) จะเห็นว่าสำนวนที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่มองเสือในด้านลบทั้งสิ้น ทั้งความโหดร้าย ไม่จริงใจ และอกตัญญู ชาดกเรื่องสุวรรณกัจฉปชาดกยังคงนำเสนอพฤติกรรมด้านลบของเสือโคร่งไว้ ดังพฤติกรรมที่เสือโคร่งฆ่าพนักงานเครื่องต้นของพระเจ้า

กรุงพาราณสี แต่ก็ยังได้นำเสนอให้เห็นว่า เสือโคร่งเป็นตัวแทนของความกตัญญูและซื่อตรงต่อผู้มีพระคุณ สามารถกระทำพฤติกรรมที่เหมือนกับมนุษย์ได้อีกด้วย ดังเช่น การสามารถนำสิ่งของมามอบให้แก่มนุษย์ได้ การนำเสนอบทบาทของสัตว์เดรัจฉานที่มีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือมนุษย์หรือให้คุณกับมนุษย์นั้น ได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากที่มนุษย์มีต่อสัตว์โดยทั่วไป นั่นคือ สัตว์ไม่ได้มีความต่ำต้อยกว่ามนุษย์ อีกทั้งไม่ทำร้ายมนุษย์เสมอไป

ส่วนเรื่อง*เสตบัตินจิตตชาดก* เป็นเรื่องราวของหนูเผือกที่นำโซคลามาให้แก่มนุษย์ หนูเผือกแนะนำให้พราหมณ์นำตนไปขายให้กับราชสำนัก เมื่อกษัตริย์ได้ทอดพระเนตรเห็นหนูเผือกจึงตรัสขอให้พราหมณ์มอบหนูแก่ตนแล้วพระราชทาน ข้าง ม้า เรือรบ หงิงสาว ทาส วัว อย่างละ 100 พร้อมด้วยสมบัติเครื่องประดับให้แก่พราหมณ์ ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากที่มนุษย์ทั่วไปที่มองว่าหนูเป็นสัตว์ที่สร้างความเดือดร้อนและรำคาญ เพราะสกปรก กัดกินเสื้อผ้า ขโมยกินอาหาร นำเชื้อโรคมาสู่มนุษย์ จึงน่ารังเกียจและต้องขับไล่ให้พ้นจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย แต่ตัวละครหนูในชาดกเรื่องเสตบัตินจิตตกลับเป็นที่ต้องการของผู้ที่พบเห็น ต่างอยากได้ครอบครองอยู่ในเรือนของตน ในสำนวนไทยนั้น “หนูตกถึงข้าวสาร” หมายถึง ผู้รับใช้ที่มีฐานะไม่ดีได้แต่งงานกับผู้หญิงที่ร่ำรวย (รัชนิ ซอโสติกุล, 2549, หน้า 255) เป็นการเปรียบเทียบกับผู้ชายที่ฐานะไม่ดี ไม่มีอันจะกิน ต้องอาศัยอยู่กับผู้หญิงเพื่อให้ชีวิตสุขสบาย แตกต่างจากบทบาทของหนูในชาดกเรื่องนี้ที่มากพร้อมด้วยทรัพย์สิน เมื่อผู้ใดได้ครอบครองหรือมีเพียงเส้นขนก็จะร่ำรวย ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยใครเพื่อให้มีชีวิตที่สุขสบาย

นอกจากนี้ ยังพบว่า ตัวละครสัตว์ในชาดกอีกหลายเรื่อง เป็นตัวแทนของผู้มีคุณธรรม ได้แก่ ลิง และงูเห่า ในเรื่อง*สุวรรณกัจฉปชาดก*ได้ตอบแทนบุญคุณของตยายที่ช่วยเหลือตนให้พ้นจากอุทกภัย ลูกโค ในเรื่อง*พหลาควิชาดก* ขอร้องเสือโคร่งให้ไว้ชีวิตแม่ของตนแล้วกินตนแทน มหากิมิ (หนอนตัวใหญ่) และตักแตนตัวใหญ่ที่มีปัญญาเอาตัวเองรอดจากการตกเป็นเหยื่อของกาและครุฑ ปุทองในเรื่อง*สุรพิภพชาดก* ตั้งคำถาม 20 ข้อให้กาที่จะมาจิกกินตนตอบ พฤติกรรมของสัตว์เดรัจฉานเหล่านี้จึงเป็นการเสนอแนวคิดที่ว่า สัตว์เดรัจฉานไม่ใช่สัญลักษณ์ของความโง่เขลา เต่าทองในเรื่อง*สุวรรณสังขชาดก* ยอมเสียสละชีวิตของตนเพื่อให้เป็นอาหารแก่ม้าและใช้กระดองเพื่อเป็นพาหนะเดินทางในมหาสมุทร ซึ่งต่างจากที่มนุษย์โดยทั่วไปมองว่าเต่าเป็นตัวแทนของความโง่เขลาแล้ว ยังเป็นตัวแทนของความขี้ลาดอีกด้วย จากลักษณะของเต่าที่มีหัวและขายื่นพ้นออกกระดองเพียงเล็กน้อย เมื่อเต่าประสบเหตุการณ์ที่อาจนำมาซึ่งอันตรายก็จะหดอวัยวะทั้งหมดเข้าไปในกระดอง และจะยื่นอวัยวะส่วนต่าง ๆ ออกมาอีกครั้งเมื่อรู้ว่าเป็นปลอดภัย ในปัญญาสชาดกกลับสร้างตัวละครให้เต่าเป็นผู้ที่มีความกล้าที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แม้กระทั่งชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ามาก

ส่วนเสือโคร่งในเรื่อง*พหลาควิชาดก* เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อกิเลสและมีเมตตาต่อลูกโคที่จะขอเสียสละชีวิตให้กินแทนแม่โค ในสำนวนไทยมีสำนวนว่า “เนื้อเข้าปากเสือ” หมายถึง ตกอยู่ในอันตราย ย่อมไม่มีทางรอด สอดคล้องกับพฤติกรรมของเสือเมื่อล่าเหยื่อมาได้ย่อมไม่ปล่อยให้หลุดไป (รัชนิ ซอโสติกุล, 2549,

หน้า 189) หรือสำนวน “เสื่อลากหาง” หมายถึงคนที่ทำท่าที่เชื่องซึม เป็นกลอุบายให้ผู้อื่นตายใจ แล้วกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งกับอีกฝ่ายโดยไม่ให้อีกฝ่ายรู้ตัว (รัชนิ ซอโสติกุล, 2549, หน้า 203) เป็นพฤติกรรมของเสื่อ ที่มักเดินลากหางท่าที่เป็นไม่สนใจ แต่เมื่อได้โอกาสก็จัดการกับเหยื่ออย่างไม่ปรานี จากสำนวนที่กล่าวข้างต้น ล้วนชี้บ่งชี้ให้เสื่อเป็นสัตว์ที่โหดร้าย ไร้ซึ่งความปรานี หากใครเข้าใกล้ย่อมมีภัยได้รับอันตราย รวมถึงเป็น สัตว์ที่มากด้วยเล่ห์กลในการล่าเหยื่อ แต่พหุลักษณ์ของเสื่อกลับนำเสนอบทบาทของเสื่อให้เป็นสัตว์ที่มีความอดทนต่อกิเลสและมีเมตตากรุณา

วานรเผือกในเรื่อง *สุบินชาดก* ได้มีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือมนุษย์ ทำหน้าที่รักษาต้นไม้ที่เต็มไปด้วย ดอก ใบ และผลมะม่วงขนาดใหญ่ ซึ่งติดกับปากติวิสัยของลิงที่มักชอบขโมยผลไม้หรืออาหารของมนุษย์ ไปกิน นอกจากนี้ ยังช่วยบอกทางและอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการเดินทาง และลิงยังเป็นผู้ช่วยเหลือสุบินใน การตามหานางปทุมวดี แตกต่างจากที่มนุษย์มองว่าลิงเป็นสัตว์ที่มีความเจ้าเล่ห์ กลับกลอก ดังปรากฏใน สำนวนไทยที่ว่า “ลิงหลอกเจ้า” หมายถึง ล่อหลอกเวลาผู้ใหญ่เผลอ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2541, หน้า 507) เป็น การเปรียบเทียบพฤติกรรมของลิงที่มักจะทำท่าทางหลอกคน เช่นเดียวกับเด็กที่หลอกผู้ใหญ่ โดยต่อหน้าทำ เรียบร้อยแต่พอผู้ใหญ่เผลอหรือหันหลังไปก็ทำหลอกลึก ไม่เรียบร้อยเสมอต้นเสมอปลาย หรือแม้แต่ พฤติกรรมของลิงที่มักสร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ดังจะเห็นได้ตามสถานที่ท่องเที่ยว ลิง (วานร) ในปัญญาชาดกลิงเป็นสัตว์ที่มีคุณธรรม มีประโยชน์และสามารถช่วยเหลือมนุษย์ได้

1.2 บทบาทของสัตว์เดรัจฉานด้านลบในปัญญาชาดก บทบาทของสัตว์เดรัจฉานที่มีลักษณะ ต่ำต้อยกว่ามนุษย์และมีลักษณะที่ขาดคุณธรรมปรากฏในปัญญาชาดก แสดงว่า ปัญญาชาดกไม่ได้ ปฏิเสธความเป็นจริงตามธรรมชาติของสัตว์โดยทั่วไป ได้แก่ ความไม่รู้เหตุผล ไม่มีปัญญาแยกผิดชอบชั่วดีได้ ขาดคุณธรรม มีความเห็นแก่ตัว และกล่าวโทษผู้อื่น บทบาทด้านลบลักษณะดังกล่าวนี้นำเสนอผ่านตัวละคร สัตว์ ได้แก่ หงส์ กา ม้า ครุฑ ปลา และเต่า ดังนี้

หงส์ทอง ในเรื่อง *พาวณสีราชชาดก* เป็นเรื่องราวของหงส์ทองสองเศียร แต่มีกายติดกัน ซึ่งหงส์ สองเศียรรักใคร่ปรองดองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ต่อมาอำมาตย์ออกอุบายแยกหงส์ทองออกจากกัน โดยแสร้ง ไปคุยกับหงส์ทองทีละฝ่ายเพื่อสร้างความไม่ไว้วางใจ ยุให้แตกคอกันด้วยความขุ่นเคืองใจ หงส์ทองจึง ทะเลาะกันยกปิกขึ้นกระพือจิกกัน ด้วยอำนาจแห่งความโกรธ ทำให้ร่างที่เคยติดกันแยกออกเป็นหงส์สองตัว อำมาตย์จึงนำไปถวายพระราช พุติกรรมของหงส์ทองแสดงให้เห็นว่าสัตว์เดรัจฉานเป็นผู้ที่หยาบ ไร้ปัญญา ที่จะพิจารณาไตร่ตรอง ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของมนุษย์ หากพิจารณาจากสำนวนไทย หงส์จะเป็นตัวแทนของ ความสูงศักดิ์ ดังสำนวนที่ว่า “กาในฝูงหงส์” หมายถึง คนที่ต่ำต้อยไม่มีเกียรติไปอยู่ท่ามกลางสังคมผู้ดี ผู้สูงศักดิ์ ทำให้ถูกดูหมิ่น ดูแคลน เป็นที่รังเกียจ (ราชบัณฑิตยสภา, 2556) นอกจากนี้ หงส์ยังมีความหมายถึง ความดี ดังสำนวนที่ว่า “เข้าฝูงหงส์เป็นหงส์ เข้าฝูงกาเป็นกา” หมายถึง คบเพื่อนดีเป็นคุณคบเพื่อนชั่วเป็น โทษ (รัชนิ ซอโสติกุล, 2549, หน้า 84)

ส่วน ม้า ในเรื่อง *เทวัญชาดก* มีพฤติกรรมเห็นแก่ตัว เมื่อพระเจ้ากาสิกราช แห่งนครพาราณสี ประทับหลังม้าไปล่าสัตว์ แล้วพบกับกวางทองจึงออกตามล่า ต่อมากวางทองคืนร่างเป็นนันทยกษัตริย์ พระราชากิน เมื่อม้าเห็นเช่นนั้นจึงรีบออกอุบายรักษาชีวิตตน โดยกล่าวว่า “ถ้าท่านกินเราเราจะอึดท้องไปด้วยวันเดียวเท่านั้น วันหลังต่อไปท่านจะได้อาหารที่ไหนักิน ถ้าหากว่าท่านไม่กินเราเสียท่านก็จักได้กินอาหารทุก ๆ วันไป ท่านจงแปลงกายให้เหมือนพระราชานั่งบนหลังข้าพเจ้าไปสู่พระนครกับข้าพเจ้า เข้าไปสู่พระนครกับข้าพเจ้าแล้วครองราชสมบัติ ท่านก็จะได้กินมนุษย์และสัตว์เสมอทุกวันไป” (กรมศิลปากร, 2549, หน้า 325) ต่อมานันทยกษัตริย์กลัวว่าม้าจะบอกความจริงแก่ผู้อื่นจึงจับม้าไปขังคุก ต่อมาม้าบอกความจริงแก่พระเทวัญ कुमार และพระนางจันทกุมารี พระราชโอรสและพระราชธิดาของพระเจ้ากาสิกราชผู้ล่องลับ เมื่อทั้งสององค์พิสูจน์จนรู้ว่าพระราชบิดาที่อยู่กับตน คือ นันทยกษัตริย์ ม้าจึงวางแผนและพาทั้งสององค์ไป ส่วนนันทยกษัตริย์ก็ออกตามหาจนพบ ม้าคิดว่านี่ไม่พ้นจึงทูลเชิญให้ราชบุตรทั้งสององค์ลงจากหลังแล้วไปหาที่กำบังกาย แล้วม้าก็รีบวิ่งหนีไป นันทยกษัตริย์ตามมาจนทันม้าแล้วจับหักคอกินหัว ส่วนราชบุตรทั้งสองปลอดภัย เพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองตามคำอธิษฐาน บทบาทของม้าแสดงให้เห็นว่าสัตว์เดรัจฉานเป็นสิ่งมีชีวิตที่เห็นแก่ตัว ทนยศต่อผู้มีพระคุณเพื่อให้ตนเองรอดชีวิต แตกต่างจากสำนวนไทยว่า “ม้าอารี” ซึ่งใช้เปรียบคนที่ใจดีเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นจนตัวเองเดือดร้อน (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2554) แสดงถึงบทบาทในแง่บวกของม้าว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้มีน้ำใจ แต่ปัญญาชาดกกลับสร้างให้มามีลักษณะของผู้ที่เห็นแก่ตัว

ปลาและเต่า ในเรื่อง *สุวัชชาดก* มีพฤติกรรมกล่าวโทษผู้อื่น เมื่อชาวประมงจับปลาและเต่าได้ ทั้งสองจึงขอร้องให้พยานาคมาช่วยไม่ให้ตนถูกจับไป พยานาคจึงแสดงอิทธิฤทธิ์บันดาลให้เกิดลูกคลื่นจนน้ำท่วมมัว แต่ปลาและเต่ากลับไปตำหนิตายเตือนว่าพยานาคสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตน ทั้ง ๆ ที่พยานาคให้ความช่วยเหลือตามคำขอ สะท้อนให้เห็นว่าปลาและเต่าเป็นตัวแทนของผู้ที่กล่าวโทษผู้อื่น ไม่พิจารณาถึงถ่วงว่าแท้จริงแล้วทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตนเองไม่สามารถหาวิธีรอดพ้นจากเงื้อมมือของชาวประมงได้ บทบาทของปลาล้ำคลึงกับสำนวนไทยที่ว่า “ปลาชิวปลาซ่า” หมายถึง คนชั้นต่ำที่ชอบพูดนินทาว่าเล็กว่าน้อยโดยนำเอาลักษณะปลาชิวที่มักว่ายน้ำเป็นฝูง เห็นอะไรลอยมาก็มักพากันรุมตอมมาเปรียบกับคนที่ชอบพูดนินทา (ขุนวิจิตรมาตรา, 2541, หน้า 325) ซึ่งการนินทาก็คือการกล่าวโทษผู้อื่นหรือใส่ร้ายผู้อื่นลักษณะหนึ่ง และสำนวน “ปลาหมอตายเพราะปาก” หมายถึง คนที่พูดพล่อยจนได้รับอันตราย (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2564) สืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ปลามักใช้ปากในการหายใจที่ผิวน้ำ ทำให้มนุษย์สามารถจับปลาได้

นอกจากนี้ ในชาดกเรื่องอื่น ๆ ยังนำเสนอสัตว์เดรัจฉานมีบทบาทเป็นผู้ที่ขาดคุณธรรม ได้แก่ กา ในเรื่อง *สลมชาดก* ไม่อาจตอบคำถาม 20 ข้อของมหาภิรมย์ (หนอนใหญ่) ได้ จึงไม่ได้กินเป็นอาหารเพราะความไร้ปัญญา และครุฑ ในเรื่อง *สลมชาดก* จับตักแตนใหญ่ไม่ได้เพราะขาดปัญญาในการตอบคำถาม 4 ข้อ แม้จะเป็นถึงครุฑ ซึ่งมีความสูงส่งและสติปัญญามากกว่าตักแตน

จะเห็นได้ว่า การนำเสนอบทบาทด้านลบของสัตว์เดรัจฉานนี้ สะท้อนถึงการยอมรับความจริงเกี่ยวกับสัตว์เดรัจฉานที่มีคุณลักษณะบางประการที่ต่ำกว่ากว่ามนุษย์ โดยเฉพาะการขาดคุณธรรม อันเป็นการเน้นย้ำว่า สรรพชีวิตจะมีคุณค่าและสูงส่งได้ก็ด้วยการมีคุณธรรม สอดคล้องกับการอุปถัมภ์เป็นสัตว์เนื่องจากการสั่งสมบุญญาบารมีมาไม่มาก นับว่าเป็นขั้นตอนวิวัฒนาการสู่ความเป็นมนุษย์ตามคติพระพุทธศาสนา อีกทั้งในแง่ของทฤษฎีการเล่าเรื่อง ตัวละครเป็นการสะท้อนตัวตนของมนุษย์ ดังนั้น บทบาทของตัวละครสัตว์ในปัญญาสชาดกจึงสะท้อนถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังขาดคุณธรรมและมีกิเลส

2. ความสำคัญของตัวละครสัตว์เดรัจฉานต่อการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา จากบทบาทของสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดกได้สื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 หลักธรรมและอุดมการณ์พระโพธิสัตว์

บทบาทของสัตว์เดรัจฉานได้นำเสนออุดมการณ์พระโพธิสัตว์ตามคติของพระพุทธศาสนา คือ การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ผู้มีคุณธรรมเพียบพร้อมสามารถพ้นฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยคุณธรรม ตัวละครสัตว์เดรัจฉานเป็นตัวแทนของคุณงามความดีต่าง ๆ เป็นการย้ำอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ คือ การอุปถัมภ์ของพระโพธิสัตว์เป็นทั้งมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ เพื่อบำเพ็ญทศบารมีให้เต็ม อีกทั้งชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าผู้ใดก็สามารถที่จะบำเพ็ญบารมีจากการประกอบคุณงามความดีจนกระทั่งสามารถหลุดพ้นจากกิเลสได้เท่าเทียมกันทั้งสิ้น ซึ่งปรากฏชัดเจนผ่านตัวละครสัตว์ที่เป็นพระโพธิสัตว์ เช่น หนูเผือก ในเรื่องเสตบตันจิตชาดก ที่สามารถรักษาศีล บำเพ็ญเพียรและสามารถเทศนาสั่งสอนให้มหาชนเข้าใจและปฏิบัติตามได้ ดังนั้น ไม่ใช่เพียงมนุษย์เท่านั้นที่มีปัญญา สามารถเข้าถึงแก่นแท้แห่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่สัตว์เดรัจฉานที่มนุษย์มองว่าด้อยปัญญานั้น ก็อาจมีปัญญา สามารถเข้าถึงและบรรลุหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เช่นเดียวกับมนุษย์ ส่วนตัวละครสัตว์อื่น ๆ ที่อยู่ในฐานะผู้ช่วยเหลือพระโพธิสัตว์ หรือตัวละครฝ่ายร้ายก็มีบทบาทชัดเจนให้เห็นถึงคุณธรรมและบารมีของพระโพธิสัตว์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น ปูทอง ในเรื่องสุรพทชาดก ถามปัญหา 20 ข้อกับกาเพื่อให้รอดจากการถูกจับกิน ท้ายที่สุดไปให้พระโพธิสัตว์ช่วยแก้ปัญหา ปูทองและกาจึงมีบทบาททำให้เห็นถึงปัญญาบารมีของพระโพธิสัตว์

2.2 แนวคิดเรื่องกรรม

แนวคิดเรื่องกรรมเป็นความคิดสำคัญของพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมชาดกในพระไตรปิฎกปรากฏแนวคิดเรื่องกรรมอย่างเด่นชัด ปัญญาสชาดกได้สืบทอดการนำเสนอแนวคิดเรื่องกรรมตามลักษณะของวรรณกรรมชาดกไว้อย่างชัดเจนผ่านบทบาทของตัวละครสัตว์ โดยการเน้นย้ำ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ไว้โดยตลอด เช่น เต่าทองในเรื่องสุวรรณกัจจปชาดกที่ได้เสียสละชีวิตตนเป็นอาหารและพาหนะแก่เหล่าพ่อค้า บุญกุศลที่ยิ่งใหญ่นี้นับเป็นบารมีที่นำมาสู่การตรัสรู้ของพระโพธิสัตว์ ส่วนหงส์ทองสองเศียรในเรื่องพาวณสิราชชาดก ขาดปัญญาและหุนเบา หลงเชื่ออุบายของอำมาตย์ จนเกิดความแตกแยกกัน ทำให้ถูกจับไปถวายพระราชา แนวคิดเรื่องกรรมอันเป็นความคิดสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่

ในปัญญาสชาดกผ่านบทบาทของตัวละครสัตว์ ทำให้เรื่องปัญญาสชาดกเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

2.3 แนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บทบาทของสัตว์เดรัจฉานที่ปรากฏทั้งด้านบวกและด้านลบนั้น ได้ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างเกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกทั่วไป สรรพสิ่งมักจะมีกรรมตรงข้ามและปรากฏอยู่ร่วมกันเสมอ ในการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์จึงมักต้องประสบพบเจอลักษณะเช่นนี้ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขจึงจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างดังกล่าว มนุษย์ที่มักมองว่าสัตว์เดรัจฉาน ต่ำต้อยกว่าตน ควรตระหนักว่าสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีทั้งคุณและโทษ จำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตาต่อกัน ดังเช่นบทบาทของลิงในเรื่อง *สุบินชาดก* ได้ทำให้เกิดความรักต่อสัตว์เดรัจฉานชนิดนี้ แม้ในโลกของความเป็นจริงนั้น ลิงจะทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์แทบไม่ได้เลย แต่มนุษย์ก็ควรจะมีเมตตาต่อสัตว์ชนิดอื่น ๆ เพื่อให้สรรพชีวิตสามารถอยู่ร่วมโลกกันได้อย่างสันติสุข แม้สัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งตามธรรมชาตินั้นจะไม่สามารถให้คุณแก่มนุษย์ มนุษย์ผู้ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐกว่าด้วยคุณธรรมและปัญญา ก็ไม่ควรไปเบียดเบียนสัตว์ร่วมโลกชนิดใด ๆ

2.4 แนวคิดเรื่องความเป็นจริงของมนุษย์และโลก บทบาทของสัตว์เดรัจฉานแม้เป็นการสมมติให้เป็นเรื่องเล่าของนิทาน แต่ที่แท้จริงแล้วบทบาทเหล่านี้ยังเป็นบทบาทที่สะท้อนตัวตนของมนุษย์ในชีวิตจริงด้วย ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของความเห็นแก่ตัว ขาดคุณธรรม การไร้เหตุผล หรือการขาดปัญญา ซึ่งปรากฏมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนที่ยังคงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักเห็นความจริงของชีวิตมนุษย์และความเป็นไปของโลกผ่านตัวละครสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดก ปัญญาสชาดกจึงมีเพียงการนำเสนอความสนุกสนานตามลักษณะของนิทานพื้นบ้านเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในเชิงสังขธรรมสอดแทรกไว้ด้วย แนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เน้นความเป็น “อภิปุริชา” นั่นคือ สังขธรรมที่จะคงอยู่เหนือกาลเวลาจึงปรากฏในปัญญาสชาดกอย่างชัดเจนด้วย อาจกล่าวได้ว่า นิทานในปัญญาสชาดกทุกเรื่องได้นำเสนอสังขธรรมแห่งโลกและมนุษย์ไว้ทุกเรื่องด้วยเรื่องเล่าที่อ่านได้อย่างเพลิดเพลิน

บทสรุป

วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องปัญญาสชาดกสร้างตัวละครสัตว์เดรัจฉานให้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครสัตว์เดรัจฉานถูกสร้างให้เป็นสัญลักษณ์ของความดี ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่อุปถัมภ์พระโพธิสัตว์ และตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่ถูกสร้างให้เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่เป็นตัวละครฝ่ายร้าย และตัวละครประกอบอื่น ๆ บทบาทของตัวละครสัตว์เดรัจฉานจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ บทบาทด้านบวกและบทบาทด้านลบ บทบาทด้านบวก ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานที่มีลักษณะเป็นผู้มีคุณธรรม ส่วนบทบาทด้านลบ ได้แก่ ตัวละครสัตว์เดรัจฉานมีสถานะที่ต่ำต้อยกว่ามนุษย์ เป็นผู้ไม่มีเหตุผล ไม่มีปัญญาแยกผิดชอบชั่วดีได้ ขาดคุณธรรม เห็นแก่ตัว และการกล่าวโทษผู้อื่น บทบาทของสัตว์

ไตร่ตรองในปัญญาชาดดังกล่าวได้สื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ แนวคิดเรื่องกรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และความเป็นจริงของมนุษย์และโลก

การอภิปรายผล

ปัญญาชาดก็นำเสนอบทบาทของสัตว์ไตร่ตรองให้เป็นสัญลักษณ์ของความดีและความชั่วร้าย ซึ่งมีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างจากธรรมชาติของสัตว์ชนิดนั้น ๆ และมุมมองของสังคมวัฒนธรรมไทย บทบาทของสัตว์ไตร่ตรองในปัญญาชาดถูกประกอบสร้างขึ้นตามคติความเชื่อของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเพื่อการสั่งสอนคตินิยมและการสื่อสารถึงอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์เป็นสำคัญ เนื่องจากปัญญาชาดได้ดัดแปลงขึ้นตามนิบาตชาดกในพระไตรปิฎก บทบาทของสัตว์ไตร่ตรองในปัญญาชาดที่ตรงข้ามแตกต่างไปจากธรรมชาติหรือมุมมองของสังคมวัฒนธรรมไทยจึงเกิดขึ้นตามความคิดความเชื่อของผู้เขียนจากอำนาจวาทยกรรมของคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา

บทบาทของสัตว์ไตร่ตรองในปัญญาชาดปรากฏทั้งในด้านดีและในด้านลบ ซึ่งนำเสนออย่างเป็นกลาง ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักต่อสิ่งมีชีวิตรอบตัวว่า มีทั้งคุณและโทษ และมนุษย์ไม่ใช่ศูนย์กลางของสรรพสิ่งที่สามารถลดคุณค่าสิ่งอื่น ๆ ให้ด้อยต่ำกว่าตน การอยู่ร่วมกันในโลกซึ่งมีทั้งมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อย่างสันติสุขได้อย่างแท้จริงนั้น จึงย่อมต้องอาศัยความเข้าใจและความเมตตาต่อกัน โดยเฉพาะความเมตตาจากมนุษย์ต่อสัตว์ ผลการวิจัยที่ได้ค้นพบบทบาทต่อสัตว์ไตร่ตรองในด้านบวก มองว่าสัตว์ไตร่ตรองให้คุณแก่มนุษย์และมีคุณธรรมสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิราณี แพทอง สนธิ สัตยภาส และยุพิน อินทะยะ (2557) เขียนบทความเรื่อง “คุณธรรมในปัญญาชาดฉบับล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาชาด ซึ่งสามารถจำแนกคุณธรรมดังกล่าวนี้ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ คุณธรรมเกี่ยวกับความสะอาด ความมีน้ำใจ และความประหยัด ทั้งนี้ยังได้ค้นพบข้อแตกต่าง คือ ปัญญาชาดมีเพียงนำเสนอบทบาทของสัตว์ไตร่ตรองในด้านบวกเท่านั้น หากแต่มีบทบาทด้านลบปรากฏด้วย ไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่ขาดปัญญา เห็นแก่ตัว และการกล่าวโทษผู้อื่น ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่เป็นกลาง และได้ชี้ให้เห็นความเป็นจริง โดยการยอมรับว่า สัตว์ไตร่ตรองมีลักษณะด้านลบด้วยตามธรรมชาติที่พบเห็นได้ทั่วไปเช่นกัน

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สื่อสารผ่านบทบาทของตัวละครสัตว์ไตร่ตรองในปัญญาชาดสัมพันธ์กับลักษณะของความเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา นั่นคือ การสื่อสารอุดมการณ์สำคัญของพระพุทธศาสนา และหลักธรรมคำสอนเพื่อการพัฒนาตนและสังคมอันเป็นจุดหมายของวรรณกรรมพระพุทธศาสนา การนำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ ได้แก่ การสั่งสมบารมีธรรมทั้งสิบเพื่อการบรรลุธรรมและหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ได้เน้นย้ำถึงอุดมการณ์สูงสุดของพระพุทธศาสนา อีกทั้งการเน้นย้ำแนวคิดเรื่องกรรมในชาดกทุกเรื่องอย่างชัดเจนสอดคล้องกับการศึกษาของ พัทธรินทร์ บุรณะกร (2551) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความโคกในปัญญาชาด : อารมณ์สะท้อนใจกับการสอนคตินิยมทางพุทธ

ศาสนา” พบว่า กลวิธีนำเสนอความศอกในตัวของปัญญาสชาดกสร้างอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่านให้เกิดการตระหนักและเข้าใจในคติธรรมทางพุทธศาสนาในปัญญาสชาดก คือ 1) กฎแห่งกรรมทั้งในฝ่ายอสุคติกรรมและฝ่ายกุศลกรรม 2) ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง 3) ผลแห่งการบำเพ็ญทานอันเป็นหนทางไปสู่การบรรลุพระโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ และณัฐ คำชู (2561) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “มโนทัศน์เรื่องพระโพธิสัตว์ในปัญญาสชาดก” พบว่า สถานะชาติกำเนิดของพระโพธิสัตว์มีความหลากหลาย ถือกำเนิดเป็นมนุษย์ที่มีสถานภาพสูงและต่ำ รวมทั้งเป็นสัตว์กระทำพฤติกรรมด้านดีและไม่ดี นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังได้ค้นพบแนวคิดอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่สื่อสารผ่านบทบาทของสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดกได้แก่แนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และแนวคิดเรื่องความเป็นจริงของมนุษย์และโลก ซึ่งสามารถเติมเต็มการศึกษาเรื่องสัตว์เดรัจฉานในปัญญาสชาดกได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เห็นว่าปัญญาสชาดกเป็นวรรณกรรมชาดกที่มีเรื่องราวที่ให้อคติสอนใจที่มีเพียงเน้นเรื่องคุณธรรม แต่ยังครอบคลุมถึงแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ แม้ปัญญาสชาดกจะเป็นชาดกนอกนิบาตแต่ก็ยังมีสารัตถะและคุณค่าทำนองเดียวกับวรรณกรรมชาดกในนิบาต อีกทั้งในฐานะที่ปัญญาสชาดกเป็นนิทานพื้นบ้านนั้น การใช้ตัวละครสัตว์ในการเล่าเรื่องทำให้สามารถสื่อสารกับผู้ฟังผู้อ่านได้ง่าย ชาดกที่สั่งสอนคุณธรรมเพื่อการใช้ชีวิตและดำรงสังคมให้สงบสุขจึงสามารถเข้าถึงและซึมซาบในการรับรู้ของผู้อ่านและผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

กล่าวได้ว่า ตัวละครสัตว์เดรัจฉานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่องในปัญญาสชาดกนั้นมีเพียงสร้างความบันเทิงในแง่อารมณ์ให้แก่ผู้อ่าน แต่ยังสามารถประเทืองปัญญาในการนำเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วย ปัญญาสชาดกจึงสามารถทำหน้าที่ได้ดีทั้งในฐานะวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้อคติสอนใจและวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านที่ให้ความสนุกสนานแก่ผู้อ่านผู้ฟัง

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2549). **ปัญญาสชาดก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาคาร.

กรมศิลปากร. (2549). **ปัญญาสชาดก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาคาร.

ขุนวิจิตรมาตรา. (2541). **สำนวนไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สังคมส่งเสริมทางเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ณัฐ คำชู. (2561). **มโนทัศน์เรื่องพระโพธิสัตว์ในปัญญาสชาดก** (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ตินาร์ บุญธรรม. (2555). **พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2558). **ปัญญาสชาดก: ประวัติและความสำคัญที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองของไทย**. กรุงเทพฯ: ลายคำ.
- ประทุม อังกูโรหิต. (ม.ป.ป.). **รายงานวิจัยพระมหาประณิธานของพระโพธิสัตว์กับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ในบทนิพนธ์ของฉินรัน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา นันทาภิวัฒน์. (2546). **ศัพทานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พญาลิไทย. (2551). **ไตรภูมิภคหรือไตรภูมิพระร่วง** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: องค์การคำ สกสค.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พระสาสนโสภณ (พิจิตร จิิตวณฺโณ). (2554). **กฎแห่งกรรม**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พัชรินทร์ บุรณะกร. (2551). **ความโศกในปัญญาสชาดก: อารมณ์สะท้อนใจกับการสอนคตินิยมทางพุทธศาสนา** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี โชโตติกุล. (2549). **สำนวน สุภาษิต และคำพังเพยของไทยที่น่าสนใจมาเปรียบ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ. ศ. 2554: เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศิราณี แพทอง, สนิท สัตโยภาส, และ ยุพิน อินทะยะ. (2557). คุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา. **พินเนศวรสาร**, 10(2), 51-65.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554, 12 มกราคม). **ตาย (2)**. สืบค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2564, จาก <http://legacy.orst.go.th>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554, 20 กันยายน). **ม้าอารี**. สืบค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2564, จาก <http://legacy.orst.go.th>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556, 11 กันยายน). **หงส์**. สืบค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2564, จาก <http://legacy.orst.go.th>
- อิรวดี ไตลังคะ. (2546). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอื้อนทิพย์ พีระเสถียร. (2529). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทเพลงหลายเวอร์ชัน: กรณีศึกษา “รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา”

เพลงประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ

Multiple Versions of Songs: A Case Study of “*Raktae Euneua Karnwayla*” from Thai Drama Series, *Suparburuch Jutathep*

ธรรศ อัมโร¹

Tat Amaro²

(Received: 26 January 2022; Revised: 18 July 2022; Accepted: 25 July 2022)

บทคัดย่อ

การดัดแปลงหรือทำให้เกิดความหลากหลายทางดนตรีจากแนวคิดเดิม อาจไม่จำเป็นต้องถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ของการคัดลอกผลงานหรือทำซ้ำเสมอไป ในทางตรงข้ามอาจใช้เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการสร้างชิ้นงานนวัตกรรมทางดนตรีในแง่สุนทรียศาสตร์ และส่งเสริมความได้เปรียบเชิงธุรกิจ บทความฉบับนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกบทเพลงหลายเวอร์ชันประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ “รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา” เพื่อศึกษาถึงปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมเพลงป๊อป ผู้วิจัยวิเคราะห์และนำเสนอกระบวนการความคิดที่สะท้อนให้เห็นภาพลักษณะของการเรียบเรียงดนตรีหลายมิติ ผ่านองค์ประกอบดนตรี ลักษณะที่โดดเด่น และการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของเพลง 5 เวอร์ชัน เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงของกระบวนการแปรรูปผลงานทางดนตรี สามารถอธิบายมุมมองใหม่ของกระบวนการหยิบยืมทางดนตรีที่อยู่นอกขอบข่ายวรรณกรรมดนตรีคลาสสิก และถึงแม้ว่าบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาแต่ละเวอร์ชันมีความหลากหลายเชิงพื้นที่ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานรวมทั้งอรรถสของเสียง แต่กระนั้นยังคงมีเป้าหมายหนึ่งเดียวกันในการดึงดูดความสนใจกลุ่มผู้ฟังได้อย่างลงตัว

คำสำคัญ: เพลงหลายเวอร์ชัน รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา สุภาพบุรุษจุฑาเทพ

Abstract

The process of making music transformed or diversified should sometimes not deserve condemnation of musical plagiarism. The adjustment, on the other hand, often serves as an indicator for musical novelty that reassures aesthetic beauty and promotes commercial gain. This article highlights an emerging musical phenomenon on which the process of re-arranging *Raktae Euneua Karnwayla*, the principle song of Thai Drama Series *Suparburuch Jutathep* into multiple versions was focused. After investigating quintessential musical aspects and making a cross-comparison of those different versions, I propose that the results conceptualise how those elements yielded to the emergence of the multiple

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² Associate Professor Dr., Department of Music, Faculty of Humanities, Naresuan University

versions of songs, the process of which a musical borrowing takes place outside classical genre. *Raktae Euneua Karnwayla*, despite their musical nuances resulting from a musical niche, along with different arrangements and aesthetic beauties, has a strong mutual purpose to solidify audience's attractions to an unexpected level.

Keywords: Multiple Versions, *Raktae Euneua Karnwayla*, *Suparburuch Jutathep*

บทนำ

เพลงประกอบภาพยนตร์หรือเพลงละครที่เรียบเรียงในหลากหลายเวอร์ชัน กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการนำทำนองหลักของบทเพลงไปพัฒนาให้เกิดความหลากหลายทางกายภาพ ที่สามารถแสดงให้เห็นภาพเรื่องราวของเหตุการณ์เนื้อเรื่อง ปรากฏการณ์เช่นนี้สามารถเชื่อมโยงไปถึงการประพันธ์ทางดนตรีแบบแผนที่เลือกใช้เทคนิคการคัดทำนอง (Musical quotation) ซึ่งเป็นการหยิบยืมเนื้อหาบางส่วนของผลงานนักประพันธ์ในยุคก่อนมาปรับใช้ ตามด้วยกระบวนการพัฒนารูปแบบเนื้อหาเพลงให้เป็นไปตามความคิดริเริ่มของผู้ประพันธ์ ทั้งนี้อาจเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการขโมยคัดลอกผลงานทางดนตรีโดยตั้งใจ (Musical plagiarism) การที่เกรย์ (Grey, 2000, p. 38) ได้พูดถึงองค์ประกอบดนตรีของริชาร์ด วากเนอร์ (Richard Wagner) มีอิทธิพลอย่างสูงกับบทประพันธ์ประเภทซิมโฟนิคโพเอม (Symphonic poem) ของฟรานซ์ ลิสต์ (Franz Liszt) และในทางกลับกันวากเนอร์เอง ก็รับอิทธิพลมาจากเบโธเฟนและเวเบอร์ (Grey, 2000, p. 40) เบคเนล (Bicknell, 2001, p. 185) กล่าวว่า เทคนิคการคัดทำนองมีส่วนคล้ายกับการใส่เครื่องหมายอัญประกาศในงานเขียนทางวิชาการ เทคนิคการประพันธ์ดนตรีในลักษณะนี้มีทั้งสิ้น 2 แบบ แบบที่หนึ่งเป็นการคัดทำนองโดยตรง (Direct quotation) คือ ลอกเลียนทำนองจากต้นฉบับซึ่งอาจเพียงเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่เล่นทำนองย่อยให้เกิดพื้นที่สีสรรของเสียงที่เปลี่ยนไปหรือใช้เทคนิคย้ายบันไดเสียง ซึ่งทั้งหมดนี้เมื่อได้ฟังก็สามารถเทียบเคียงจากผลงานเดิมได้ (Bicknell, 2001, p. 185) แบบที่สอง คือ การคัดทำนองทางอ้อม (Indirect Quotation) ที่จัดระเบียบเนื้อหาบทเพลงให้เกิดความแตกต่างจากต้นฉบับ แต่ยังคงคุณค่าที่ติดต่อกับของเดิม ไชออนและเรดเฮด (Sion and Redhead, 2014, p. 125) มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกับเบคเนล คือ การเรียบเรียงเพลงหรือประพันธ์เพลงขึ้นใหม่โดยใช้เทคนิคการคัดทำนอง สามารถทำได้ใน 2 กรณี คือ ประการที่หนึ่งผู้ประพันธ์อาจไม่จำเป็นต้องสนใจแนวคิดสร้างสรรค์ที่ควรนำมาเพิ่มเติม หรือกรณีที่ 2 อาจปรับให้เกิดการนำเสนอแนวดนตรีสร้างสรรค์แบบใหม่ที่สามารถใช้เทคนิคการคัดทำนองมาเป็นวัตถุดิบได้

ในปัจจุบัน ปรากฏการณ์การคัดทำนองอาจขยายความไปถึง “การผลิตซ้ำ” (Remake) คือ การนำทำนองหนึ่งไปสร้างเป็นบทเพลงในหลายเวอร์ชัน พลาสเคตส์ (Plasketes, 1992, p. 1) หนึ่งในนักวิชาการด้านดนตรีที่ให้ความสนใจเรื่องแนวทางมิตการทำซ้ำ ยอมรับว่า การยืมวัตถุดิบทางดนตรีเพื่อทำซ้ำ นับเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางดนตรีอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นแนวทางการจัดการความคิดสร้างสรรค์ จนบางครั้ง

อาจไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างการคัดลอกกับการผสมผสาน แต่กระนั้น ฮอยท์ (Hoyt, 2018, p. 47) กล่าวว่า “การยืมแนวคิดบทประพันธ์นับเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเพิ่มกระบวนการผลิตที่ทำให้บทเพลงเวอร์ชันใหม่มีความน่าสนใจ มากกว่าที่นำมาทำซ้ำโดยตรง กล่าวคือ ผลงานใหม่ควรมีความน่าสนใจ น่าฟังกว่าผลงานต้นฉบับ” บทเพลงหลายเวอร์ชันพบมากในดนตรีประกอบภาพยนตร์จากการศึกษาพบว่า มีเพลงประกอบภาพยนตร์อินเดียที่ได้ถูกนำมาเรียบเรียงเป็น 2 เวอร์ชัน คือ การเรียบเรียงดนตรีที่สื่อให้แสดงถึงความสุข และเวอร์ชันที่สองปรับให้แสดงถึงความรู้สึกโศกเศร้า ซึ่งเทคนิคดังกล่าวได้กลายเป็นประเพณีนิยมในบทเพลงประกอบภาพยนตร์ ที่ถูกเรียบเรียงให้เกิดความหลากหลายในมิติของดนตรี โดยมีเวอร์ชันที่มีเนื้อหาคบประพันธ์ของดนตรีที่สื่ออารมณ์ของความสุข แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ประพันธ์ก็ได้ดัดแปลงทำนองเดิม ทำดนตรีขึ้นใหม่ให้สามารถสื่อถึงอารมณ์เศร้าได้เช่นกัน (Vaishnav, 2013)

ในปี พ.ศ. 2531 เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการนำดนตรีประกอบภาพยนตร์ของวอลท์ ดิสนีย์ (Walt Disney) ไปเรียบเรียงใหม่ไว้ในหลายมิติ (Plasketes, 1992, p. 3) เช่น บทเพลง Reflection ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาอังกฤษใช้ประกอบภาพยนตร์มูฮัลลาน และต่อมาปี พ.ศ. 2563 ภาพยนตร์มูฮัลลานที่ปรากฏต่อสายตาสาธารณชนยังคงใช้เพลง Reflection แต่เรียบเรียงให้มีหลายเวอร์ชัน คือ มีคำร้องที่เป็นภาษาสเปนและภาษาจีน (Burt, 2020) จึงกล่าวได้ว่า การนำเพลง Reflection มาเรียบเรียงใหม่ในหลากหลายมิตินี้ ทำให้บทเพลงสามารถเข้าครอบครองตลาดเพลง และมีวิถีชีวิตได้โดยง่าย

จากการค้นคว้าข้อมูล พบว่า ภาพยนตร์เรื่องมูฮัลลานมีเพลงประกอบทั้งสิ้น 20 เพลง แต่ผู้กำกับได้กำหนดให้ใช้เพลง Reflection เป็นหลักในการดำเนินเรื่องและใช้เป็นตัวแทนของฮั่มมูฮัลลาน ซึ่งเป็นตัวละครหลัก จึงกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้เรื่องจะใช้บทเพลงหลักจำนวน 1 บทเพลงที่เชื่อมโยงให้ผู้ชมสามารถมองเห็นภาพหรือเนื้อหาโดยรวมของภาพยนตร์ ซึ่งกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์นี้ตรงกับแนวคิดของผู้จัดละครช่อง 3 ที่นำเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาไปปรับใช้ละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพให้อยู่ในความสนใจของผู้ชมตลอดระยะเวลาการแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์

บทเพลงต่าง ๆ ที่ปรากฏในละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ มีเนื้อหาที่สื่อถึงความรักของชายหนุ่มและหญิงสาวในห้วงอารมณ์และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ตอนคุณชายธรรพร ประกอบด้วย รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ขับร้องโดย ป๊อปปองกูล, ลมหายใจเท่านั้นที่รู้ ขับร้องโดย บี พีระพัฒน์ และเก็บรัก ขับร้องโดยแนน วาทิยา ตอนคุณชายปวรจุร ประกอบด้วย รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ขับร้องโดย โดม จารุวัฒน์ ยอม ขับร้องโดย หนึ่ง ณรงค์วิทย์ และฉันรักเธอที่เป็นแบบนี้ ขับร้องโดย น้ำชา ชีรณัฐ ตอนคุณชายพุฒิภัทร ประกอบด้วย รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ขับร้องโดย ที เจ็ตเซตเตอร์ (Jetset'er) กับโรส ศิรินทิพย์ เธอจะรักฉันหรือเปล่าไม่รู้ ขับร้องโดย แพนม รณเดช และโปรดถามสักคำ ขับร้องโดย แพรว คณิตกุล ตอนคุณชายรัชชานนท์ ประกอบด้วย รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ขับร้องโดย กัน นภัทร เปลอใจ ขับร้องโดย ลุลาและพิชิกา เอี่ยมไม่ถึง ขับร้องโดย มูซู (Muzu) ความรัก ขับร้องโดย แนน สาทิดา และฉันจะฝันถึงเธอ ขับร้องโดย สุภัททา โกรษภู่

สุดท้ายตอนคุณชายรณพีร์ ประกอบด้วย รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ขับร้องโดยชาติชาย มานิตยกุล วงเครสเซนโด (Crescendo) หย่าออกฉันจะให้ไป ขับร้องโดย ชิน ชินวุฒ อาทิตย์อัปแสง ขับร้องโดย จารุวัฒน์ เชี่ยวอร่าม และเทวิน เลี่ยมอยู่ ขอบพบในฝัน ขับร้องโดย เจมส์ มาร์และชาลิตา วิจิตวงศ์ทอง และ Make It Right ขับร้องโดย พาที สารสิน (สุภาพบุรุษจุฑาเทพ (ละครโทรทัศน์), 2564)

ปัจจุบันกระแสการทำซ้ำหรือการคัฟเวอร์ (cover) ได้กลายเป็นที่นิยม อีกทั้งสามารถอ้างอิงผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ให้กลายเป็นนวัตกรรม (Plasketes, 1992, p. 4) และจากที่พอลัส (Paulus, 2000, p. 155) กล่าวว่า ไลท์โมทีฟ (Leitmotif) ที่ปรากฏอยู่ในทุกช่วงของดนตรีเพื่อนำเสนอตัวบุคคลหรือภาพเหตุการณ์ที่ผ่านมา นับเป็นกระบวนการทางภาษาของผู้ประพันธ์ที่แปลงผ่านทำนองดนตรีสำหรับใช้เป็นเครื่องมือผูกเรื่องราวเข้าด้วยกัน จากการศึกษาพบว่า พงศ์พูน พิบูลย์เกษตรกิจและวีรชาติ เปรมานนท์ (2562, หน้า 12) และแชน เมตติชวลิต (2562, หน้า 38) ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้เป็นหลักในการประพันธ์โดยอ้างถึงการใช้นิเวศของดนตรีที่เกาะเกี่ยวอยู่กับลักษณะของตัวละคร อารมณ์และอากัปกริยาในการดำเนินเรื่องราว จากข้อมูลข้างต้น สามารถใช้อธิบายที่มาของปรากฏการณ์การนำบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาไปใช้ประกอบละครทั้ง 5 ตอน ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า ผู้จัดละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพภายใต้การอำนวยการผลิตของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มีแนวคิดส่งเสริมให้ “รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา” เป็นเพลงประกอบละครหลักในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ โดยเสนอให้ค่ายจีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ มอบหมายให้ศิลปินในค่ายคือ ณรงค์วิทย์ เตชะธนะวัฒน์ เป็นผู้แต่งเนื้อร้องและทำนอง จากนั้น จักรกฤษณ์ มัสนาโศ จึงนำไปเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับใช้เป็นบทเพลงต้นฉบับ ก่อนที่เวอร์ชันแรกจะถูกนำไปตกแต่งทำนองใหม่ให้เป็นเวอร์ชันต่าง ๆ ตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียบเรียง (รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา, 2563)

ตลาดธุรกิจดนตรีให้ความสนใจกับการคัฟเวอร์ที่นำเพลงต้นฉบับมาตีความใหม่ด้วยการพัฒนาสไตล์เพลงและแนวเสียงของนักร้องนำ (Plasketes, 1992, p. 1) หากกล่าวในเชิงธุรกิจ พบว่า การโปรโมทบทเพลงแบบต้นฉบับเพียงอย่างเดียว อาจไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังที่มีฐานความคิดหรือรสนิยมการฟังที่หลากหลาย แต่หากมีการประพันธ์ในหลายเวอร์ชันจะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังใหม่ ๆ แต่กระนั้นยังคงมีประเด็นที่ควรพิจารณา คือ บทเพลงต้นฉบับต้องมีความไพเราะและจำเป็นต้องคัดสรรวงดนตรีหรือศิลปินที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมาสื่อสารกับผู้ฟัง อีกทั้งปัจจัยความสำเร็จของบทเพลงหลายเวอร์ชันยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการทำซ้ำ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์สุนทรียะในการฟังที่ผู้เสพให้คุณค่าของบทเพลงทุกเวอร์ชันอย่างเท่าเทียมกัน (Plasketes, 1992, pp. 7-8)

ละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพประกอบด้วยเนื้อเรื่อง 5 ตอน แต่พบว่าบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลามีทั้งสิ้น 6 เวอร์ชัน ทั้งนี้เพราะตอนคุณชายรณพีร์มี 2 เวอร์ชัน ซึ่ง official versions ที่เป็นตัวแทนของคุณชายมีเพียง 5 เพลง ซึ่งแต่ละเวอร์ชันกำหนดน้ำเสียงผู้ร้อง สีลาการเอื้อนเสียง เรียบเรียงเสียงประสานและการใช้เครื่องดนตรีที่สามารถส่งเสริมอัตลักษณ์ของคุณชายได้อย่างลงตัว จึงกล่าวได้ว่า การทำซ้ำ

สอดคล้องตามทฤษฎีของไลทโมทีฟที่พอลลัส (Paulus, 2000, p. 156) ได้กล่าวว่า สามารถนำมาแปรทำนองจัดการกระสวนจังหวะ เรียบเรียงเสียงประสานใหม่ รวมทั้งการจัดการสีคั่นของเสียงเครื่องดนตรีให้แตกต่างจากกันได้ ดังนั้น การทำวารีเอชันแบบคัฟเวอร์ จึงเสมือนการตกแต่งดนตรีให้น่าสนใจสิ่งใหม่ที่แตกต่างกัน พื้นฐานดนตรีเดิม (Hoyt, 2018, p. 47) กรรมวิธีดังกล่าวจึงสามารถทำให้บทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลาทั้ง 5 เวอร์ชันมีลักษณะที่โดดเด่นแม้ว่าใช้โครงสร้างดนตรีเดียวกัน จากข้อมูลข้างต้น ทำให้บทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลามีความน่าสนใจในแง่ของแนวคิดการเรียบเรียงเพลงต้นฉบับให้มีหลากหลายเวอร์ชัน ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อกระแสความนิยมบทเพลงประกอบละครในสังคมไทยเชิงมิติสุนทรียภาพทางดนตรีและด้านธุรกิจ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมิติการเรียบเรียงบทเพลงหลายเวอร์ชัน “รักที่อยู่เหนือกาลเวลา”

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับละคร สุภาพบุรุษจุฑาเทพและข้อมูลบทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลา รวมทั้งรวบรวมเอกสารงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเพลงประกอบละครและการแต่งเพลงประกอบละครที่ผู้ประพันธ์นำวัตถุดิบจากเพลงเดิมมาเรียบเรียงให้เป็นเวอร์ชันที่หลากหลาย ผู้วิจัยศึกษามิติของการเรียบเรียงเพลงประกอบละครในภาพรวมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์ จากนั้นนำเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลาทั้ง 5 เวอร์ชันมาถอดเสียงเป็นโน้ตสากลเพื่อศึกษาการใช้คอร์ด การเรียบเรียงเสียงประสาน พื้นผิวของดนตรี และรูปแบบของจังหวะในเพลง หลังจากที่ได้ค้นพบเนื้อหาองค์ประกอบของดนตรีในแต่ละเวอร์ชัน จากนั้นผู้วิจัยนำบทเพลงทั้งหมดมาวิเคราะห์รูปแบบเพลง การเคลื่อนที่ของคอร์ดและเคเดนซ์ สไตล์เพลง ฤกษ์เสียงและการใช้เครื่องดนตรีเพิ่มเติม การนำเสนอข้อมูลร้องประสานเสียงคู่ชายหญิงในเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร และท่อน Solo ที่พบการเปลี่ยนฤกษ์เสียงในเวอร์ชันคุณชายธณพีร์ สุดท้ายผู้วิจัยศึกษาเชิงเปรียบเทียบเพื่อสรุปความเหมือนหรือความต่างที่เป็นข้อยืนยันยืนยันความเป็นตัวแทนของอัตลักษณ์เพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลาทั้ง 5 เวอร์ชัน โดยนำเสนอและอภิปรายผลงานวิจัยเป็นเชิงพรรณนาวิเคราะห์จากข้อค้นพบทางวิชาการด้านดนตรี

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์บทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลา บทเพลงประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพพบว่า แต่ละเวอร์ชันใช้องค์ประกอบดนตรี เช่น เสียงร้อง พื้นผิวของเสียงประสาน การเรียบเรียงเสียงประสาน ในการสร้างอัตลักษณ์ความโดดเด่นให้แตกต่างกันไปตามของจริตผู้ขับร้องและเนื้อหาในละคร ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษามาจากประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. องค์ประกอบของดนตรี

ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบของดนตรีที่โดดเด่นในบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาประกอบด้วยรูปแบบเพลง การเคลื่อนที่ของคอร์ด และเคเดนซ์

1.1. รูปแบบเพลง

ตารางที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบเพลง

ท่อนหลัก	รูปแบบ		ห้องเพลง	เนื้อเพลง
Intro	Intro		1-4	-
Verse 1	AB	A	5-12	เวลาที่ล่วงเลยนั้นทำให้คนเปลี่ยนไป...
Chorus 1		B	13-21	ต่อให้นานเพียงใด รักแท้ก็ยังคงเป็นรักแท้...
Verse 2	AB	A	22-29	คนเราถ้าคุ้นไม่ว่าอะไรเปลี่ยนไป...
Chorus 2		B	30-37	ต่อให้นานเพียงใด รักแท้ก็ยังคงเป็นรักแท้...
Bridge	CB	C	38-44	แม้จะต้องรอ ไม่รู้ว่านานเพียงใดก็จะไม่ท้อ...
Chorus 3		B	45-52	ต่อให้นานเพียงใด รักแท้ก็ยังคงเป็นรักแท้...
Chorus 4	Coda		53-56	ฉันรักเธออย่างไร ก็รักไม่เปลี่ยนใจเลย...
Outro	Coda		57-60	-

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาเป็นไปตามกระบวนการแบ่งท่อนเพลงตามหลักสากลในเพลงป๊อป เริ่มจาก Intro ตามด้วยท่อน ABABCB หรือ Verse / Chorus / Verse / Chorus / Bridge / Chorus และจบด้วย Outro กล่าวคือ บทเพลงเริ่มด้วยท่อนนำ Introduction และตามด้วยท่อน Verse ซึ่งความหนักแน่นของเพลงจะขึ้นอยู่กับการออกแบบในแต่ละเวอร์ชัน จากนั้นบทเพลงตามมาด้วยท่อน Chorus และมีการซ้ำ Verse กับ Chorus ทั้งหมดอีกครั้ง ก่อนที่จะเข้าสู่ท่อน Bridge ซึ่งเป็นท่อนที่เต็มไปด้วยพลัง และเนื้อเพลงจะวนกลับมายังท่อน Chorus ยกเว้นในเวอร์ชันของคุณชายรณพีร์เพียงเวอร์ชันเดียวที่มีท่อน Solo แทรกอยู่ บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลา ลงจบตอนท้ายด้วยท่อน Chorus ใหม่ที่ติดอยู่กับ Outro ซึ่งมีทำนองและเนื้อร้องที่ต่างออกไปเพื่อใช้ในการสรุปความและลงจบโดยสมบูรณ์

1.2 การเคลื่อนที่ของคอร์ดและเคเดนซ์

ในการวิเคราะห์โครงสร้างของคอร์ดและเคเดนซ์ ผู้วิจัยนำเวอร์ชันคุณชายธราธร ซึ่งเป็นต้นฉบับเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาในกุญแจเสียง B major มาเป็นตัวแทนในการศึกษา ดังนี้

ท่อน Introduction เริ่มด้วยคอร์ดโทนิคและเคลื่อนไปยังโดมิแนนท์ ช่วงท้ายมีคอร์ดโดมิแนนท์ลำดับสองเข้ามาแทรก เพื่อกล่าไ้ไปหาคอร์ดลำดับที่ 5 เพื่อเสริมการลงจบประโยคแบบเคเดนซ์เปิด (Half Cadence)

ชื่อคอร์ด	B(add9)	E(add9)	F#7	D#m7	G#m7	C#9	C#m7	F#(sus4)
สัญลักษณ์เลขโรมัน	I	IV	V	iii7	vi7	V9/V	ii7	V7
โครงสร้างหลัก	I		V		vi7			V7

ภาพที่ 1 ท่อน Introduction

พบว่า ท่อน Verse 1 และ Verse 2 การเคลื่อนที่ของคอร์ดในประโยคแรกคล้ายกับท่อน Introduction จึงสามารถอนุมานได้ว่าการเคลื่อนที่ของคอร์ดในท่อน Introduction นำแบบแผนมาจากประโยคที่ 1 ของท่อน Verse ต่อมาในประโยคที่ 2 ปรับให้เริ่มประโยคด้วยคอร์ดซบมีเดีย และตามด้วยการลดเบสของคอร์ดเดิม จึงทำให้อยู่ในรูปแบบของคอร์ดทบทเจ็ดพลิกกลับครั้งที่ 3 เพื่อเชื่อมเสียงโน้ตเบสไปยังคอร์ดถัดไป จากนั้น จึงเคลื่อนที่ไปยังคอร์ดลำดับที่ 2 และลำดับที่ 5 คอร์ดโดมิแนนท์โดยมีคอร์ด E/F# ซึ่งถึงแม้ว่าจะอยู่ในลำดับของซบโดมิแนนท์ แต่เมื่อกำหนดให้เสียงเบสเป็นโน้ต F# ล่วงหน้า จึงกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของคอร์ดโดมิแนนท์ที่ตามมา

ชื่อคอร์ด	B	E	F#	D#m7	G#m7	C#9	C#m7	F#7
สัญลักษณ์เลขโรมัน	I	IV	V	iii7	vi7	V/V	ii7	V7
โครงสร้างหลัก	I		V		vi7			V7
ชื่อคอร์ด	G#m	G#m7/F#	E		C#m7	D#m7	E/F#	F#7
สัญลักษณ์เลขโรมัน	vi	vi4/2	iv		ii7	iii7	[IV]	V7
โครงสร้างหลัก	vi		iv		ii7		V7	

ภาพที่ 2 ท่อน Verse 1 และ Verse 2

ท่อน Chorus 1 Chorus 2 และท่อน Chorus 3 มีเคเดนซ์ 3 จุด คือ การเคลื่อนตามลำดับของคอร์ด E F#7 และ B จุดที่ 2 เป็นการลงจบด้วยคอร์ดซบมีเดียเช่นเดียวกับประโยคที่ 2 ของท่อน Verse แต่ต่างกัน ณ จุดที่ 3 มีการปรับให้การเคลื่อนที่ของคอร์ดลงจบแบบสมบูรณ์

ชื่อคอร์ด	B	C#m7	D#m7	E F#7	B	C#m7	D#m7	E F#7
สัญลักษณ์เลขโรมัน	I	ii7	iii7	IV V7	I	ii7	iii7	[IV] V7
โครงสร้างหลัก	I			V7	I			V7
ชื่อคอร์ด	G#m	G#m7/F#	E	D#m7	C#m7	F#7	B	[F#]
สัญลักษณ์เลขโรมัน	vi	vi4/2	iv	iii7	ii7	V7	I	
โครงสร้างหลัก	vi					V7	I	

ภาพที่ 1 ท่อน Chorus 1 Chorus 2 และท่อน Chorus 3

ท่อน Bridge ที่มีเนื้อหาหนักแน่นและเต็มไปด้วยพลังเป็นท่อนที่ประพันธ์ไว้ตรงกลาง ซึ่งกล่าวได้ว่านำมาใช้แทนท่อน Solo เพื่อให้ Chorus 2 และ Chorus 3 แยกออกจากกัน จึงทำให้บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาไม่มีท่อนโซโล่สำหรับเครื่องดนตรี นอกจากในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์ ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นนี้ในภายหลัง การเคลื่อนที่ของคอร์ดในท่อน Bridge ประโยคแบ่งเป็น 2 ส่วนย่อย มีการใช้เคเดนซ์ได้อย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งมีความพิเศษคือ พบการประสานเสียงที่น่าครีต Gmaj7/D ซึ่งเป็นหลักประสานเสียงในกุญแจเสียงคู่ขนานในรูปของการพลิกกลับครั้งที่ 2 มาใช้ประดับช่วงเคเดนซ์ท้ายประโยค กล่าวคือ คอร์ด Gmaj7/D เป็นคอร์ดที่หยิบยืมมาจากคอร์ดลำดับที่ 6 จากกุญแจเสียงคู่ขนาน B minor ทำให้เกิดปรากฏการณ์เคลื่อนที่ของคอร์ดแฟลตลำดับที่ 6 ไปยังคอร์ดโดมินันท์และคอร์ดโทนิค (bIV-V-I) จึงกล่าวได้ว่า การเคลื่อนที่ของคอร์ดเป็นลำดับโครมาติก ณ ตำแหน่งเคเดนซ์ในท่อน Bridge นี้ได้กลายมาเป็นลักษณะเฉพาะของการประสานเสียงในบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลา

ชื่อคอร์ด	D#m7	G#m7	C#m7	F#7	B	C#m7	D#m7	Gmaj7/D	F#
สัญลักษณ์เลขโรมัน	iii7	vi7	ii7	V7	I	ii7	iii7	*VI4/3	V7
โครงสร้างหลัก		vi7		V7	I	ii7			V7
* คอร์ดยืมจากกุญแจเสียง B minor									

ภาพที่ 2 ท่อน Bridge

ท่อน Chorus 4 และ ท่อน Outro มีการเคลื่อนที่ของคอร์ดที่นำไปสู่การลงจบเพลงทั้งสิ้น โดยท่อน Chorus 4 แบ่งเป็น 2 ส่วนย่อยที่ซ้ำกัน และพบว่าท่อน Outro มีการเคลื่อนที่ของคอร์ดคล้ายกับประโยคที่ 2 ของท่อน Intro ต่างกันที่คอร์ดทั้งหมดที่อยู่โดยรอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขยายโดมินันท์ก่อนลงจบ

ชื่อคอร์ด	C#m7	F#7	B	C#m7	F#7	B(add9)	E(add9)
สัญลักษณ์เลขโรมัน	ii7	V7	I	ii7	V7	I	IV
โครงสร้างหลัก		V7	I		V7	I	
ชื่อคอร์ด	F#7	D#m7	G#m7	C#9	C#m7	F#7	B
สัญลักษณ์เลขโรมัน	V7	iii7	vi7	V/V	ii7	V7	I
โครงสร้างหลัก	V7					V7	I

ภาพที่ 3 ท่อน Chorus 4 และท่อน Outro

จากการวิเคราะห์การเคลื่อนที่และคอร์ดสำคัญในรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาเวอร์ชันคุณชายรณพีร์พบว่า แม้จะมีโน้ตนอกคอร์ดหรือคอร์ดประดับจำนวนมาก แต่เนื้อหาก็คือเป็นไปตามกระบวนการพื้นฐานของเพลงป๊อปที่เน้นฟังง่ายและติดหูผู้ฟัง

2. ลักษณะที่โดดเด่น

บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลามีสไตล์เพลง ญูญแจเสียงและการใช้เครื่องดนตรีที่น่าสนใจ อีกทั้งพบว่า ขับร้องประสานเสียงคู่ชายหญิง รวมถึงท่อน Solo และการเปลี่ยนญูญแจเสียงที่ไม่ปรากฏในเวอร์ชันอื่น ๆ สามารถเป็นตัวแทนความเป็นเอกภาพในเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรและคุณชายรณพีร์ได้เป็นอย่างดี

2.1 สไตล์เพลง ญูญแจเสียงและการใช้เครื่องดนตรี

บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาในแต่ละเวอร์ชันมีลักษณะเฉพาะทางดนตรีของตนเอง รวมถึงการเลือกใช้ญูญแจเสียงสอดคล้องกับกลุ่มเครื่องดนตรีและรูปแบบสไตล์เพลง สะท้อนให้เห็นบุคลิกความเป็นตัวตนของคุณชายแต่ละคน กล่าวคือ บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาเลือกใช้ญูญแจเสียงที่ต่างกันทั้งสิ้น 3 ญูญแจเสียง คือ ญูญแจเสียง B major ในเวอร์ชันคุณชายธราธร คุณชายปวรจ และเวอร์ชันคุณชายรัชชานนท์ ในขณะที่เลือกใช้ญูญแจเสียง Bb major ในเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร และญูญแจเสียง A major ในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์

การเลือกใช้ญูญแจเสียง B major ในเวอร์ชันของคุณชายธราธร คุณชายปวรจ และคุณชายรัชชานนท์ นับว่าเหมาะสมกับย่านเสียงของนักร้องชายที่สามารถร้องโซฟาลังเสียง อีกทั้งบทเพลง 3 เวอร์ชันแรกนี้มีความเรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยความละมุนของเสียงซึ่งสะท้อนความอ่อนโยนในตัวคุณชาย โดยเฉพาะคุณชายธราธรและคุณชายปวรจ ส่วนในเวอร์ชันของคุณชายพุฒิภัทรที่ได้รับบทบาทเป็นคุณหมอนุ่มนักเรียนนอกและมีความสามารถในการเล่นเปียโนอย่างดียิ่ง บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันนี้จึงได้ปรับเปลี่ยนให้เรียบเรียงเสียงประสานในสไตล์สวิงแจ๊ส ส่งผลให้การเลือกใช้เครื่องดนตรีเน้นไปที่เครื่องเป่าเป็นหลัก และยังคงพบว่าเวอร์ชันของคุณชายพุฒิภัทรเลือกใช้ญูญแจเสียง Bb major ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเสียงของเครื่องเป่าที่นิยมใช้ญูญแจเสียงทางเฟล็ตให้แสดงศักยภาพออกมาอย่างไรซ์ติดจำกัด ในขณะที่บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาเวอร์ชันคุณชายรณพีร์ซึ่งเป็นคุณชายคนเล็กสุดของวังจุฑาเทพเรียบเรียงขึ้นในสไตล์ป๊อปร็อกและให้บรรเลงโดยวงสตริงสมัยใหม่ จึงสามารถเป็นตัวแทนของของคุณชายรณพีร์ที่สวมบทบาทเป็นนายทหารอากาศที่มีความมั่นใจ จากข้อมูลดังกล่าว บทเพลงจึงเลือกใช้ญูญแจเสียง A major ซึ่งเหมาะสำหรับบทเพลงวงสตริงที่เน้นเสียงกีตาร์ไฟฟ้าเป็นหลัก การใช้ญูญแจเสียงทางชาร์ปในเครื่องดนตรีประเภทกีตาร์ กล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานสากลนิยม แม้กระทั่งบทเพลงดั้งเดิมสำหรับการขับร้องประกอบพิณนิวหรือเอ็มบิรา (Mbira) ในวัฒนธรรมดนตรีพื้นเมืองซิมบับเว (Zimbabwean Music) ที่พบว่าบราวน์ (Brown, 1994, p. 85) ได้ศึกษาไว้นั้น ยังถูกนำมาปรับแต่งให้ดนตรีมีความทันสมัยด้วยผสมกับการขับร้องประกอบกีตาร์ บทเพลงถูกเลือกให้เป็นเสียงมาตรฐานบรรเลงอยู่ในญูญแจเสียง A major ตามธรรมชาติที่กีตาร์สามารถเล่นได้สะดวก

2.2 การร้องประสานเสียงคู่ชายหญิงในเวอร์ชันคุณชายพุดมีภัทร

จากที่ได้ทราบในเบื้องต้นว่า บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาเลือกนักร้องนำที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักใช้เป็นตัวแทนของคุณชายในแต่ละเวอร์ชัน กล่าวคือ คุณชายธรรธร ขับร้องโดย ป๊อปปองกูล คุณชายปวรวัจ ขับร้องโดย โดม จารุวัฒน์ คุณชายรัชชานนท์ ขับร้องโดย กัน นภัทร และคุณชายรณพีร์ ขับร้องโดย นักร้องนำวง Crescendo ซึ่งล้วนเป็นนักร้องชายเดี่ยวทั้งสิ้น แต่มีเพียงเวอร์ชันคุณชายพุดมีภัทรเท่านั้นที่ใช้นักร้องคู่โดยเลือก ที่ Jetset'er และ โรส ศิรินทิพย์ เป็นนักร้องนำ จากเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้ผู้เรียบเรียงมีแนวคิดในการนำการร้องประสานเสียงมาใช้เป็นอัตลักษณ์ของเวอร์ชันคุณชายพุดมีภัทร ซึ่งจากการศึกษา พบว่า กลวิธีการเรียบเรียงเสียงประสานให้กับนักร้องนำทั้งสองแบ่งออกได้เป็นหลายรูปแบบ คือ การร้องแบบยูนิสันซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าการประสานเสียงยูนิสันของผู้ชายและผู้หญิง แม้ว่าในการบันทึกโน้ตจะปรากฏในระดับเสียงเดียวกัน แต่แท้จริงนั้นเสียงผู้ชายจะใช้น้ำเสียงที่ต่ำกว่าที่บันทึกโน้ตไว้หนึ่งช่วงคู่แปด เช่นเดียวกับการบันทึกโน้ตกีตาร์หรือเทนเนอร์แซ็กโซโฟน รูปแบบของการร้องประสานเสียงคู่ชายหญิงเริ่มพบหลังจากท่อน Verse 2 ที่นักร้องชายประสานขึ้นเป็นคู่ 3 และปิดท้ายประโยคด้วยการสลับให้นักร้องหญิงประสานคู่ 5 ต่อมานักร้องหญิงเริ่มเป็นฝ่ายประสานคู่ 3 จากนั้นพบการร้องแบบยูนิสันตามด้วยนักร้องชายประสานเสียงคู่ 4 และจบด้วยคู่ 3 ประเด็นสำคัญอีกประการ พบว่า มีการเรียบเรียงให้เริ่มร้องเป็นยูนิสันก่อนที่นักร้องชายประสานขึ้นคู่ 3 แต่ปรากฏว่าสลับลงเสียง พลิกกลับลงคู่ 5 ประสานคู่ที่ต่ำกว่าทำนองหลัก และจบด้วยคู่ 4 ต่อมาพบว่านักร้องชายหญิงเริ่มประสานเสียงที่คู่ 5 คู่ 6 และจบลงที่คู่ 3 ในช่วงท้ายของเพลงนักร้องทั้งสองเริ่มประสานเสียงแบบยูนิสัน จากนั้นนักร้องหญิงก็ประสานเสียงขึ้นคู่ แต่สุดท้ายก็จบประโยคด้วยเสียงประสานที่เป็นคู่ 3

จากปรากฏการณ์ดนตรีดังกล่าว พบว่า การร้องประสานเสียงคู่ชายหญิงในเวอร์ชันคุณชายพุดมีภัทรใช้ระยะห่างคู่ประสานให้สั้นไหลไปตามความเหมาะสมของโน้ตในบันไดเสียง (Diatonic interval) และหลีกเลี่ยงการขนานของขึ้นคู่แบบตรงไปตรงมา (Exact interval) ที่ทำให้เกิดคู่กระด้าง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีดนตรีเรื่องการซ้ำทำนอง

สามารถฟังตัวอย่าง การร้องประสานเสียงในเวอร์ชันคุณชายพุดมีภัทร ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

<https://www.youtube.com/watch?v=A0cwRPW6hNw>

2.3 ท่อน Solo และการเปลี่ยนท่วงทำนองเสียงในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์

จากการศึกษา ไม่พบท่อน Solo ของบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันใดนอกจากคุณชายรณพีร์ อาจเป็นไปได้ใน 2 กรณี ประการที่หนึ่ง ต้องการนำเสนอเทคนิคการบรรเลงโซโล่กีตาร์ในสไตล์แอดลิบ (ad-lib) และประการที่สอง เป็นแบบแผนของเพลงป๊อปในปัจจุบันที่มีช่วงโซโล่ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมการเปลี่ยนท่วงทำนองและจังหวะกลองชุดเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ในท่อน Solo ซึ่งลักษณะทางดนตรีในท่อนนี้ประกอบด้วยการใช้กีตาร์คอर्डยืนพื้นและใช้ทำนองรอง (Counter melody) ประสานกับกีตาร์โซโล่ทำให้เกิดมิติที่ผู้ฟังจะได้รับประสบการณ์ในการสามารถเลือกฟังทำนองรองที่ซ่อนอยู่ในกีตาร์โซโล่ จึงกล่าวได้ว่าเป็นความพิเศษของบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์อย่างแท้จริง และจากการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนท่วงทำนองเสียงซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ กับเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร แต่เทคนิคดังกล่าวปรากฏในท่อน Solo จากท่วงทำนองเสียง A major สูงขึ้นหนึ่งเสียงเต็มเป็น B major และกลับมายังท่วงทำนองเสียง A major อีกครั้งโดยใช้คอर्ड E major เป็นคอर्डร่วม และเมื่อมีการเปลี่ยนท่วงทำนองเสียงอีกครั้ง จึงใช้การเคลื่อนที่ของคอर्डหลัก IV – V – I ในท่วงทำนองเสียง A major เข้ามาลดบทบาทของโทนิค B major ทำให้คอर्डโทนิคกลับมาอยู่ในท่วงทำนองเสียงเดิม คือ A major ดังนี้

ชื่อคอर्ड	G	E	F#	B	C#m		C#m	D	E	A
ท่วงทำนองเสียง A major	bVII	V								
ท่วงทำนองเสียง B major	bVI	IV	V	I	ii		ii	IV/bVII	V/bVII	bVII
ท่วงทำนองเสียง A major								IV	V	I

ภาพที่ 6 วิเคราะห์คอर्डและการเปลี่ยนท่วงทำนองเสียง

สามารถฟังตัวอย่าง ท่อน Solo ในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์ ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

https://www.youtube.com/watch?v=n4_CkLC_QTE

3. บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

การนำเสนอในประเด็นที่ผ่านมา ผู้วิจัยศึกษาบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาทั้ง 5 เวอร์ชันในภาพรวม บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้จะกล่าวต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาในรายละเอียดแต่ละท่อนเพลงเป็นคู่ขนานกันไป โดยนำเสนออัตลักษณ์ร่วมและความแตกต่างของบทเพลงเรียงตามลำดับดังนี้

3.1 ท่อน Introduction

บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาแต่ละเวอร์ชัน มีเนื้อหาในท่อนนำและลักษณะการเลือกใช้เครื่องดนตรีที่โดดเด่นเฉพาะตัว เวอร์ชันของคุณชายธรรเป็นเพลงเดียวที่นำเนื้อหามาจากท่อน Verse ในช่วงของทำนอง “เวลาที่ล่วงเลยนั้นทำให้คนเปลี่ยนไป” โดยใช้การบรรเลงเดี่ยวเปียโนมาเป็นเสียงตั้งต้น ในขณะที่เวอร์ชันอื่น ๆ นำท่อน Chorus มาเป็นแนวทางในการประพันธ์ เช่น เวอร์ชันของคุณชายปวรจุที่ใช้เปียโนบรรเลงเกริ่นเป็นทำนองร้อง “ถึงแม้บางครั้งชีวิตต้องเจออะไรกะหน้า” ในส่วนของเวอร์ชันคุณชายพุมิภัทรนั้นได้ปรับโครงสร้างท่อนนำให้ซ่อนอยู่ในทำนองร้อง “รักแท้ก็ยังคงเป็นรักแท้” และ “ไม่มีวันจะแปรลดน้อยลงไปตามเวลา” โดยใช้กลุ่มเครื่องดนตรีได้ตอบระหว่างเปียโนกับกลุ่มเครื่องเป่า เวอร์ชันของคุณชายรัชชานนท์ได้ปรับเปลี่ยนความรู้สึกของเพลงให้มีความละมุน โดยนำกลุ่มเครื่องสายเข้ามาเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง และใช้ลักษณะจังหวะที่แตกต่างกันของกลุ่มเครื่องสายวลีแรกกับวลีที่ 2 พร้อมกับเพิ่มจำนวนพื้นผิวของเสียงให้หนาขึ้น ในขณะที่บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาเวอร์ชันคุณชายรณพีร์ พบว่าเกริ่นนำด้วยโซโล่กีตาร์ตามด้วยจังหวะกลองที่หนักหน่วง การเรียบเรียงเสียงประสานในลักษณะนี้จึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อมโยงไปถึงบทเพลงสตริง Holiday ของวง Scorpions ที่บรรเลงในสไตล์ซอฟต์ร็อก (Soft rock) และถึงแม้ว่ามีจังหวะกลองที่หนักแน่น เริ่มเข้ามาในท่อนที่ 4 หลังจากความว่างเปล่า แต่จุดนี้ก็สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้มาก เช่นเดียวกับเวอร์ชันของคุณชายรัชชานนท์ แต่การที่เวอร์ชันของคุณชายรณพีร์มีเพียงกีตาร์ เบส กลองและคีย์บอร์ด ทำให้การฟังได้รับอรรถรสของความเป็นสมัยนิยมมากกว่า

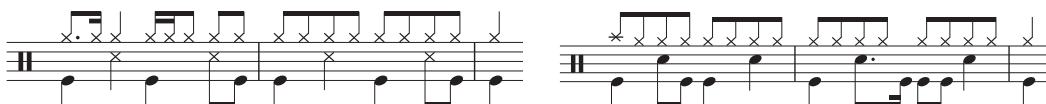
สามารถฟังตัวอย่าง ท่อน Introduction ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

<https://www.youtube.com/watch?v=TfNLXkJqBV8>

3.2 ท่อน Chorus 1

ในเวอร์ชันของคุณชายธรรและคุณชายปวรจุ พบว่า มีวิธีการเรียบเรียงดนตรีท่อน Chorus 1 ที่ไม่ต่างกันมาก รวมถึงความคล้ายของจังหวะกลอง Soul ซึ่งทั้งสองเวอร์ชันย้ายแนร์ในจังหวะที่ 2 กับ 4 และไฮแฮตเป็นเซปัดหนึ่งชั้น

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบจังหวะกลอง Soul เวอร์ชันคุณชายธรรและคุณชายปวรจุ

เวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรเรียบเรียงในสไตล์สวิงแจ๊สร่วมกับเทคนิค Walking bass มีเสียงเครื่องเป่า สอดแทรกระหว่างแนวร้องและเสริมทำนองเป็น Staccato ในจังหวะยก กล่าวได้ว่า องค์ประกอบดนตรี เหล่านี้ให้เนื้อหาดนตรีที่ตรงตามคุณลักษณะของเพลงแจ๊สทั้งสิ้น ส่วนท่อน Chorus 1 ในเวอร์ชันของคุณชาย รัชชานนท์นอกจากคงยังใช้กลุ่มเครื่องสายเป็นจุดเด่น ยังแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญของท่อนโดยเรียบเรียง ให้ลักษณะจังหวะกลองกับเบสเป็นจังหวะชัดไปในทางเดียวกัน ทำให้รู้สึกถึงความต่างของการย้ำจังหวะจาก เวอร์ชันที่ผ่านมา การเรียบเรียงท่อน Chorus 1 ในเวอร์ชันของคุณชายรณพีร์มีความพิเศษในประเด็นการให้ ความสำคัญของพื้นผิววงสตริงคอมโบที่ให้ความเข้มข้นของเสียงกลองชุด

สามารถฟังตัวอย่าง ท่อน Chorus 1 ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

<https://www.youtube.com/watch?v=AB1xPymZ-XQ>

3.3 ก่อนเข้าท่อน Verse 2

บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันคุณชายรณพีร์ ก่อนเข้าท่อน Verse 2 มีการเรียบเรียง เสียงประสานและการเลือกใช้กลุ่มเครื่องดนตรีไม่ต่างจากท่อน Chorus 1 ที่ยังคงเป็นเส้นท่วงสตริง คอมโบ ในขณะที่เวอร์ชันคุณชายธราธรและคุณชายปวรจุมีความพิเศษตรงเสียงขับร้องคอรัสที่เสริมเข้ามา ในช่วงทำนองประโยค โดยเวอร์ชันคุณชายธราธรใช้ทำนองแบบสบายๆ ในขณะที่คุณชายปวรจุเน้นการ ประสานที่เข้มข้น แต่ถึงแม้ว่าใช้แนวคิดเดียวกันในการเสริมทำนองด้วยการขับร้องประสานเสียง ผู้เรียบเรียง ก็ให้ความสำคัญกับสไตล์ของเพลงที่แยกออกจากกัน กล่าวคือ เวอร์ชันคุณชายธราธรมุ่งเน้นการใช้ทำนอง ปิดท้ายเพื่อเสริมหลังจบ “แต่ก็ไม่เคยทำให้รักเราเปลี่ยนแปลงไป” ในขณะที่คุณชายปวรจุเลือกใช้บล็อกร คอร์ดและเบสที่เรียบง่ายเคลื่อนที่พร้อมกับจังหวะกลอง แต่เน้นที่ขับร้องประสานตรงทำนองประโยคอย่างที่ได้ กล่าวไว้ในเบื้องต้นแทน

เวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร พบว่า ทำนองประโยคก่อนเข้าท่อน Verse 2 มีการนำโมทีฟหลักในท่อน Introduction มาเรียกคืนความทรงจำของผู้ฟังก่อนเปลี่ยนท่วงเสียงจาก Ab major เป็น F major ด้วย เทคนิคเปลี่ยนท่วงเสียงฉับพลัน (Abrupt modulation) กล่าวคือ ใช้คอร์ด Eb7 ซึ่งเป็นคอร์ดโดมิแนนท์ของ ท่วงเสียง Ab major ที่ทำหน้าที่เป็นคอร์ดร่วมกับคอร์ดขับโหมกในท่วงเสียงใหม่ Fmajor เคลื่อนที่เข้าหา คอร์ดโดมิแนนท์ (C7) หรือผู้วิจัยมองว่าเป็นคอร์ด Edim เคลื่อนเข้าหาท่วงเสียงใหม่เป็นโครมาติก ดังนี้

ชื่อคอร์ด	Abmaj7(add9)	Eb	C7 (E°)	F
กุญแจเสียง Ab major	I	V		
กุญแจเสียง F major		bVII	V (vii°)	I

ภาพที่ 8 การเปลี่ยนกุญแจเสียงจับพาดก่อนเข้าท่อน Verse 2 ในเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร

ในเวอร์ชันคุณชายรัชชานนท์ ก่อนเข้าท่อน Verse 2 พบว่า มีทำนองรอง (Countermelody) ปรากฏเป็นจุดเด่นเคลื่อนที่ลงเป็นลำดับชั้นโครมาติกจาก G# F# และ E# ซึ่งในความเป็นจริง ผู้วิจัยพบว่า มีทำนองรองลักษณะเช่นนี้ ปรากฏอยู่ทั่วไปในบทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาเวอร์ชันคุณชายรัชชานนท์ ซึ่งทำให้การเรียบเรียงเสียงประสานในเวอร์ชันนี้ที่เลือกกลุ่มเครื่องสายและทำนองประสานมาใช้เป็นองค์ประกอบหลักมีความต่างอย่างมีนัยสำคัญกับเวอร์ชันอื่น ๆ กล่าวได้ว่า การนำเอาแคนเตอร์พ้อยท์มาใช้ซึ่งสามารถนำเสนอเรื่องราวความย้อนยุคและวิถีชีวิตแบบโบราณ ทำให้บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันนี้สะท้อนการดำเนินเรื่องที่ส่วนใหญ่ถ่ายทอดในป่าแถบชนบทได้เป็นอย่างดี

ถึงแม้บางครั้ง ชีวิตต้องเจออะไรกระทบหัว แต่ก็ไม่เคยทำให้รักเราเปลี่ยนแปลงไป

ภาพที่ 9 ทำนองแคนเตอร์พ้อยท์ที่ปรากฏในเวอร์ชันคุณชายรัชชานนท์

สามารถฟังตัวอย่าง ก่อนเข้าท่อน Verse 2 ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

<https://www.youtube.com/watch?v=A4vOI8MgqB8>

3.4 ท่อน Chorus 4

บทเพลงรักแท้ที่อยู่เหนือกาลเวลาในเวอร์ชันคุณชายธราธร เริ่มด้วยการแทรกเนื้อขับร้องคอรัส “ฉันรักเธออย่างไรก็รักไม่เปลี่ยนใจเลย” ประสานเข้ามากับนักร้องนำและใช้เสียงเปียโนแทรกกลางท่อนเพลง ซึ่งแตกต่างจากเวอร์ชันของคุณชายปวรจุฑ์ที่ไม่มีคอรัสแต่ปรากฏเสียงเอื้อนของผู้ร้องในตอนท้ายแทนเสียงเปียโน ประเด็นต่อมา การเรียบเรียงกลุ่มเครื่องดนตรีที่มิมในเวอร์ชันคุณชายธราธรยังคงเดิมตลอดทั้ง ท่อน

แต่เวอร์ชันของคุณชายปวรจุมีการปรับเป็นบล็อกคอร์ด และกำหนดให้ไม่มีเสียงกลองในช่วงท้ายของท่อนเพลง ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรและคุณชายรณพีร์

เวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรในท่อน Chorus 4 ยังคงใช้ปรากฏการณ์ทางดนตรีในสไตส์สวิงแจ๊สเช่นเดียวกับที่ผ่านมา มีเครื่องเป่าบรรเลงเป็นทำนองแทรกช่วงท้ายก่อนที่จะเครื่องดนตรีทั้งหมดจะหยุดให้กับนักร้องนำ “จะหยุดใจลงเอย” พร้อมกับคอร์ดสั้น ๆ เน้นจังหวะตก จากนั้นเสียงดนตรีก็กลับมาเป็นแบบด๊ีกครั้งที่ท้ายประโยค ซึ่งเป็นไปตามกระบวนเพลงของสไตส์สวิงแจ๊ส จากการศึกษา พบว่า ความเหมือนระหว่างเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรกับคุณชายรัชชานนท์ในท่อน Chorus 4 คือ ใช้จังหวะของกลุ่ม กลุ่มเครื่องดนตรีที่เหมือนกันเดียวกับทั้งเพลงที่ผ่านมา สำหรับเวอร์ชันคุณชายรัชชานนท์ อาจเป็นไปได้ว่า ผู้เรียบเรียงต้องการให้มีกระสวนจังหวะของกลองชุดรูปแบบเขบ็ตสองชั้นจำนวน 2 ตัว ตามด้วยเบ็ตหนึ่งชั้นเน้นจังหวะยก และเมื่อกระสวนจังหวะของกลองชุด บรรเลงร่วมกับเปียโนที่ใช้เครื่องหมายโยงเสียงในจังหวะเบาเชื่อมกับจังหวะหนักถัดไป ทำให้จังหวะตกให้กลายเป็น Unaccented beat ปรากฏการณ์ทางดนตรีในลักษณะนี้นักจิตวิทยาดนตรีชื่อซิ่วแลนและคณะ (Siu-Lan et.al., 2018, p. 103) กล่าวว่า เป็นการทำให้เกิดความรู้สึกงุนงงสนเท่ห์

สามารถฟังตัวอย่าง ท่อน Chorus 4 ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

https://www.youtube.com/watch?v=Z5Vrt8B_GK0

3.5 ท่อน Outro

ในขณะที่เวอร์ชันคุณชายรณพีร์ ไม่ปรากฏท่อน Outro และเวอร์ชันคุณชายธรรพ์ที่นำท่อน Intro มาทำซ้ำบทเพลงอีก 3 เวอร์ชันล้วนเต็มไปด้วยเสน่ห์ของการลงจบที่มีลักษณะเฉพาะทางดนตรี เวอร์ชันคุณชายปวรจุ ยังคงใช้เสียงเอื้อนที่เรื้อมนำเสนอไว้ในท่อน Chorus 4 มาใช้ต่อเนื่อง และปรับเครื่องดนตรีประกอบเสียงร้องโดยเลือกกีตาร์กับเปียโน อาจเพื่อต้องการย้ำเสียงดนตรีแนวอะคูสติคในช่วงท้ายของบทเพลง อีกทั้งพบว่า ท่อน Outro เวอร์ชันคุณชายปวรจุมีความโดดเด่นในการนำคอร์ดโทนิคชนิดเมเจอร์ (B D# F#) มาปรับเป็นฮ็อกเมนเต็ต (B D# Fx) ซึ่งโน้ต F-sharp กับโน้ต F-double sharp หรือโน้ตเคียด (Chromatic neighbouring tone) เป็นเครื่องมือในการประสานเสียง เมื่อบรรเลงสลับกันจำนวน 2 รอบ จะเป็นตัวแทนย้ำการเคลื่อนที่ลงจบแบบโครมาติก หากกล่าวถึงท่อน Outro ในเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรและคุณชายรัชชานนท์พบว่า ทั้งสองเวอร์ชันมีทำนองใหม่ในการลงจบ รวมทั้งการเรียบเรียงเสียงประสานก็ใช้ พื้นผิวของดนตรีที่แตกต่างจากเวอร์ชันอื่น ๆ กล่าวคือ เวอร์ชันคุณชายธรรพ์ และคุณชายปวรจุค่อย ๆ ลงจบด้วยเทคนิค

Fade away แต่เวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรและคุณชายรัชชานนท์มีใช้แนวพื้นผิวดนตรีที่หนาขึ้นโดยให้ทุกเครื่องมือบรรเลงพร้อมกับเป็น Tutti และลงจบด้วยความยิ่งใหญ่ ประเด็นสุดท้ายที่จะกล่าวถึง คือ คุณลักษณะพิเศษของเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทร ซึ่งมีการใช้คอร์ดแทนเพื่อเพิ่มสีสันให้กับการประสานเสียง กล่าวคือ ในท่อน Verse 2 หลังจากที่ได้เปลี่ยนกุญแจเสียงจาก Ab major เป็น F major เมื่อถึงท่อน Outro ผู้ประพันธ์ใช้การเคลื่อนที่จากคอร์ดโดมิแนนท์ C7 ไปหาคอร์ดซับโดมิแนนท์ Bbmaj7(add9) (V-IV) ซึ่งมีชื่อเรียกในเชิงวิชาการว่า เคเดนซ์ซัด (Deceptive Cadence) ก่อนเริ่มกระบวนการของเคเดนซ์จบแบบสมบูรณ์อีกครั้ง (ii – V – I) ดังนี้

ชื่อคอร์ด	C	Bbmaj7(add9)	Fmaj7add9/A	Gm7	Am7(b9)	Bbmaj7(add9)	C7sus4	Fmaj7
สัญลักษณ์เลขโรมัน	V	IV	I6	ii7	vi	IV	V	I
โครงสร้างหลัก	V	IV		ii7			V	I

ภาพที่ 10 การเคลื่อนที่ของคอร์ดท่อน Outro

สามารถฟังตัวอย่าง ท่อน Outro ได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

<https://www.youtube.com/watch?v=vxZcsol4-9w>

สรุปผลและอภิปรายผล

แนวความคิดการประพันธ์บทเพลงหลายเวอร์ชันประกอบละครชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดทำซ้ำที่สามารถย้อนกลับไปสู่แนวคิดของไฮเดินที่ ฮอยท์ (Hoyt, 2018, p. 46) ยกย่องว่าเป็นนักประพันธ์ที่สามารถนำแนวคิดจากผลงานผู้อื่น หรือแม้กระทั่งผลงานที่ผ่านมาของตนมาทำซ้ำเรียงเรียงใหม่ได้อย่างลงตัว เช่น ในบทประพันธ์แมสไซยา พบว่า มีการนำแนวความคิดการประพันธ์จากผลงานชิ้นก่อน ๆ มาใช้ใหม่แต่ไฮเดินปรับโครงสร้างดนตรีให้เกิดความแตกต่าง ปรากฏการณ์ทางดนตรีเหล่านี้ ทำให้ไฮเดินได้ชื่อว่าเป็นนักเรียบเรียงตัวเอก และสำหรับบทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลานั้น แม้ว่าจะมีการดัดแปลงทำซ้ำทั้งสิ้น 5 เวอร์ชัน แต่โครงสร้างของเพลงไม่ได้แตกต่างกันมาก คือ เริ่มจาก Intro ตามด้วยท่อน ABABCB หรือ Verse / Chorus / Verse / Chorus / Bridge / Chorus และจบด้วย Outro ยกเว้นเวอร์ชันของคุณชายรณพีร์ ที่มีการนำท่อน Solo เข้ามาแทรกระหว่างท่อน Bridge กับ Chorus จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เพลงมีเอกลักษณ์ที่ต่างกันไป คือ สไตล์เพลงที่เชื่อมโยงไปสู่การเลือกใช้กุญแจเสียงและกลุ่มเครื่องดนตรี เวอร์ชันคุณชายธรรร คุณชายปวรจ และคุณชายรัชชานนท์เรียบเรียงในสไตล์ป๊อปใช้กุญแจเสียง A major เวอร์ชัน

คุณชายพุฒิกัทธมาในรูปแบบของสวิงและแจ๊สแบนด์และเลือกใช้กุญแจเสียง Ab major เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเครื่องดนตรีที่ใช้ เวอร์ชันคุณชายรณพีร์เป็นเพลงสโตน์ชอฟต์ร็อกจึงเลือกใช้กุญแจเสียง A major ซึ่งเหมาะกับวงสตริง

จากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในเบื้องต้นว่า บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาทุกเวอร์ชันใช้นักร้องชายเป็นตัวแทนภาพของคุณชาย แต่กระนั้นเพลงประกอบละครตอนคุณชายพุฒิกัทธมาเป็นเพียงเวอร์ชันเดียวที่เลือกใช้นักร้องคู่ชายหญิงในดนตรีประกอบละคร ทำให้สามารถพัฒนาแนวคิดวิธีการร้องเป็นการโต้ตอบหรือประสานเสียงคู่ 3 หรือปรับระยะห่างคู่ประสานให้สั้นไกลไปตามความเหมาะสมของโน้ตโน้ตในบันไดเสียง อีกทั้งพบว่า เวอร์ชันคุณชายรณพีร์เป็นเพียงเวอร์ชันเดียวที่แทรกท่อนกีตาร์โซโลสำหรับเน้น เนื้อหาดนตรีในสโตน์ชอฟต์ร็อกให้เด่นชัดขึ้น

บทเพลงรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาแต่ละเวอร์ชันมีรายละเอียดสำคัญที่บ่งชี้อัตลักษณ์ของเพลง โดยเฉพาะวิธีการเรียบเรียงเสียงประสาน และการใช้เครื่องดนตรีที่นำเสนอความเป็นตัวตนของคุณชายในท่อน Introduction ได้เรียบเรียงให้เกริ่นด้วยเปียโนสำหรับคุณชายธรรณและคุณชายปวรจุที่มีความสุขุมเป็นผู้ใหญ่ หรือมีการใช้เครื่องสายขึ้นต้นเพลงและตามด้วยจังหวะกลองที่เน้นจังหวะเบาสำหรับคุณชายรัชชานนท์ที่บุคลิกขี้เล่น และเป็นกันเอง คุณชายรณพีร์และคุณชายพุฒิกัทธใช้ประโยคขึ้นต้นไปตามสโตน์ชอฟต์ของเพลง ในท่อน Chorus 1 เนื้อหาสำคัญเน้นที่การเข้ามาของกลุ่มเครื่องดนตรีที่มิม รวมถึงพื้นผิวของเสียงประสานที่ให้อารมณ์การถึงบริบทของเรื่องราวในแต่ละตอน ส่วนรายละเอียดสำคัญก่อนเข้าท่อน Verse 2 ผู้วิจัยขอเน้นไปที่เวอร์ชันของคุณชายพุฒิกัทธที่มีการเปลี่ยนกุญแจเสียงจาก Ab major เป็น F major และคุณชายรัชชานนท์ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เนื้อหาดนตรีแล้วจะพบว่า มีการใช้ทำนองเคาน์เตอร์พ้อยที่เป็นจุดเด่นของการประพันธ์ในช่วงท้ายของเพลง คุณชายในแต่ละเวอร์ชันเลือกใช้การลงจบที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในขณะที่เวอร์ชันคุณชายรณพีร์เลือกที่จะไม่มี Outro คุณชายธรรณนำเนื้อหาท่อน Intro มาบรรเลงซ้ำ ส่วนคุณชายปวรจุเลือกใช้คอร์ดฮ็อกเมนเต็ดมาเป็นคอร์ดเคียง (Neighbouring chord) ขยายการลงจบ คุณชายรัชชานนท์เลือกการลงจบแบบยิ่งใหญ่ และคุณชายพุฒิกัทธใช้เคเดนซ์ขัดก่อนใช้เนื้อหาขยายและลงจบอย่างสมบูรณ์

พอลลัส (Paulus, 2000, p. 157) กล่าวว่า แม้แนวคิดไลต์โมทิฟที่พบมากในเพลงประกอบภาพยนตร์นั้นมีเนื้อหาที่บางเบากว่าในประเภทเพลงคลาสสิก แต่เทคนิคการประพันธ์บทเพลงหลายเวอร์ชันรักแท้อยู่เหนือกาลเวลาที่ใช้แนวคิดไลต์โมทิฟ ทำนองหลักของเพลงไปดัดแปลง แปรทำนองนั้น สามารถสร้างสีสันให้เกิดความหลากหลายให้เกิดขึ้นผ่านการใช้สีสันเครื่องดนตรี ความเร็ว การเสียงประสานหรือการเปลี่ยนกลุ่มเครื่องดนตรี หากอ้างอิงแนวคิดของกรีน (Green, 2010, pp. 87-88) และพอลลัส (Paulus, 2000, p. 156) จึงเสมือนผู้ประพันธ์ได้แสดงออกถึงสิ่งใหม่ ๆ ในพื้นฐานของสิ่งเดิม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้ประพันธ์ได้แปลความโดยนำเอาวัตถุดิบเดิมมาไว้ในรูปแบบของตัวเอง ซึ่งการดัดแปลงจากของเดิม

สามารถชี้ให้เห็นถึงความสามารถผู้เรียบเรียงที่มีทักษะในการถอดองค์ประกอบของดนตรีบางอย่างออกมาจากเวอร์ชันเดิมและนำมาปรับใช้ในรูปแบบใหม่ (Plasketes, 1992, p. 11) กระบวนการทำซ้ำทางดนตรีในเพลงป๊อปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ให้คุณค่าความสำคัญของทุกเวอร์ชันเท่ากัน ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าการผลิตซ้ำคือสิ่งที่ดีกว่า แต่เพียงแต่ให้ความรู้สึกถึงมิติบริบทใหม่ในแง่ศิลปะ และในประเด็นจุดประสงค์ทางการค้าซึ่งในที่นี้ พลาสเคตส์ (Plasketes, 1992, p. 2,3) กล่าวว่า เมื่ออุตสาหกรรมดนตรีเฟื่องฟู และเมื่อนักแต่งเพลงมีเทคนิคมากขึ้นก็เกิดการคัดลอกและพัฒนา การผลิตซ้ำที่มีให้เห็นทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเพลงสตริง เพลงแจ๊สไปจนถึงเพลงที่บรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา สามารถสร้างรายได้ให้แก่ค่ายเพลงอย่างมหาศาล

ผู้วิจัยพบว่า กระแสความนิยมบทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลาส่งผลต่อวงการดนตรีในประเทศไทย โดยมีอดผู้เข้าชมช่องยูทูปทั้ง 5 เวอร์ชันเป็นจำนวนมาก แต่หากสังเกตจากจากยอดโลกของทั้ง 5 เวอร์ชันปรากฏว่าเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรที่เรียบเรียงเสียงประสานเป็นดนตรีแจ๊สโดยวีรภัทร์ อึ้งอัมพร เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสานมียอดโลกต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับเวอร์ชันอื่นที่เป็นสไตล์ป๊อปหรือซอฟต์ร็อกซึ่งเป็นที่น่าประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะในทางตรงข้ามเวอร์ชันคุณชายพุฒิภัทรควรได้รับยกย่องในด้านความสามารถของผู้เรียบเรียงที่สามารถบุกเบิกมิติใหม่ของบทเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลา แต่กระนั้นจากการที่พอลลัส (Paulus, 2000, p. 154) ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า เพลงประกอบภาพยนตร์ไม่ใช่เพลงที่ต้องการความแปลกใหม่ หรือนุกเบิกแนวคิดใหม่ ๆ เพราะต้องใช้แสดงถึงอารมณ์ สามารถระลึกได้ เข้าใจได้จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นด้วยบางส่วนกับแนวคิดของพอลลัส อีกทั้งเมื่อพบว่า เบคเนล (Bicknell, 2001, p. 190) และพอลลัส (Paulus, 2000, p. 154) เสนอมุมมองที่ว่า การผลิตซ้ำที่ผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจหรือเชื่อมโยงกับสิ่งเดิมได้ ทำให้ฟังเกิดความซ้ำซึ่งน้อยลง ถึงแม้ว่าดนตรีนั้นจะมีความงดงามในตัวของมันเอง แต่การที่ถูกดัดแปลงมากเกินไปอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความสับสนหรือไปลดสุนทรียะในการฟัง แต่กระนั้นกระแสความนิยมดนตรีป๊อป รวมถึงความรู้และประสบการณ์การฟังดนตรีในสังคมไทย ก็สามารถทำให้เกิดเป็นข้อขัดแย้งระหว่างผลคะแนนความชื่นชอบกับการนำเสนอข้อค้นพบในงานวิจัยทางวิชาการดนตรีได้

สามารถดูสกรีนเพลงรักที่อยู่เหนือกาลเวลาได้จากลิงก์หรือ QR Code ด้านล่าง

https://drive.google.com/file/d/1x_jmh8WmVzo6FtYSfElehKbvlLHcsEgn/view?usp=sharing

เอกสารอ้างอิง

- แช เมตติชวลิต. (2562). ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง : “นาถ” ไทยเมโลดราม่า. *วารสารศิลปปริทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(1), 37-50.
- พงศ์พูน พิบุลย์เกษตรกิจ, และวีรชาติ เปรมานนท์. (2562). ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง: หลวิชัย คำวี เดอะมิวสิคัล. *วารสารศิลปปริทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(1), 12-22.
- รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา. (2563, 15 เมษายน). ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2564, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/รักแท้อยู่เหนือกาลเวลา>
- สุภาพบุรุษจุฑาเทพ (ละครโทรทัศน์). (2564, 29 เมษายน). ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2564, จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/สุภาพบุรุษจุฑาเทพ_\(ละครโทรทัศน์\)](https://th.wikipedia.org/wiki/สุภาพบุรุษจุฑาเทพ_(ละครโทรทัศน์))
- Bicknell, J. (2003). The Problem of Reference in Musical Quotation: A Phenomenological Approach. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 59(2), 185-191.
- Brown, E. D. (1994). The Guitar and the "mbira": Resilience, Assimilation, and Pan-Africanism in Zimbabwean Music. *The World of Music*, 36(2), 73-117.
- Burt, K. (2020). *Mulan's 2020 Soundtrack & The Many Versions of Christina Aguilera's Reflection*. Retrieved 5 May 2021, from <https://www.denofgeek.com/movies/mulan-soundtrack-2020-christina-aguilera-reflection/>
- Green, J. (2010). Understanding the Score: Film Music Communicating to and Influencing the Audience. *The Journal of Aesthetic Education*, 44(4), 81-94.
- Grey, T. (2000). Text, action, and music. In *Richard Wagner, Der fliegende Holländer* (pp. 36-64). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoyt, C. (2018). The Work of the Bee Musical Borrowings & Trinitarian Echoes. *Touchstone: A Journal of Mere Christianity*, 31(2), 46-49.
- Paulus, I. (2000). Williams versus Wagner or an Attempt at Linking Musical Epics. *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, 31(2), 153-184.
- Plasketes, G. (1992). Like A Version: Cover Songs and the Tribute Trend in Popular Music. *Studies in Popular Culture*, 15(1), 1-18.
- Siôn, P. a., & Redhead, L. (2014). Musical Borrowing and Quotation in the Twentieth and Twenty-First Centuries. *Contemporary Music Review*, 33(2), 125-127.

Siu-Lan, T., Peter, P., & Rom, H. (2018). *Psychology of Music: From Sound to Significance* (2nd ed.).

Abingdon, Oxon: Routledge.

Vaishnav, A. M. (2013). *Multiple Version Songs (3): Both versions by male playback singers – Different Moods*. Retrieved 5 May 2021, from <https://www.songsofyore.com/multiple-version-songs-3-both-versions-by-male-playback-singers-different-moods/>

References and Ideology in Harry Potter and the Deathly Hallows:

Hostility and Partisanship¹

การอ้างอิงและอุดมการณ์ในแฮร์รี่ พอตเตอร์กับเครื่องรางยมทูต: ความเป็นปรปักษ์และความเป็นพวกพ้อง

Supparawin Prungserm² and Orathai Chinakharapong³

ศุภรวิทย์ ประเสริฐ⁴ และ อรทัย ชินอักษรพงศ์⁵

(Received: 10 December 2021; Revised: 1 June 2022; Accepted: 25 July 2022)

Abstract

The purpose of this research was to study the ideology of hostility and partisanship using references found in *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Fairclough's three-dimensional framework was employed to analyse 207 spoken discourses selected from conversations of the 4 magical groups. The referential devices were analysed based on text, discourse practice, and socio-cultural practice. The findings revealed that there were 10 strategies of references used in expressing ideologies: full names, family names, first names, third-person pronouns, groups' names, phrases, naming, a profession, an institution' name, and an acronym. Moreover, 7 sub-ideologies were found under the ideology of hostility and partisanship through the use of references. The findings also indicated that using referential expressions could reveal overpowering in society.

Keywords: Reference, Ideology, Harry Potter, Hostility, Partisanship

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์ความเป็นปรปักษ์และความเป็นพวกพ้องด้วยการใช้กลวิธี การอ้างอิง (reference) ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์กับเครื่องรางยมทูต โดยวิเคราะห์วาทกรรมพูด (spoken discourse) จำนวน 207 วาทกรรมซึ่งคัดเลือกจากบทสนทนาของกลุ่มผู้วิเศษ 4 กลุ่มจากวรรณกรรมเรื่องนี้

¹ This article is a part of dissertation titled "The Relationship between Language Strategies and Ideologies in the Harry Potter Series: A Critical Discourse Analysis", Doctor of Philosophy Program in Linguistics, Faculty of Humanities, Naresuan University, 2021

² Ph.D. Student, Doctor of Philosophy Program in Linguistics, Faculty of Humanities, Naresuan University

³ Dr., Department of Linguistics, Folklore, Philosophy, and Religions, Faculty of Humanities, Naresuan University

⁴ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁵ ดร. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ โดยวิเคราะห์จากตัวบท ปฏิบัติการทางวาทกรรมและปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมที่การอ้างถึงปรากฏ ผลการศึกษาพบการใช้การอ้างถึง 10 กลวิธี คือ การใช้ชื่อเต็มของบุคคล การใช้นามสกุล การใช้ชื่อต้นของบุคคล การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 การใช้ชื่อกลุ่มคน การใช้วลี การใช้นามบัญญัติ การใช้คำบอกอาชีพ การใช้ชื่อองค์กร และการใช้คำย่อ ผลการวิจัยยังพบชุดอุดมการณ์ย่อย 7 ชุดภายในอุดมการณ์ความเป็นปรปักษ์และความเป็นพวกพ้อง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจเหนือกว่าในสังคมผ่านการอ้างถึง

คำสำคัญ: การอ้างถึง อุดมการณ์ แฮร์รี พอตเตอร์ ความเป็นปรปักษ์ ความเป็นพวกพ้อง

Introduction

Critical discourse analysis (CDA) was developed by well-known scholars for the purposes of revealing or systematically analysing ideologies, power relations, power abuse, and manipulation through language use. CDA emphasises social phenomena, the structure of speech (acts or events), and the socio-cultural context of written, spoken, and visual discourses. CDA has become an interdisciplinary approach of interest to linguists around the world (Schiffrin, 2003). Fairclough and van Dijk are two well-known CDA experts and their approaches have been widely employed. Fairclough's approach focuses on semantic and intertextual analyses to reveal power abuse, whereas van Dijk's approach focuses on manipulation by the overpower groups which affects social members' cognition, emotions, and attitudes. By applying the approaches espoused by Fairclough and van Dijk, hidden ideologies could be found in discourses (van Dijk, 2000; Fairclough, 2013).

'Ideology' has received widespread attention in CDA. Fairclough (1992, 2013) stated that ideologies are implicitly brought to discourses as 'cues'. Text producers, as representative of institutions or overpower groups, send ideologies through discourse to their group members, and then these ideologies are interpreted by the members. Thus, ideologies are associated with power relationships within the society: institutions, cultural values, beliefs, and social structures. When ideologies are accepted by the social members, they may fall under the control of the ruling class. The most unfortunate thing is that social members will become victims of bad ideologies.

van Dijk (2000) also defined ideology as '*the basis of the social representations shared by members of a group*' (van Dijk, 2000, p.8). Ideologies are not only produced by the ruling class but also by social members. In his viewpoint, ideologies show social context and the minds of people in the society, and ideologies can manipulate people's minds. He also mentioned that mind-

controlling brings about inequality and power abuse if the ideologies are conducted for the purpose giving advantage to specific groups of people, especially the ruling class.

It can be concluded that ideologies are sets of beliefs that people in society share together. Ideologies can be produced, used, reproduced, and transferred by social members and people's behaviour, attitudes, and cognition are controlled by the interpreted ideologies. Furthermore, the overpower groups may take advantage thereby creating inequality in the society.

In addition, Fairclough proposes the three-dimensional framework with the purpose of analysing ideologies expressed through discourse which affects group members' beliefs, opinion, behaviour, and inequality. The framework consists of 3 dimensions: text, discourse practice, and socio-cultural practice. Text can be either written or spoken discourse used as a medium to deliver hidden ideologies to the receivers. The analysis of text consists of the analysis of linguistic features. Discourse practice means the analyses of text production, text interpretation, and text consumption. Lastly, socio-cultural practice focuses on the analysis of discourse and socio-cultural context to explain to situations in a particular context effected discourse practice (Fairclough, 2013). Socio-cultural practices are sometimes known as socio-cultural contexts. Applying Fairclough's framework can reveal relationships between discourse and ideologies in the society. It is because discourse is one of the communicative approaches which can construct ideologies and can manipulate group members' minds. Therefore, CDA can demonstrate how ideologies are produced, reproduced, and changed through discourse (Wodak & Meyer, 2009; van Dijk, 2000; Fairclough, 2013).

Political discourse seems to be the very first source for analysing ideologies, such as politicians' speeches and debates. Then, literary works serve linguists' interest because language and situations found in literature are similar to natural language usage. Besides, the society which appeared in literary works usually imitates the authentic social system, for example, social class, institutions, and social activities. Therefore, critical analysing of literature can reveal ideology, power relations, and social and political factors through linguistic features (Rogti, 2019). The *Harry Potter* series is widely applied in CDA resulting from its plot. It consists of issues about politics, ideologies, inequality, and power abuse. Blood system was the crucial ideology because the belief about 'blood purity' was still carried by the majority of witches and wizards, influencing social class and racism in wizarding society (Vollmer, 2007; McFarlane, 2012; Perri, 2015; Walters, 2015).

Lexicalisation is one of linguistic strategies employed for text analysis and investigating strategies used in producing and reproducing ideologies and manipulation as analysing lexicalisation of discourse can reveal the opinions and intention of text's producers. This approach can also disclose strategies used in producing and reproducing discourse and ideologies for the purpose of manipulating social members. (van Dijk, 1995; Angkapanichkit, 2014).

Reference is one of the strategies used to express the speakers' perspectives and attitudes about the people or objects being referred to. Text producers also consider referential devices based on their specific conditions: meaning, situational context, and discourse context (Celce-Murcia & Olshtain, 2000; Angkapanichkit, 2014). Moreover, Birner (2013) noted that speakers or writers use referring expressions with their intention to bring referred things or people to the listeners' or readers' minds. Referential devices can be individuals' names, objects, institutions, third-person pronouns, articles, an individual word, a phrase, and a sentence (Angkapanichkit, 2014).

Fairclough (2003) stated that personal pronouns relate to identity and ideology as they can indicate collective and individuality. Besides, plural forms of personal pronouns indicate the interpretation of group identity, coalitions, and insiders and outsiders (Wodak & Chilton, 2005) which is in accordance with van Dijk (2006) that the use of pronouns 'us' and 'them' and the possessive determiner 'our' emphasised in-group and out-group polarisation. There are several studies about relationships among personal pronouns as referential devices, polarisation, and ideology of political discourse. The first-person pronoun 'I' and the possessive form 'my' were used in Mubarak's speech as out-group pronouns to persuade the audiences that the mentioned beliefs and experience were the speaker's ones. The possessive 'our' was used as an in-group pronoun to create solidarity between the speaker, Egyptian government, and the audiences (Hasan, 2011).

Besides, Withawaphinyo (2015) disclosed that the word 'king' was used as a referential device to praise the head of the country in the patriotic song of Thailand's National Council for Peace and Order-NCPO. The quantifier was also used with the word 'people' to express Thai army's positive actions in protecting people. The songwriter was positively represented by the phrase to emphasise his role in politics. The study indicated that the found referential expressions represented the songwriter's positive attitudes towards his roles and Thai army's actions in politics which could persuade the listeners to agree with him.

Moreover, Ali et al. (2017) revealed that the polarisation between 'us' and 'them' as well as socio-political ideologies could be represented through personal and possessive pronouns. The U.S. government was positively presented in the Kurdish Globe newspaper via the pronouns 'we, they, he, it, and our' to emphasise positive action and solidarity between the U.S. government and its force. Conversely, the newspaper represented the Iraqi government, politicians, and people negatively through the pronouns 'he, him, they, them, it, their, his, and its' and the article 'the' to indicate distrust and negative attitudes towards the Iraqi government and politicians. Iraqi politician names and political positions were also used to emphasise neglected political situations and relationships between the government and people. The study also showed that the newspaper attempted to convey its attitudes towards the real situation of the anti-withdrawal of U.S. forces from Iraq by giving trust and supportive ideologies to the U.S. government and negative attitudes and ideologies towards the Iraqi government and politicians which could manipulate the readers to agree with its attitudes.

Lastly, McFarlane's (2012) study showed that the naming 'You-Know-Who' referred to Voldemort was used by people of the opposite side in the *Harry Potter* series. The third-person pronoun 'him' also referred to Voldemort. These 2 referents occurred in hate speech when the characters of the opposite side talked about Voldemort. It emphasised the speakers' negative attitudes towards Voldemort; he had been excluded from the speakers. The study also indicated that Voldemort had successfully created power behind his name by making people scared of saying his name directly.

It could be seen from the previous studies that personal pronouns, articles, individual names, political positions, institutions, and phrases existed in indicating ingroup-outgroup polarisation and conveying hidden ideologies found in political discourse and literary works. According to the plot of the *Harry Potter* series, Harry Potter and Voldemort stood on opposite sides. They both had their followers who agreed to believe in them respectively; Voldemort and the Death Eaters were enchanted in Dark magic and power whereas Harry Potter and social members of wizarding society resisted Dark magic. Moreover, the vital issue of *Harry Potter and the Deathly Hallows*, the last book of the series, is the battle of good and evil between Voldemort's and Harry's groups as well as among members of each group (Hitchens, 2007, August 12). The hidden political issue in the book is Voldemort's promoting blood purity which is similar to the Nuremberg Laws

(Young, 2017, July 1). Thus, it is interesting to investigate referential expressions used by Voldemort resistance group and the Dark Arts group to refer to in-group and out-group members in relation to the ideology of hostility and partisanship.

Research Methodology

The data were 198 selected spoken discourses of the 4 magical groups in *Harry Potter and the Deathly Hallows* (Rowling, 2007) considering referential devices representing in-group and out-group members of Voldemort resistance group and the Dark Arts group. The 4 magical groups consisted of: 1. Voldemort resistance group was a group of social members who did not take Voldemort's side: the Order of the Phoenix, Dumbledore's Army (included Harry Potter and his friends), and Hogwarts's staff, 2. The Dark Arts group was a group of Voldemort's supporters, Death Eaters, and Voldemort's himself, 3. Political institutions consisted of the Ministry of Magic and *The Daily Prophet* (the newspaper in the wizarding world), and 4. Magical creatures composed of magical creatures that had magical power and could express their feelings, perspectives, and opinions as well as could produce discourse by themselves: centaurs, goblins, and house-elves (Rowling, 2018).

Later, the data was examined to find out referential expressions existed for expressing in-group and out-group members based on their meanings and contexts of situations. References focused on this study were third-person pronouns, articles, naming, individuals' names, individual's family names, full names, groups' names, professions, an institution's name, and phrases (Fairclough, 2003; Wodak & Chilton, 2005; van Dijk, 2006; Angkapanichkit, 2014). Then, referential expressions were analysed by their meanings and contexts of situations. The three-dimensional framework (Fairclough, 2013) was applied to explain the ideology of hostility and partisanship.

Results

The ideology of hostility and partisanship between the Dark Arts group and Voldemort resistance group is the dominant ideology found in *Harry Potter and the Deathly Hallows* based on contexts of situations in the book. There were 532 referential expressions found from 198 data. The findings revealed that the usage of referential expressions in conveying the ideology about hostility and partisanship through discourse were: third-person pronouns, articles, naming, individuals' names, individuals' family names, individuals' full name, groups' names, a profession, an

institution's name, and phrases. Besides, 7 sub-ideologies were found under the ideology of hostility and partisanship through the use of references. Details of the recurrence of references in each of those were described as follow.

1. Harry Potter was Voldemort's enemy.

Harry Potter was presented as Voldemort's enemy in the discourse produced by Voldemort and the Death Eaters. Due to the context of the situation in the book, Harry was always stood on the opposite side from the Dark Arts group. Referential expressions referred to Harry as Voldemort's enemy were Harry's full name (10 times), Harry's family name (25 times), third-person pronouns: he (9 times) and him (13 times), and phrases (8 times).

(1) 'My Lord' Yaxley went on, 'Dwalish believes an entire party of Aurors will be used to transfer **the boy** -' ... 'Where are they going to hide **the boy** next?' (p. 12)

(2) 'We've got **Potter!**' Greyback roared triumphantly. 'We've captured **Harry Potter!**' (p.369)

(3) 'You,' said Voldemort, and there was a bang and a small shriek of pain. 'Examine **him**. Tell me whether **he** is dead.' (p. 581)

Harry Potter was known as Voldemort's enemy among the Dark Arts group. The Dark Art group used Harry's full name and family name to emphasise that Harry was the person that Voldemort saw as his enemy. The article 'the' referred to Harry representing Harry as an out-group member. In addition, the use of the article 'the' with the noun 'boy' represented the hidden attitude that Harry was a boy who did not have any power. Moreover, third-person pronouns 'he' and 'him' referred to Harry showing the distance between Harry and the speakers. It could be seen that background knowledge of interlocutors and contexts of situations affected in interpreting and understanding references referred to Harry as Voldemort's enemy. Thus, talking about Harry Potter in any forms of references could express the idea about hostility.

2. The Order of the Phoenix was them.

The Order of the Phoenix as the group of witches and wizards who were against the Dark Arts group. Voldemort and the Death Eaters used 3 kinds of references referred to the Order of the Phoenix: group's name (4 times), the third-person pronoun 'they' (2 times), and a phrase (1 time).

(4) 'Where are **they** going to hide the boy next?'

'At the home of one of **the Order**,' said Snape. 'The place according to the source, has been given every protection that **the Oder** and Ministry together could provide ...' Once again, all heads turned. Yaxley squared his shoulders. 'My Lord, I have good news on that score ...' (p. 12)

(5) 'You know who used to like using the Dark Lord's name, Weasley?' growled Greyback. '**The Order of the Phoenix**. Mean anything to you?'

'Doh.'

'Well, **they** don't show the Dark Lord proper respect, so the name's been Tabooed. **A few Order members** have been tracked that way. We'll see. Bing them up with the other two prisoners!' (p. 364)

The Dark Arts group used the group's name 'the Order of the Phoenix' and 'the Order' and the phrase 'A few Oder members' to specify the group of people which was opposite to them. Besides, the third-person pronoun 'they' referred to members of the Order of the Phoenix in discourse within and without the Dark Arts group members. According to the situation in example (5), the listeners could interpret that the Dark Arts group was openly hostile to the Order of the Phoenix as they captured everyone calling Voldemort by his name which was the way the Order of the Phoenix did. It could be seen that the idea of hostility was conveyed through referential expressions referred to the Oder of the Phoenix as the Dark Arts group presented the Oder as the group which had opposite beliefs and behaved in the opposite ways from them.

3. Voldemort and the Death Eaters were them.

Voldemort resistance group conveyed their hostility towards the Dark Arts group by employing 9 kinds of referential expressions: naming (72 times), full names (3 times), first names (9 times), family names (20 times), third-person pronouns: 'he' (69 times), 'him' (19 times), 'they' (47 times), 'them' (8 times), phrases (52 times), group's name (10 times), and a profession (1 time).

(6) '**Death Eaters, loads of them** – we were chase –'

'**Death Eaters?**' said Ted sharply. 'What d'you mean, **Death Eaters?** I thought **they** didn't know you were being moved tonight, I thought –'

'**They** knew,' said Harry. (p. 59)

(7) 'I've been getting them all out of The Burrow,' he explained. 'Moved them to Muriel's. **The Death Eaters** know Ron's with you now, **they're** bound to target the family – don't apologise,' he added, at the sight of Harry's expression. (p. 390)

(8) '**Those two Death Eaters** who teach here?' '**They** do more than teach,' said Neville. '**They're** in charge of all discipline. **They** like punishment, **the Carrows**.' (2007, p. 461)

(9) 'We shall secure the school against **He Who Must Not Be Named** while you search for this – this object.'

'Is that possible?'

'I think so,' said Professor McGonagall drily, 'we teachers are rather good at magic, you know. I am sure we will be able to hold **him** off for a while if we all put our best efforts into it. Of course, something will have to be done about **Professor Snape**.' (p. 479)

Voldemort resistance group used naming 'Voldemort, He Who Must Not Be Named, the Dark Lord, Lord Voldemort, and You-Know-Who' to refer to Voldemort individually to emphasise the head of the opposite group and used the group name 'Death Eaters' to emphasise a group of people who had different beliefs from them. The article 'the' also referred to the particular group of people from the opposite side. Moreover, the article 'a' in 'a Death Eater' referred to any Death Eaters. Third-person pronouns 'he' and 'him' represented Voldemort and the particular Death Eater for giving cohesion, and 'they' and 'them' referred to the Death Eaters. In term of phrases, quantifiers, numbers, an adjective, a possessive determiner, a determiner, and nouns were used to give more information about the Death Eaters. In addition, the Death Eaters' full name, first names, and family names were employed when Voldemort resistance group emphasised the specific person of the Death Eaters. Using the profession with a Death Eater's family name in example (9) also indicated social status of the referred person.

Voldemort resistance group mentioned the negative actions of the Dark Arts group to show their hostility towards Voldemort and the Death Eaters. Naming, individuals' names, family names, and full names referred to the Dark Arts group indicated the particular people as out-group members. Other referential expressions emphasised the distance between Voldemort resistance group and the Dark Arts group. Besides, references occurred in contexts of situations that revealed harm and danger caused by Voldemort and the Death Eaters.

4. The Ministry of Magic was them.

Voldemort took over the Ministry of Magic at last. Thus, the Voldemort resistance group expressed the oppositeness when talked about the Ministry of Magic through 2 kinds of references: a phrase (1 time) and an institution's name (3 times).

(10) 'But this is mad, there's no need -'

'No need!' snarled Moody. 'With You-Know-Who out there and **half the Ministry** on his side? Potter, if we're lucky, he'll have swallowed the fake bait and he'll be planning to ambush you on the thirtieth, but he'd be mad not to have a Death Eater or two keeping an eye out, it's what I'd do ... Our only chance is to use decoys. Even You-Know-Who can't split himself into seven.' (p. 47)

(11) 'Death Eaters,' said Harry. 'There are pictures of them inside. They were at the top of the tower when Snape killed Dumbledore, ... If **the Ministry** and Voldemort are behind Snape, ... I reckon they'll stay to try and protect the students.' (p. 186)

The phrase 'half the Ministry' referred to the officers of the Ministry who were in the Dark Arts group as well as the officers who took Voldemort's side. Moreover, the institution name 'the Ministry' represented the picture of the whole Ministry stood on the opposite side of Voldemort resistance group. It could be seen that references referred to the Ministry of Magic were emphasised in the contexts indicated its position in the society. Voldemort used the Ministry of Magic as a means of controlling society. The social situations also revealed Voldemort's power behind the Ministry of Magic which indicated that the Dark Arts group took advantage of this action while people in the society who disagreed with them took disadvantages.

5. Voldemort and the Death Eaters were us.

The Dark Arts group consisted of Voldemort and the Death Eaters. They shared the same beliefs about blood purity and dark magic. Members referred to themselves through naming (1 time), individuals' family names (5 times) and phrases (3 times).

(12) 'Did you hear that? What was that noise in the cellar?' Harry and Ron stared at each other.

'Draco – no, call **Wormtail!** Make him go and check!' (p. 380)

(13) 'Go and fetch **Snape.**'

'**Snape**, m – my Lord?'

'**Snape.** Now. I need him. There is a – service – I require from him. Go.' (p. 516)

(14) 'My instructions to **my Death Eaters** have been perfectly clear. Capture Potter. Kill his friends – the more, the better – but do not kill him.' (p. 526)

(15) 'It is Neville Longbottom, my Lord! The boy who has been giving **the Carrows** so much trouble! The son of the Aurors, remember?'

'Ah, yes, I remember,' said Voldemort. (pp. 585-586)

Naming and individuals' family names were used to indicate the specific members that the interlocutors were talking about. In addition, phrases presented to the Death Eaters indicated close relationships between the speakers and the people referred to: the phrase 'the Carrows' in example 15 revealed the status of the whole family as in-group members of the Dark Arts group, and the possessive 'my' in example 14 conveyed the attitude of in-group members. Moreover, Voldemort's usage of 'my Death Eaters' also indicated that he was the leader of the Dark Arts group. Thus, referential expressions referred to the Dark Arts group emphasised solidarity within the group and conveyed the ideology of partisanship.

6. The Order of the Phoenix resisted Voldemort and the Death Eaters.

The Order of the Phoenix was the group created by witches and wizards who resisted the Dark Arts group. References referred to the Order of the Phoenix were group' name (6 times), naming (4 times), third-person pronouns 'he' (2 times) and 'him' (3 times), individuals' first names (6 times), individuals' family names (2 times), and phrases (5 times).

(16) 'We saw it,' said Bill; Fleur nodded, tear tracks glittering on her cheeks in the light from the kitchen window. '...they were heading north too. Voldemort – he can fly – went straight for them. ... Voldemort's sure hit **Mad-Eye** full in the face, **he** fell backwards off his broom and – there was nothing we could do, nothing, we had half a dozen of them on our own tail –' (pp. 69-70)

(17) 'I'll understand if you can't confirm this, Harry, but **the Order** is under the impression that Dumbledore left you a mission.'

'He did,' Harry replied, 'and Ron and Hermione are in on it and they're coming with me. (pp. 173-174)

(18) Exactly! You've got to give them credit, it makes sense. It was only people who were serious about standing up to him, like Dumbledore, who ever dared use it. Now they've put a Taboo on it, anyone who says it is trackable – quick and easy way to find **Order members**! They nearly got **Kingsley** –'

'You're kidding?'

'Yeah, a bunch of Death Eaters cornered **him**, **Bill** said, but **he** fought his way out. **He's** on the run now, just like us.' (p. 316)

The naming, individual's names, and family names were used to emphasise the particular members of the Order. The third-person pronouns 'he' and 'him' referred to the particular members mentioned previously in the conversations. Moreover, the group's name 'the order' and 'the Order of the Phoenix' represented all members of the group. Phrase also referred to members of the group in singular and plural forms. According to contexts of situations, referential devices referred to members of the Order of the Phoenix were used by its group members and people who shared the same attitudes with the Order. Therefore, all references indicated solidarity of group members, emphasised unity between the Order members and people of the same beliefs, and conveyed the hidden ideology of partisanship within the group and between the group and people who stood on the same side.

7. Dumbledore's Army resisted the Dark Arts group.

Dumbledore's Army was the group of Hogwarts students who would like to fight against the Dark Arts group. Harry Potter was the leader of the group. Its members referred to themselves through the group's name (1 time), third-person pronouns 'her' (2 times), 'them' (1 time), and 'it' (1 time), individual's name (1 time), phrases (2 times), and an acronym (1 time).

(19) 'Surpassed itself, hasn't it? The Carrows were chasing me, and I knew I had just one chance for a hideout: I managed to get through the door and this is what I found! ... But it's expanded as **more and more of the DA** have arrived.'

'And the Carrows can't get in?' asked Harry, looking around for the door.

'No,' said Seamus Finnigan. (p. 465)

(20) 'Dumbledore left the three of us a job,' he said carefully, 'and we weren't supposed to tell – I mean, he wanted us to do it, just the three of us.'

'We're his Army,' said Neville. '**Dumbledore's Army**. We were all in it together, we've been keeping it going while you three have been off on your own –' (p. 467)

(21) 'I promise **her** and **Ginny** that if you turned up I'd let **them** know. We all thought that if you came back, it would mean revolution. That we were going to overthrow Snape and the Carrows.' (p. 468)

An individual's name presented the particular person of the group while the third-person pronouns 'her' and 'them' referred to group members mentioned previously. Phrases (as seen in example 19) represented members of Dumbledore's Army by indicating the numbers of the members. In addition, the group's name 'Dumbledore's Army' and 'the DA' referred to all members of the group. According to contexts of situations in this book, members of the group shared the same attitudes and faced difficulties from the Dark Arts group. Consequently, references that represented Dumbledore's Army indicated unity between group members.

Conclusion and Discussion

The study revealed that the ideology of hostility and partisanship in *Harry Potter and the Deathly Hallows* was expressed through 10 strategies of referential expression: third-person pronouns (he, him, they, them, her, and it), naming, individuals' first names, individuals' family names, individuals' full names, groups' names, a profession, an institution's name, an acronym, and phrases. Moreover, 7 sub-ideologies were found under the ideology of hostility and partisanship through the use of references: 1. Harry Potter was Voldemort's enemy, 2. The Order of the Phoenix was them, 3. Voldemort and the Death Eaters were them, 4. The Ministry of Magic was them, 5. Voldemort and the Death Eaters were us, 6. The Order of the Phoenix resisted Voldemort and the Death Eaters, and 7. Dumbledore's Army resisted the Dark Arts group.

There are 8 strategies of references used in representing in-group membership of Voldemort resistance group and the Dark Arts group: naming, individuals' names, individuals' family names, individuals' full names, groups' names, third-person pronouns (he, him, they, and them), an acronym, and phrases. These references could indicate solidarity within the groups which was related to the findings of Ali et al. (2017). However, the use of the possessive determiner 'my' to represent unity in the Dark Arts group was different from Hasan (2011) which revealed that 'my' was used in representing out-group members.

Referential expressions emphasising out-group membership of the Voldemort resistance group and the Dark Arts group were conveyed through 9 strategies of references: naming, individuals' names, individuals' family names, individuals' full names, groups' names, third-person pronouns (he, him, they, and them), an institution's name, a profession, and phrases. These references occurred in the contexts that represented negative actions of the referred ones which

was in accordance with Ali et al. (2017). Besides, the findings agreed with Hasan (2011), McFarlane (2012), and Ali et al. (2017) that the third-person pronouns and the articles indicated the social distance between the speakers and the referred people.

The use of naming 'He Who Must Not Be Named, the Dark Lord, Lord Voldemort, and You-Know-Who' which referred to Voldemort was related to McFarlane (2012) as Voldemort could create power behind his name: people from the opposite side were frightened to call him 'Voldemort'. However, the use of the profession in this study was different from Withawaphinyon (2015) as it represented the speaker's negative attitude towards the referred person.

According to the study, the interlocutors of discourse shared the same background knowledge and knew contexts of situations well. Therefore, interpreting hidden ideologies seemed to have no difficulty either from within or without the groups. In addition, referential expressions were repeatedly used throughout the novel. Thus, the hidden ideologies were reproduced and conveyed through discourse to receivers again and again.

Further, the overpowering within the wizarding society was revealed. Voldemort had many followers as his army, and he was their 'master'. The Death Eaters did everything according to Voldemort's commands. He also had the Ministry of Magic under his control which meant he had more power than the biggest institution of the wizarding world. Therefore, power abuse had occurred in the society with Muggleborns characters that were killed by Voldemort's command, in order to ensure that only the Pureblood remained, and the Death Eaters would kill anyone who helped Harry.

It could be seen that referential expressions were used when the speakers were talking about the referred people and groups of people as the third person. The interlocutors of the discourse had shared their knowledge about the specific things they were talking about. Hence, the referential devices found in this study arose the cohesion of discourse: text producers or speakers referred to the same person or groups of people when they used the referencing, and the receivers or the listeners could interpret the mentioned referencing as the same things.

Studying about relationship between ideologies and references can reveal overpowering and power abuse. Thus, other aspects of lexicalisation: name and naming, systems of address, and verb forms could be employed for text analysis to identify other ideologies hidden in *Harry Potter and the Deathly Hallows*. As well, other types of discourse such as plays, conversation on

social media, or news should be applied to reveal other interesting aspects in Critical Discourse Analysis.

Limitation and Suggestions

The data of this current study was collected from only the last book of the series due to its plot. Referential expressions found in this study may not represent the whole picture of references. Therefore, data from every book of the series could be considered.

Acknowledgments

We wish to thank Mr Roy I Morien of the Naresuan University Graduate School for his efforts in editing the English expression, grammar, and general syntax in this article.

References

- Ali, M. K., Christopher, A. A., & Nordin, M. Z. F. B. (2017). Pronouns and ideology in newspaper discourse. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 6(3), 168-179.
- Angkapanichkit, J. (2014). *Discourse analysis*. Bangkok: Thammasart University Press.
- Birner, B. J. (2013). *Introduction to pragmatics*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.
- Celce-Murcia, M. & Olshtain, E. (2000). *Discourse and context in language teaching: A guide for language teacher*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, N. (1992). *Language and power* (5th ed.). London: Longman.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). New York: Routledge.
- Hasan, J. M. (2011). A linguistic analysis of in-group and out-group pronouns in Hosni Mubarak's speech. *Journal of Basrah Researches (Humanities Series)*, 38(2), 5-24.
- Hitchens, C. (2007, August 12). The boy who lived. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2007/08/12/books/review/Hitchens-t.html>
- McFarlane, A. (2012). Spells and hate speech: Linguistic violence and vulnerability in the Harry Potter Series. *Reason Papers*, 34, 145-156.
- Perri, C. (2015). *Harry Potter & the riddles of political Ideology* (Senior Capstone Thesis). Glenside, PA: Arcadia University.

- Rogti, M. (2019). Critical discourse analysis in literature-oriented classes: A theoretical perspective. *European Academic Research Journal*, 11(6), 3327-3341.
- Rowling, J.K. (2007). *Harry Potter and the deathly hallows*. London: Bloomsbury.
- Rowling, J.K. (2018). *Fantastic beasts and where to find them*. London: Bloomsbury.
- Schiffrin, D. (2003). *Approaches to discourse*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Van Dijk, T. A. (1995). Discourse semantics and ideology. *Discourse & Society*, 6(2), 243-289.
- Van Dijk, T. A. (2000). *Ideology: A multidisciplinary approach*. London: Sage.
- Van Dijk, T. A. (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), 115-140.
- Vollmer, E. (2007). Harry's world: An exploration of J.K. Rowling's social and political agenda in the Harry Potter series. *UW-L Journal of Undergraduate Research*, 10, 1-5.
- Walters, T. L. (2015). *Not so magical: Issue with racism, classism, and ideology with Harry Potter* (Master's thesis). Marquette, MI: Northern Michigan University.
- Withawaphinyo, P. (2015). Language strategies used in the patriotic song of Thailand's national council for peace and order - NCPO. *Journal of Liberal Arts*, 15(2), 145-161.
- Wodak, R., & Chilton, P. (2005). *A new agenda in (critical) discourse analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Wodak, R., & Meyer, K. (Eds.) (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory, and methodology. In *Methods for critical discourse analysis* (2nd ed.) (pp. 1-33). London: Sage.
- Young, T. (2017, July 1). J.K. Rowling's schizophrenic politics. *The Spectator*. Retrieved from <https://www.spectator.co.uk/article/j-k-rowling-s-schizophrenic-politics-1-july-2017>

เพลงเชิดนอก กับการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก

Choetnok and Develop the Virtuoso Skills for Ranat-Ek Solo

รณฤทธิ์ ไหมทอง¹

Ronnarit Maithong²

(Received: 15 April 2022; Revised: 26 August 2022; Accepted: 26 September 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอการพัฒนาทักษะการบรรเลงระนาดเอก จากการฝึกฝนกลวิธีการบรรเลงเพลงเดี่ยวเชิดนอก ซึ่งเป็นการต่อยอดทางความคิดในเรื่องของการพัฒนาทักษะการบรรเลงจากการไล่มือขั้นพื้นฐาน ผู้การต่อยอดพัฒนาในเรื่องของกลวิธีพิเศษต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเพลงเดี่ยว รายละเอียดในเพลงเดี่ยวเชิดนอกมีทำนองที่มีความหลากหลายทางกลวิธีพิเศษ อีกทั้งยังมีอิสระในการบรรเลง ผู้บรรเลงสามารถฝึกใช้แรงในการบรรเลงได้ตามเหมาะสม รวมถึงยังฝึกสติ สมาธิ ในการบรรเลง มีช่วงกำหนดลมหายใจเตรียมความพร้อมของสภาพร่างกายกล้ามเนื้อในส่วนที่ใช้บรรเลงในขณะนั้น จึงได้เกิดมุมมองทางความคิดผสมกับประสบการณ์การบรรเลงระนาดเอก ที่ต้องเสนอมุมมองของกระบวนการพัฒนาในการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในการบรรเลงระนาดเอกอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เชิดนอก ทักษะดนตรี การบรรเลงเดี่ยว ระนาดเอก

Abstract

The objective of this research article is to present the development of ranat-ek soloing skills through the practice of Choetnok song, which helps extend a musical idea, improve basic hand patterns, and helps the mastering of all kinds of performance techniques required to play ranat-ek solos. This song contains various performance techniques, such as a warm-up part which allows the musician to include a wide range of their own performance techniques while playing, and also allows the musician to partly play the song at their own pace which promotes hand strength and flexibility, and helps the player stay focused and concentrated. For these reasons, mastering the Choetnok song will improve the performance skills of a ranat-ek player and eventually result in a high-quality ranat-ek performance.

Keywords: Choetnok, Music skills, Solo, Ranat-ek

¹ อาจารย์ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

² Lecturer, Music Education, Faculty of Art Education, Chiangmai College of Dramatic Arts

บทนำ

วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีประเภท “ดีด สี ตี เป่า” ล้วนแล้วแต่มีระบบระเบียบที่ถูกรวบรวมขึ้นตอนมาเป็นอย่างดี หากพิจารณาถึง ตำรา หรือคำบอกเล่าแบบมุขปาฐะต่อ ๆ กันมาจะพบว่าดนตรีไทยมีวิธีการบรรเลงที่เป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มมาจากการฝึกฝนขั้นพื้นฐานตามบริบทของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ก่อนที่จะนำมาสู่รูปแบบการบรรเลงทั้งเป็นรูปแบบวง และการบรรเลงแบบเดี่ยว นับเป็นความงดงามอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดจารีตปฏิบัติของนักดนตรีไทยที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางดนตรีไทยไม่ว่าจะเป็นสำนักดนตรี และสถานศึกษาทางดนตรี นักดนตรีล้วนแต่ต้องผ่านการฝึกฝนพัฒนาในเรื่องของทักษะทางการบรรเลงมาแล้วทั้งสิ้น จึงทำให้นักดนตรีที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถทางดนตรีที่หลากหลาย และพัฒนามาสู่หลักวิชาการเกิดเป็นทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง ทำให้นักดนตรีรุ่นใหม่เข้าถึงจิตวิญญาณกระบวนการทางความรู้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในการพัฒนาทักษะเรื่องของการบรรเลง ผู้เขียนต้องการสื่อถึงการพัฒนาคุณภาพการบรรเลงประเภทเพลงเดี่ยว ซึ่งผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะการบรรเลงขั้นพื้นฐานเดิมที่ติดอยู่แล้ว โดยจะเน้นถึงเนื้อหาในการแสดงทักษะกลวิธีพิเศษสำหรับระนาดเอกให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพของเสียงที่ถ่ายทอดออกมาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ในกรณีนี้ ได้นำเพลงเชิดนอกที่เป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอกมาใช้ในการยกตัวอย่างและอธิบาย

ความหมายของเพลงเชิดนอก

เพลงเชิดนอก เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่จัดอยู่ในกลุ่มเพลงเชิดประเภทหนึ่ง มักจะเห็นในการบรรเลงประกอบการแสดงโขนที่มีเหตุการณ์เกี่ยวกับ “จับนาง” ซึ่งเป็นการใช้ปีโป้ในการบรรเลงประกอบ หรืออาจจะมีการนำเอาระนาดเอกมาใช้บรรเลงประกอบการแสดง แต่จะไม่ค่อยได้พบเห็นการใช้ระนาดเอกมากนัก เนื่องจากเพลงเดี่ยวเชิดนอกจะนิยมใช้ปีโป้ในการบรรเลงประกอบ ซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้ให้ความหมายของเพลงเชิดนอกไว้ว่า “เชิดนอก ใช้บรรเลงในการแสดงการไล่จับ เช่น บรรเลงตอนหนุมานจับนางเบญกาย ตอนหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา ลักษณะนามของเพลงเชิดแต่ละท่อนเรียกว่า “ตัว” ยกเว้นเพลงเชิดนอกซึ่งเรียกว่า “จับ” (ราชบัณฑิตยสภา, 2560, หน้า 109) นอกจากนี้ มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลดัดน์ ได้อธิบายถึงประวัติความเป็นมาของเพลงเชิดนอกไว้ดังนี้

เพลงเชิดนอก เป็นเพลงแต่โบราณที่แต่งขึ้นมาเพื่อใช้เฉพาะกับปีโป้ใช้บรรเลงคู่กับการแสดงหนังใหญ่ในตอนเบิกโรงชุดจับลิงหัวค้ำ การแสดงชุดจับลิงหัวค้ำที่ใช้ปีโป้เพลงเชิดนอกก็คือตอนที่ลิงขาวกับลิงดำรบกัน เมื่อหนังเดี่ยวได้แสดงท่ารบตามสมควรแล้ว ก็มักจะนำภาพหนังจับ (คือรบที่เข้าจับกัน) ออกมาเชิดแทรกครั้งหนึ่ง ในขณะนั้นผู้บรรเลงปีโป้ก็จะเป่าเลียนเป็นเสียงที่พูดว่า “จับให้ติด ตีให้ตาย” หรือ “ช่วยตัวให้ติด ตีให้แทบตาย”

ตามแบบแผนของการแสดงการรบของหนังใหญ่ที่แทรกภาพหนังจับและเป่าปี่จับถึง 3 ครั้ง จึงจะหมดกระบวน เรียกกันว่า “3 จับ” ต่อจากนั้นจึงออกเพลงเดี่ยวเพื่อหมายถึง จับตัวและมัดได้แล้ว ต่อมาแม้จะเป่าเดี่ยวโดยเฉพาะ ไม่ประกอบกับหนังใหญ่ ก็ยังเรียกกันว่า “จับ” คือ จับหนึ่ง จับสอง และจับสาม ไม่เรียกว่า “ตัว” อย่างเชิดฉิ่ง เชิดกลองและเชิดจี่

ต่อมาในภายหลัง เมื่อมีการประชันวงปี่พาทย์กันมากขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีผู้ประดิษฐ์คิดค้นเดี่ยวเพลงเชิดนอกด้วยระนาดเอกขึ้นมา และคิดทางเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นก็เมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ในปัจจุบันเพลงเชิดนอกได้เป็นที่นิยมในการบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยวของเครื่องดนตรีหลายชนิด อย่างไรก็ตาม เพลงเชิดนอกยังคงเป็นเพลงที่ใช้เฉพาะเดี่ยวเท่านั้น จะไม่นำมาเล่นบรรเลงเป็นวง

(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตันต์, 2523, หน้า 563)

สำหรับเพลงเดี่ยวเชิดนอกนี้ ภายหลังได้มีการพัฒนาทางเดี่ยวมาสู่เครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ จึงเกิดเป็นทางเดี่ยวที่เกิดจากภูมิปัญญาของคีตกวีทางดนตรีไทยสายสำนักต่าง ๆ ซึ่งล้วนมีลีลาในสำนวนเพลงที่โดดเด่นเฉพาะทางแตกต่างกันไป สำหรับระนาดเอกทางเดี่ยวของเพลงเชิดนอก ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเป็นเพลงเดี่ยวที่มีความน่าสนใจในการนำมาฝึกฝนและพัฒนาในเรื่องของการบรรเลงเพลงเดี่ยว เนื่องจากทำนองเพลงมีการใช้กลวิธีพิเศษที่ค่อนข้างครบกระบวนการของระนาดเอก สำหรับการพัฒนาในเรื่องของการบรรเลงนี้ ผู้เขียนตั้งใจนำเสนอแนวทางอีกชั้นหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ฝึกทักษะของนักระนาดได้ แต่ในการฝึกหัดการบรรเลงระนาดเอกนั้น หากเริ่มเรียนตั้งแต่พื้นฐาน ผู้เรียนควรเริ่มเรียนให้ถูกต้องตามแบบแผนเสียก่อน เช่น เริ่มจาก ทำนอง การจับไม้ การวางมือ การตีกระทบพื้นให้อยู่กึ่งกลางของลูกระนาด การตีฉาก (สำคัญมาก) และการไล่ระนาดในเพลงทางพื้นที่ที่นักดนตรีไทยนิยมนำมาใช้เล่นในการไล่ เช่น เพลงจิ้งมุล่ง ชั้นเดี่ยว ดังที่ สันติ อุดมศรี และจรัญ กาญจนประดิษฐ์ ได้กล่าวถึงเพลงจิ้งมุล่ง ไว้ว่า จิ้งมุล่ง เป็นบทเพลงที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมดนตรีไทยในหลายสถานะ เช่น เป็นบทเพลงเพื่อการฟัง เป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง และอีกสถานะหนึ่งที่นักดนตรีไทยทุกคนทราบกันเป็นอย่างดีคือ เป็นบทเพลงสำหรับ “ไล่มือ” (สันติ อุดมศรี และจรัญ กาญจนประดิษฐ์, 2564, หน้า 170) นอกจากนี้ก็ยังมี การนำเพลง “ทะแย” มาใช้ในการไล่มือเช่นเดียวกันขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้บรรเลงว่าเพลงใดควรนำมาไล่ให้ได้ประโยชน์ที่สุด ซึ่ง ขำคม พรประสิทธิ์ ได้กล่าวถึงประสบการณ์การไล่ระนาดของครูอาวุโสทางดนตรีไทยไว้ว่า “ถ้าตอนที่เขาประชันกันระหว่างวงต่าง ๆ ก็จะมีมุล่ง ทะแยไล่อย่างไรก็ไม่ถึง มุล่ง เพราะมุล่งจะได้กำลังข้อ ได้รับความนิยมนมากที่สุด” (อุทัย พาทยโกศล, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2543, อ้างถึงใน ขำคม พรประสิทธิ์, 2546, หน้า 181) ส่วนเพลงเดี่ยวเชิดนอกสำหรับการพัฒนาการบรรเลงเพลงเดี่ยวของระนาดเอกนี้ เพียงต้องการ

นำเสนอมุมมองทางความคิดอีกชั้นหนึ่งที่ต่อยอดมากจากการฝึกขั้นพื้นฐาน หรือการไล่ระนาดทางพื้น และเป็นการสร้างประสิทธิภาพในการบรรเลงระนาดเอกสำหรับเพลงเดี่ยวโดยเฉพาะ

การบรรเลงเพลงเดี่ยว

การบรรเลงเพลงเดี่ยว นักวิชาการทางดนตรีหลายท่านได้อธิบายถึงความหมายซึ่งมีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน อีกทั้งได้สอดคล้องกับทฤษฎีที่ครุมนตรี ตราโมท ได้อธิบายไว้ว่า “เดี่ยว” เป็นวิธีการบรรเลงชนิดหนึ่งซึ่งใช้เครื่องดนตรีบรรเลงแต่อย่างเดียว (ไม่นับเครื่องประกอบจังหวะ) การบรรเลงชนิดนี้มีความประสงค์อยู่ 3 ประการคือ 1. เพื่ออวดทาง (วิธีการดำเนินทำนองเพลง) 2. เพื่ออวดความแม่นยำ และ 3. เพื่ออวดฝีมือ เพราะฉะนั้นที่เรียกว่าการบรรเลงเดี่ยวจึงมิได้หมายความว่าแค่เพียงการบรรเลงคนเดียว ต้องหมายตลอดถึงทางก็สมควรที่จะเป็นทางเดี่ยว เช่น มีโอดพื้นมีโอดเอนต่าง ๆ ตามสมควรแก่เครื่องดนตรีนั้น ๆ เพื่อให้ถูกความประสงค์ทั้ง 3 ประการ (มนตรี ตราโมท, 2540) ราชบัณฑิตยสภา (2560) ได้อธิบายถึงเพลงเดี่ยวไว้คือ “เพลงที่ครุมนตรีได้ตั้งขึ้นเป็นทางพิเศษสำหรับบรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรี ใช้บรรเลงในโอกาสพิเศษเพื่อเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้คิดทางดนตรีให้เหมาะสมกับชนิดของเครื่องดนตรี” นอกจากนี้ พงศพิชญ์ แก้วกุลธร ได้กล่าวถึงความสำคัญของเพลงเดี่ยวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

เพลงเดี่ยวนั้นเป็นวิชาความรู้และอาวุธที่สำคัญของนักดนตรีไทย เพลงเดี่ยวที่นิยมกันทั่วไป ได้แก่ เพลงแขกมอญ สารถิ พญาโคก ลาวแพน นกขมิ้น เชิดนอก กราวใน ทอยเดี่ยว อาหนู อาเฮีย แป๊ะ การเวก ม้าย่อง นารายณ์แปลงรูป ดอกไม้ไทร ต่อยรูป เป็นต้น ลำดับขั้นตอนของการเดี่ยวนั้นจะเป็นการเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในวงดนตรี มักจะเป็นวงปี่พาทย์และเริ่มด้วย ปี่ใน ระนาดเอก ส้องวงใหญ่ ส้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม ตามลำดับ ส่วนจะบรรเลงเพลงใดก่อน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักดนตรีที่ร่วมวงกันอยู่ รวมทั้งสถานการณ์ในขณะนั้น ในการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์จะมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะที่บรรเลงร่วมกับการเดี่ยว ได้แก่ กลองสองหน้าและฉิ่ง ซึ่งจะเป็นผู้กำกับจังหวะให้ วิธีการประพันธ์หรือการทำทางเดี่ยวเครื่องดนตรีนั้น เป็นวิชาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาอันแยบคาย ผู้ที่ประพันธ์จะต้องเรียนรู้และเข้าใจในหลักการของการประพันธ์เพลงเดี่ยวว่ามีระเบียบแบบแผนอย่างไรบ้าง อีกทั้งยังต้องสามารถบรรเลงเพลงเดี่ยวจนแตกฉานและชำนาญการก็จะยิ่งส่งผลให้การประพันธ์เพลงเดี่ยวเกิดความถูกต้องสมบูรณ์สละสลวย เมื่อไปบรรเลงที่ไหนหรือถ่ายทอดให้กับใคร ก็จะสามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสายการเรียนรู้ที่สืบทอดและยังเป็นเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์เพลงเดี่ยวอีกด้วย

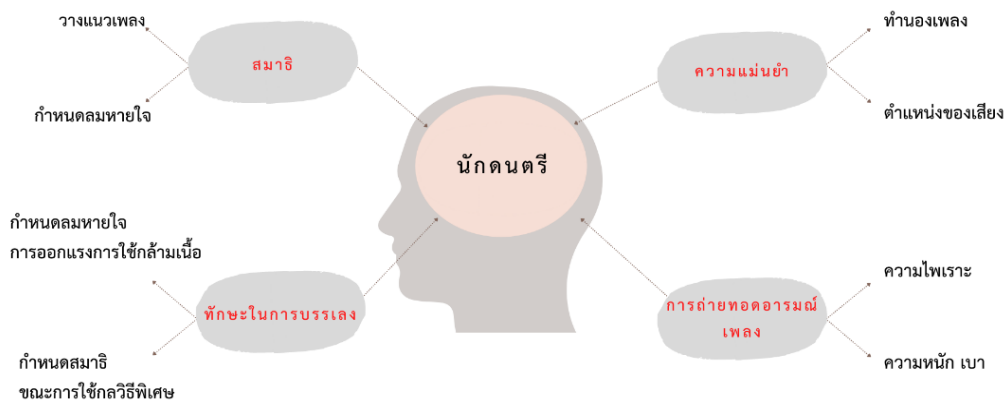
(พงศพิชญ์ แก้วกุลธร และคณะ, 2558, หน้า 203)

สำหรับเพลงเดี่ยวเป็นที่ทราบในกลุ่มนักดนตรีไทยดีว่า เปรียบเสมือนเพลงพิเศษที่ต้องอาศัยทักษะ ความแม่นยำ และศักยภาพของผู้บรรเลงในการถ่ายทอดออกมา ถือว่าเป็นอาวุธทางความรู้ ที่ถูกสกัดผ่าน ทางความคิดของภูมิปัญญานักดนตรีที่น่าอัศจรรย์ใจอย่างหนึ่ง หากเพลงเดี่ยวมีจุดประสงค์เพื่อการบรรเลง การประสานการต่อสู้ ก็ได้เป็นการต่อสู้ทางอาวุธ แต่เป็นการต่อสู้ทางความรู้ที่มีความงดงามเป็นเอกลักษณ์ อีกนัยหนึ่ง สำหรับการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงศักยภาพทางเทคนิควิธีของผู้บรรเลงและ ทางเพลง ในส่วนของลักษณะพิเศษของเพลงเดี่ยว บุญช่วย โสวัตร ได้อธิบายลักษณะพิเศษที่สำคัญของ เพลงเดี่ยวไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นเลิศในความจำ
2. ความพิสดารในเชิงสำนวนกลอนเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงได้ประดิษฐ์ไว้
3. สมรรถภาพในการบังคับเครื่องดนตรีของนักดนตรีผู้บรรเลง
4. สมรรถภาพในการบังคับเสียงของเครื่องดนตรี
5. สมรรถภาพในการใช้พลังงานเหมาะสม หรือความคงทนแห่งกำลัง
6. สมรรถภาพในการใช้สมาธิเข้าควบคุมการบรรเลง
7. ความพิเศษในการสอดใส่อารมณ์
8. ความเป็นเลิศในการใช้สติปัญญาในเชิงการประพันธ์เพลง
9. สมรรถภาพในการใช้ความเร็ว (ไหว)
10. สมรรถภาพการบูรณาการความสามารถพิเศษเข้าด้วยกัน (บุญช่วย โสวัตร, 2531, หน้า 6)

ดังนั้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญของการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้ว่า การบรรเลงเพลงเดี่ยวเป็นการ แสดงความสามารถพิเศษอีกขั้นหนึ่งของนักดนตรีไทย โดยเฉพาะขนาดเอก การบรรเลงเพลงเดี่ยวให้มี ประสิทธิภาพ ควรเลือกทางเพลงที่เหมาะสมกับผู้บรรเลงที่จะถ่ายทอดออกมาได้ดีที่สุด โดยต้องอาศัยฐาน สมาธิ ความแม่นยำในทางเพลง การออกแรงในการบรรเลงโดยแนวที่เหมาะสม และสิ่งสำคัญควรใช้กลวิธี พิเศษต่าง ๆ ออกมาได้ อย่างแม่นยำและไร้ที่ติ ผู้บรรเลงต้องให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพการบรรเลง และคุณภาพเสียงที่สื่อออกมาเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวที่ได้กล่าวไว้ เดี่ยวเข็ญนอก เป็นเพลงเดี่ยวอีกเพลงหนึ่งที่มีลีลา กลวิธีพิเศษสำหรับระนาดที่ครบถ้วน เหมาะแก่การนำมาใช้ในการไล่มือ เพื่อเสริมคุณภาพสำหรับการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้เป็นอย่างดี สำหรับในภาพรวมของคุณสมบัติในการบรรเลง เพลงเดี่ยว สามารถแสดงเป็นผังองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจง่ายได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังแสดงองค์ประกอบของผู้บรรเลงในการบรรเลงเพลงเดี่ยวในอุดมคติ

ศัพท์สัณทิตสำหรับการบรรเลงระนาดเอก

สำหรับการพัฒนาของเครื่องดนตรีระนาดเอก ผู้เขียนตั้งใจนำเสนอมุมมองทางวิชาการเพื่อแสดงถึงการพัฒนาทักษะเรื่องของการบรรเลงเพลงเดี่ยว โดยมีฐานมาจากการฝึกหัดเดี่ยวระนาดเอกเพลงเชิดนอก ดังเหตุที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ฉะนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา จึงได้นำคำอธิบายศัพท์ที่เกี่ยวกับระนาดเอก อีกทั้งยังสอดคล้องในเรื่องของกลวิธีที่พบในเพลงเดี่ยวเชิดนอก โดยได้เลือกหลักคำอธิบายจากสำนักงาน ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ที่ได้อธิบายศัพท์สำหรับการบรรเลงระนาดเอก ที่ครอบคลุมทุกเนื้อหาของระนาดเอก ผู้เขียนได้เลือกนำศัพท์ที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย ดังนี้

1. ตีฉาก คือวิธีการตีให้หัวไม้ระนาดทั้งสองลงพร้อมกัน และได้ให้น้ำหนักสองมือประมาณกันเป็นการ ตีในลักษณะการตีแบบตีทั้งแขน ในขณะที่ยกแขนท่อนล่างขึ้นนั้น ให้แขนท่อนบนขนานกับลำตัว แขนท่อน ล่าง ทั้งสองยกขึ้นเกือบตั้งฉากกับพื้น หลังจากนั้นให้ตีลงอย่างสม่ำเสมอ ในลักษณะ “ยังมือ” จะได้เสียงเบา กว่าปกติ

2. ตีเก็บคู่แปด คือการตี 2 มือพร้อมกันเป็นคู่ 8 อาจเป็นทำนองหรือไม่เป็นก็ได้

3. ตีกรอ คือการตีสองมือสลับกันเป็นคู่ต่าง ๆ ด้วยน้ำหนักทั้งสองมือประมาณกัน มือซ้ายลงก่อน มือขวา และจบด้วยมือขวา ยิ่งละเอียดเท่าใดยิ่งดี

4. ตีสะเดาะ หรือการตีสะบัดยื่นเสียงโดยตีคู่ 8 สามครั้ง ระยะห่างเท่า ๆ กันโดยเร็ว

5. ตีสะบัด คือการตีคู่ 8 สามครั้ง ห่างเท่า ๆ ระยะห่างเท่ากันโดยเร็ว ให้เสียงเคลื่อนที่เป็นคู่เสียง ต่าง ๆ เช่น

- สะบัดเรียงสองเสียง ทั้งขาขึ้นและขาลง
- สะบัดเรียงสามเสียง ทั้งขาขึ้นและขาลง

- สะบัดข้ามเสียง ทั้งขาขึ้นและขาลง

6. ตีกระพือ คือการตีเน้นให้เสียงดังเจิดจ้ากว่าปกติอย่างเป็นระเบียบ และเร่งแนว

7. ตีรัว คือการตีสลับมืออย่างรวดเร็วโดยเริ่มด้วยมือขวาแล้วจบมือซ้าย

7.1 รัวลูกเดียว คือ การรัวขึ้นเสียง ที่เสียงใดเสียงหนึ่ง

7.2 ตีรัวขึ้นรัวลง คือ การตีรัวเคลื่อนที่จากเสียงหนึ่งไปอีก

เสียงหนึ่ง รัวเคลื่อนที่ช้า รัวเคลื่อนที่เร็ว (รัวรวดเร็ว)

7.3 รัวขึ้น คือ รัวจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง

7.4 รัวลง คือ รัวจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ

7.5 รัวคาบลูกคาบดอก คือ การตีรัวเป็นทำนองเป็นวรรคตอนประโยค ต่อด้วยการตีเก็บทำนองเป็นวรรคตอนประโยคตามทำนองเพลง มิใช่ตีเป็นทำนองเพลงที่ซ้ำกันกับการตีรัว ทั้งนี้ ยกเว้นกรณีที่เป็นทำนองซ้ำกัน

7.6 รัวเป็นทำนอง (รัวพื้น) คือ การดำเนินทำนองด้วยวิธีการรัวโดยตลอดทั้งท่อน

7.7 รัวกรอด คือ การตีรัวโดยวิธีบังคับเสียงช่วงท้ายให้สั้นลงโดยวิธีกดหัวไม้ตี

7.8 รัวกรุป คือ การตีรัวโดยการกดหัวไม้ตีบังคับให้เสียงสั้นลงอย่างฉับพลันในช่วงเริ่มต้น

7.9 รัวดุ คือ การตีรัวเน้นกล้ำมเนื้อแซนและหัวไหล่พร้อมทั้งเกร็งข้อนิ้วชี้กดหัวไม้เพื่อให้เสียงมีน้ำหนักดังหนักแน่น

7.10 รัวเสียงโต คือ การตีรัวด้วยการบังคับกล้ำมเนื้อเหมือนการรัวดุ แต่บังคับให้เสียงโป่งกว่าโดยไม่กดหัวไม้ การรัวเสียงโตนี้ใช้การจับไม้แบบปากนกแก้ว

7.11 รัวฉีกอก คือ การตีรัวแล้วแยกมือจากกันไปหาเสียง

7.12 รัวไขว้มือ คือ มือซ้ายตืออยู่เสียงหนึ่ง มือขวาจะไขว้ข้ามมือซ้ายตีรัวเป็นคู่เสียงต่าง ๆ ตีไขว้เป็นคู่เสียงอยู่กับที่ หรือตีไขว้เป็นคู่เสียงเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงตามทำนองเพลง

7.13 รัวกระพือ คือ การตีรัวแล้วเร่งเสียงให้ดังขึ้นกว่าปกติ

8. ตีชัย คือ วิธีการตีให้ถี่กว่าการตีเก็บเป็น 2 เท่า

9. ตีตวาด คือ วิธีการตีเน้นเสียงมือขวาให้หนักในเสียงแรก ๆ

10. ตีกวาด คือ ใช้ไม้ระนาดตีกวาดระไปอย่างรวดเร็วหรืออย่างช้าไปบนผืนระนาดเอกในลักษณะต่าง ๆ

11. ตีเน้น คือ การตีเสียงดังขึ้นกว่าปกติตามที่ผู้บรรเลงต้องการ

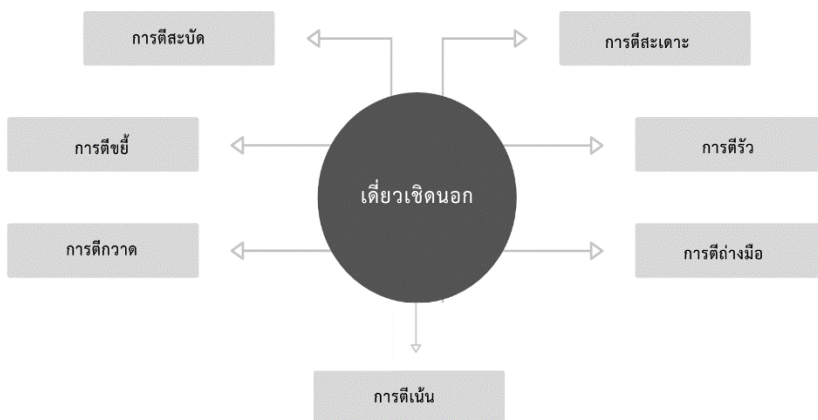
12. ตีถ่างมือ (ตีเก็บคู่แปดผสมแยก) คือ วิธีตีเก็บคู่แปด ผสมแยกคู่เสียง

13. ตีปริบ คือ วิธีการตีเช่นเดียวกับการตีกรอ แต่กดไม้ให้สั้นสะเทือนน้อยที่สุดและห้ามเสียง โดยกดหัวไม้ที่เสียงสุดท้าย (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2544, หน้า 70-72)

จากข้อมูลดังกล่าว เป็นศัพท์ที่พบได้ในเดี่ยวเชิดนอกสำหรับระนาดเอก ซึ่งผู้เขียนได้นำศัพท์ที่สำคัญมาขยายความ พร้อมยกตัวอย่างประกอบกับทำนองเพลงเดี่ยวเชิดนอกสำหรับพัฒนาทักษะการบรรเลงระนาดเอก โดยเลือกศัพท์ที่ว่าด้วยเรื่องของการตีสะเดาะ การตีสะบัด การตีกระพือ การตีรัว การตีชัย การตีกวาด การตีเน้น การตีไขว้ การตีถ่างมือ ซึ่งสามารถนำมายกตัวอย่างในการอธิบายต่อไป

เชิดนอก กับการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยว

จากบริบทต่าง ๆ ของการฝึก การไล่ระนาด และการบรรเลงเพลงเดี่ยวที่ผู้เขียนได้อ้างถึงทฤษฎีและได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงเกิดเป็นมุมมองในเรื่องของกระบวนการ และวิธีการพัฒนาทักษะในเรื่องของการบรรเลงเพลงเดี่ยวสำหรับระนาดเอก ในการนี้ผู้เขียนได้เลือกนำเพลงเชิดนอก สำหรับระนาดเอก สำหรับทางเดี่ยวเชิดนอก ทางของครูบุญธรรม คงทรัพย์ คนระนาดเอกคนสำคัญในสายสำนักพาทย์โกสัล และวงดุริยางค์ตำรวจ ผู้เขียนได้รับการถ่ายทอดมาจาก ครูกิตติศักดิ์ อยู่สุข ข้าราชการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสำคัญของครูบุญธรรม คงทรัพย์ ส่วนแนวทางเพลงเดี่ยวเชิดนอกทางนี้ มีลักษณะที่มีความหลากหลายโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางกลวิธีเทคนิคต่าง ๆ และสามารถนำมาใช้ในการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาในเรื่องขององค์ประกอบการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสำหรับเพลงเดี่ยวเชิดนอกทางระนาดเอกในสำนวนทางครูท่านอื่น ๆ อีกหลายท่าน ล้วนแล้วแต่สามารถนำมาใช้ในการฝึกพัฒนาการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้เช่นเดียวกัน สำหรับการนำเสนอมุมมองในการพัฒนาทักษะการบรรเลง ผู้เขียนได้นำศัพท์ของกลวิธีพิเศษสำหรับระนาดเอกที่พบในเพลงเดี่ยวเชิดนอก มาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างการบรรเลงคู่กับการบันทึกโน้ตไทยทางเดี่ยว ได้แก่ 1. การตีสะบัด 2. การตีสะเดาะ 3. การตีชัย 4. การตีรัว 5. การตีเน้น 6. การตีถ่างมือ 7. การตีกวาด

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการบรรเลงเดี่ยวเชิดนอก

สัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ต

สำหรับการยกตัวอย่างโน้ตที่นำมาแสดงนี้ ผู้เขียนได้แบ่งสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แสดงเพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์แทนเสียง

การเรียงเสียงของลูกกระพรวน (ระบบปีพาทย์)

ฟ	ซุ	ลู	ทุ	ตุ	รุ	ม	ฟ	ซุ	ลู	ทุ	ตุ	รุ	ม	ฟ	ซุ	ลู	ทุ	ตุ	รุ	ม
---	----	----	----	----	----	---	---	----	----	----	----	----	---	---	----	----	----	----	----	---

การตีสะบัด

กลวิธีการสะบัดในเพลงเดี่ยวเชิดนอก จะมีในช่วงของตอนขึ้นเพลง ซึ่งเป็นการขึ้นโดยวิธีการสะบัดจะคล้ายกับเพลงเดี่ยวที่พบได้ทั่วไป มีการสะบัดในช่วงประโยคแรกจำนวน 4 ที่ โดยมีทั้งการสะบัด 3 เสียง และ 2 เสียง ผู้บรรเลงจะต้องมีความหนักแน่นในการบรรเลง เสียงที่ออกมาจะต้องชัดถ้อยชัดคำ น้ำหนักมือเท่ากันทั้งสองข้าง ในวรรณนี้อาจจะไม่ได้มีอะไรพิเศษมากนักนอกจากทำให้ชัดเจน ดูได้จากโน้ตทำนองตัวอย่างที่ 1 ตามตาราง

ทำนองตัวอย่างที่ 1

-ซลท	-ร-ม	ซ-ฟมร	ซ-มรม	-ซ-ล	ท-ซลท	---ล	---
-ซลท	-ร-ม	ซ-ฟมร	ซ-มรม	-ซ-ล	ท-ซลท	---ล	---

(หมายเหตุ โน้ตข้างต้น แลวนหมายถึงมือขวา แลวล่างหมายถึงมือซ้าย)

การสะบัดอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในเดี่ยวเชิดนอก จะเป็นการสะบัดแบบสองมือพร้อมกัน โดยการตี 3 เสียงแบบถี่ ๆ ดังตัวอย่างทำนองที่ 2 ในส่วนนี้สิ่งที่สำคัญคือต้องทำให้สนิทสนม เนื่องจากการสะบัดสองมืออาจจะทำได้ง่าย แต่เมื่อบรรเลงรวมเป็นประโยคจะเป็นการตีสะบัดสลับกับทำนองอื่น ๆ ต้องใช้ทั้งทักษะความแม่นยำในการเคลื่อนที่ของแขนและมือ เช่น จากสะบัดสองมือแล้วกลับมายังเสียงที่เป็นคู่ 8 และจบด้วยการรวเสียงเดียว ทำนองจะเพิ่มความเร็วขึ้น ซึ่งทำนองในลักษณะนี้ ปรากฏอยู่ในเพลงเดี่ยวเชิดนอกอยู่หลายแห่ง เมื่อมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้การบรรเลงมีอรรถรสได้เป็นอย่างดี

ทำนองตัวอย่างที่ 2

-ลท	-ท-ท	-ลท	-ล-ล	-ลท	-ท-ท	-ลท	-ล-ล
-ซ--	-ท-ท	-ซ--	-ล-ล	-ซ--	-ท-ท	-ซ--	-ล-ล

การตีสะเดาะ

กลวิธีการสะเดาะในเพลงเชิดนอก มีทำนองหลายรูปแบบ มีทั้งการสะเดาะแบบทั่วไป คือการตีคู่แปดที่เสียงใดเสียงหนึ่งอย่างรวดเร็ว เสียงที่ตีออกมาต้องชัดเจนเท่ากันทั้ง 3 ครั้ง ซึ่งส่งผลต่อทำนองถัดไปที่ต้องมีการบรรเลงแบบการขยี้ต่อการสะเดาะ หรืออาจจะเป็นการสะเดาะต่อเนื่องอาจพบได้ หากเกิดความชำนาญในเรื่องของการสะเดาะที่มีน้ำหนักเสียงที่เท่ากันทั้งสองมือก็สามารถบรรเลงในรูปแบบใดก็จะมีคุณภาพ ทำนองดังตัวอย่าง ดังนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 3

----	---ริ	----	 -รริริ	----	-มริทริทลิซ	ลิซมลิซท-	-ลิ--
----	---ร	----	-รรร	----	-มรทรทลซ	ลซมลิซท-	-ล--

กลวิธีการสะเดาะอีกรูปแบบหนึ่งที่ยกตัวอย่างมานี้ เชื่อว่าสามารถพบได้ในเดี่ยวเชิดนอกของทุกสายสำนัก เป็นทำนองที่สามารถทำได้คล้ายกับทำนองตัวอย่างที่ 1 แต่ทำนองลักษณะนี้เป็นการสะเดาะแบบคู่ 4 ระยะห่างของช่วงแขนจะแคบลงมาเท่าตัว วิธีการตีอาจจะไม่ได้มีอะไรซับซ้อน แต่คุณภาพเสียงที่เปล่งออกมาให้มีคุณภาพในทำนองดังกล่าวจะต้องทำให้ถึงอารมณ์เพลง เนื่องจากรูปแบบทำนองเป็นการบรรเลงแบบผสมสะเดาะกับการยืนเสียงและเพิ่มความเร็วขึ้นเรื่อย ๆ ต้องบังคับน้ำหนักของเสียงไว้ให้ชัดเจนตลอดทั้งทำนอง และยังคงรักษาน้ำหนักมือให้เท่ากันอย่างสม่ำเสมอ ทำนองตัวอย่าง ดังนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 4

---ม	 -มมม	---ม	 -มมม
---ท	-ททท	---ท	-ททท

การตีขยี้

กลวิธีการตีขยี้จะเป็นการเพิ่มทำนองให้มีความถี่ขึ้นมาอีกเท่าตัวจากการเก็บ ต้องใช้พลังกำลังค่อนข้างมาก ซึ่งทำนองในรูปแบบการขยี้โดยส่วนมากจะพบในช่วงแรกของเพลงเดี่ยวนั้น ๆ ผู้บรรเลงต้องมีต้นทุนทางกำลังอยู่พอสมควร เพราะต้องประคองแนวการบรรเลงไปจนจบเพลงโดยที่เสียงและกำลังต้องไม่ตกหล่น สำหรับสำนวนการขยี้ในเดี่ยวเชิดนอก พบว่านอกจากการขยี้ที่เป็นการตีแบบคู่ 8 ทัวไปแล้วยังมีการขยี้แบบเฉพาะที่เรียกว่า “นอนวัน” คือจะเป็นการขยี้ยืนอยู่ที่ 3 เสียง ลักษณะจะคล้ายกับการบรรเลงระนาดเอกในวัชรประลองเสภาตอนต้น และเพลงร่ว อีกแบบหนึ่งเป็นการขยี้แบบใช้สองมือรับส่งกัน มีสำนวนขยี้ที่หลากหลาย และควรบรรเลงให้แม่นยำทุกเสียง สิ่งสำคัญจังหวะการบรรเลงต้องอยู่ในแนวของการขยี้ สังเกตจากทำนองตัวอย่างต่อไปนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 5 (นอนวัน)

---ซัล์	ท-ซัล์ท	ซัล์ทซัล์ท	ซัล์ทซัล์ท	ซัล์ท-ล	-มรืท	---ม	---ม
---ซล	ท-ซลท	ซลทซลท	ซลทซลท	ซลท-ล	-มรท	---ท	---ท

ทำนองตัวอย่างที่ 6

ท-ล-ล-ล-ท	---ท	----	----
-ล-ล-ท-	---ท	----	----

ทำนองตัวอย่างที่ 7

-ล-ล-ล-ท	-ล-ล-ล-ท	-ล-ล-ล-ท	-ล-ล-ล-ท	-มฟม-ฟ	---ฟ	----	----
ซ-ท-ท	ซ-ท-ท	ซ-ท-ท	ซ-ท-ท	ร-ฟ-ฟ	---ฟ	----	----

การตีรัว

กลวิธีการตีรัวสำหรับเดี่ยวเชตदनก นับว่าเป็นกลวิธีสำคัญที่ช่วยในเรื่องของการพัฒนาการบรรเลงระนาด เนื่องจากกลวิธีการตีรัว มีหลากหลายรูปแบบ ทำให้สามารถพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ของการบรรเลงเดี่ยวได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เสียงของระนาดที่ถ่ายทอดออกมามีความละเอียด ลุ่มลึก ช่วยในเรื่องของการออกแรงในลักษณะการ “กรอ” ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการรัวที่พบในเดี่ยวเชตदनกได้แก่ทำนองตัวอย่างดังนี้

1. การตีรัวขึ้น รัวลง (เมื่อทั้งสองข้างอยู่ที่ลูกเดียวกัน เคลื่อนที่ไปตามทำนองเสียง)

---ท	----	----	----	-ด--	----	-ร--		----
---ท	----	----	----	-ด--	----	-ร--		----

2. การตีรัวคาบลูกคาบดอก

-ท-ซ-ล-ม	-ร-ร-ร-ร	-ด-ด-ด-ด	-ท-ท-ท-ท	-ล-ล-ล-ล	ร-ม-ร-ม	ท-ล-ร	ม-ฟ-ล
ล-ซ-ล-ม	ร-ร-ร-ร	ด-ด-ด-ด	ท-ท-ท-ท	ล-ล-ล-ล	ร-ม-ร-ม	ท-ล-ร	ม-ฟ-ล

ท-ล-ล	ท-ด-ร-ม	-ม-ซ-ม-ม	-ม-ซ-ม-ม	-ม-ซ-ม-ม	-ม-ซ-ม-ม	-ซ-ม-ร-ท	-ม-ร-ท-ล
ท-ล-ล	ท-ด-ร-ม	ม-ม-ม-ม	ม-ม-ม-ม	ม-ม-ม-ม	ม-ม-ม-ม	ม-ม-ร-ท	ร-ร-ท-ล

3. การตีรัวฉีกอก (คือวิธีการตีรัวแยกมือออกจากกัน ไปหาเสียงต่าง ๆ)

แบบที่ 1

---	---ล	---	---	---ทำ	---	---	---
---	---ท	---	---	---ท	---	---	---

---	---	---	---ทำ	---	---	---	---ทำ
---	---	---	---ริ	---	---	---	---มุ

---	---	---	---ทำ	---	---	---	---ทำ
---	---	---	---ริ	---	---	---	---ทุ

---ทำ	---ทำ	---ทำ	---ทำ	---ทำ	---ทำ	---ทำ	---ทำ
---ริ	---มุ	---ริ	---ทุ	---ริ	---มุ	---ริ	---ทุ

แบบที่ 2

---ทำ	-ล-ทำ	-ล-ทำ	-ล-ทำ-ล-ทำ	-ล-ทำ-ล-ทำ	-ล-ทำ-ล-ทำ	-ล-ทำ-ล-ทำ	---
---ทำ	-ล-ทำ	-ล-ทำ	ล-ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล-ล	---

4. การตีรัวก้าว่าย

ริทำลัซ	ซ---	---	มซลัซ	ริทำลัซ	ซ---	---	มซลัซ
ซ---	มุซลซ	มุทลซ	---	ซ---	มุซลซ	มุทลซ	---

5. การตีรัวไขว้มือ

-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ซ	-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ริ	-ริ-ริ-ริ-ซ
ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ	ซ-ซ-ซ-ซ

สำหรับการตีรัวทั้ง 5 แบบที่ได้ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเพียงทำนองหนึ่งที่อยู่ในเดี่ยวเชิดนอก มีส่วนช่วยในเรื่องของการพัฒนาการบรรเลงระนาดจากที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น ฉะนั้น หากฝึกบรรเลงเพลงเดี่ยวที่มีรายละเอียดดังที่ได้ยกตัวอย่างนี้ ผู้บรรเลงควรฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และใส่ใจคุณภาพเสียงทุกรายละเอียด ส่วนความหมายของการตีรัวในแบบต่าง ๆ สามารถดูคำอธิบายในความหมายของการบรรเลงรัวแต่ละประเภทได้จากข้อความข้างต้นที่ว่าด้วยเรื่องของศัพท์สังคีตการบรรเลงระนาดเอก

การตีเน้น

ในการตีเน้นเสียง แน่นนอนว่าเสียงระนาดที่ออกมาจะต้องมีความดังกว่าปกติ ฉะนั้น ในการตีเน้นเสียงสามารถทำได้ในทุกทำนองที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดอารมณ์เพลง ไม่ว่าจะเป็นการตีคู่แปดที่ต้องการ

กำลังในช่วงปลายมือ จึงต้องมีการตีเพื่อเน้นเสียงออกมาให้รับรู้ว่ากำลังจะหมดทำนอง หรือจบเพลง นอกจากนี้อาจจะใช้ได้ในการบรรเลงทำนองรัวในลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ หากใช้ในการตีรวเสียงจะต้องออกมาละเอียดและมีความดังกังวาน โดยที่สำนวนยังคงความชัดเจน ในการตีเน้นเสียงต้องอาศัยกำลังแขนค่อนข้างสูง ฉะนั้น ผู้บรรเลงควรมีกำลังแขนที่มีผลมาจากการ “ไล่ฉาก” จะทำให้สามารถบรรเลงในการเน้นเสียงได้อย่างมีคุณภาพ เพราะมือทั้งสองข้างต้องมือน้ำหนักเท่ากัน ในส่วนนี้จะขอยกตัวอย่างการตีเน้นเสียงในเพลงเดี่ยวเชิดนอกช่วงปลายมือ ทำนองท้ายจับที่ 2 ดังนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 8

ซัลซัท	ซัลซัม	ซัลซัท	ซัลซัม	ลัลซัม	ลัลซัม	ลัลซัม	ลัลซัม
ซลซท	ซลซม	ซลซท	ซลซม	ลลซม	ลลซม	ลลซม	ลลซม

(จะเริ่มเน้นชัดเจนในวรรคหลัง)

การตีถ่างมือ

ในการตีถ่างมือเป็นลักษณะการตีแยกมือออกจากออกไปอีกช่วงเสียงหนึ่ง กล่าวคือ หากบรรเลงคู่แปด การถ่างมือออกไปจะกลายเป็นคู่ 16 หมายถึงมือซ้ายและมือขวาห่างกัน 16 เสียง โดยโน้ตจะเป็นเสียงเดียวกัน สูง-ต่ำ หรือ อาจจะไม่ใช้เสียงเดียวกันก็ได้ ซึ่งในลักษณะแบบนี้ อาจจะไม่ตกใช้กำลังมากมายนัก จะเน้นไปที่เรื่องของความแม่นยำในการเคลื่อนที่ของเสียงมากกว่า หากไม่มีการฝึกซ้อมจนชำนาญอาจจะทำให้มีโอกาสพลาดสูง โดยผู้เขียนจะยกตัวอย่างทำนองการตีแบบถ่างมือทั้งแบบเสียงเดียวกันและคนละเสียงเป็นลักษณะการตีถ่างมือแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นทางของเดี่ยวเชิดนอก ทำนองตัวอย่างดังนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 9 (สังเกตจากโน้ตตีคนละเสียง)

รัทลซ	ซัทลซ	ซัทลซ	ซัทลซ	รัทลซ	ซัทลซ	ซัทลซ	ซัทลซ
รทลซ	รทลซ	รทลซ	รทลซ	รทลซ	รทลซ	รทลซ	รทลซ

การตีกวาด

การตีกวาดเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่ค่อนข้างเรียบง่าย แต่กวาดให้ได้เสียงที่มีคุณภาพนั้นยาก เป็นการตีแบบลากเสียงจากสูง-ต่ำสลับกัน สิ่งสำคัญของทำนองกวาดจะต้องมีความสอดคล้องในเรื่องของมือซ้ายและมือขวา เช่น หากมือขวากวาดลง มือซ้ายแตะเสียงสุดท้ายของมือขวา ระยะเสียงห่างกันเป็นคู่แปด จะใช้ลักษณะนี้ไม่ว่าจะกวาดขึ้น-ลง สลับมือกันอย่างไร ซึ่งคุณภาพเสียงในการกวาดเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องบังคับกำลังมือว่าต้องการสื่ออารมณ์ที่ดุเดือดหรือนุ่มนวล บังคับใช้กำลังในการลงน้ำหนักมือให้เหมาะสม ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการฝึกจึงจะสามารถควบคุม เสียงออกมาได้ ทำนองตัวอย่างดังนี้

ทำนองตัวอย่างที่ 10

----	---ลั	----	---ลั	-ร-ร	-ลั-ลั	-รึ-รึ	-ลั-ลั
---ล	---ล	---รึ	---ล	รึ--ร	ล-ลั-	ร--รึ	ล-ลั-

(วรรคหน้าใช้มือขวาवादไขว้สลับมือซ้าย)

สำหรับตัวอย่างทำนองที่ใช้ในการพัฒนาทักษะที่ได้กล่าวพร้อมยกตัวอย่างมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างทำนองหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในเพลงเดี่ยวเชิดนอก หากนำมาบรรเลงจนจบเพลงจะพบว่า กลวิธีต่าง ๆ สามารถช่วยในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเลงสำหรับเพลงเดี่ยวระนาดเอกได้เป็นอย่างดี หากเริ่มมาจากการฝึกไล่ระนาดเอกจากเพลงที่เป็นทำนองพื้นฐาน เช่น จิงมุล่ง หรือ ทะแย ที่ช่วยในเรื่องของการเพิ่มศักยภาพในเรื่องของกำลังแขน รวมถึงลักษณะท่าทางในการบรรเลงให้ดีขึ้นแล้วนั้น เพลงเดี่ยวเชิดนอก เป็นเพลงหนึ่งที่จะช่วยเสริมทักษะการบรรเลงเดี่ยวในเรื่องของ สมานธิ การใช้กล้ำเนื้อ การใช้กลวิธีต่าง ๆ ที่ครอบคลุมในเพลงเดี่ยว ทำให้เกิดทักษะความชำนาญในการบรรเลงที่ดีขึ้นได้ เกิดความพร้อมในการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอกเพลงอื่น ๆ อีกหลายเพลง

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาทักษะเรื่องของการบรรเลง เป็นการนำเสนอในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการบรรเลงประเภทเพลงเดี่ยว ซึ่งผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะการบรรเลงขั้นพื้นฐานที่ดีอยู่แล้ว สำหรับการแสดงถึงทักษะกลวิธีพิเศษสำหรับระนาดเอกให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของเสียงที่ถ่ายทอดออกมา จึงได้นำเพลงเชิดนอก ที่เป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอก มาใช้ในการอธิบายมุมมองทางความคิด

สำหรับการบรรเลงเพลงเดี่ยว เป็นเพลงที่ต้องอาศัยทักษะการบรรเลงเป็นอย่างสูง และต้องเป็นทางเพลงที่เหมาะสมกับผู้เล่นเอง แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้คือพื้นฐานของการ “ไล่มือ” เพราะสิ่งนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้มีพื้นฐานที่ดีในการใช้กำลัง สอดคล้องกับ อุทัย พาทย์โกสัล (อ้างถึงใน ขำคม พรประสิทธิ์, 2546) ที่ได้กล่าวถึงประสบการณ์การไล่ระนาดของครูอาวุโสทางดนตรีไทยไว้ว่า “ถ้าตอนที่เขาประชันกันระหว่างวงต่าง ๆ ก็จะไม่มุล่ง ทะแยไล่อย่างไรก็ไม่ถึงมุล่ง เพราะมุล่งจะได้กำลังข้อ ได้รับความนิยมนมากที่สุด” เพลงเดี่ยวเปรียบเสมือนวิชาความรู้ขั้นสูงของนักดนตรีไทยเพื่อใช้แสดงศักยภาพของตนเอง ดังที่ พงศพิชญ์ แก้วกุลธร และคณะ (2558) กล่าวว่า “เพลงเดียวนั้นเป็นวิชาความรู้และอาวุธที่สำคัญของนักดนตรีไทย” เป็นการอวดฝีมือ อวดทางเพลง และเคารพถึงภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ทางเพลง เชื่อกันว่านักดนตรีไทยทุกคนล้วนแต่มีการฝึกฝนตามแบบฉบับของตนเองมาเป็นอย่างกระวนการและมีแบบแผนที่เป็นหลักทฤษฎีที่นำมาใช้ได้ แต่มีคนจำนวนน้อย ที่พูดถึงการฝึกฝนที่ช่วยในเรื่องของการพัฒนาทักษะการบรรเลงเพลงเดี่ยว จากประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องของระนาดเอก และคำสั่งสอนของครู

บทความนี้จึงได้นำหลักปฏิบัติจริง ผ่านมุมมองในเรื่องของความสำคัญกับทักษะด้านการบรรเลงเดี่ยว ซึ่งมีความคิดเห็นว่าในลีลาทำนองของเดี่ยวเชิดนอกนี้ ซึ่งเป็นทางของครูบุญธรรม คงทรัพย์ มีการใช้กลวิธีที่หลากหลาย ใช้ในการนำมาฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาในข้อบกพร่องต่าง ๆ ศัพท์ของกลวิธีพิเศษสำหรับระนาดเอกที่พบในเพลงเดี่ยวเชิดนอก มาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างการบรรเลงคู่กับการบันทึกโน้ตไทยทางเดี่ยว ได้แก่ 1. การตีสะบัด 2. การตีสะเดาะ 3. การตีขยี้ 4. การตีรว 5. การตีเน้น 6. การตีถ่างมือ 7. การตีกวาด ทั้งนี้ในการที่จะเป็นผู้ที่มีทักษะการบรรเลงที่ชำนาญได้นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองในการฝึกฝน หากฝึกจนชำนาญก็จะสามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และคุณภาพเสียงออกมาได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้ เป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดวิธีส่วนบุคคลเท่านั้น สำหรับในเรื่องของการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก อาจมีอีกหลายเทคนิควิธีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของนักดนตรีไทย สิ่งสำคัญก็ยังคงขึ้นอยู่กับความพร้อมของร่างกาย ทักษะ การฝึกฝนของของแต่ละตัวบุคคล ควรจะมีการนำเสนอแนวคิดในเรื่องของคุณภาพเสียงในการบรรเลง และบทเพลงที่เหมาะสมในการเลือกนำมาใช้ในการวิเคราะห์แยกตัวอย่างให้ชัดเจน อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ข้าคม พรประสิทธิ์. (2546). **อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ภาควิชาดุริยางคศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญช่วย โสวัตร. (2531). คุณค่าของดนตรีไทย. ใน **หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบคนตรีไทย ประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์พิชญ์ แก้วกุลธร, วีระ พันธุ์เสือ, และมานพ วิสุทธิแพทย์. (2558). การศึกษาวิธีการประพันธ์ และวิธีการบรรเลงเพลงเดี่ยวระนาดเอกของพันโทเสนาะ หลวงสุนทร. **สัปดาห์: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**, 21(3), 201-219.
- มนตรี ตราโมท. (2538). การบรรเลงเดี่ยว. ใน **สัจจิตรงานมหรรมเดี่ยวเพลงไทยชัยมงคล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล กรมศิลปากรและสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย.
- มนตรี ตราโมท. (2540). **ดุริยางคศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย.
- มนตรี ตราโมท, และวิเชียร กุลดัดน์. (2523). **ฟังและเข้าใจเพลงไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยเซเนม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สยามเลิปปา พระราชวังเขตดุสิต.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สันติ อุดมศรี, และจรัญ กาญจนประดิษฐ์. (2564). ชิงมุล่ง: ปราบฏการณวิทยาทางดนตรีไทยและการเปลี่ยนผ่านทางสภาวะความรู้สึทของนักระนาดเอก. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 8(2), 168-185.

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). **เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์ในภาษาไทย

Conceptual metaphors of Buddhism and Christianity in Thai

ธัญญฐากุล พรทิพยพานิช¹

Thanattthakul Phornthipphayaphanit²

(Received: 28 June 2022; Revised: 28 August 2022; Accepted: 14 November 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบมโนทัศน์และถ้อยคำอุปลักษณที่สะท้อนมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์ในภาษาไทย โดยศึกษาจากถ้อยคำอุปลักษณที่ปรากฏในงานเขียนทางวิชาการ งานเขียนกึ่งวิชาการ เรื่องแต่ง หนังสือพิมพ์ และเบ็ดเตล็ดในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าอุปลักษณศาสนาพุทธและคริสต์สามารถจำแนกเป็น 2 มโนทัศน์หลัก ได้แก่ [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] และ [ศาสนา คือ สิ่งที่ไม่มีชีวิต] ทั้งนี้ ศาสนาพุทธและคริสต์มีอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ย่อยที่เหมือนกัน 5 มโนทัศน์ ได้แก่ [ศาสนา คือ แบบเรียน] [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] [ศาสนา คือ ครู] และ [ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ] ส่วนอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ย่อยที่แตกต่างกันของทั้งสองศาสนา คือ [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] และ [ศาสนาพุทธ คือ พี่ช] ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมองศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาคริสต์ กล่าวคือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่พึ่งพาได้ แต่ในอีกแง่หนึ่งก็เป็นศาสนาที่ต้องได้รับการทำนุบำรุงให้ดำรงอยู่ต่อไปเช่นกัน

คำสำคัญ: อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ อรรถศาสตร์ปริชาน ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนา

Abstract

The purposes of this study are to analyze and compare the conceptual metaphors of Buddhism and Christianity in Thai. The metaphorical expressions were collected from academic writing, non-academic writing, fiction, newspaper, and miscellany of the Thai National Corpus, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. The analysis is based on conceptual metaphor theory. The results of the study found that the main conceptual metaphors of Buddhism and Christianity in Thai can be divided into two concepts (i) [RELIGION IS ANIMATE] and (ii) [RELIGION IS INANIMATE]. In addition, Buddhism and Christianity share the same five sub-conceptual metaphors: [RELIGION IS TEXTBOOK], [RELIGION IS BUILDING], [RELIGION IS CONTAINER], [RELIGION IS TEACHER], and [RELIGION IS AUTHORITY].

¹ ดร. ภาควิชาวิทยาการภาษาและวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

² Dr., Department of Language Sciences and Cultures, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

Besides, the different sub-conceptual metaphors of the two religions are [BUDDHISM IS HELPER] and [BUDDHISM IS PLANT] which reflect that Thai people view Buddhism differently from Christianity, namely Buddhism is a dependable religion. On the other hand, it is a religion that must be sustained.

Keywords: Conceptual Metaphors, Cognitive Linguistics, Buddhism, Christianity, Religion

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ศาสนา” ไว้ว่า “ศาสนา” หมายถึง “ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตมประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1142) นอกจากนี้ ศาสนายังหมายถึง ที่รวมแห่งความเคารพนับถืออันสูงส่ง ที่พึงทางจิตใจของมนุษย์ และคำสั่งสอน เป็นหลักการอันถูกต้องและสอดคล้องกับกฎจักรวาลที่พระศาสดาค้นพบ และสั่งสอนไว้ให้คนปฏิบัติตาม เพื่อจะได้ดำรงชีพอยู่อย่างมีความสุขในโลกนี้ และเมื่อตายไปแล้วก็จะได้บรรลुถึงฝั่งโลกุตระอันเป็นนิรันดร์ ดังนั้นศาสนาจึงเน้นความรู้และการปฏิบัติด้วยตนเองมากกว่าอย่างอื่น ซึ่งความหมายนี้ใช้กับศาสนาทางตะวันตก อาทิ ศาสนาพุทธ ส่วนอีกความหมายหนึ่งที่ใช้กับศาสนาทางตะวันตก อาทิ ศาสนาคริสต์ คือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า การปฏิบัติของศาสนิกชนเป็นการเอาใจใส่และรับใช้เทพเจ้าด้วยวิธีการต่าง ๆ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541; แสง จันทร์งาม, 2542)

อย่างไรก็ตาม “ศาสนา” ที่คนทั่วไปนับว่าเป็น “ของสูง” เป็นสิ่งซึ่งควรค่าแก่การเคารพบูชา น่าเลื่อมใส และน่าเชื่อถือศรัทธานั้น ถูกนำมากล่าวถึงในเชิงเปรียบเทียบอยู่บ่อยครั้ง ดังข้อความตัวอย่างที่เกิดขึ้นทั้งในชีวิตประจำวัน และที่ถูกรวบรวมไว้ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ต่อไปนี้ “ศาสนาพุทธสอนว่า ตี๋มสุวานั้นไม่ดี” “เรื่องโลกเป็นดาวที่หมุนรอบดวงอาทิตย์เหมือนดาวอื่น ๆ ของโคเปอร์นิคัสนี้ไปตรงกับคำสอนของคริสต์ศาสนา” หรือ “ท่านส่งเสริมให้พนักงานทุกคนศึกษาศาสนาพุทธ” จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ใช้ภาษาไทยใช้คำว่า “สอน” “คำสอน” และ “ศึกษา” กับคำว่า “ศาสนา” ทำให้เห็นมิติทัศน์ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้ภาษาไทยมีต่อศาสนา กล่าวคือ คำว่า “สอน” หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้ ซึ่งครูเป็นผู้ทำหน้าที่นั้น และคำสอน หมายถึง บทเรียนที่กำหนดให้เรียนโดยครู เมื่อผู้ใช้ภาษาไทยใช้คำว่า “สอน” และ “คำสอน” กับศาสนา จึงสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษามีมิติทัศน์ว่า “ศาสนา” มีคุณสมบัติบางประการที่เหมือนกันกับครู ส่วนคำว่า “ศึกษา” ที่หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจจนเป็นหรือมีความชำนาญนั้น เมื่อนำมาใช้กับคำว่า “ศาสนา” จึงสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีมิติทัศน์ว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเหมือนกันกับแบบเรียน

ทั้งนี้ จากตัวอย่างการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษาไทยข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า “ศาสนา” ที่ได้ชื่อว่าเป็น “ของสูง” และเป็นนามธรรมนั้น จะถูกนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมในลักษณะใดในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของคนไทย โดยเก็บข้อมูลภาษาจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งรวบรวมข้อมูลภาษาที่ผู้ใช้ภาษาไทยใช้จริงจากงานเขียนทางวิชาการ (Academic) งานเขียนกึ่งวิชาการ (Non-Academic) เรื่องแต่ง (Fiction) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) และเบ็ดเตล็ด (Miscellany) เพื่อให้ได้ข้อมูลภาษาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ งานวิจัยเรื่องอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะของปิยภรณ์ อบแพทย์ (2542) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะและวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ การศึกษาวิเคราะห์อุปลักษณะในหนังสือพระปฐมสมโพธิตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานของพระมหาธิติ อนุภทโท (2553) งานวิจัยเรื่องอุปลักษณะความตายในหนังสือธรรมะของยมลภัทร ภัทรคุปต์ (2553) งานวิจัยเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทยของนันทนา วงษ์ไทย (2555) งานวิจัยเรื่องกิลเลส: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในภาษาไทยของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) และงานวิจัยเรื่องกรรม : อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่สะท้อนความเชื่อในสังคมไทยของเอกพล ดวงศรี (2561) ทั้งนี้ งานวิจัยเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาเท่าที่สืบค้นมายังมีจำนวนน้อย และยังไม่มีการศึกษาเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ศาสนา” ในภาษาไทยโดยตรง

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบมโนทัศน์และถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ของของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในภาษาไทย เนื่องจากทั้งสองศาสนามีพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า (อเทวนิยม) ดังนั้น ผู้ที่เชื่อในศาสนาพุทธจะถูกสอนให้พึ่งพาตนเองตามหลักธรรมที่ว่า “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ” ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตชาวพุทธนั้นล้วนเป็นผลมาจากกรรม (ปิยภรณ์ อบแพทย์, 2542) และกรรมเป็นสิ่งที่อยู่จริงมนุษย์จะได้รับผลของการกระทำนั้นอย่างแน่นอน ไม่สามารถต่อต้านได้ (เอกพล ดวงศรี, 2561) ในขณะที่ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว (เอกเทวนิยม) ผู้ที่เชื่อในศาสนาคริสต์จึงจะต้องพึ่งพาพระเจ้า เพราะพระเจ้าเป็นผู้ช่วยให้รอด เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของชาวคริสต์นั้นเกิดจากพระเจ้าที่ดลใจ ชี้ทางให้กระทำ หรือพระเจ้าวางแผนเหตุการณ์ทั้งหมดไว้แล้ว ดังในข้อพระคัมภีร์เยเรมีย์ บทที่ 29 ข้อที่ 11 ที่ว่า “พระยาห์เวห์ตรัสว่า เพราะเรารู้แผนงานที่เรามีไว้สำหรับพวกเจ้า เป็นแผนงานเพื่อสวัสดิภาพ ไม่ใช่เพื่อทำร้ายเจ้า เพื่อจะให้อนาคตและความหวังแก่เจ้า”

จากความแตกต่างทางความเชื่อของทั้งสองศาสนาทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะวิเคราะห์และเปรียบเทียบมโนทัศน์และถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ซึ่งงานวิจัย

นี่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรทางศาสนาที่จะได้ทราบแนวโน้มมุมมองของคนไทยที่มีต่อศาสนา และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรทางศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติและถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ของของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในภาษาไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ของของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในภาษาไทย

นิยามศัพท์สำคัญ

1. วงความหมายต้นทาง (Source Domain) หมายถึง ความหมายเดิมก่อนที่จะนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นความหมายประจำคำ มักเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้มากกว่าวงความหมายปลายทาง (Claudi & Heine, 1986; Lakoff & Turner, 1989; Ungerer & Schmid, 1996; Kövecses, 2010)
2. วงความหมายปลายทาง (Target Domain) หมายถึง ความหมายใหม่ที่ต้องการสื่อ มักเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรมมากกว่าวงความหมายต้นทาง มักจะไม่มีรูปร่าง และยากต่อการอธิบายและทำความเข้าใจ (Claudi & Heine, 1986; Lakoff & Turner, 1989; Ungerer & Schmid, 1996; Kövecses, 2010)
3. สถานที่ปิดล้อม [CONTAINER] หมายถึง วงความหมายที่เกี่ยวกับพื้นที่ปิดล้อม พื้นที่บรรจุ หรือภาชนะต่าง ๆ ที่มีขอบเขตชัดเจน ซึ่งสามารถบรรจุ รองรับ เก็บกัก เต็มเต็ม หรือบรรจุทุกสิ่งต่าง ๆ ได้ (ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร, 2559)
4. สิ่งปลูกสร้าง [BUILDING] หมายถึง วงความหมายที่เกี่ยวกับสิ่งที่สามารถสร้างได้ ทำให้เกิดขึ้นได้ และออกแบบได้ (ศิริวัชร์ กาวิละนันท์, 2562)

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor)

ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) โดย Lakoff & Johnson (1980) เชื่อว่าการใช้ภาษาด้วยอุปลักษณ์นั้นสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของมนุษย์ที่มีการเปรียบเทียบอยู่ตลอดเวลา เพราะระบบมโนทัศน์ของเราเป็นระบบที่เป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งเราใช้มโนทัศน์หนึ่งเพื่อทำความเข้าใจอีกมโนทัศน์หนึ่ง ทำให้เกิดการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบในชีวิตประจำวันของเรา

Kövecses (2010) กล่าวว่า การถ่ายโยงความหมายจะมีโครงสร้างเป็น A IS B. เช่น LOVE IS JOURNEY (ความรักคือการเดินทาง) ARGUMENT IS WAR (การโต้แย้งคือสงคราม) ซึ่งจะเขียนด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ทั้งนี้ A คือ วงความหมายปลายทาง (Target Domain) ส่วน B คือ วงความหมายต้นทาง (Source Domain) โครงสร้างนี้ได้มาจากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ โดยกระบวนการของอุปลักษณ์

เชิงมโนทัศน์คือการทำความเข้าใจความหมายปลายทาง (Target Domain) หรือสิ่งที่ถูกเปรียบจากวงความหมายต้นทาง (Source Domain) หรือแบบเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า เป็นประสบการณ์ที่รับรู้ได้ง่ายกว่า เราจึงนำมาเปรียบเทียบให้เข้าใจวงความหมายปลายทาง (Target Domain) ที่เป็นนามธรรมมากกว่าได้

กระบวนการการถ่ายโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์นั้นเป็นแบบทิศทางเดียวคือจากวงความหมายต้นทาง (Source Domain) ไปหาวงความหมายปลายทาง (Target Domain) เสมอ และจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ลักษณะการถ่ายโยงจากวงความหมายต้นทาง (Source Domain) ไปหาวงความหมายปลายทาง (Target Domain) ยังต้องคงความเป็นต้นทาง (Source Domain) เอาไว้เสมอด้วย ดังยกตัวอย่าง [ความรัก คือ การเดินทาง] (Evan & Green, 2006) ต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง
[การเดินทาง]		[ความรัก]
ผู้เดินทาง	→	คู่รัก
ยานพาหนะ	→	ความสัมพันธ์
การเดินทาง	→	เหตุการณ์ต่าง ๆ ในความสัมพันธ์
ระยะทาง	→	ระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์
อุปสรรคในการเดินทาง	→	ปัญหาในความสัมพันธ์
การตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทาง	→	การตัดสินใจในความสัมพันธ์

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า วงความหมายต้นทางคือ การเดินทางและองค์ประกอบของการเดินทางที่เป็นรูปธรรมมากกว่าหรือเป็นประสบการณ์ที่เข้าใจได้ง่ายกว่ามาอธิบายวงความหมายปลายทางคือ ความรัก ที่เป็นนามธรรมมากกว่าหรือเป็นประสบการณ์ที่ทำความเข้าใจได้ยากกว่าวงความหมายต้นทาง

2. งานวิจัยเรื่องอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

งานวิจัยเรื่องอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะของ ปิยภรณ์ อบแพทย์ (2542) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะและวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ โดยเก็บข้อมูลจากผลงานหนังสือธรรมะของพระธรรมมาจารย์ 6 ท่าน จำนวนทั้งสิ้น 60 เล่ม ผลการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะพบว่า สามารถสะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต 15 มโนทัศน์ ได้แก่ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้/สงคราม] [ชีวิต คือ ทรัพยากร] [ชีวิต คือ รุทกิจ] [ชีวิต คือ ภาชนะ/สิ่งปิดล้อม] [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ ละคร] [ชีวิต คือ กิฬา] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] [ชีวิต คือ แสงเทียน/แสงตะเกียง] [ชีวิต คือ สัตว์ไม่เชื่อง] [ชีวิต คือ สิ่งที่มีปริมาณ/

ความยาว] และ [ชีวิต คือ สิ่งที่ต้องขัดแต่งเพิ่ม] ซึ่งอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการดำเนินงานวิจัย การจำแนกวงความหมาย และการนิยามวงความหมาย โดยเฉพาะการจำแนกวงความหมาย สถานที่ปิดล้อม ออกจากวงความหมาย สิ่งปลูกสร้าง จากงานวิจัยนี้

ส่วนงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์อุปลักษณะในหนังสือพระปฐมสมโพธิตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานของพระมหาหิตี อนุภทโท (2553) นั้น ผลการศึกษาพบว่า อุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือพระปฐมสมโพธิมีทั้งหมด 9 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณะมนุษย์ อุปลักษณะสัตว์ อุปลักษณะพืช อุปลักษณะวัตถุ อุปลักษณะสิ่งก่อสร้าง อุปลักษณะอาการ อุปลักษณะสงคราม อุปลักษณะธรรมชาติ และอุปลักษณะเหนือธรรมชาติ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อุปลักษณะมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ทางร่างกาย การรับรู้ทางประสาทสัมผัส สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงประสบการณ์เรียนรู้ทางธรรม สังคม และวัฒนธรรมด้วย

ต่อมาเป็นงานวิจัยเรื่อง อุปลักษณะความตายในหนังสือธรรมะของยมลภทร ภัทรคุปต์ (2553) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในหนังสือธรรมะจำนวน 21 เล่ม ซึ่งแต่งโดยพระธรรมาจารย์ไทย งานวิจัยนี้พบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายทั้งหมด 17 มโนทัศน์ ได้แก่ [ความตาย คือ การเดินทาง] [ความตาย คือ ข้าศึก-ศัตรู] [ความตาย คือ การดับของไฟและ/หรือแสงสว่าง] [ความตาย คือ วัตถุ] [ความตาย คือ การศึกษา] [ความตาย คือ การแตกของสิ่งที่เปราะบาง] [ความตาย คือ การสูญเสียสิ่งมีค่า] [ความตาย คือ การลงสู่เบื้อง-ล่าง] [ความตาย คือ ภัยพิบัติ] [ความตาย คือ มิตร] [ความตาย คือ การขุดใช้หนี้หรือการคืน] [ความตาย คือ การพังของบ้าน] [ความตาย คือ เพชฌฆาต] [ความตาย คือ การตายของพืช] [ความตาย คือ สัตว์ร้าย] [ความตาย คือ การนอน] และ [ความตาย คือ การปิดฉาก] ทั้งนี้ อุปลักษณะที่พบสามารถสะท้อนมุมมองได้ 4 ประการ คือ 1) มนุษย์ไม่ได้เป็นอมตะ 2) ชีวิตและความตายไม่ใช่สิ่งที่ตรงข้ามกัน 3) ทุกคนควรเชื่อถือศรัทธาหันมาศึกษาธรรมะปฏิบัติธรรม และ 4) ความตายไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวเสมอไป

งานวิจัยเรื่อง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทยของนันทนา วงษ์ไทย (2555) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความตาย โดยเก็บข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์ฌาปนกิจศพที่ตีพิมพ์ระหว่างปีพ.ศ. 2521-2550 ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย 8 มโนทัศน์ ได้แก่ [ความตาย คือ การเดินทาง] [ความตาย คือ การสิ้นสุดของสิ่งที่ดำเนินอยู่] [ความตาย คือ การพักผ่อน] [ความตาย คือ การดับของไฟ/แสงสว่าง] [ความตาย คือ การหลุดพ้น] [ความตาย คือ การปิดฉากการแสดง] [ความตาย คือ การพ่ายแพ้] และ [ความตาย คือ ความสุข] ที่สะท้อนแนวคิดของคนไทยว่ามีความเชื่อเรื่องการตายที่เกี่ยวพันกับศาสนา ทั้งนี้จากงานวิจัยของ พระมหาหิตี อนุภทโท (2553) ยมลภทร ภัทรคุปต์ (2553) และนันทนา วงษ์ไทย (2555) ข้างต้น ทำให้ได้เห็นมุมมองความคิด ทศนคติ และแนวทางการเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธได้อย่างชัดเจน

ในปีเดียวกันนั้นมีงานวิจัยเรื่อง กิเลส: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในภาษาไทยของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับกิเลส โดยเก็บข้อมูลจากงานเขียนทางวิชาการ (Academic) งานเขียนกึ่งวิชาการ (Non-Academic) เรื่องแต่ง (Fiction) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) และเบ็ดเตล็ด (Miscellany) ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับกิเลสในภาษาไทยทั้งหมด 9 มโนทัศน์ ได้แก่ [กิเลส คือ สิ่งมีชีวิต] [กิเลส คือ วัตถุสิ่งของ] [กิเลส คือ ศัตรู] [กิเลส คือ สิ่งสกปรก] [กิเลส คือ สิ่งล่อตาล่อใจ] [กิเลส คือ ไฟ] [กิเลส คือ ความมืดมัว] [กิเลส คือ ของเหลว] และ [กิเลส คือ โรค] ซึ่งมีมโนทัศน์เหล่านี้สอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่า กิเลสเป็นสาเหตุของการทำให้จิตใจมนุษย์เศร้าหมองและขัดขวางความเจริญทางจิต

ส่วนงานวิจัยเรื่องอุปลักษณะความทุกข์ในภาษาไทยของ Eakapont & Wongpinunwatana (2014) ที่ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความทุกข์นั้น เก็บข้อมูลจากงานเขียนทางวิชาการ (Academic) งานเขียนกึ่งวิชาการ (Non-Academic) เรื่องแต่ง (Fiction) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) และเบ็ดเตล็ด (Miscellany) ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับงานวิจัยของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) และใช้ข้อมูลจากเว็บบล็อกของไทย 6 แห่งที่เผยแพร่ระหว่างปีพ.ศ.2550-2556 ซึ่งได้แก่ บล็อกแก๊งก์ บล็อกกระปุก โอเคเนชั่นบล็อก โกทูโนว์ เด็กดีบล็อก และเอ็ดดูโซนบล็อกด้วย ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ความทุกข์ทั้งหมด 13 มโนทัศน์ ได้แก่ [ความทุกข์ คือ มนุษย์] [ความทุกข์ คือ การต่อสู้] [ความทุกข์ คือ วัตถุสิ่งของ] [ความทุกข์ คือ ธรรมชาติ] [ความทุกข์ คือ โรค] [ความทุกข์ คือ พี่ช] [ความทุกข์ คือ สสารหรือสิ่งที่มีปริมาณวัดดวง] [ความทุกข์ คือ ไฟ] [ความทุกข์ คือ สิ่งปฏิญ] [ความทุกข์ คือ สัตว์ร้าย] [ความทุกข์ คือ อาหาร] [ความทุกข์ คือ การเดินทาง] และ [ความทุกข์ คือ สถานที่หรือสิ่งปลูกสร้าง] ซึ่งมีมโนทัศน์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าความทุกข์เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรหลีกเลี่ยง

ต่อมา เอกพล ดวงศรี (2561) ได้ศึกษาเรื่องกรรม : อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่สะท้อนความเชื่อในสังคมไทย ซึ่งถ้อยคำอุปลักษณะในภาษาไทยที่สะท้อนมโนทัศน์ของคำว่า “กรรม” และศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับกรรมที่สะท้อนจากถ้อยคำอุปลักษณะในภาษาไทยตามแนววรรคศาสตร์ปริชาน โดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์พันทิพดอตคอมและคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์กรรมทั้งหมด 8 มโนทัศน์ ได้แก่ [กรรม คือ สิ่งมีชีวิต] [กรรม คือ สิ่งสกปรก] [กรรม คือ หนี้] [กรรม คือ โรค] [กรรม คือ ศัตรู] [กรรม คือ วัตถุสิ่งของ] [กรรม คือ พี่ช] และ [กรรม คือ พลังธรรมชาติ] ซึ่งมีมโนทัศน์เหล่านี้สอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เชื่อว่า กรรมเป็นสิ่งที่มิอยู่จริง มนุษย์ผู้กระทำกรรมต้องรับผลของกรรมที่ก่อไว้ แต่อย่างไรก็ตามมโนทัศน์เหล่านี้ก็มีความแตกต่างจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ คนไทยให้ความหมายของกรรมคลาดเคลื่อนไปในเชิงลบ ทั้งนี้

มโนทัศน์กรรมดังกล่าวสามารถสะท้อนมุมมองของคนไทยที่มีต่อกรรมได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) กรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนไม่พึงปรารถนา 2) กรรมเป็นสิ่งที่มืออยู่จริงและมนุษย์จะได้รับผลของการกระทำนั้นอย่างแน่นอน 3) กรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถต่อต้านได้ และ 4) การหลุดพ้นจากบ่วงกรรมและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีคือเป้าหมายในชีวิตมนุษย์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการดำเนินงานวิจัย โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลภาษาจากคลังภาษาไทยแห่งชาติจากงานวิจัยของวุดมินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) Eakapont & Wongpinunwatana (2014) และ เอกพล ดวงศรี (2561) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาการเก็บข้อมูลภาษาจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติจากงานวิจัยของศิริวัชร กาวิละนันท์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง นิสัย: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานและวัจนปฏิบัติศาสตร์ ด้วยเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณะสะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับนิสัยมีทั้งหมด 7 มโนทัศน์ ได้แก่ [นิสัย คือ วัตถุ] [นิสัย คือ สิ่งปลูกสร้าง] [นิสัย คือ พืช] [นิสัย คือ สิ่งปฏิภูล] [นิสัย คือ บริศนา] [นิสัย คือ แบบเรียน] และ [นิสัย คือ ศัตรู] ซึ่งงานวิจัยนี้ทำให้เข้าใจนิยามของสิ่งปลูกสร้างได้เป็นอย่างดี รวมถึงทำให้เข้าใจวิธีการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวงความหมายต้นและวงความหมายปลายทางที่เป็นความสัมพันธ์ทางภาษาอีกด้วย และเนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาโดยตรงในภาษาไทย ผู้วิจัยจึงศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลภาษาจากงานเขียนทางวิชาการ (Academic) งานเขียนกึ่งวิชาการ (Non-Academic) เรื่องแต่ง (Fiction) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) และเบ็ดเตล็ด (Miscellany) ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่รวบรวมข้อมูลภาษาไทยไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531-2560 (ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยค้นหาคำว่า “พุทธ” และ “คริสต์” ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) คำละ 1,000 ข้อมูล รวมเป็น 2,000 ข้อมูล

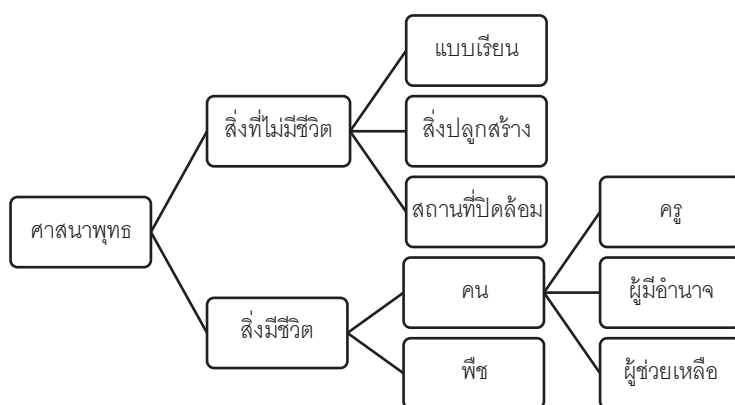
การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลของคำว่า “พุทธ” และ “คริสต์” คำละ 1,000 ข้อมูลแล้วก็นำมาจำแนกถ้อยคำอุปลักษณะที่เกี่ยวกับศาสนาทั้งสองศาสนาออกจากถ้อยคำอื่น โดยพิจารณาความเป็นอุปลักษณะจากการ

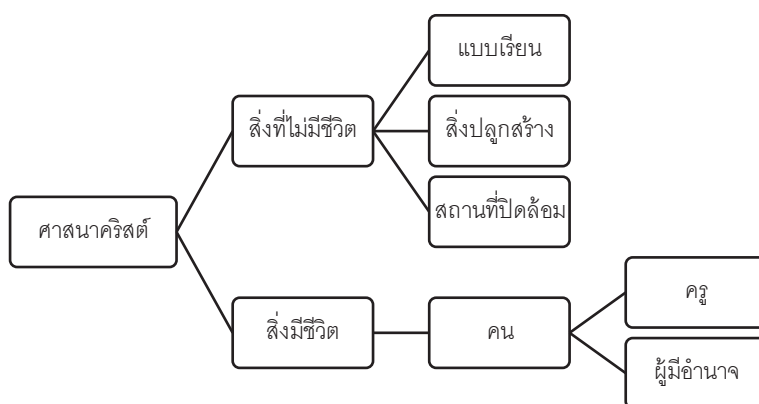
เปรียบเทียบวงความหมายต้นทาง (Source Domain) กับวงความหมายปลายทาง (Target Domain) ซึ่งทั้ง 2 วงความหมายจะต้องไม่อยู่วงมโนทัศน์เดียวกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ถ้อยคำอุปลักษณะที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่มีความถี่ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งมาวิเคราะห์ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำโครงการนำร่องแล้วพบว่า การใช้ความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณะที่เกี่ยวข้องกับศาสนาไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งนั้น เป็นจำนวนที่ทำให้ได้ผลการวิจัยที่เหมาะสมและหลากหลาย แล้วจากนั้นจึงจัดกลุ่มมโนทัศน์เพื่อนำมาแสดงการถ่ายโยงความหมายต่อไป

ผลการศึกษา

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์สามารถแบ่งออกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 2 มโนทัศน์หลัก ได้แก่ [ศาสนา คือ สิ่งที่ไม่มีชีวิต] และ [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] ดังแผนภาพที่ 1 และ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธ

ภาพที่ 2 อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาคริสต์

จากภาพที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ย่อยของทั้งศาสนาพุทธและคริสต์มีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ ทั้งสองศาสนามีอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ย่อยที่เหมือนกันถึง 5 มโนทัศน์ย่อย ได้แก่

ในมโนทัศน์หลัก [ศาสนา คือ สิ่งที่ไม่มีชีวิต] ประกอบไปด้วยมโนทัศน์ย่อย 1) [ศาสนา คือ แบบเรียน] 2) [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ 3) [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] และในมโนทัศน์หลัก [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] ประกอบไปด้วยมโนทัศน์ย่อย [ศาสนา คือ คน] ซึ่งสามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยลงไปได้อีกเป็น 4) [ศาสนา คือ ครู] และ 5) [ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ]

ส่วนมโนทัศน์ที่แตกต่างกันของ 2 ศาสนาคือ ภายใต้มโนทัศน์ย่อย [ศาสนา คือ คน] นั้น ในศาสนาพุทธสามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยลงไปได้อีกเป็น [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] และศาสนาพุทธมีมโนทัศน์ย่อยที่แตกต่างจากศาสนาคริสต์ 1 มโนทัศน์ย่อย กล่าวคือศาสนาพุทธมีมโนทัศน์ย่อยคือ [ศาสนาพุทธ คือ พืช] เพิ่มเข้ามา

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์จะเป็นศาสนาที่มีพื้นฐานความเชื่อที่ต่างกัน แต่ก็มียุคปลุกปล้ำเชิงมโนทัศน์ที่เหมือนกันหลายมโนทัศน์ ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอผลการวิจัยโดยอธิบายถึงอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่เหมือนกันของทั้งสองศาสนา ก่อน โดยใช้มโนทัศน์ว่า [ศาสนา คือ X] แล้วจึงอธิบายมโนทัศน์ที่ต่างกัน โดยใช้มโนทัศน์ว่า [ศาสนาพุทธ คือ Y] ตามลำดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มโนทัศน์ที่เหมือนกันของศาสนาพุทธและคริสต์

1.1 [ศาสนา คือ สิ่งที่ไม่มีชีวิต] พบถ้อยคำอุปลักษณะทั้งหมด 16 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต คือศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่สามารถดำรงอยู่โดยไม่หายใจ ไม่รับประทานอาหาร ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ไม่เจริญเติบโต และไม่สามารถสืบเผ่าพันธุ์ได้ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ รับ... รับ... เข้าไป รับ... ไปจาก นำ... ไป นำ... มา (การ) ศึกษา... เรียนรู้... ขอความรู้ทาง... สอน... ผู้ก่อตั้ง... การก่อตั้ง... ทำนุบำรุง... นอก... เข้าไปใน... รักษาไว้ใน... และ เกิดใน... ซึ่งมีความถี่ทั้งหมด 45 ครั้ง ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณะดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 3 มโนทัศน์ที่สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ ได้แก่ [ศาสนา คือ แบบเรียน] [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] ดังนี้

1.1.1 [ศาสนา คือ แบบเรียน] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 4 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นแบบเรียน เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจทั้งในเชิงปฏิบัติและทักษะ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ (การ) ศึกษา... เรียนรู้... ขอความรู้ทาง... และ สอน... ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (1) ท่านส่งเสริมให้พนักงานทุกคนศึกษาศาสนาพุทธ (2) มุ่งที่จะสอนให้ชาวพื้นเมืองได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ (3) พระสงฆ์ไทยไปขอความรู้ทางศาสนาคริสต์กับพวกมิชชันนารี (4) ท่านอนุญาตให้ศาสนิกชนไปใช้ห้องในวัดบวรฯ เพื่อสอนภาษาและศาสนาคริสต์ ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[แบบเรียน]

ผู้สอน	→
เนื้อหาในแบบเรียน	→
ผู้เรียน	→

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนา]

พระสงฆ์/มิชชันนารี
หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา
ศาสนิกชน/ผู้ที่นับถือต่างศาสนา

การถ่ายโยงความหมายแสดงให้เห็นว่า ผู้สอน คือ พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาพุทธ ส่วนมิชชันนารีที่เป็นผู้เผยแผ่หลักธรรมของศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของนักบวชในทั้งสองศาสนา กล่าวคือพระสงฆ์มีหน้าที่แนะนำ อบรม ชี้แจงให้ศาสนิกชนละเว้นความชั่ว แนะนำ สั่งสอน เจริญชวนให้ปฏิบัติดี ช่วยให้ศาสนิกชนได้ยิน ได้ฟัง เรื่องที่ไม่ได้ยินได้ฟัง หรืออธิบายสิ่งที่ศาสนิกชนได้ยินได้ฟังมาแล้ว แต่ยังไม่แจ่มแจ้งให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ส่วนนักบวชในศาสนาเทวนิยมอย่างศาสนาคริสต์นั้นจะทำหน้าที่ประกาศเทวโองการ สอนธรรม และสวดมนต์ประจำวัน (เดียน คำดี, 2541) เนื้อหาในแบบเรียน คือ หลักธรรมหรือคำสอนทางศาสนา และผู้เรียน คือ ศาสนิกชนที่นับถือศาสนานั้นหรือผู้ที่นับถือต่างศาสนา เนื่องจากทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่เปิดกว้างให้ผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอื่นศึกษาหลักธรรมของศาสนาของตนเองได้ ไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับว่าจะต้องเป็นผู้ที่นับถือพุทธหรือคริสต์เท่านั้นที่จะศึกษาหลักธรรมได้

1.1.2 [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 3 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่ถูกทำให้มีขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ และต้องการดูแลรักษา ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ ผู้ก่อตั้ง... การก่อตั้ง... และ ทำนุบำรุง... ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (5) เออิชะอิ Eisai เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาพุทธนิกายเซ็นในประเทศญี่ปุ่น (6) การก่อตั้งศาสนาคริสต์นิกายอังกลิกัน หมายถึงนิกายโปรเตสแตนต์ในอังกฤษนั่นเอง (7) ชาวบ้านในหมู่บ้านชนบทภาคเหนือทำนุบำรุงศาสนาพุทธเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[สิ่งปลูกสร้าง]

การก่อสร้าง	→
ผู้ก่อสร้าง	→
ที่ตั้ง	→
การทำนุบำรุง	→

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนา]

การก่อกำเนิดของศาสนา
ผู้นำของศาสนา
พื้นที่ที่มีคนนับถือศาสนานั้น ๆ
การปฏิบัติศาสนกิจของศาสนิกชน

การถ่ายโยงความหมายแสดงให้เห็นว่า การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง คือ การก่อกำเนิดของศาสนาที่ก่อตั้งขึ้นโดยผู้นำของศาสนานั้น ๆ ที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้าง คือ พื้นที่ที่มีคนนับถือศาสนานั้น ๆ เช่น เมืองหรือ

ประเทศ ส่วนการทำนุบำรุงสิ่งปลูกสร้าง คือ การปฏิบัติศาสนกิจของศาสนิกชนที่ทำให้ศาสนาดำรงอยู่ต่อไปได้ เช่น ในศาสนาพุทธ พุทธศาสนิกชนควรศึกษาหลักธรรม ปฏิบัติหลักธรรม และเผยแผ่ธรรม ในศาสนาคริสต์ คริสต์ศาสนิกชนควรสวดภาวนาเพื่อให้เกิดความผูกพันกับพระเจ้า และเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อแสดงออกถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของศาสนิกชน (วรเดช อมรรพพิพัฒน์, 2560; ประทีป ฉัตรสุภาวงศ์และวรุณ ศรีวรกุล, 2560)

1.1.3 [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 4 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นสถานที่ปิดล้อม เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนพื้นที่ปิดล้อม พื้นที่บรรจุ หรือภาชนะต่าง ๆ ที่มีขอบเขตชัดเจน ซึ่งสามารถบรรจุ รองรับ เก็บกัก เต็มเต็ม หรือบรรจุสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ นอก... เข้าไปใน... รักษาไว้ใน... และ เกิดใน... ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (8) ดังนั้นจึงอาจมองได้ว่าเป็นความพยายามของคนชั้นกลางที่จะสร้างคุณค่าของตนเองนอกศาสนาพุทธ เพราะพุทธศาสนาไม่ค่อยจะปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อความจำเป็นของพวกเขา (9) ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ตั้งคำถามว่า ควรหรือที่เราจะเอาวิธีการที่เร่งรัดและการลงทุนใหญ่โตของโลกเข้าไปไว้ในศาสนาพุทธ (10) ดังนั้นอารยธรรมโรมันจึงถูกรักษาไว้ในจักรวรรดิไบแซนไทน์และในศาสนาคริสต์ (11) พุทธศาสนานั้นไม่อาจจำเริญในส่วแห่งศิลปศาสตร์วิชาต่างๆ ที่เกิดในคริสต์ศาสนา ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[สถานที่ปิดล้อม]

ข้างในสถานที่ปิดล้อม

→

ข้างนอกสถานที่ปิดล้อม

→

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนา]

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ/คริสต์

สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ/คริสต์

การถ่ายทอดความหมายแสดงให้เห็นว่า ข้างในสถานที่ปิดล้อม คือ สิ่งหรือเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ/คริสต์ ในขณะที่ข้างนอกสถานที่ปิดล้อม คือ สิ่งหรือเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ/คริสต์ ทั้งนี้ แม้ว่าทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์จะไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับว่าต้องเป็นผู้ที่นับถือพุทธหรือคริสต์เท่านั้นที่จะสามารถศึกษาหลักธรรมได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเปิดกว้างในการเข้าถึงศาสนา ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ทั้งสองศาสนาก็มีขอบเขต ซึ่งหมายถึงแนวความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีระบบความเชื่อที่อาศัยเหตุผลและความจริงเป็นสำคัญ ศาสนิกชนไม่มีความผูกพันกับพระเจ้า ส่วนศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีความเชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลก บำรุงเลี้ยงรักษา และปกครองโลกอยู่ตลอดเวลา ศาสนิกชนมีความผูกพันกับพระเจ้า นอกจากนี้ทั้งสองศาสนายังมีองค์ประกอบของศาสนา ซึ่งได้แก่ ศาสดา คัมภีร์ศาสนา สาวก ศาสนสถาน ศาสนพิธี และความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อที่แตกต่างกันอีกด้วย (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2558)

1.2 [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] พบถ้อยคำอุปลักษณ์ทั้งหมด 16 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบ ศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต คือศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่สามารถกำเนิดขึ้นได้ และดำรงอยู่ด้วยการหายใจ การรับประทานอาหาร สามารถเคลื่อนไหวได้ เจริญเติบโตได้ แสดงกิริยาอาการต่างๆ ได้ และสืบเผ่าพันธุ์ได้ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ ได้แก่ สืบอายุ... สืบทอด... สืบต่อ... ...กำเนิดจาก... ถือกำเนิด เป็นผลให้เกิด... การเกิดของ... หลักคำสั่งสอนจาก... การสั่งสอนของ... คำสอนของ... ...สอน ได้รับอิทธิพลจาก... อิทธิพลของ... ...มีอิทธิพล(เหนือ) อำนาจของ... และในความคุ้มครองของ... ซึ่งมีความถี่ทั้งหมด 68 ครั้ง ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 1 มโนทัศน์ คือ [ศาสนา คือ คน] ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 มโนทัศน์ย่อยที่สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ ได้แก่ [ศาสนา คือ ครู] และ [ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ]

1.2.1 [ศาสนา คือ ครู] ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 4 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นครู เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนผู้ที่สั่งสอนศิษย์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ ได้แก่ หลักคำสั่งสอนจาก... การสั่งสอนของ... คำสอนของ... และ...สอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (12) การจินตนาการโดยชนชั้นอาศัยแนวคิดและหลักคำสั่งสอนจากพุทธศาสนาเป็นสำคัญ (13) งานประพันธ์ชิ้นนี้เสนอความคิดเห็นใหม่ที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิมที่ได้จากการสั่งสอนของคริสต์ศาสนา (14) เรื่องโลกเป็นดาวที่หมุนรอบดวงอาทิตย์เหมือนดาวอื่นๆ ของโคเปอร์นิคัส นี่ไปตรงกับคำสอนของคริสต์ศาสนา (15) ศาสนาพุทธสอนว่าดื่มสุรานั้นไม่ดี แต่ไม่คิดว่ารัฐจะต้องออกกฎหมายห้ามคนดื่มสุรา ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[ครู]
เนื้อหาในแบบเรียน
ผู้เรียน

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนา]

หลักธรรมทางศาสนา

ศาสนิกชน

การถ่ายทอดโยงความหมายแสดงให้เห็นว่า ศาสนา คือ ครู เนื้อหาในแบบเรียนที่ครูสอน คือ หลักธรรมทางศาสนา ซึ่งสอนให้แก่ผู้เรียน คือ ศาสนิกชน ทั้งนี้ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ศาสนา คือ ครู] นั้นสอดคล้องกับความหมายของคำว่า ศาสนา ที่มาจากคำว่า ศาสน ในภาษาสันสกฤต หรือคำว่า สาสน ในภาษาบาลี หมายถึง คำสั่งสอน ซึ่งสอนให้ศาสนิกชนละเว้นความชั่ว กระทำแต่ความดี เพื่อให้ได้พบกับสันติสุขในชีวิตทั้งในระดับภรรมาสามัญและความสุขสงบในันดร ทั้งนี้ คำสอนของศาสนาอาจจะมีลักษณะเป็นสัจธรรมที่มีอยู่ในธรรมชาติ แล้วศาสดาเป็นผู้ค้นพบ หรืออาจจะเป็นโอองการที่ศาสดารับมาจากพระเจ้าก็ได้ (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2558)

1.2.2 [ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 5 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบกับศาสนาพุทธและคริสต์ว่าเป็นผู้มีอำนาจ เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนผู้ที่สามารถบังคับบัญชา ควบคุมดูแลและสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้ที่สามารถทำให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนต้องการได้ และเป็นผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตามหรือทำตามได้ ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ ได้รับอิทธิพลจาก... อิทธิพลของ... ...มีอิทธิพล(เหนือ) อำนาจของ... และในความคุ้มครองของ... ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (16) คุณได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธในชีวิตประจำวันหรือไม่ (17) ระบบของไทยในอดีตนั้น ในทางหลักการหรือทางทฤษฎีแล้ว เป็นระบบที่รวมอำนาจมาไว้ในบุคคลเดียว แต่ด้วยอิทธิพลของศาสนาพุทธจึงไม่ปรากฏว่ามีการใช้อำนาจที่รุนแรงจนเกินไปนัก (18) คริสต์ศาสนามีอิทธิพลและอำนาจเหนือสถาบันต่าง ๆ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติและความนึกคิดของคนในสมัยกลาง (19) ระบบศักดินาในสมัยนั้นมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเทียบเท่ากับอำนาจของศาสนาคริสต์ (20) ผู้ที่มีความรู้ต่างหลบหนีไปอยู่ในความคุ้มครองของศาสนาคริสต์ ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง
[ผู้มีอำนาจ]		[ศาสนา]
อำนาจและอิทธิพล	→	ความน่าศรัทธา เลื่อมใส
ผู้ได้รับอิทธิพล	→	ศาสนิกชน/สถาบันต่าง ๆ
ผลที่เกิดจากการใช้อำนาจ	→	สภาพหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การถ่ายทอดความหมายแสดงให้เห็นว่า อำนาจและอิทธิพล คือ ความน่าศรัทธา น่าเลื่อมใสของศาสนา ผู้รับอิทธิพล คือ ศาสนิกชน สถาบันต่าง ๆ รวมถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติและความนึกคิดของศาสนิกชน ผลที่เกิดจากการใช้อำนาจ คือ สภาพหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะอำนาจหรืออิทธิพลทางศาสนา เช่น อิทธิพลของศาสนาพุทธที่มีคำสอนทางศาสนาเป็นภาษาบาลีและสันสกฤตทำให้เกิดการยืมคำในภาษาบาลี สันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย โดยเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา ซึ่งคำยืมเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการของลักษณะภาษาไทย ทั้งด้านเสียงอักขรวิธี คลังศัพท์ การสร้างคำ การสร้างประโยค รวมถึงสำนวนภาษาด้วย (สาโรจน์ บัวพันธุ์งาม, 2559) อิทธิพลทางศาสนาคริสต์ทำให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยในรัชสมัยของพระนารายณ์มหาราชเปลี่ยนไป เพราะทำให้เกิดโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษที่สอนโดยมิชชันนารีชาวตะวันตกขึ้น ซึ่งปรากฏตามจดหมายเหตุของพวกมิชชันนารีที่ได้มาตั้งโรงเรียนสอนเพื่อเผยแผ่ศาสนาคริสต์และสอนให้คนทั่วไปรู้หนังสือ จากนั้นบาทหลวงก็ได้ตั้งโรงเรียนขึ้นเรียกว่า โรงเรียนสามเณร ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อส่งสอนชาวพื้นเมืองที่ประสงค์จะเข้ารับแต่นอกจากสอนศาสนาแล้ว ก็ได้สอนหนังสือและวิชาอื่น ๆ ด้วย ปรากฏว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ทรงส่งเด็กจำนวนมากมาเรียนในโรงเรียนของพวกเขาหลง เพื่อให้รู้ถึงขนบธรรมเนียมของชาวตะวันตก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507) เป็นต้น

2. มโนทัศน์ที่แตกต่างกันของศาสนาพุทธและคริสต์

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า ศาสนาพุทธมีอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่แตกต่างจากศาสนาคริสต์ กล่าวคือ มโนทัศน์ [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] ในศาสนาพุทธนั้น สามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยได้ 2 มโนทัศน์ย่อย ได้แก่ มโนทัศน์ย่อยที่ 1 [ศาสนาพุทธ คือ คน] ซึ่งสามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยลงไปได้อีกเป็น [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] และ มโนทัศน์ย่อยที่ 2 [ศาสนาพุทธ คือ พืช] ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 3 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบกับศาสนาพุทธว่าเป็นผู้ช่วยเหลือ เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธเป็นเหมือนผู้ที่สงเคราะห์ให้ผู้อื่นพ้นความลำบาก ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ ...ช่วยเหลือ ...มีบทบาทคลี่คลายปัญหา และ...เป็นทางออกหรือช่วยแก้ปัญหา ตัวอย่างต่อไปนี้ (21) การไหว้พระธาตุหรือพระพุทธรูปเพื่อขอให้ฝนตก จึงเป็นการส่งสารซ้ำ ๆ จากบรรพชนไทย เพื่อให้เห็นว่าพุทธศาสนาสามารถช่วยเหลือคนไทยแก้ปัญหาในเรื่องน้ำได้ (22) พุทธศาสนาจึงได้เข้ามา**มีบทบาทคลี่คลายปัญหา**ในเรื่องน้ำ (23) พุทธศาสนาแบบชาวบ้านมีบทบาทในการ**เป็นทางออกหรือช่วยแก้ปัญหา**ในการดำรงชีวิตหรือเชื้อต่อวิถีชีวิต ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[ผู้ช่วยเหลือ]

ให้ความช่วยเหลือ

ปัญหา

ผู้ประสบปัญหา

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนาพุทธ]

ให้ทางแก้ปัญหา

อุปสรรคในชีวิต

พุทธศาสนิกชน

การถ่ายทอดโยงความหมายแสดงให้เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือ คือ การให้ทางแก้ปัญหาของศาสนาพุทธ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ อุปสรรคในชีวิตของพุทธศาสนิกชน และผู้ประสบปัญหา คือ พุทธศาสนิกชน ในทางพุทธศาสนาอุปสรรคในชีวิตย่อมทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งวิธีที่สามารถใช้ดับทุกข์ได้คือ อริยสัจ 4 โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การเข้าใจความทุกข์ (ทุกข์) 2) การรู้สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) 3) การดับต้นเหตุ (นิโรธ) และ 4) การปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความทุกข์ (มรรค) (อนันตชัย ชันโพธิ์น้อย, 2560) ทั้งนี้วิธีการกำจัดความทุกข์ตามหลักพุทธศาสนาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Eakapont & Wongpinunwatana (2014) ที่ศึกษาเรื่องอุปสรรคความทุกข์ในภาษาไทย ที่พบว่า หลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธเน้นความสำคัญของการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง โดยมีสติหรือการทำจิตใจให้สงบเป็นเครื่องช่วย เมื่อมนุษย์มีสติหรือมีความตระหนักรู้ถึงสาเหตุแห่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดทุกข์ มนุษย์ก็จะเกิดปัญญาที่จะทำให้ตนเองพ้นจากความ

ทุกข์และพบกับความสุขได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธสอนให้ผู้ที่เป็นทุกข์หรือประสบปัญหาได้รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง คือใช้หลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ดังนั้น อุปลักขณ์เชิงมนโธสน์ [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] จึงไม่ใช่การขอความช่วยเหลือจากศาสนาโดยการอ้อนวอน สวดมมัตตอสังคตัสสิธัตถิ แต่หมายถึงการพึ่งพาหลักธรรมของศาสนาเพื่อนำพาตนเองให้ผ่านพ้นทุกข์ได้

2.2 [ศาสนาพุทธ คือ พืช] ถ้อยคำอุปลักขณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์นี้มี 3 ถ้อยคำ ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยเปรียบเทียบศาสนาพุทธว่าเป็นพืช เพื่อให้เข้าใจว่า ศาสนาพุทธเป็นเหมือนต้นไม้ที่สามารถเจริญเติบโตแผ่กิ่งก้านใบเพื่อปกคลุมให้เกิดร่มเงาแก่สิ่งที่อยู่ใต้ร่มเงานั้นได้พึ่งพาอาศัย แต่อย่างไรตามก็ยังคงต้องการการดูแลให้เจริญงอกงามด้วย ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำอุปลักขณ์ ได้แก่ บำรุง...ให้เจริญงอกงาม ภายใต้อร่มเงาของ... และ ที่พึ่งร่มเย็น

ตัวอย่าง (24) เพื่อจะได้**บำรุง**พุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม (25) ด้านความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมนั้น ในภาคกลาง เหนือและใต้บางส่วน การนับถือศาสนาพุทธร่วมกันย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในแง่ของการมีจุดร่วมทางวัฒนธรรมหลัก แต่ควรระวังว่าความหลากหลายดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่ภายใต้**ร่มเงา**ของพุทธศาสนา (26) ควรหรือที่เราจะเอาวิธีการที่เร่งรัดและการลงทุนใหญ่โตของโลกเข้าไปใส่ในศาสนาพุทธ เพราะจะทำให้ร้อนและไม่เป็นที่**พึ่งร่มเย็น**สำหรับคนทั่วไปที่มีแต่ความร้อนซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[พืช]

การบำรุงให้เจริญงอกงาม

ใต้ร่มเงา

ผู้ที่อยู่ใต้ร่มเงา

→

→

วงความหมายปลายทาง

[ศาสนาพุทธ]

การปฏิบัติศาสนกิจของศาสนิกชน

การนับถือศาสนาพุทธ

พุทธศาสนิกชน

การถ่ายทอดโยงความหมายแสดงให้เห็นว่า การบำรุงต้นไม้ให้เจริญงอกงาม คือ การปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนิกชน เช่น หนึ่งในกรปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนิกชน คือการทำบุญ บริจาคเงินให้แก่วัดซึ่งเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนไปรวมตัวกันเพื่อปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อให้วัดนำเงินไปบูรณะซ่อมแซมสถานที่ เป็นค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ส่วนการอยู่ภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ คือ การนับถือศาสนาพุทธ ผู้ที่อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้ คือ พุทธศาสนิกชน กล่าวคือ การที่ศาสนิกชนเข้านับถือศาสนาหนึ่ง ๆ ส่วนหนึ่งเพราะต้องการที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ เหมือนกับร่มเงาของต้นไม้ที่ให้คนได้พักอาศัยได้คลายร้อนก่อนที่จะเดินทางต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์มีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธและคริสต์

ศาสนาพุทธ			ร้อยละ	ศาสนาคริสต์			ร้อยละ
สิ่งที่ไม่มีชีวิต	แบบเรียน		14.04	สิ่งที่ไม่มีชีวิต	แบบเรียน		15
	สิ่งปลูกสร้าง		7.02		สิ่งปลูกสร้าง		7.5
	สถานที่ปิดล้อม		3.51		สถานที่ปิดล้อม		5
สิ่งมีชีวิต	คน	ครู	43.86	สิ่งมีชีวิต	คน	ครู	15
		ผู้มีอำนาจ	12.28			ผู้มีอำนาจ	57.5
		ผู้ช่วยเหลือ	7.02				
	พืช		12.28				
รวม			100	รวม			100

1. มโนทัศน์ที่เหมือนกันของศาสนาพุทธและคริสต์

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่เหมือนกันของศาสนาพุทธและคริสต์ ได้แก่ [ศาสนา คือ สิ่งที่มีชีวิต] ซึ่งแบ่งออกเป็น [ศาสนา คือ แบบเรียน] [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] นั้น มีร้อยละของความถี่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ มโนทัศน์ [ศาสนา คือ แบบเรียน] ศาสนาพุทธพบร้อยละ 14.04 ส่วนศาสนาคริสต์พบร้อยละ 15 ในมโนทัศน์ [ศาสนา คือ สิ่งปลูกสร้าง] ศาสนาพุทธพบร้อยละ 7.02 ส่วนศาสนาคริสต์พบร้อยละ 7.5 และในมโนทัศน์ [ศาสนา คือ สถานที่ปิดล้อม] ศาสนาพุทธพบร้อยละ 3.51 ส่วนศาสนาคริสต์พบร้อยละ 5 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่มีร่วมกันของทั้งศาสนาพุทธและคริสต์

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาไทยที่นำทั้งศาสนาพุทธและคริสต์มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ป็นรูปธรรมและไม่มีชีวิต กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาไทยมองว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่สามารถดำรงอยู่โดยไม่หายใจ ไม่รับประทานอาหาร ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ไม่เจริญเติบโต และไม่สามารถสืบเผ่าพันธุ์ได้ โดยมองว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจทั้งในเชิงปฏิบัติและทฤษฎีมากที่สุด รองลงมาคือศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนสิ่งที่ถูกทำให้มีขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ และต้องการดูแลรักษา และสุดท้ายมองว่า ศาสนาพุทธและคริสต์เป็นเหมือนพื้นที่ปิดล้อม พื้นที่บรรจุ หรือภาชนะต่าง ๆ ที่มีขอบเขตชัดเจน ซึ่งสามารถบรรจุ รองรับ เก็บกัก เต็มเต็ม หรือบรรจุทุกสิ่งต่าง ๆ ได้

ส่วนในอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [ศาสนา คือ สิ่งมีชีวิต] ที่สามารถแบ่งออกเป็นมโนทัศน์ย่อย 1 มโนทัศน์ คือ [ศาสนา คือ คน] ซึ่งสามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยลงไปได้อีกเป็น [ศาสนา คือ ครู] และ

[ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ] นั้น พบว่า มโนทัศน์ [ศาสนา คือ ครู] ศาสนาพุทธพบร้อยละ 43.86 ในขณะที่ศาสนาคริสต์พบเพียงร้อยละ 15 ส่วนมโนทัศน์ [ศาสนา คือ ผู้มีอำนาจ] พบว่า ศาสนาพุทธพบเพียงร้อยละ 12.28 ในขณะที่ศาสนาคริสต์พบร้อยละ 57.5 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความถี่ในการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่แตกต่างกันของทั้งศาสนาพุทธและคริสต์ ทั้งนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความต่างกันของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ดังนี้

มโนทัศน์ [ศาสนาพุทธ คือ ครู] สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองว่า ศาสนาพุทธเป็นเหมือนผู้ที่สั่งสอนศิษย์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ มากกว่าศาสนาคริสต์ กล่าวคือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เน้นการสอนให้พุทธศาสนิกชนศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยใช้หลักพระสัทธรรม 3 ประการ ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ดังนี้ ปริยัติ คือ การศึกษาหลักธรรม ให้รู้และเข้าใจหลักธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ปฏิบัติ คือ การนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิต เพื่อนำไปสู่จุดหมายหมายคือการพ้นทุกข์ และปฏิเวธ คือ ผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสุข สงบ ประสบความสำเร็จในชีวิต และนำไปสู่ความเป็นผู้พ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง คือการนิพพาน (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2542) ที่ศึกษาเรื่อง อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะที่กล่าวว่า พุทธศาสนาสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจธรรมะหรือหลักคำสอนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะว่าทุกชีวิตต้องเจอปัญหาหรืออุปสรรค จึงจำเป็นต้องใช้ธรรมะเป็นแนวทางหรือวิถีในการดำเนินชีวิตต่อไป

ในขณะที่มโนทัศน์ [ศาสนาคริสต์ คือ ผู้มีอำนาจ] สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองว่า ศาสนาคริสต์เป็นเหมือนผู้ที่สามารถบังคับบัญชา ควบคุมดูแลและสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้ที่สามารถทำให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ต้องการได้ และเป็นผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตามหรือทำตามได้ มากกว่าศาสนาพุทธ กล่าวคือ ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีอำนาจเหนือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์จะพบว่า ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกที่เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นในตอนต้นของสมัยกลาง ทำให้ศาสนจักรก็มีอำนาจเหนืออาณาจักรต่าง ๆ ในยุโรป ส่งผลให้สันตะปาปาในฐานะประมุขสูงสุดของสถาบันศาสนาซึ่งเป็นรองแค่พระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น มีอำนาจเหนือจักรพรรดิผู้ที่เป็นประมุขของสถาบันทางโลกในเรื่องเกี่ยวกับศาสนกิจ ทั้งนี้ ศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองทั้งในระบบกษัตริย์ ระบบฟิวดัล และระบบศาลด้วย กล่าวคือ ศาสนจักรอ้างอำนาจเหนือกษัตริย์และขุนนางในฐานะผู้สถาปนา กษัตริย์ ศาสนจักรมีบทบาทในการยุติสงครามการแย่งที่ดินระหว่างเจ้านายที่ดินต่าง ๆ และศาสนจักรจัดระบบการพิจารณาศาล จึงอ้างสิทธิที่จะพิจารณาคดีทั้งคดีทางศาสนาและทางโลก เป็นต้น (สโรช สันตะพันธุ์, 2548)

ทั้งนี้ นอกจากศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลเหนือสถาบันต่าง ๆ ในยุโรปแล้ว ศาสนาคริสต์ยังมีอิทธิพลต่อสังคมไทยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ตั้งแต่ที่ศาสนาคริสต์เข้ามาสู่สังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอน

ปลาย มิชชันนารีชาวยุโรปซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทั้งทางการแพทย์ การพิมพ์ การศึกษา สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม วิศวกรรม ได้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งแม้จะถูกปิดกั้นในช่วงแรก แต่เมื่อมีความจำเป็นทางการทูต การเมือง และความต้องการที่จะพัฒนาบ้านเมืองของไทย มิชชันนารีเหล่านี้จึงได้รับการยอมรับและมีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น ส่งผลให้สังคมไทยมีความเจริญในด้านต่าง ๆ มากขึ้นด้วย (คหาจุโรภาพัฒนา, 2542; พนมกร คำวัง, 2560)

2. มโนทัศน์ที่แตกต่างกันของศาสนาพุทธและคริสต์

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธมีในอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่แตกต่างจากศาสนาคริสต์ 2 มโนทัศน์ย่อย ได้แก่ มโนทัศน์ย่อยที่ 1 [ศาสนาพุทธ คือ คน] ซึ่งสามารถแบ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยลงไปได้อีกเป็น [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] ที่พบร้อยละ 7.02 และมโนทัศน์ย่อยที่ 2 [ศาสนาพุทธ คือ พี่ช] ที่พบร้อยละ 12.28 ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความต่างกันของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ดังนี้

มโนทัศน์ [ศาสนาพุทธ คือ ผู้ช่วยเหลือ] สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองต่อศาสนาพุทธว่าเป็นเหมือนผู้ที่สงเคราะห์ให้ผู้อื่นพ้นความลำบาก ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์จะพบว่า พุทธศาสนิกชนพึงพาความช่วยเหลือจากพุทธศาสนาใน 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 พึงพาความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพุทธเพราะได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ กล่าวคือ ศาสนาพุทธในประเทศไทยนั้น ผาสูกอินทราวุธ (2547) กล่าวว่า เป็นนิกายเถรวาทแบบดัดแปลงหรือแบบกลาย คือมีคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาพุทธเวนิยผสมอยู่ด้วย ทั้งนี้ สอดคล้องกับอมรา พงศาพิชญ์ (2519) สุรพศ ทวีศักดิ์ (2561) และยอด เนตรสุวรรณ (2564) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของศาสนาพราหมณ์และพุทธว่า ศาสนาพราหมณ์เกิดขึ้นในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าต่าง ๆ (พหุเทวนิยม) โดยมีหลักปรัชญาสำคัญ ได้แก่ การเวียนว่ายตายเกิด วรรณะ และกฎแห่งกรรม

ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้และเริ่มสอนพุทธปรัชญาให้แก่ชาวอินเดีย พระองค์ก็ยังคงความเชื่อของพราหมณ์ไว้ด้วย ได้แก่ การเวียนว่ายตายเกิดและกฎแห่งกรรม เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 พระพุทธเจ้าเคยนับถือศาสนาพราหมณ์มาก่อน เมื่อครั้งออกผนวชก็ออกไปพร้อมกับพื้นฐานความรู้และปรัชญาของศาสนาพราหมณ์ ฉะนั้น พระองค์จึงไม่ได้ปฏิเสธปรัชญาของพราหมณ์ และประการที่ 2 ชาวอินเดียในสมัยนั้นนับถือศาสนาพราหมณ์ การที่พระพุทธเจ้าจะทำให้ชาวอินเดียนยอมรับคำสอนของพระองค์นั้น จำเป็นที่ต้องสอนให้สอดคล้องกับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ปฏิเสธปรัชญาเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดและกฎแห่งกรรม

นอกจากนี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2519) และ สุรพศ ทวีศักดิ์ (2561) ได้กล่าวถึงพุทธศาสนาในสังคมไทยว่า สังคมไทยถือว่า พุทธศาสนาเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ก็ยังคงระบบความเชื่อที่รวมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ากับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และความเชื่อในไสยศาสตร์ (วิชาทางอัน

เนื่องด้วยเวทมนตร์คาถา) ด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทนา วงษ์ไทย (2555) ที่ศึกษาเรื่องอุปลักษณ์เชิงมนโฑศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย ที่พบว่า แม้ว่าพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย แต่คนไทยยังมีความเชื่อส่วนหนึ่งเป็นแบบลัทธิวิญญาณนิยมหรือนับถือผี ซึ่งเป็นความเชื่อตั้งแต่สมัยโบราณก่อนที่จะรับพุทธศาสนาเข้ามา กล่าวคือ คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่า เมื่อตายไปแล้ว วิญญาณจะยังคงอยู่เพื่อเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งความเชื่อเรื่องวิญญาณอมตะที่สามารถดำรงอยู่ได้หลังความตายนี้นี้เป็นความเชื่อในศาสนาพราหมณ์

นอกเหนือจากการพึ่งพาสังค์ตัสติธิแล้ว การพึ่งพาการช่วยเหลือจากศาสนาพุทธในรูปแบบที่ 2 คือพึ่งพาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อตุตา หิ อตุตโน นาโถ” หมายถึงตนเป็นที่พึ่งแห่งตน กล่าวคือ หากเกิดปัญหาขึ้นกับชีวิตของผู้ใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยพึ่งพาหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) ที่ศึกษาเรื่องกิลเลส: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนโฑศน์ในภาษาไทย พบว่า กิลเลสเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องตระหนักรู้และหลีกเลี่ยง มนุษย์ที่อยากจะหลุดพ้นจากกิลเลสต้องตระหนักรู้ถึงกิลเลสของตนเองอยู่เสมอ เพื่อที่จะหาทางป้องกันและหลีกเลี่ยงจากกิลเลสเหล่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อมนุษย์เป็นผู้ก่อกิลเลส มนุษย์ก็จะต้องเป็นผู้กำจัดกิลเลสด้วยตนเอง โดยมีธรรมะเป็นเครื่องมือสำคัญ และในงานวิจัยของเอกพล ดวงศรี (2561) ที่ศึกษาเรื่องกรรม: อุปลักษณ์เชิงมนโฑศน์ที่สะท้อนความเชื่อในสังคมไทย ได้กล่าวถึงเป้าหมายในชีวิตมนุษย์ว่า คือการหลุดพ้นจากบ่วงกรรมและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ด้วยการทำทุกวิถีทางที่จะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากบ่วงกรรม ดังนั้น ความหมายของการเป็นผู้ช่วยเหลือของศาสนาพุทธในรูปแบบนี้จึงไม่ได้เป็นการพึ่งพาความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น่าเลื่อมใส ศรัทธา หรือเป็นแบบที่พุทธศาสนิกชนสามารถกราบไหว้ ขอพรได้ แต่หมายถึงการพึ่งพาหลักธรรมของศาสนา เพื่อนำพาตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาหรืออุปสรรคไปได้

ส่วนมนโฑศน์ [ศาสนาพุทธ คือ พืช] สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองต่อศาสนาพุทธว่าเป็นเหมือนต้นไม้ที่สามารถเจริญเติบโต แผ่กิ่งก้านใบเพื่อปกคลุมให้เกิดร่มเงาแก่สิ่งที่อยู่ใต้ร่มเงานั้นได้พึ่งพาอาศัย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังต้องการการดูแลให้เจริญงอกงามด้วย เพราะต้นไม้อาจจะตายได้ หากไม่ได้รับการดูแล บำรุง เอาใจใส่ ซึ่งผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ศาสนาคือพืช เช่น บำรุงให้เจริญงอกงามทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่เปราะบาง ต้องการการดูแล ทะนุถนอม ซึ่งสอดคล้องกับถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบในศาสนาพุทธเท่านั้น ได้แก่ ต้องมีการสืบทอด สืบต่อ หรือสืบอายุ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่าศาสนาต้องได้รับการเอาใจใส่ ต้องการให้มีอยู่ คงอยู่ต่อไป หากไม่ได้รับการดูแลก็อาจจะตายหรือสูญไปได้

ทั้งนี้ สาเหตุที่ศาสนาพุทธพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอด แต่ไม่พบในศาสนาคริสต์นั้นอาจเป็นเพราะศาสนาคริสต์ยังคงมีพระเจ้าอยู่เสมอและตลอดไป กล่าวคือ พระองค์ทรงเป็นนิรันดร์ ดังในข้อพระคัมภีร์สดุดีบทที่ 90 ข้อที่ 2 ที่ว่า “ก่อนที่ภูเขาทั้งหลายเกิดขึ้นมา ก่อนที่พระองค์ทรงให้กำเนิดแผ่นดินโลกและพิภพ พระองค์ทรงเป็นพระเจ้าตั้งแต่นิรันดร์กาลถึงนิรันดร์กาล” และในอิสยาห์บทที่ 40 ข้อที่ 28

ที่กล่าวว่า “ท่านรู้แล้วไม่ใช่หรือ? ท่านเคยได้ยินไม่ใช่หรือ? พระยาวิเวกทรงเป็นพระเจ้าเนื่องนิตย เป็นผู้สร้างที่สุดปลายแผ่นดินโลก พระองค์ไม่ทรงอ่อนเปลี้ยหรือเหน็ดเหนื่อย” ดังนั้น หากพระเจ้ายังคงอยู่เป็นนิตย ศาสนาคริสต์จะคงอยู่เป็นนิรันดร์ด้วย

ส่วนในศาสนาพุทธนั้นมีพระรัตนตรัยอันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญ ทั้งนี้ มีเพียงพระธรรมของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ยังคงอยู่ โดยมีพระสงฆ์ผู้ที่มีคุณค่าของสังฆคุณ 9 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมามถวาย เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่การรับของที่เขาทำบุญอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ และเป็นผู้ที่ช่วยให้บุญที่เขาทำนั้นแผ่ขยายกว้างขวาง ทำหน้าที่สืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่ ไม่สูญไป แต่หากพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระธรรมของพระพุทธเจ้าไม่สามารถสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ ก็จะทำให้พุทธศาสนาเสื่อมลงและไม่มีผู้นับถือศรัทธาในที่สุด

นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งว่า จากผลการวิจัยที่พบว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธนั้นมีมากกว่าศาสนาคริสต์ อาจจะมีสาเหตุมากจากที่คนไทยนับถือศาสนาพุทธมากถึงร้อยละ 93.5 ของประชากรในประเทศไทย ซึ่งมากกว่าศาสนาคริสต์ที่มีผู้นับถือเพียงร้อยละ 1.1 ของประชากรในประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ทำให้พบถ้อยคำอุปลักษณะของศาสนาพุทธมากกว่า อีกทั้งคนไทยที่นับถือศาสนาคริสต์เองก็มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศาสนาพุทธด้วย แม้ว่าผู้นับถือศาสนาคริสต์มาตั้งแต่กำเนิด เนื่องจากระบบการศึกษาของประเทศไทยมีสัดส่วนของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น เหตุเพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอื่นได้รู้จักและคุ้นเคยกับศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น ๆ นอกเหนือไปจากศาสนาที่ตนเองนับถือ

ดังนั้น จากผลการวิจัยที่พบว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของศาสนาพุทธมีมากกว่าศาสนาคริสต์นั้น ไม่ได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าหรือความนิยมของศาสนาว่ามากน้อยกว่ากันอย่างไร แต่สะท้อนถึงระบบความคิดการรับรู้ ประสบการณ์ และความเข้าใจต่อศาสนานั้น ๆ มากกว่า เพราะผู้ใช้ภาษาจะเปรียบสิ่งที่ไม่เคยมีประสบการณ์กับสิ่งที่คุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อน เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้อย่างที่ Lakoff and Johnson (1980) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบอยู่ตลอดเวลา อุปลักษณะเป็นการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งหนึ่งที่มีความเป็นนามธรรมผ่านอีกสิ่งหนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่า เป็นการเปรียบเทียบที่ผู้ใช้ภาษาจะเปรียบสิ่งที่เป็นนามธรรมเข้ากับสิ่งที่ป็นรูปธรรม เปรียบสิ่งที่อยู่ไกลตัวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยนี้พบว่า คำว่า “เลื่อมใส” และ “ศรัทธา” ที่มีความหมายว่า “มีความเชื่อถือ มีจิตยินดีเห็นชอบด้วย” ซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าคำว่า “นับถือ” และ “ยอมรับ” นั้น จะเกิดร่วมกับคำว่า ศาสนาพุทธเท่านั้น ซึ่งสามารถทำให้เห็นภาพสะท้อนที่ผู้ใช้ภาษาไทยมีต่อศาสนาพุทธได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มคำว่า “...ถือกำเนิด” “เป็นผลให้เกิด...” และ “การเกิดของ...” จะเกิดร่วมกับคำว่า ศาสนาคริสต์เท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจุดกำเนิด จุดตั้งต้นของศาสนาคริสต์ที่พระเจ้าเป็นผู้ทรงสร้าง ไม่ได้เกิดจากการผสมรวมหรือประยุกต์จากศาสนาหรือความเชื่ออื่น ทั้งนี้ จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาคำที่เกิดร่วมกับคำว่า “ศาสนา” ด้วย เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนเกี่ยวกับศาสนาจากผู้ใช้ภาษา นอกเหนือจากการศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2507). *ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507*. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คทาวิฑูรย์ โลกาพัฒนา. (2542). *50 ปี โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน 1949-1999*. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน.
- เดือน คำดี. (2541). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา.
- พระมหาธิติ อนุภทโท (พิมพ์เสน). (2553). *การศึกษาวิเคราะห์อุปลักษณะในหนังสือพระปฐมสมโพธิตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2555). อุปลักษณะเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 31(1), 43-64.
- ประทีป ฉัตรสุมางค์, และวรายุทธ ศรีวรกุล. (2560). ศาสนาคริสต์. ใน พิเชฐรัฐ กาลามเกษตร (บ.ก.), *วิถีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย*. (น.131-174). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2555). ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ: หนึ่งกระบวนการสามองค์ประกอบของการศึกษาพุทธวิชา. *วารสารพุทธศาสน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 19(1), 3-7.
- ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร. (2559). อุปลักษณะเชิงรูปธรรม (Ontological Metaphor) ในภาษาไทย. *รมยสาร*, 14(1), 65-73.
- ปิยภรณ์ อบแพพทย์. (2542). *อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผาสุก อินทราวุธ. (2547). ดาวดั่งสี: สวรรค์ของศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาพุทธ?. *ดำรงวิชาการ*, 3(5), 96-110.
- พนมกร คำวัง. (2560). ปรัชญาประเพณีของศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย. *วารสารพุทธมคัศ*, 2(1), 15-21.
- พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2558). ศาสนาโลก. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 32(3), 49-69.
- ภาควิชาภาษาสาส์ตร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). *คลังข้อมูลภาษาไทย แห่งชาติ 3 (Thai National Corpus II)*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/corp.php>
- ยมลภัทร ภัทรคุปต์. (2553). *อุปลักษณความตายในหนังสือธรรมะ* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยอด เนตรสุวรรณ. (2564). *ร่วมรกร่วมนครา สานศรัทธา “อาเชียน” พราหมณ์-ฮินดู พุทธ*. สืบค้น 24 มิถุนายน 2565, จาก <http://article.culture.go.th/index.php/template-features/243-2021-03-24-09-30-49>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- วเรช อมรรวิพัฒน์. (2560). พระพุทธศาสนา. ใน พิเชฐฐ์ กาละมเกษตร (บ.ก.), *วิถีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย*. (น. 19-64). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2555). กิเลส: การศึกษาอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ในภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 19(2), 24-41.
- ศิริวัษฐุ์ กาวิละนันท์. (2562). นิสัย: การศึกษาอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานและวัจนปฏิบัติศาสตร์. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(1), 23-42.
- สโรช สันตะพันธุ์. (2548). *บทบาทของคริสต์ศาสนจักรโรมันคาทอลิกในระบบการเมืองยุโรปยุคกลาง*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2565, จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=767>
- สาโรจน์ บัวพันธุ์งาม. (2559). อิทธิพลของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตต่อภาษาไทย. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(1), 105-124.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). *ประวัติศาสตร์ศาสนา*. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2561). **พุทธ พราหมณ์ ผีไทยๆ คือ 'ความหลากหลาย' จริงหรือ?**. สืบค้น 24 มิถุนายน 2565, จาก <https://thestandard.co/thai-religion/>
- แสง จันทร์งาม. (2542). **ศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อนันตชัย ชันโพธิ์น้อย. (2560). ความทุกข์ในอริยสัจ 4. **วารสารพุทธจิตวิทยา**, 2(2), 45-58.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2519). พุทธศาสนาชาวบ้าน. **วารสารสังคมศาสตร์**, 13(3), 27-44.
- เอกพล ดวงศรี. (2561). กรรม : อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่สะท้อนความเชื่อในสังคมไทย. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, 10(1), 86-102.
- Claudi, U., & Heine, B. (1986). On the Metaphorical Base of Grammar. *Studies in Language*, 10 (2), 297-335.
- Eakapont, T. & Wongpinunwatana, W. (2014). Metaphors on Suffering in Thai Language. In *Proceedings of the 15th Graduate Research Conferences* (pp. 2330-2339). Khonkaen: Khonkaen University.
- Evan, V. & Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. (2nd ed.) Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ungerer, F., & Schmid, H. J. (1996). *An Introduction to Cognitive Linguistics*. New York: Longman.

การวิเคราะห์ระบบใจความหลักของข้อความเกี่ยวกับภาษีทวิตเตอร์ (X)¹

A System of Theme Analysis of the Messages about Tax on Twitter (X)

วิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล² และเพ็ญญา คล้ายสิงห์โต³

Witchatkam Maythawiriyakul⁴ and Phennapha Klaisingto⁵

(Received: 6 May 2022; Revised: 29 August 2022; Accepted: 14 November 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาหน้าที่ด้านตัวบทของภาษาที่ปรากฏในข้อความเกี่ยวกับภาษีของคนไทยบนทวิตเตอร์ และมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบใจความหลัก กลุ่มตัวอย่างข้อมูลคือ ข้อความเกี่ยวกับภาษีในระหว่างปี 2562-2563 จำนวน 1,447 ทวิต โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบใจความหลักของ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) ผลการศึกษาพบใจความหลักแสดงเรื่องมากที่สุด จำนวน 984 ทวิต (ร้อยละ 68) โดยพบชนิดกระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำในใจความหลักแสดงเรื่องมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นการใช้คำกริยาในใจความหลักโดยละประธานหรือผู้กระทำที่ผู้เขียนและผู้อ่านรับรู้ร่วมกัน อันดับที่สองพบใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ จำนวน 309 ทวิต (ร้อยละ 21) โดยพบคำอ้างถึงที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพวกพ้องระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน อันดับสุดท้ายคือใจความหลักแสดงตัวบท จำนวน 154 ทวิต (ร้อยละ 11) โดยพบคำเชื่อมความแสดงการคาดคะเนมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของผู้เขียนข้อความ นอกจากนี้ผลการวิจัยได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับภาษี 3 ประการ ได้แก่ 1) การเสียภาษี 2) ภาษีกับรัฐบาล และ 3) ภาษีกับข้าราชการ

คำสำคัญ: ใจความหลัก ข้อความ วาทกรรมภาษี ทวิตเตอร์

Abstract

This research paper studied the textual metafunction of the language that appears in the messages about tax of Thai people on Twitter. The objective of this research was to analyze the system of theme. The sample consisted of 1,447 tweets of messages about tax between 2019 and 2020. The system

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์สัมพันธ์สารของข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงระบบและหน้าที่ วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁴ Ph.D. Student, Doctor of Philosophy in Applied Linguistics, School of Liberal Arts, University of Phayao

⁵ Associate Professor Dr., Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

of theme analysis of Halliday and Matthiessen (2004, 2014) and Patpong (2006, 2009) were applied in data analysis of this research. The results of the research showed that topical theme occurred at the highest rate with 984 tweets (68%). Material process was found most often in the topical theme. It reflected that the message's author uses verbs in the theme by omission of subjects or actors that the authors and the readers have mutual awareness of. Interpersonal theme was the second-most common, with 309 tweets (21%) with mostly first-person pronoun references. It reflected the solidarity among the authors and readers. The lowest frequency was the textual theme, with 154 tweets (11%). The most frequent was conjectural conjunctions. It reflected the expectation of the message's author. In addition, the results of the research revealed that there were three main ideas about tax; namely, 1) tax paying 2) tax and government, and 3) tax and civil servant

Keywords: Theme, Messages, Tax discourse, Twitter

บทนำ

เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) กล่าวว่า บนโลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน ยกเว้นความตายและภาษี (Smyth, 1907) จะเห็นว่า ภาษีเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ระบุหน้าที่ของปวงชนชาวไทยว่า บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ และสำหรับประเทศไทยรายได้หลักที่มีความสำคัญของรัฐบาลไทยคือ รายได้จากภาษี โดยรัฐบาลมีรายได้จากภาษีในปี 2562 สูงถึงจำนวน 2.7 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 88.2 (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2563) แต่ธนาคารโลกได้เปิดเผยข้อมูลร้อยละของรายได้จากภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของปี 2562 ไทยอยู่ที่ร้อยละ 14.6 (The World Bank, 2020) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และจากผลการศึกษาของธนาคารโลกพบว่า ระบบเศรษฐกิจไทยสามารถเก็บภาษีได้ร้อยละ 25 ของ GDP (Khawaja and Iyer, 2014) จะเห็นว่า รัฐบาลไทยมีความสามารถในการเก็บภาษีได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น (ธวัช บัณฑิต, 2560; อธิภัทร มุกิตาเจริญ, 2561) และจากผลการศึกษาของไทยพับลีก้า (“เปิดฐานผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสูงสุดปี'57,” 2559) พบว่า ฐานข้อมูลผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปี 2557 มีจำนวนผู้มีงานทำ 38.3 ล้านคน แต่มีผู้ยื่นแบบเสียภาษีเพียงจำนวน 10.3 ล้านคน (มีเพียง 4 ล้านคนที่เสียภาษี ส่วน 6.3 ล้านคนไม่เสียภาษี) ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 28 ล้านคนอยู่นอกระบบภาษี (ไม่ยื่นแบบเสียภาษี) นอกจากนี้คณะกรรมการนโยบายการเงินการคลังของรัฐมีมติเห็นชอบในการปรับสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP จากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 70 และให้เพิ่มรายได้จากภาษีเป็นร้อยละ 20 ของ GDP ภายใน 10 ปี (“หนี้สาธารณะ,” 2564) จากกรณีดังกล่าวจะเห็นปัญหาว่า รายได้ของรัฐบาลไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้รัฐบาลต้องก่อหนี้สาธารณะเพื่อชดเชยงบประมาณที่ขาดดุล

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีในศาสตร์ต่าง ๆ จะเห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น มาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย ฯลฯ (สมรักษ์ มุกดา, 2553) นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว ปัจจัยทางสังคมก็มีผลต่อการเสียภาษีเช่นกัน (จิตติมา ลิ้มกระยารส, 2558) ความไม่เป็นธรรมในการเสียภาษี และความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินของรัฐ (พิจิตรา อินคาคร, 2551) ความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีที่มีผลต่อการไม่ยื่นเสียภาษี (มณฑิรา ลือสรณ์นอย, 2556) และคนไทยเสียภาษีด้วยความจำเป็นและมีพฤติกรรมเสียภาษีที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งมีทัศนคติไม่ไว้วางใจการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ (ปะการัง ชื่นจิตร, 2557) นอกจากนี้ปัจจัยด้านข้อกฎหมายมีผลต่อการเก็บภาษี (มาริญา นวลสะอาด, 2561) จะเห็นว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเก็บภาษีคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการภาษี เช่น Bräutigam (2008) ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทำงานของรัฐบาลมีผลต่อพฤติกรรม การเสียภาษีของประชาชน และสอดคล้องกับการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) พบว่า การตอบสนองความต้องการของประชาชนและการมีประสิทธิภาพของรัฐบาล ทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในรัฐบาล นอกจากนี้การรับรู้ถึงความเป็นธรรมของระบบภาษี ทำให้ประชาชนเกิดขวัญและกำลังใจในการเสียภาษี (OECD, 2019a, 2019b) สรุปได้ว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเก็บภาษีของไทย ได้แก่ ความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินของภาครัฐ ความไม่เป็นธรรมในการเสียภาษี และความไม่ไว้วางใจในการทำงานของภาครัฐ

งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเก็บภาษีจากหลาย ๆ ศาสตร์สะท้อนถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีผลต่อการเสียภาษี สำหรับมุมมองด้านภาษานั้น การวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความที่สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับภาษียังปรากฏในงานวิจัยในประเทศไทยไม่มากนัก จากงานวิจัยที่ผ่านมา พบการวิเคราะห์ว่าทหกรรมการเงิน ซึ่งเป็นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษีของชนกพร อังศุวิริยะ (2560) พบว่า สถาบันการเงิน เป็นผู้ให้โอกาส เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และเป็นผู้ที่อยู่เคียงข้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐ อังศุวิริยะ (2562) พบว่า สถาบันการเงินเป็นผู้ให้ ผู้มีอำนาจเหนือ และเป็นที่พึ่ง จะเห็นว่า สถาบันการเงินในฐานะผู้มีเงินคือ ผู้มีอำนาจเหนือกว่าและเป็นผู้ให้ โดยในบริบทของงานวิจัยนี้ ผู้มีเงินคือประชาชน ซึ่งเป็นผู้เสียภาษีจะมีมุมมอง ความคิด ทัศนคติ หรืออุดมการณ์เดียวกันกับวาทกรรมการเงินหรือไม่ จากงานวิจัยของชนกพร อังศุวิริยะ (2560) และณฐ อังศุวิริยะ (2562) เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมการเงินจากสื่อโฆษณา สะท้อนให้เห็นว่าสื่อโฆษณาได้ผลิตวาทกรรมที่มีผลต่อความคิดความเชื่อของคนในสังคมรวมถึงการครอบงำความคิดเกี่ยวกับประเด็นด้านการเงินของคนในสังคมด้วย อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยทั้งสองชิ้นชี้ให้เห็นถึง การใช้จ่ายของคนในสังคมที่เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ และอาจจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่คนกลุ่มหนึ่งในสังคมไม่เสียภาษี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาข้อความที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษีของคนในสังคมว่ามีมุมมองหรือความคิดเห็นอย่างไร

การแสดงความคิดเห็นในประเด็นใดประเด็นหนึ่งของคนในสังคมถือเป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงมุมมอง ทศนคติ ความคิดและความรู้สึกของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงข้อความผ่านสังคมออนไลน์อย่างเช่นทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์อีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้ใช้ภาษาสามารถแสดงความคิดเห็นความรู้สึกได้อย่างอิสระ โดยผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยหรือแสดงตัวตนที่แท้จริง ทำให้การใช้ภาษาที่ปรากฏบนทวิตเตอร์เป็นไปอย่างอิสระเสรี (Hui, 2020; Hutchinson, 2017; Peddinti, Ross, and Cappos, 2017) นอกจากนี้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ภาษา” เป็นอีกประเด็นหนึ่งทางสังคมที่คนในสังคมได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นการแสดงข้อความเกี่ยวกับภาษาของประชาชนบนทวิตเตอร์อาจจะสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิด หรือทัศนคติเกี่ยวกับภาษาของประชาชนบางส่วนได้ และเมื่อพิจารณางานวิจัยที่วิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นในสังคมออนไลน์พบว่า มีการศึกษาในหลากหลายประเด็น เช่น การชมของชาวญี่ปุ่น (ธวัช คำทองทิพย์, 2561) การเลือกตั้ง (Zappavigna, 2011) ชาวโรฮิงญา (Au-on, Trakulkasemsuk and Vungthong, 2017) สูตรอาหาร (Pugsee and Niyomvanich, 2015) วาทกรรมระหว่างอาจารย์และนิสิต (เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต, 2561) และภาพตัวแทนทัวริซึม (ศิระวิสูตร กาวิละนันท์, 2562) เป็นต้น ทั้งนี้งานวิจัยในประเทศไทยยังไม่ปรากฏการศึกษาวาทกรรมภาษาในสื่อออนไลน์

ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับภาษาของประชาชนบนทวิตเตอร์ด้วยแนวคิดการวิเคราะห์ระบบใจความหลัก (The system of theme analysis) ตามแนวคิดของ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) กล่าวว่า ระบบใจความหลักประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ใจความหลัก (Theme) และใจความรอง (Rheme) ใจความหลักคือจุดเริ่มต้นของข้อความ ที่ผู้สื่อสารให้ความสำคัญที่สุด และกล่าวถึงเป็นประเด็นแรกของข้อความ ส่วนถัดไปจากใจความหลักเรียกว่า ใจความรอง การวิเคราะห์ใจความหลักสามารถจำแนกได้ 3 ประเภทที่สอดคล้องกับหน้าที่ของภาษา ได้แก่ ใจความหลักแสดงเรื่อง (Topical theme) ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal theme) และใจความหลักแสดงตัวบท (Textual theme) การวิเคราะห์ระบบใจความหลักที่ปรากฏในวาทกรรมภาษาบนทวิตเตอร์ ข้อความถูกถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับภาษาในสื่อออนไลน์ ประเด็นใดถูกนำเสนอในใจความหลักมากที่สุด และรูปภาพที่ปรากฏในตำแหน่งใจความหลักจะสะท้อนถึงมุมมอง ความคิดเกี่ยวกับภาษาของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมอย่างไร

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาหน้าที่ด้านตัวบทด้วยการวิเคราะห์ระบบใจความหลักตามแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงระบบและหน้าที่พบว่า สามารถจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1) งานวิจัยที่ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางภาษาจากตัวบทที่หลากหลาย เช่น นิทานพื้นบ้านไทย (Patpong, 2006) โฆษณาเครื่องรางของขลัง (Patpong, 2009) บันทึกทางประวัติศาสตร์ไทย (Nakim, 2010) ตัวบทพิธีกรรมในภาษาไทยดำ (Osiri, 2013) การเขียนย่อหน้าของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (Arunsirot, 2013) การเขียนเรียงความโต้แย้งของนักศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษ (Kongpolphrom, 2013) หนังสือแปล (Riani, 2015) การเล่าเรื่องของเด็กปกติและเด็กออทิสติก (Jeeraumporn, 2015) และการใช้

ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และรูปภาพ เพื่อสื่อความหมายบนหน้าปกนิตยสาร (Sungroong, 2015) เป็นต้น และ 2) งานวิจัยที่ศึกษาเพื่อสะท้อนความหมายที่แฝงอยู่ในตัวบท หรือเพื่อค้นหาหรือสะท้อนความคิด ความเชื่อ ทศนคติ หรืออุดมการณ์บางอย่างในตัวบท เช่น รายงานข่าวภาษาอังกฤษและภาษาอาหรับหลังจากการสอบสวนคดีฆาตกรรมของ Hariri (Potter, 2016) โฆษณาประเภทเรื่องเล่าของสินค้าเพื่อสุขภาพในนิตยสาร (พรวิภา ไชยสมคุณ, 2560) หัวข้อข่าวสรรพากรในหนังสือพิมพ์ไทย (วิชชกานต์ เมธาวีริยะกุล เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต และศิริวัชร กาวิละนันท์, 2563) เป็นต้น

จากงานวิจัยของวิชชกานต์ เมธาวีริยะกุล เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต และศิริวัชร กาวิละนันท์ (2563) ที่ศึกษาตัวบทเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวการเก็บภาษี ผู้วิจัยมองว่า ภาพการนำเสนอข่าวการเก็บภาษีในหนังสือพิมพ์เป็นการประกอบสร้างความหมายของสื่อมวลชน ถ้าเป็นการแสดงความคิดหรือความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับการเสียภาษีอาจทำให้เห็นมุมมองที่เกี่ยวกับภาษีของประชาชนชัดเจนมากขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าปัจจุบันรัฐบาลประสบปัญหารายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ประชาชนอยู่นอกระบบภาษีอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องหารายได้เพิ่มเติม โดยให้ประชาชนเข้ามาอยู่ในระบบภาษีให้มากขึ้น จากปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับภาษีของประชาชนบนทวิตเตอร์ด้วยแนวคิดการวิเคราะห์แบบใจความหลัก เพราะแนวคิดดังกล่าวได้กล่าวถึงการใช้ภาษาไว้อย่างน่าสนใจว่า เมื่อคนในสังคมต้องการเน้นหรือให้ความสำคัญกับเรื่องหรือประเด็นใด ก็มักจะกล่าวถึงเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวในใจความหลักหรือใจความสำคัญ ซึ่งจะปรากฏเป็นจุดเริ่มต้นของข้อความ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับภาษีในสังคมไทยอาจจะสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิด หรือทัศนคติของคนบางส่วนในสังคมได้ เพื่อให้รัฐบาลนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและหาวิธีจูงใจประชาชนให้ยินยอมเสียภาษีด้วยความสมัครใจ ซึ่งจะส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีคำถามงานวิจัยว่า ผู้เขียนข้อความมีความคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับภาษีอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะรูปภาพที่ปรากฏในข้อความ (ทวีตยอดนิยม) เกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์
2. การวิเคราะห์ใจความหลักในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์เฉพาะคำหรือวลีแรกในใจความหลักของข้อความ ไม่ได้วิเคราะห์ใจความหลักของแต่ละอนุพากย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แบบใจความหลักของข้อความเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ ได้แก่ ใจความหลักแสดงเรื่อง ใจความหลักแสดงปฏิเสธพจน์ และใจความหลักแสดงตัวบท

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แหล่งข้อมูลและข้อมูล

แหล่งข้อมูลในงานวิจัยนี้คือ เว็บไซต์ของทวิตเตอร์ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อความเกี่ยวกับภาษาของประชาชนที่ปรากฏบนเว็บไซต์ของทวิตเตอร์ ส่วนข้อมูลในงานวิจัยนี้คือ ข้อความเกี่ยวกับภาษาของประชาชนบนทวิตเตอร์ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 จำนวน 1,447 ทวิต

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคือ ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซล เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและจัดเรียงข้อมูล

3. แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบใจความหลักของ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) ซึ่งเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลในภาษาไทย มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดย Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) มองว่า การวิเคราะห์ระบบใจความหลักแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ใจความหลัก และใจความรอง โดยใจความหลักหมายถึง คำหรือกลุ่มคำส่วนแรกของผู้พูดได้กล่าวถึง ส่วนที่เหลือที่อยู่ถัดไปถือว่าเป็นใจความรอง เกณฑ์การวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ใจความหลักคือ คำหรือกลุ่มคำที่ปรากฏในส่วนแรกของข้อความเกี่ยวกับภาษาบนทวิตเตอร์ และใจความรองคือ ข้อความส่วนที่เหลือของข้อความ

นอกจากนี้ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) แบ่งใจความหลักไว้ 3 ประเภทตามหน้าที่ของภาษา ดังนี้

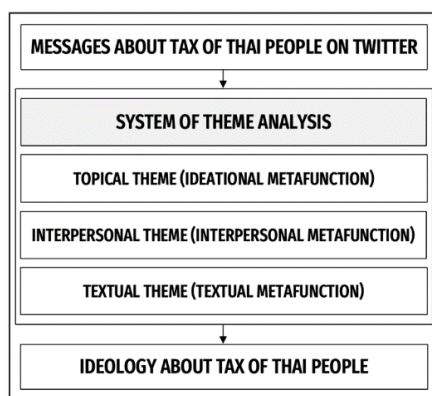
1) ใจความหลักแสดงเรื่อง เป็นใจความหลักที่สะท้อนหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดหรือประสบการณ์ของผู้ส่งสาร ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ผู้มีส่วนร่วม (Participants) คือ คำนาม นามวลี หรือกลุ่มคำนามที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึง 2) ชนิดกระบวนการ (Processes) คือ ชนิดของคำกริยาหรือกลุ่มคำกริยา โดยแบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ การกระทำ (Material) ความคิดความรู้สึก (Mental) การพูด (Verbal) ความสัมพันธ์ (Relational) การมีอยู่หรือเกิดขึ้น (Existential) และสื่อพฤติกรรม (Behavioural) และ 3) สภาพแวดล้อม (Circumstances) คือ บุพบทวลี หรือกลุ่มคำวิเศษณ์ เช่น เชิงเวลา พื้นที่ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเรื่อง 1) ผู้มีส่วนร่วม 2) ชนิดกระบวนการ และ 3) สภาพแวดล้อม

2) ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ เป็นใจความหลักที่สะท้อนหน้าที่ด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดย Halliday and Matthiessen (2004, 2014) กล่าวว่า เป็นใจความหลักที่ประกอบไปด้วย 1) คำขยายมาลา (Modal/ comment adjunct) คือ กลุ่มคำวิเศษณ์หรือวิเศษณ์วลีที่สะท้อนมุมมอง ทศนคติ หรือการตัดสินใจของผู้พูดที่มีต่อเนื้อหาของข้อความ 2) คำเรียกขาน (Vocative) เช่น ชื่อบุคคล เป็นต้น และ 3) Finite verbal operator ในงานวิจัยนี้ไม่ศึกษาเรื่อง Finite verbal operator เพราะภาษาไทยไม่มีหน่วยแสดงกาล (พหุวิภา

ไชยสมคุณ, 2560) แต่จะศึกษาเรื่อง 1) คำอ้างอิง คือ คำสรรพนาม 2) คำขยายมาลา คือ กลุ่มคำวิเศษณ์หรือวิเศษณ์วลีที่สะท้อนมุมมองหรือทัศนคติของผู้เขียนข้อความ 3) คำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม (WH-element) คือ องค์ประกอบที่ทำหน้าที่เป็นใจความหลักเพื่อร้องขอข้อมูลที่ขาดหายไป เช่น ใคร อะไร ทำไม ที่ไหน เมื่อไร เป็นต้น และ 4) คำอุทาน (Exclamatory element) คือ เสียงหรือคำที่เปล่งออกมาเวลาตกใจ ดีใจ หรือเสียใจ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2565) ซึ่งเป็นคำแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้เขียนข้อความ เหมือนงานวิจัยของ Patpong (2006, 2009) ที่ศึกษาเรื่องคำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม และคำอุทานเพิ่มเติมในภาษาไทย เพราะสามารถสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้พูดต่อผู้อื่นได้

3) ใจความหลักแสดงตัวบท เป็นใจความหลักที่สะท้อนหน้าที่ด้านตัวบทหรือการเรียบเรียงตัวบท โดย Halliday and Matthiessen (2014) กล่าวว่า เป็นใจความหลักที่ประกอบไปด้วย 1) หน่วยแสดงความต่อเนื่องของข้อความ (Continuative) 2) คำสันธาน (Conjunction) และ 3) คำเชื่อมข้อความ (Conjunctive adjunct) แต่ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเรื่องคำเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมความคาดคะเน คล้อยตาม ขัดแย้ง เป็นเหตุเป็นผล เป็นทางเลือก และเปรียบเทียบ นอกจากนี้จะศึกษาเรื่องหน่วยเชื่อมคุณาณูประโยคเพิ่มเติม (Relative element) เหมือนงานวิจัยของ Patpong (2006, 2009) เพราะเป็นหน่วยเชื่อมชนิดหนึ่ง

จากการศึกษาแนวคิดการวิเคราะห์ระบบใจความหลัก ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่า ตัวบทคือข้อความเกี่ยวกับภาษีของประชาชนบนทวิตเตอร์ เป็นการแสดงความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มหนึ่งผ่านการใช้ภาษาในสื่อออนไลน์ ข้อความเกี่ยวกับภาษียะวิเคราะห์ระบบใจความหลัก ตามแนวคิดของ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) ซึ่งแบ่งเป็น ใจความหลักแสดงเรื่อง ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ และใจความหลักแสดงตัวบท และการตีความสะท้อนความคิด มุมมอง ทัศนคติ ฯลฯ ของประชาชนบางส่วนที่มีต่อภาษีตามแนวคิดของ van Dijk (1998) คือ มุมมอง ความคิด หรือความเชื่อของกลุ่มคนในสังคมที่มีร่วมกัน และมีผลต่อวิถีปฏิบัติของคนในกลุ่ม

4. วิธีการเก็บข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยใช้คอมพิวเตอร์เข้าเว็บไซต์ทวิตเตอร์ในฟังก์ชันค้นหาขั้นสูงที่ URL: <https://twitter.com/search-advanced> ซึ่งเป็นเว็บเพจของทวิตเตอร์ที่ให้บริการสืบค้นทวิตต่าง ๆ

4.2 ผู้วิจัยจะกำหนดค่าในการค้นหาข้อมูลในหัวข้อใหญ่ Words หัวข้อย่อย All of these words และพิมพ์คำสำคัญที่ใช้ค้นหาข้อความเกี่ยวกับภาษาคือคำว่า “ภาษา” ในหัวข้อใหญ่ Dates หัวข้อย่อย From (Month-Day-Year) และ To (Month-Day-Year) ระบุวันเดือนปีที่ต้องการเก็บข้อมูล เมื่อกำหนดค่าในการค้นหาข้อมูลเสร็จแล้ว กดปุ่ม Search

4.3 หลังจากทวิตเตอร์ได้ดึงข้อมูลทวิตโดยอัตโนมัติคำว่า “ภาษา” ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกทวิตที่เป็นข้อความเกี่ยวกับภาษาของประชาชนเท่านั้น ไม่รวมทวิตของหน่วยงาน องค์กร สื่อหรือสำนักข่าวต่าง ๆ ทั้งนี้หลังจากผ่านกระบวนการในการคัดเลือกแล้วได้ข้อมูลจำนวน 1,447 ทวิต

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ใจความหลักแสดงเรื่อง

5.1.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนร่วมในใจความหลัก ตัวอย่างการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 ผู้บริหารประเทศ นอกจากจะไม่ได้มาจากการเลือกของประชาชนแล้ว ยังเข้ามาผจญภาษา ด้วยการซื้อของที่ไม่จำเป็นเข้ากระทรวงตัวเอง แจกเงิน แจกของเพื่อหาเสียงให้ตัวเอง ไม่มีสมองในการแก้ปัญหา เลื่อนเลือกตั้งไปเรื่อย ๆ หน้าซำยังตอบคำถามโง่ ๆ อีก นอกจากเลวแล้วยังโง่อีก (ทวิตที่ 62.34)

จากตัวอย่างที่ 1 พบว่า ใจความหลักแสดงเรื่องคือกลุ่มค่านาม “ผู้บริหารประเทศ” ถือว่าเป็นผู้มีส่วนร่วม ที่ผู้เขียนข้อความต้องการเน้นความสำคัญมากที่สุด

5.1.2 การวิเคราะห์ชนิดกระบวนการในใจความหลัก ส่วนตัวอย่างการวิเคราะห์ใจความหลักของกระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำ ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างที่ 2 ริดภาษี เพราะคลังกำลังจะถึงแตก กลับอ้างเพื่อสุขภาพของประชาชน อุดดอก น้ำอัดลมขวดละ 10 บาท ขึ้นเป็นขวดละ 12 บาท, ขวดละ 12 บาท ขึ้นเป็น 15 บาท ถ้ามว่าประชนเล็กเด็กใหม่ ก็ไม่เลย (ทวิตที่ 62.556)

จากตัวอย่างที่ 2 พบว่า ใจความหลักแสดงเรื่องคือคำกริยา “ริด” ถือว่าเป็นชนิดกระบวนการประเภทการกระทำ ที่ผู้เขียนข้อความต้องการให้ความสำคัญมากที่สุด

5.1.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในใจความหลัก โดยทั่วไปสภาพแวดล้อมจะเป็นบุพพทวลี หรือกลุ่มคำวิเศษณ์ เช่น เชิงเวลา พื้นที่ เป็นต้น ส่วนตัวอย่างการวิเคราะห์ใจความหลักเชิงเวลา ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างที่ 3 เวลานี้ของทุกปีต้องนั่งทำใจเวลาเห็นยอดภาษีของปีที่แล้ว กับยอดภาษีที่จะถูกหักปีนี้ ทำให้เกิดคำถามทุกครั้งว่าเมื่อไหร่เงินภาษีที่ถูกเสียจะมีคนเอาไปทำอะไรๆ กลับมาให้ชนชั้นกลางที่จ่ายภาษีบ้าง เงินที่เอาไปแจกเป็นเบี้ยเหมือนได้มาง่ายๆ ก็เงินภาษีทั้งนั้น #อยากบ่น (ทวีตที่ 62.7)

จากตัวอย่างที่ 3 พบว่า ใจความหลักแสดงเรื่องคือกลุ่มคำแสดงเวลา “เวลานี้ของทุกปี” ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลา ที่ผู้เขียนข้อความต้องการให้ความสำคัญมากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ ตัวอย่างการวิเคราะห์ใจความหลักของคำอุทาน ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างที่ 4 โธ้ยยยยถ้าต้องช่วยเหลือตัวเองขนาดนั้นเราจะต้องมีรัฐบาลไปทำไมคะ จะไปเสียภาษีให้ไปเป็นเงินเดือนคนไม่มีประโยชน์แบบนั้นทำไม เคยเห็นไหมว่าประเทศที่มีรัฐบาลดีๆเค้าเป็นยังไงกัน ออกจากกะลาเนชั่นบ้างคะขอร้อ (ทวีตที่ 63.196)

จากตัวอย่างที่ 4 พบว่า ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์คือ คำอุทาน “โธ้ยยย” เป็นคำที่เปล่งออกมาแสดงความรู้สึกเจ็บปวด (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2565) ถือว่าเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนข้อความที่มีต่อประเด็นภาษีในใจความหลัก

5.3 การวิเคราะห์ใจความหลักแสดงตัวบท ตัวอย่างการวิเคราะห์ใจความหลักของคำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างที่ 5 แทนที่จะดำโครงสร้างหน่วยๆ ของรัฐ ที่ไม่รู้จกเก็บภาษีคนรวยให้มีประสิทธิภาพ การใช้ภาษีให้ถูกที่ถูกต้องทาง เอาจมาพัฒนาสวัสดิการให้กับทุกคนเท่ากัน จะได้คุ้มกับภาษีที่เสียไป ดันเลี้ยวมาดำคนจน สารยายความลำบากแบบชนชั้นกลาง น่าสงสารมากๆ ที่ขนาดเรียนเยอะแล้วยังคิดไม่ได้อีก ว่ามันผิดที่ใคร (ทวีตที่ 62.473)

จากตัวอย่างที่ 5 พบว่า ใจความหลักแสดงตัวบทคือ คำสันธาน “แทนที่จะ” ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงความขัดแย้งที่ผู้เขียนข้อความได้เรียบเรียงไว้ในใจความหลัก

6. สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่และอัตราส่วนร้อยละแต่ละประเภทของใจความหลัก

7. การนำเสนอผลการวิจัย

8. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้วิเคราะห์ระบบใจความหลักที่ปรากฏในข้อความเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ เพื่อสะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับภาษีว่า ประชาชนส่วนหนึ่งมีมุมมอง ทศนคติเกี่ยวกับภาษีอย่างไร ผลการวิเคราะห์พบใจความหลักประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ความถี่และอัตราส่วนร้อยละของประเภทของใจความหลัก

ประเภทของใจความหลัก		จำนวนทวิต	ร้อยละ
ใจความหลักแสดงเรื่อง	984 (68%)		
ชนิดกระบวนการ		452	46
ผู้มีส่วนร่วม		442	45
สภาพแวดล้อม		90	9
รวม		984	100
ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์	309 (21%)		
คำอ้างถึง		145	47
คำขยายมาลา		94	30
คำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม		47	15
คำอุทาน		23	8
รวม		309	100
ใจความหลักแสดงตัวบท	154 (11%)		
คำเชื่อม		121	79
หน่วยเชื่อมคุณาณูประโยค		33	21
รวม		154	100
รวม	1,447 (100%)		

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า ข้อความเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ทั้งหมดจำนวน 1,447 ทวิต ใจความหลักที่พบมากที่สุด คือ ใจความหลักแสดงเรื่อง จำนวน 984 ทวิต (ร้อยละ 68) อันดับที่สองคือ ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ จำนวน 309 ทวิต (ร้อยละ 21) และพบใจความหลักแสดงตัวบทน้อยที่สุด จำนวน 154 ทวิต (ร้อยละ 11) ส่วนผลการวิเคราะห์ใจความหลักทั้ง 3 ประเภท ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ใจความหลักแสดงเรื่อง

ผลการวิเคราะห์ประเภทของใจความหลักแสดงเรื่องที่พบมากที่สุดคือ ชนิดกระบวนการ จำนวน 452 ทวิต (ร้อยละ 46) อันดับที่สองคือ ผู้มีส่วนร่วม จำนวน 442 ทวิต (ร้อยละ 45) และพบสภาพแวดล้อม จำนวน 90 ทวิต (ร้อยละ 9) รายละเอียดปรากฏดังนี้

1.1 **ชนิดกระบวนการ** หรือประเภทของคำกริยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบชนิดกระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำ จำนวน 203 ทวิต (ร้อยละ 45) ความคิดความรู้สึก จำนวน 117 ทวิต (ร้อยละ 26) การพูด จำนวน 68 ทวิต (ร้อยละ 15) ความสัมพันธ์ จำนวน 25 ทวิต (ร้อยละ 5.5) การมีอยู่หรือเกิดขึ้น จำนวน 25 ทวิต (ร้อยละ 5.5) และสื่อพฤติกรรม จำนวน 14 ทวิต (ร้อยละ 3) ตามลำดับ รายละเอียดดังนี้

1.1.1 **การกระทำ** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **รีด จ่าย เสีย ใช้ ทำ** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 6 **รีด**ภาชีพวกกูเสร็จ มึงก็เอามาแจกรักษาอำนาจตัวเอง แล้วก็หาช่องรีดพวกกูอีกวนไปเป็นวงจรอุบาทว์ เอาเลยมึง ไหนๆ ก็มาขนาดนี้แล้ว เดินไปให้สุดหยุดที่ความฉิบหาย (ทวิตที่ 62.263)

1.1.2 **ความคิดความรู้สึก** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบประเภทของความคิดความรู้สึกประกอบไปด้วย ความต้องการ ความรู้สึก ความคิด และการรับรู้ ตามลำดับ รายละเอียดดังนี้

1.1.2.1 **ความต้องการ** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย อยาก ไม่อยาก** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 7 **เห็นด้วย**กับการแบนตำรวจด้วยการ #ไม่ขายให้ตำรวจ จะมาอ้างว่า ถ้าเดือดร้อนอย่ามาหากก็แล้วกันไม่ได้ ถ้าคุณไม่คิดจะทำหน้าที่ของคุณก็ลาออกไปซะ มากินเงินเดือนภาชีจากปชช.ทำไม (ทวิตที่ 63.441)

1.1.2.2 **ความรู้สึก** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **เสียตาย รำคาญ เกลียด** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 8 **เกลียด**นโยบายแจกเงินคนจนที่สุดในโลก ทำไมกูผู้ซึ่งขยันทำมาหากินพยายามดิ้นรนให้มีชีวิตที่ดี มี[เงิน]เดือน ต้อง[เสีย]ภาชี ถามหนอยว่ากูมีเงินหรือกูก็ไม่มีเหมือนกัน ถ้าจะแบบ สร้างงานเพื่อให้คนจนมีงานเพื่อจะได้มีเงินเพิ่มกูจะไม่บ่นเลยอเว (ทวิตที่ 62.182)

1.1.2.3 **ความคิด** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ไม่รู้ งง ไม่เข้าใจ เข้าใจ** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 9 **ไม่รู้**อะไรซักอย่างไร้ประโยชน์ขนาดนี้วันๆเอาแต่หลับยังจะมีหน้ามากินภาชี ก็รู้ตัวหน้าว่าไม่รู้อะไรยังจะ โอ้ยอยากจะลากคอไปลงนรก (ทวิตที่ 63.587)

1.1.2.4 **การรับรู้** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **รู้สึก เห็น** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 10 **เห็นภาพ** ส.ส. ไม่มาประชุมแล้วโกรธกันบ้างไหม? เงินเดือนท่านผู้ทรงเกียรติก็ภาชีราชกรหน้าโง่ตาต่าๆทั้งนั้น ถึงใครรายได้ไม่ถึงเกณฑ์เสียภาชีเงินได้ ก็จ่าย vat อยู่ดี (ทวิตที่ 62.638)

1.1.3 การพูด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ย้า คำ พูด บอก** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้
ตัวอย่างที่ 11 **ย้าอีกครึ่งนะคะ** แหล่งภาษาที่มากที่สุดคือ ภาษามูลค่าเพิ่ม หรือ VAT และคนที่เสียภาษีนี้นี้คือคนที่ใช้บริการหรือซื้อของตามร้านค้า ซึ่งคือ 'ทุกคน' ฉะนั้น ทุกคนเสียภาษีย้า (ทวิตที่ 63.437)

1.1.4 ความสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **เป็น อยู่** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้
ตัวอย่างที่ 12 **เป็น**ชนชั้นกลางลำบากนัก ก็ลองมาเป็นชนชั้นล่างค่าแรงวันละ 350 ทำงานกูลีหามรุ่งหามค่ำ ดูบ้างไหมคะ? ทุกคนเสียภาษียะคะ ชนชั้นล่างก็ด้วย ไม่ใช่แค่ชนชั้นกลาง ชนชั้นที่รวยที่สุดต่างหากที่ไม่เสีย ทางเลี้ยงสารพัด (ทวิตที่ 63.169)

1.1.5 การมีอยู่หรือเกิดขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **มี เกิด** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้
ตัวอย่างที่ 13 **มีความสุข**มากใหม่กับการนำเงินภาษี เงินหลวงไปเป็นของตัวเอง แทนที่จะเอาไปพัฒนาประเทศให้มีเหมือนประเทศอื่น แหม เอาเงินภาษีไปแจก แจกแล้วให้ไปซื้อของในเครือตัวเอง ได้กำไรเยอะก็แบ่งให้คนเดินเรื่องบัตรประช. แล้วส่วนไหนที่เป็นเงินเข้าคลัง ... ขอให้กรรมตามทันให้สาหัสและทรมานก่อนไปอยู่นรก (ทวิตที่ 62.304)

1.1.6 สื่อพฤติกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ดู ฟัง** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้
ตัวอย่างที่ 14 **ดู**คลิปประยุทธ์แล้วปวดหัว ไม่ฉลาดแล้วยังจัดการอารมณ์ไม่เป็นอีก นักข่าวเขาถามดีๆ ทำไมไม่ตอบดีๆ นี่ฉันเสียภาษีเพื่อได้คนแบบนี้มาบริหารประเทศ? (ทวิตที่ 63.23)

1.2 ผู้มีส่วนร่วม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบผู้กระทำ จำนวน 135 ทวิต (ร้อยละ 30) ผู้ถูกกระทำ จำนวน 113 ทวิต (ร้อยละ 26) สิ่งที่ถูกระบุ/ผู้มีคุณสมบัติ จำนวน 83 ทวิต (ร้อยละ 19) ผู้พูด จำนวน 29 ทวิต (ร้อยละ 7) ผู้แสดงปรากฏการณ์ จำนวน 27 ทวิต (ร้อยละ 6) สิ่งที่ทำให้รู้สึก จำนวน 23 ทวิต (ร้อยละ 5) ผู้ที่รู้สึก จำนวน 19 ทวิต (ร้อยละ 4) สิ่งที่ถูก จำนวน 8 ทวิต (ร้อยละ 2) ผู้มีพฤติกรรม จำนวน 3 ทวิต (ร้อยละ 1) และผู้เป็นเป้าหมายของการพูด จำนวน 2 ทวิต (ร้อยละ 0) ในที่นี้จะขออธิบายผู้มีส่วนร่วมที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ดังนี้

1.2.1 ผู้กระทำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **กกด. ทหาร สรรพากร** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้
ตัวอย่างที่ 15 **ทหาร**ที่เสียสละ ทำต่างๆเพื่อชาติกันนับถือ แต่ทหารที่อยู่ในสภา แดกภาษี ผลาญภาษีพวกกูไปวันๆคือ ต้องเอาคืนทาบหน้าคะ อี๊ดส์ (ทวิตที่ 62.394)

1.2.2 ผู้ถูกกระทำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ภาษี คนวิจารณ์** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 16 **คนวิจารย์**โดนดำเนินคดี ช่างยุติธรรมจริงๆ คนที่เอาประชาชน
#หนักแผ่นดิน ได้รับการปกป้อง ได้เงินเดือนจากภาษีประชาชน เอ้ออออ #savethanatom
(ทวิตที่ 62.88)

1.2.3 สิ่งที่ถูกระบุ/ผู้มีคุณสมบัติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ข้าราชการ Vat7%**
คนจ่ายภาษี เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 17 **ข้าราชการ**คือผู้รับใช้ประชาชน กินเงินเดือนจากภาษีของ
ประชาชน วันเสาร์-อาทิตย์ก็ได้หยุด ถ้าจะมีวันหยุดราชการเยอะแยะไปหมดประชาชนคง
ไม่ได้รับการบริการอย่างเต็มที่ งั้นลดเงินเดือนเลย (ทวิตที่ 62.434)

1.3 สภาพแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบสภาพแวดล้อมประเภทเวลา จำนวน 74 ทวิต
(ร้อยละ 82) มุมมอง จำนวน 6 ทวิต (ร้อยละ 6) สถานที่ จำนวน 5 ทวิต (ร้อยละ 6) และบทบาท จำนวน
5 ทวิต (ร้อยละ 6) ตามลำดับ ในที่นี้จะขออธิบายสภาพแวดล้อมที่พบมากที่สุดคือ เวลา ดังนี้

1.3.1 เวลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ตอนนี้ วันนี้** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 18 **ตอนนี้**ตำรวจ ทหารคืออาชีพที่น่ารังเกียจมากสำหรับกูแล้วละ ทุก
วันนี้มันทำอะไรบ้าง โจรยังจับไม่ได้ให้เราไปหาตัวมาเอง แดกเงินภาษีไปวัน ๆ อีพวกเหี้ย
สันดานโจร อยากเป็นตำรวจเพราะอยากใช้อำนาจกดคนอื่นอะแหละ ตอนเด็กน่าจะมึบม #
ไม่ขายให้ตำรวจ #ปล่อยเพื่อนเรา (ทวิตที่ 63.411)

2. ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบประเภทของใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ 4 ประเภท ได้แก่ คำอ้างถึง
จำนวน 145 ทวิต (ร้อยละ 47) คำขยายมาลา จำนวน 94 ทวิต (ร้อยละ 30) คำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม จำนวน
47 ทวิต (ร้อยละ 15) และคำอุทาน จำนวน 23 ทวิต (ร้อยละ 8) ปรากฏดังนี้

2.1 คำอ้างถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำสรรพนามบุรุษที่ 1 จำนวน 65 ทวิต (ร้อยละ 45)
คำสรรพนามบุรุษที่ 3 จำนวน 59 ทวิต (ร้อยละ 41) และคำสรรพนามบุรุษที่ 2 จำนวน 21 (ร้อยละ 14) ดังนี้

2.1.1 คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **กู ผม เรา** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 19 **เรา**เริ่มไม่อยากจะจ่ายภาษีแล้ว มันไม่ใช่ภาษี มันคือการขูดรีด
(ทวิตที่ 63.120)

2.1.2 คำสรรพนามบุรุษที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **เค้า เขา ท่าน** เป็นต้น
ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 20 **เขา**ไปซื้อขนมหน้าปากซอยของเดียวกัก็เสียภาษีแล้ว อย่าโง่
เวทนา (ทวิตที่ 63.455)

2.1.3 คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า แก เธอ มึง เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 21 แก ลองมองมูมมองคนจ้างงาน ความสามารถขนาดนี้ บวกลบเลขไม่ได้ ทักชะการสื่อสารห่วย ภาษาอังกฤษ ไม่ได้ มีสิทธิอะไรนั่งอยู่ในองค์กรหรือ แล้วนี่อะ องค์กรที่มาจากภาษีประชาชน ทำงานไม่คุ้มเงินขนาดนี้ คือความผิด (ทวีตที่ 62.157)

2.2 คำขยายมาลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า จริง ๆ นะ เอาจริง ๆ ไข่ ทูเรศจุ เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 22 ทูเรศจุ ไม่รู้จักที่ของตัวเอง ไม่รู้จักหน้าที่ตัวเอง แล้วผลาญงบประมาณเงินภาษีประชาชนไปทุกวินาที ประเทศไม่ได้ดีขึ้นเลย เพราะคนพวกนี้ (ทวีตที่ 62.150)

2.3 คำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม หรือคำถามเชิงวาทศิลป์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า ทำไม เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 23 ทำไมไม่ต้องทำงานงกๆเพื่อจ่ายภาษีให้โอหี้นี้ด้วยอะ แล้วเราไม่สามารถทำอะไรแบ่งได้เลย ภูมิโหดจริง #saveจ่านิว (ทวีตที่ 62.363)

2.4 คำอุทาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า อ้าว ไอ้โห ห้า เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 24 อ้าวไหนว่าโปรงใส นั้นเงินภาษีของประชาชนนะครั้บ ท่านเอาไปถลุงแล้วไม่ยอมเปิดเผยว่า ใช้ไปทำอะไรบ้าง หรือว่า สิ่งที่จะทำมันไม่สุจริต จึงไม่กล้าเปิดเผย ให้ประชาชนได้ตรวจสอบ (ทวีตที่ 62.485)

3. ใจความหลักแสดงตัวบท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบประเภทของใจความหลักแสดงตัวบท 2 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อม จำนวน 121 ทวีต (ร้อยละ 79) และหน่วยเชื่อมคุณาณูประโยค จำนวน 33 ทวีต (ร้อยละ 21) รายละเอียดปรากฏดังนี้

3.1 คำเชื่อม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำเชื่อมความคาดคะเน จำนวน 60 ทวีต (ร้อยละ 49) คล้อยตาม จำนวน 29 ทวีต (ร้อยละ 24) ขัดแย้ง จำนวน 17 ทวีต (ร้อยละ 14) เป็นเหตุเป็นผลกันจำนวน 11 ทวีต (ร้อยละ 9) เป็นทางเลือก จำนวน 2 ทวีต (ร้อยละ 2) และเปรียบเทียบ จำนวน 2 ทวีต (ร้อยละ 2) ในพื้นที่จะขออธิบายคำเชื่อมความที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก รายละเอียดดังนี้

3.1.1 คำเชื่อมความการคาดคะเน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า ถ้า เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 25 ถ้าคนไทยทุกคนมีสำนึกรักชาติ อยากเสียภาษีให้ถูกต้องตามกฎหมายได้นำจะดี โดยเฉพาะพวกพ่อค้าแม่ค้าบางคนรายได้เยอะกว่าพนักงานออฟฟิศอีก แต่แทบไม่เสียภาษีเงินได้เลย อย่างอ้างว่าเสีย Vat มันคนละส่วนกัน อย่างอ้างว่ากลัวนักการเมืองโกง ก็ช่วยกันตรวจสอบได้ ไม่ใช่เลี่ยงภาษี โกงซะเอง (ทวีตที่ 62.284)

3.1.2 คำเชื่อมความคล้ายตาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **แล้ว และ** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 26 แล้วมันน่าเศร้าตรงนี้แหละ ทำงานหาเงินแทบตาย ยังต้องเจียดเงินภาษีที่เอาไปทำห่าอะไรก็ 모르 ไม่เห็นมีอะไรพัฒนาสักอย่าง!!!! แค้น!!!! (ทวีตที่ 62.418)

3.1.3 คำเชื่อมความขัดแย้ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **แต่ แทนที่จะ** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 27 แทนที่จะไปด่าคนอื่นเอาเงินภาษีพวกเราไปบริหารหน่วยๆ บริหารให้คนจ่ายเงินรู้สึกไม่มีประโยชน์ ไม่ได้อะไรกลับมา แต่คนกลุ่มหนึ่งเลือกที่จะด่ากันเอง ด่าคนที่ด้อยโอกาสกว่า แหะๆ (ทวีตที่ 62.561)

3.2 หน่วยเชื่อมคุณาณประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า **ที่** เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 28 ที่คนเขาเดือดดาลกับ #มึงมาไล่ดูสิ ไม่ใช่เพราะความหยาบคาย แต่เป็นเพราะความโอหังทำทนายประชาชน ผู้ซึ่งเสียภาษีมาจ่ายเงินเดือนนายก ฯ (ทวีตที่ 62.133)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบใจความหลัก ได้แก่ ใจความหลักแสดงเรื่อง ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ และใจความหลักแสดงตัวบทของข้อความเกี่ยวกับภาษีของประชาชนคนไทยบนทวิตเตอร์ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 จำนวน 1,447 ทวิต โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบใจความหลักของ Halliday and Matthiessen (2004, 2014) และ Patpong (2006, 2009) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล จากผลการวิเคราะห์ระบบใจความหลัก พบใจความหลักแสดงเรื่องมากที่สุด อันดับที่สองคือ ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ และพบใจความหลักแสดงตัวบทน้อยที่สุด ดังนี้

1. ใจความหลักแสดงเรื่อง เป็นใจความหลักที่สะท้อนความคิดของผู้เขียนข้อความ จากผลการวิจัยพบใจความหลักแสดงเรื่อง ประเภท “ชนิดกระบวนการ” มากที่สุด เช่น รีด เห็นด้วย เกลียด ไม่รู้ เห็น ย่ำ เป็นต้น ซึ่งผู้อ่านสันนิษฐานได้ว่า ประชานหรือผู้กระทำคือใคร นอกจากนี้ใจความหลักแสดงเรื่องประเภท

ชนิดกระบวนการส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวกับการเสียภาษี แต่ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ หรือการทำงานของรัฐบาล ใจความหลักแสดงเรื่องประเภท “ผู้มีส่วนร่วม” เช่น กกด. ทหาร นายก คนวิจารณ์ ข้าราชการ คนจ่ายภาษี เป็นต้น โดยผู้กระทำเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในขณะที่ผู้ถูกกระทำเป็นประชาชนในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษี นอกจากนี้ใจความหลักแสดงเรื่องประเภท “สภาพแวดล้อม” เป็นบุพพทลหรือกลุ่มคำวิเศษณ์ เช่น ตอนนี้อยู่เป็นต้น ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับช่วงเวลาของการเสียภาษีหรือเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้น

2. ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ เป็นใจความหลักที่สะท้อนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จากผลการวิจัยพบใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ ประเภท “คำอ้างถึง” มากที่สุด เช่น ภู มิ่ง เรา เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงความสนิทสนม (กุลธิดา กลุ่มเฟื่อง, 2544) และความเป็นพวกพ้องกับผู้อ่าน และมีการใช้คำที่กล่าวถึงบุคคลที่มีฐานะสูงกว่า แต่จะเป็นลักษณะของการเหน็บแนม หรือการเรียกไ้อ้ ตามด้วยชื่อบุคคลทางการเมือง เพื่อแสดงถึงความไม่พอใจของผู้เขียน ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ ประเภท “คำขยายมาลา” เช่น ทูเรจุง จริง ๆ นะ เอาจริง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกที่มีต่อประเด็นที่เกี่ยวกับภาษีในใจความรอง และใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ ประเภท “คำที่ทำหน้าที่เป็นคำถาม” เช่น ทำไม เป็นต้น ตามหลักวัจนปฏิบัติศาสตร์คำว่า “ทำไม” ในบริบทนี้เป็นวัจนกรรมการแสดงความรู้สึกในแง่ลบ (สิริลักษณ์ หุ่นศรีงาม, 2544) ต่อประเด็นการเสียภาษีในใจความรอง นอกจากนี้ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ ประเภท “คำอุทาน” เช่น อ้าว โอ้โฮ ห้า เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกว่าไม่ตรงกับที่มุ่งหมายไว้ หรือแสดงความประหลาดใจต่อประเด็นภาษีในใจความรอง

3. ใจความหลักแสดงตัวบท เป็นใจความหลักที่สะท้อนการเรียบเรียงตัวบท จากผลการวิจัยพบใจความหลักแสดงตัวบท ประเภท “คำเชื่อม” มากที่สุด เช่น คำเชื่อมแสดงการคาดคะเน “ถ้า” ซึ่งเป็นการแสดงความคาดหวังที่อยากให้เกิดขึ้นในประเด็นการเสียภาษีที่ปรากฏในใจความรอง นอกจากนี้พบคำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง “แทนที่จะ” ซึ่งเป็นการแสดงความเห็นที่ขัดแย้งกัน และผู้เขียนข้อความต้องการเสนอความเป็นไปได้ในทิศทางที่ดีกว่าในประเด็นภาษีที่ปรากฏในใจความรอง

นอกจากนี้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิด หรือทัศนคติบางส่วนของประชาชนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษีบนทวิตเตอร์ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การเสียภาษี บุคคลที่มีเงินได้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายกำหนด แต่จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนทุกคนเสียภาษี ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เสียภาษีเงินได้ แต่ก็เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นประเภทภาษีที่จัดเก็บได้มากกว่าภาษีเงินได้ และไม่ยอมเสียภาษีอีกต่อไป เพราะเสียภาษีไป แต่ไม่ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมหรือไม่เห็นประเทศพัฒนา เช่น การใช้ชนิดกระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำในใจความหลักแสดงเรื่องว่า “รีด” เป็นต้น (ตัวอย่างที่ 2, 3, 6, 11, 12, 19, 20, 25, 26)

2. ภาษีกับรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลบริหารประเทศตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ผ่านมาการพิจารณาของคณะกรรมการการ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา แต่จากผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลนำเงินภาษีของประชาชนไปใช้อย่างไม่สมเหตุสมผล หรือไม่เหมาะสม เช่น การใช้ชนิดกระบวนการที่เกี่ยวกับความคิดความรู้สึกในใจความหลักแสดงเรื่องราว “เกลียด” เป็นต้น (ตัวอย่างที่ 1, 5, 8, 13, 27)

3. ภาษีกับข้าราชการ ในขณะที่มีการรณรงค์ให้ข้าราชการเป็นคนเก่งและคนดี แต่จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐคือ ผู้มีอาชีพที่ได้รับเงินเดือนจากภาษีของประชาชน แต่ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เช่น การใช้คำขยายมาลาในใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ว่า “ทุเรศจุจ” เป็นต้น (ตัวอย่างที่ 4, 7, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 28)

จากการทบทวนไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาว่าทกรรรมภาษี แต่พบว่าทกรรรมการเงิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับว่าทกรรรมภาษีของชนกพร อังศุวิริยะ (2560) และณฐ อังศุวิริยะ (2562) แต่งานวิจัยดังกล่าวไม่ได้ใช้แนวคิดของการวิเคราะห์ระบบใจความหลัก ดังนั้นจึงพิจารณาผลงานวิจัยของ Patpong (2006, 2009), Nakim (2010), พรวิภา ไชยสมคุณ (2560) และวิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต และศิริวัสรุ กาวิละนันท์ (2563) พบว่า สิ่งที่สอดคล้องกันคือ เมื่อใดก็ตามที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดความคิดหรือประสบการณ์ จะให้ความสำคัญกับใจความหลักแสดงเรื่องมากที่สุด เพราะใจความหลักแสดงเรื่องเป็นใจความหลักที่ซับซ้อนและโดดเด่นที่สุด กล่าวคือเป็นใจความหลักที่สะท้อนให้เห็นหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดหรือประสบการณ์

สรุปจากผลการวิเคราะห์ระบบใจความหลักสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิด หรือทัศนคติของประชาชนบางส่วนที่มีต่อการเสียภาษี โดยข้อความส่วนใหญ่เป็นมุมมองเชิงลบ เพราะงานวิจัยนี้พิจารณาในตำแหน่งของใจความหลักเท่านั้น และมีความคิดที่ไม่อยากเสียภาษีอีกต่อไป เนื่องจากเสียภาษีไปแล้วไม่เห็นประเทศพัฒนาหรือไม่ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาว่าทกรรรมการเงินของชนกพร อังศุวิริยะ (2560) และณฐ อังศุวิริยะ (2562) พบว่า สถาบันการเงินเป็นผู้ให้โอกาส เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เป็นผู้อยู่เคียงข้าง ผู้มีอำนาจเหนือ และเป็นที่พึ่ง จะเห็นว่า ในบริบทนี้ประชาชนผู้เสียภาษีในฐานะเจ้าของเงินเป็นผู้มีอำนาจเหนือ แม้ว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ประชาชนในฐานะเจ้าของเงินกลับมองว่า เป็นการให้เงินรัฐบาล ประเทศอยู่ได้เพราะประชาชนผู้เสียภาษี และคาดหวังว่ารัฐบาลจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและประเทศได้รับการพัฒนา

นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนมองว่า รัฐบาลนำเงินภาษีของประชาชนไปใช้ในการบริหารประเทศอย่างไม่สมเหตุสมผล และข้าราชการหรือพนักงานของรัฐคือ ผู้มีอาชีพที่ได้รับเงินเดือนจากภาษีของประชาชน แต่ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิจิตรา อินคาคร (2551), ปะการัง ชื่นจิตร (2557), Bräutigam (2008), OECD (2019a, 2019b) ที่กล่าวว่า ความไม่มีประสิทธิภาพใน

การใช้จ่ายเงินของรัฐ ความไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และการตอบสนองความต้องการของประชาชน ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเสียภาษีของประชาชน

จะเห็นว่า มุมมองและความคิดดังกล่าวเป็นการสร้างอุดมการณ์เชิงลบต่อการเสียภาษี คือ การเสียภาษีไม่ได้ช่วยทำให้ประเทศพัฒนา การเสียภาษีไม่ได้ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการเสียภาษีเป็นช่องทางให้รัฐบาลนำเงินไปใช้อย่างไม่สมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอุดมการณ์ ของ van Dijk (1998) ที่กล่าวว่า อุดมการณ์ คือ มุมมอง ความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติที่สมาชิกของกลุ่มในสังคมมีร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเป็นตัวแทนทางสังคมและวิถีปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงวาทกรรมของสมาชิกในกลุ่ม และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการผลิต ตอกย้ำ และทำลายอุดมการณ์ดังกล่าวด้วย กล่าวคือประชาชนบางส่วนที่มีมุมมองเชิงลบและมีความคิดไม่อยากเสียภาษีด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นร่วมกันผลิตและตอกย้ำอุดมการณ์ดังกล่าวด้วยการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมกับประเด็นภาษีอยู่ตลอดเวลา แต่มีอาจกล่าวได้ว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้เสียภาษี เพราะในความเป็นจริงบุคคลดังกล่าวอาจเสียภาษีถูกต้องก็เป็นได้ หากเพียงแค่ต้องการระบายความคิดหรือความรู้สึกเกี่ยวกับภาษีบนสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น นอกจากนี้ข้อความดังกล่าวเก็บข้อมูลจากทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นข้อความของคนบางกลุ่มเท่านั้น

การนำผลการวิจัยไปใช้

เป็นแนวทางในการศึกษาข้อความของตัวบทประเภทอื่น หรือตัวบทอื่นในสื่อสังคมออนไลน์ตามแนวทางการวิเคราะห์ระบบใจความหลักในภาษาไทย

ข้อเสนอแนะ

เห็นควรวิเคราะห์มุมมองของประชาชนโดยใช้การสัมภาษณ์โดยตรงของผู้ไปรับบริการบริการ เพื่อจะศึกษาความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างการใช้สื่อออนไลน์กับการสัมภาษณ์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระเจ้าสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง ขอบพระคุณมหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้ทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์ และขอบพระคุณคณะกรรมการหลักสูตรและคณาจารย์สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ทุกท่าน นอกจากนี้ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญภา คัล้ายสิงห์โต ที่เมตตากรุณาและอดทนต่อผู้วิจัย ขอพระเจ้าอวยพรให้อาจารย์มีสุขภาพแข็งแรงและมีสันติสุขของพระเจ้าในชีวิตทุกคืนวัน

I would like to express my deepest appreciation and gratitude to Randy J. LaPolla, Professor of Linguistics, for his valuable comments and editing support of the abstract of this article.

Moreover, for his encouragement, kindness, and continued support in the study of my Ph.D. and for making me proud to be a Lahu person. May God continually bless you with good health. I alone am responsible for any errors or misrepresentations in the article.

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา กลิ่นเฟื่อง. (2544). **การใช้คำอ้างอิงบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายในภาษาไทย** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติมา ลิ้มกระยาฬส. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้มีเงินได้** (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกพร อังสุวิริยะ. (2560). วาทกรรมการเงิน: สืบเชื้อจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**, 3(1), 95-106.
- ณฐ อังสุวิริยะ. (2562). ภาษากับอุดมการณ์ทางการเงินในสื่อโฆษณาการเงินทางโทรทัศน์ไทย. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 39(2), 32-51.
- ธร ปิติตล. (2560). **เปลี่ยนแปลงอนาคตประเทศไทยด้วยการปฏิรูปภาษี**. สืบค้น 24 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.the101.world/tax-reform-proposal/>
- ธวัช คำทองทิพย์. (2561). การชมในเฟซบุ๊กของชาวญี่ปุ่น. **วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา**, 8(3), 131-144.
- ปะการัง ชื่นจิตร. (2557). **วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย** (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปิดฐานผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแล้วสุดปี'57 คนไทย 66 ล้านคน ยื่นภาษี 10 ล้านคน มีแค่มนุษย์เงินเดือน 4 ล้านคนจ่าย เก็บได้ 3 แสนล้านบาท. (2559, 11 มกราคม). **ไทยพับลิก้า**. สืบค้น 3 เมษายน 2565, จาก <https://thaipublica.org/2016/01/personal-income-tax-structure-29/>
- พรวิภา ไชยสมคุณ. (2560). การวิเคราะห์โฆษณาประเภทเรื่องเล่าของสินค้าเพื่อสุขภาพ. **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**, 34(3), 118-145.
- พิจิตรา อินคาคร. (2551). **มูลเหตุของการไม่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: กรณีศึกษาผู้เสียภาษีที่อยู่ในเขตท้องที่ความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10** (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพ็ญภา คัลลายสิงห์โต. (2561). วาทกรรมบนเว็บไซต์เฟซบุ๊กระหว่างอาจารย์และนิสิตในกลุ่มรายวิชาภาษาศาสตร์เบื้องต้น. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 10(1), 59-79.

- มณฑิรา ลือสระน้อย. (2556). **ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ** (การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มาริญา นวลสะอาด. (2561). **ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสินค้าจับต้องไม่ได้ทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์** (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิชชกานต์ เมธาวีระกุล, เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต, และศิระวัชร์ กาวิละนันท์. (2563). การวิเคราะห์หัวข้อข่าวสรรพากร: มิติอภินิหารที่. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 39(6), 99-114.
- ศิระวัชร์ กาวิละนันท์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนตัวจริงในเว็บไซต์พันทิป: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 41(2), 23-44.
- สมรักษ์ มุกดา. (2553). **การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต** (ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). **ผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาล**. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.fpo.go.th/main/Statistic-Database.aspx>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2565). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. สืบค้น 30 เมษายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- สิริลักษณ์ หนูศรีงาม. (2544). **การศึกษาประโยคภาษาไทยที่มีคำว่า “ทำไม” ทางด้านอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนังสือสารณะ: นักเศรษฐศาสตร์เห็นพ้องเพิ่มเพดานหนี้ แต่รัฐบาลต้องใช้เงินให้เกิดประโยชน์. (2564, 21 กันยายน). **บีบีซี นิวส์ ไทย**. สืบค้น 3 เมษายน 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-58638110>
- อริภัทร มุทิตาเจริญ. (2561). **มองย้อน ‘ภาษีไทย’ จากชาวฟาน ปิงปิง**. สืบค้น 24 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/13686/>
- Arunsirot, S. (2013). An analysis of textual metafunction in Thai EFL students' writing. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 7(2), 160-174.
- Au-on, S., Trakulkasemsuk, W., & Vungthong, S. (2017). Who is burning down Rohingya villages? The portrayal of Rohingya in media through transitivity analysis. *Reflections*, 24, 20-35.

- Bräutigam, D. A. (2008). Introduction: Taxation and state-building in developing countries. In D. Bräutigam, O. H. Fjeldstad, and M. Moore (Eds.), *Taxation and state-building in developing countries: Capacity and consent* (pp. 1-33). Cambridge: Cambridge University Press.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2004). *An introduction to functional grammar* (3rd ed.). London: Hodder Arnold.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4th ed.). Oxon: Routledge.
- Hui, M. (2020). *People in Thailand distrustful of Twitter are flocking to a crypto social network instead*. Retrieved July 11, 2020, from <https://qz.com/1860804/thai-users-ditch-twitter-for-crypto-social-network-minds/>
- Hutchinson, L. (2017). Writing to have no face: The orientation of anonymity in Twitter. In D. M. Walls, and S. Vie (Eds.), *Social writing/social media: Publics, presentations, and pedagogies* (pp. 179-207). Colorado: University Press of Colorado.
- Jeeraumporn, J. (2015). *A comparison of narrative discourse between typically developing children and children with autism: A systemic functional linguistic approach* (Doctoral dissertation). Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Khwaja, M. S., & Iyer, I. (2014). *Revenue potential, tax space, and tax gap: A comparative analysis*. Policy Research Working Paper No.6868. Washington, DC: World Bank.
- Kongpolphrom, N. (2013). *A textual structure analysis of English argumentative essays on tourism* (Doctoral dissertation). Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Nakim, T. (2010). *A discourse analysis of Thai historical texts from Sukhothai period to the present: Systemic functional approach* (Doctoral dissertation). Nakhon Pathom: Mahidol University.
- OECD. (2019a). *Public comments on the discussion draft on "What is driving tax morale?"* Retrieved January 31, 2021, from <https://www.oecd.org/tax/tax-global/compilation-public-comments-what-is-driving-tax-morale.pdf>
- OECD. (2019b). *Tax morale: What drives people and businesses to pay tax?* Retrieved January 31, 2021, from <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/552896d8-en/index.html?itemId=/content/component/552896d8-en>

- Osiri, S. (2013). *A discourse analysis of Tai Dam ritual procedural texts* (Master's thesis). Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Patpong, P. (2006). *A systemic functional interpretation of Thai grammar: An exploration of Thai narrative discourse* (Doctoral dissertation). Sydney: Macquarie University.
- Patpong, P. (2009). Thai persuasive discourse: A systemic functional approach to an analysis of amulet advertisements. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 22, 195-217.
- Peddinti, S. T., Ross, K. W. & Cappos, J. (2017). User anonymity on Twitter. *IEEE Security & Privacy*, 15(3), 84-87.
- Potter, L. (2016). Ideological representations and theme-rheme analysis in English and Arabic news reports: A systemic functional approach. *Functional Linguistics*, 3(5), 1-20.
- Pugsee, P., & Niyomvanich, M. (2015). Sentiment analysis of food recipe comments. *ECTI Transactions on Computer and Information Technology*, 9(2), 182-193.
- Riani, D. (2015). An analysis of themes in "the magic" and its Indonesian translation (a systemic functional grammar approach). *Passage*, 3(1), 40-55.
- Smyth, A. H. (1907). *The writings of Benjamin Franklin*. New York: Macmillan.
- Sungroong, P. (2015). *A multimodal analysis of the use of English, Thai and images in meaning making on Thai magazine covers* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University.
- The World Bank. (2022). *Tax revenue (% of GDP) - Thailand*. Retrieved April 3, 2022, from https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS?end=2019&locations=TH&most_recent_value_desc=false&start=1972&view=chart
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. London: Sage.
- Zappavigna, M. (2011). Ambient affiliation: A linguistic perspective on Twitter. *New Media & Society*, 13(5), 788-806.

ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา¹

The Representation of the Bookstore in *The Last 24-Hour Bookstore*,
a Novel by Kittisak Kongka

กุลณัฐ บางสุข² พัทธลีน จินนูน³ และวราเมษ วัฒนไชย⁴

Kullanut Bangsuk⁵, Phatchalin Jeennoon⁶, and Warames Wattanachai⁷

(Received: 11 April 2022; Revised: 18 December 2022; Accepted: 23 January 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพแทนของ “ร้านหนังสือ” จากนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร เน้นตีความจากตัวบท อาศัยทฤษฎีด้านวรรณกรรม และแนวคิดเกี่ยวกับภาพแทนมาช่วยอธิบายข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนสร้างภาพแทนของร้านหนังสือไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) ภาพแทนของพื้นที่แห่งความคาดหวัง และ 2) ภาพแทนของพื้นที่การหลบหลีก ส่วนกลวิธีการนำเสนอภาพแทนพบว่ามี 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การนำเสนอผ่านการร้อยเรียงเรื่องร้านหนังสือ 2) การนำเสนอผ่านอารมณ์ของตัวละครชั้นกลาง 3) การนำเสนอผ่านฉากที่ผสมผสานระหว่างความสมจริงและความมหัศจรรย์ และ 4) การนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ ภาพแทนต่าง ๆ สื่อให้เห็นอารมณ์ ความรู้สึกและการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันผ่านตัวบทนวนิยายได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการนำเสนอภาพแทนร้านหนังสือยังแสดงให้เห็นถึงอดีตที่ถูกเยียวยาของชนชั้นกลาง จากการไคร่ครวญถึงอดีตที่ไม่สามารถตัดขาดจากการดำรงอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ภาพแทน ร้านหนังสือ นวนิยาย

Abstract

The objective of this research article was to investigate the representation of “the bookstore” in the novel *The Last 24-Hour Bookstore* by Kittisak Kongka. The study is documentary research emphasizing text

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์ เรื่อง การนำเสนอภาพแทนร้านหนังสือจากนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา สารนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ ปี 2564

² นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁵ B.A. Student, Bachelor of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

⁶ Assoc. Prof.Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

⁷ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

interpretation based on theories of literature and representation concept. The representation of the bookstore comprised of two concepts: 1) an image of an expectation area and 2) an image of an escape area. The author of the novel employed four representation strategies: 1) the representation through a bookstore storyline, 2) the representation through the emotions of middle-class characters, 3) the representation through realism and magic scenes, and 4) the representation through the use of symbolic language. Each representation in the novel thoroughly portrayed human emotions and the human's use of space in current society. In addition, it also demonstrated the healed memories of the middle-class people as they were able to stop thinking about the past that disrupted their present lives.

Keywords: Representation, Bookstore, Novel

บทนำ

นวนิยายเป็นบันเทิงคดีประเภทหนึ่งที่มีองค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และแนวคิดสำคัญ ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านภาษา ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และเห็นความสมจริงอีกด้วย สอดคล้องกับที่ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2537, หน้า 12) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อนำเสนอผู้อ่าน และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในสังคมต่าง ๆ เนื่องจากนวนิยายเป็นเรื่องสมมุติ (Fiction) ประเภทร้อยแก้วขนาดยาว ซึ่งเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม ความสมจริงของนวนิยายนี้จะปรากฏจากการรับรู้ และรับรสของผู้อ่าน กล่าวคือ ผู้อ่านจะเกิดอารมณ์สะท้อนใจคล้อยตามตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องราว เป็นประสบการณ์ที่ผู้อ่านรับรู้ด้วยตนเอง

สิ่งที่น่าสนใจของนวนิยายยุคปัจจุบัน คือ การเล่าเรื่องเกี่ยวกับหนังสือหรือร้านหนังสือเพื่อแสดงความหมายบางอย่าง ซึ่งปรากฏในนวนิยายจำนวนมาก เช่น เรื่องศิลปินผู้ตกหลุมรักหนังสือ และเรื่องสั้นอื่น ๆ ของไอต์ มณฑิร เล่าความหลงใหลในหนังสือ เรื่องร้านหนังสือรอบโลกของบลูเบอรี่พาย และอื่น ๆ เล่าเรื่องร้านขายหนังสือ เรื่องปาฏิหาริย์แมวลายส้มผู้พิทักษ์หนังสือ ของ Sosuke Natsukawa เล่าเรื่องการสร้างและการเสพหนังสือ เรื่องร้านหนังสือเลขที่ 84 ถนนแชรโครอสส์ ของ Helene Hanff เล่าเกี่ยวกับหนังสือในมิติเศรษฐกิจ หรือเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา เล่าเกี่ยวกับร้านหนังสือเช่นกัน อย่างไรก็ตาม นวนิยายของกิตติศักดิ์มีความโดดเด่นตรงที่มีการนำเสนอภาพแทนของ "ร้านหนังสือ" ให้เป็นพื้นที่ที่ความหมายทางจิตใจ ทั้งเห็นภาพสะท้อนปรากฏการณ์ของยุคสมัยด้วยซึ่งต่างจากตัวอย่างก่อนหน้านี้

นวนิยายเรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย เป็นผลงานของนักเขียนหน้าใหม่ที่น่าจับตามอง กิตติศักดิ์ใช้นามปากกา 3 นามปากกาดำเนินงาน หากใช้นามปากกา กิตติศักดิ์ คงคา มักเป็นงานเขียนทั่วไป หากใช้นามปากกาว่า นายพินต้า มักเป็นผลงานประเภทนวนิยายแฟนตาซีและนวนิยายรักวัยรุ่น และหากใช้นามปากกาว่า ลงทุนศาสตร์ มักเป็นผลงานด้านการเงินและการลงทุน นวนิยายของกิตติศักดิ์มีหลากหลาย

แนว หลายเรื่องได้รับความนิยมจากตลาด เช่น เรื่องเกียร์สี่ขา กับ กวนนีสี่ฝุ่น และ เรื่องใครคือของของเต มีการดัดแปลงไปทำละครกับ GMMTV เรื่องมนุษย์ขี้มด เสร้ากับเรื่องเล่าสี่ขาวดำ ได้รับรางวัลชมเชย จากการประกวดหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทหนังสือสารคดี เรื่องจวบจนสิ้นแสงแดงดาวเข้ารอบแรก (Longlist) รางวัลซีไรต์ ประจำปีพุทธศักราช 2564 สำหรับนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ก็เป็นงานเขียนที่มีความโดดเด่นไม่แพ้นวนิยายเรื่องอื่น ๆ ผู้เขียนเล่าเกี่ยวกับความวิเศษของร้านหนังสือที่ใครก็ตามเมื่อได้เข้าไปแล้วจะมีชีวิตที่เหลืออยู่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง ผู้ที่เข้าไปสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการสุดท้าย ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตตามแบบที่ต้องการ การย้อนกลับไปเพื่อแก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่ยังคงค้างคาในใจ หรือการไปคร่ำครวญถึงเสียชีวิตสุดท้าย และความผิดพลาดในอดีต ถือว่าเป็นอารมณ์ความรู้สึกในระดับจิตไร้สำนึกของคนที่มีชีวิตเหลืออยู่ 24 ชั่วโมง โดยมีศูนย์กลางเป็นร้านหนังสือ ทำให้เห็นจุดเด่นของร้านหนังสือที่เป็นสื่อในการสร้างภาพแทนบางสิ่งบางอย่างที่มีมากกว่าหนังสือ เช่น การเป็นพื้นที่ของความคาดหวัง การเป็นพื้นที่ของการหลบหนีจากสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ผมหลับตาไปนานกว่าที่เจ้าของร้านบอกให้ทำ อาจเป็นด้วยเสียงกระซิบ
หวาดกลัวที่ร้องลั่นจากเบื่องลิก มนุษย์บางคนมีสิ่งที่ปรารถนาสูงสุด และรังเกียจ
เด็ดจันท์อยู่ถือเป็นหนึ่งเดียวกันครอบครัวยุคเป็นเช่นนั้น บ้านน้อยหลังเล็กว่างเปล่าที่ร้อง
เย้ายวนยั่วให้โหยหา กลับไป แต่เมื่อเปิดประตูกว้างเข้าไปภายในก็โผบสิ่งใดมากกว่า
ความเงียบ อีสานดินปูนทราย ไร้ชีวิต ไร้ความอบอุ่นใดที่สร้างขึ้นไว้ด้วยชีวิต น้ำตาบังคับ
เปิดเปลือกตามขึ้นอีกครั้ง

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 111)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทน (Representation) แนวคิดนี้มองว่า ภาพแทนเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการที่ผลิตวัฒนธรรมขึ้น ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการผลิตและการแลกเปลี่ยนความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการรับไปใช้หรือการถ่ายทอดความหมายระหว่างสมาชิกในสังคม โดยมีภาษาเป็น “สื่อ” ในการทำความเข้าใจของสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันในสังคม ภาษาสามารถเป็นสื่อกลางทำให้เราเข้าใจความหมายร่วมกันได้ โดยภาษาไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมทั้ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง สิ่งต่าง ๆ ที่เราใช้แทนแนวคิด (concepts) ความคิด (ideas) และความรู้สึก (feelings) หัวใจในการผลิตความหมายในภาษาเกิดจากความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ แนวคิด และสัญญาณ (sign) โดยกระบวนการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 เข้าด้วยกันนั้นเรียกว่า ภาพตัวแทน (Hall, 1997, pp. 15-19 อ้างถึงใน อิศริยา อ้นเงิน, 2560, หน้า 28) ภาพแทนไม่ได้หมายถึงภาพที่เรามองเห็นเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่นำเสนอออกมา สามารถแปลความหมายในนัยต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ภาพแทนเป็นตัวแทนของสิ่งของหรือบุคคล และการนำมาเสนอใหม่หรือนำเสนอซ้ำ การนำเสนอภาพแทนจึง

เป็นการนำความจริงมานำเสนอใหม่ หรือเอาภาพต้นแบบมานำเสนอซ้ำ แต่ไม่ใช่การนำเสนอที่ตรงไปตรงมา โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอภาพแทน

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอที่หลากหลายในการสร้างภาพแทน “ร้านหนังสือ” ซึ่งกลวิธีในที่นี้คือวิธีการในการนำเสนอเรื่องที่ช่วยให้เรื่องน่าอ่านและน่าสนใจมากขึ้น ทั้งยังช่วยให้มองเห็นภาพแทน “ร้านหนังสือ” ที่ปรากฏในวรรณกรรมอย่างเด่นชัดขึ้นด้วย โดยผู้เขียนพยายามสร้างขึ้นเพื่อให้งานเขียนของตนมีลักษณะเด่น แปลก และมีคุณค่า พิจารณาจากกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง การเล่าเรื่องการดำเนินเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างบทสนทนา และการนำเสนอฉาก เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวต่อไป (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2543, หน้า 121) ซึ่งในนวนิยาย ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอภาพแทน “ร้านหนังสือ” ที่น่าสนใจ เช่น การนำเสนอผ่านฉากที่เป็นพื้นที่ของร้านหนังสือเพื่อขับเน้นให้เห็นภาพแทนของร้านหนังสืออย่างชัดเจนขึ้น ดังนี้

ผมหันหลังกลับไปเบื้องหลัง ประตูร้านหนังสือเล็ก ๆ ของผมหายไปแล้ว กลายเป็นโลกที่ไม่เคยมีความสนิทสนมใด ลมหายใจผมแทบขาดสะบั้น ตกอยู่ในห้วงฝัน ผมกรีดร้องกับตัวเองโดยไม่อาจเปล่งเสียง เพียงชั่ววูบหนึ่งผมถูกส่งมายังโลกคู่ขนาน ความเยียบเย็นของกุญแจที่เกาะกุมอยู่เหมือนจะร้องอุทธรณ์ให้ผมสำเหนียกนึกได้ว่า นี่คือจริง

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 98)

ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา มีการนำเสนอภาพแทนของร้านหนังสืออย่างเด่นชัด ผ่านกลวิธีต่าง ๆ ดังที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างข้างต้น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาพแทนของร้านหนังสือพบว่า ยังไม่มีการทำวิจัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ที่มีการทำไว้บ้างจะเป็นประเด็นอื่น ๆ โดยนักวิจัยมักใช้กรอบแนวคิดของ Stuart Hall (1997) มาอธิบายข้อมูล งานวิจัยที่ใช้แนวคิดนี้ เช่น ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย (2551) ของ วันชนะ ทองคำภา การนำเสนอภาพตัวแทนก๊อตซิลล่าในภาพยนตร์ฮอลลีวูดกรณีศึกษา Godzilla 2014 (2561) ของ ณัฐกานต์ รสหวาน การสร้างภาพตัวแทนครอบครัวในละครโทรทัศน์ (2556) ของ จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์ และภาพแทน “ชาวเขา” ในภาพยนตร์ไทย (2561) ของ พัชรภรณ์ เรื่องทอง โดยประเด็นที่นักวิจัยสนใจมักมุ่งเน้นไปที่ตัวละคร ยังไม่มีการนำเสนอภาพแทนในเชิงพื้นที่ของร้านหนังสือ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายของกิตติศักดิ์ คงคา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยาย เรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยาย เรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมง

สุดท้าย

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาภาพแทนและกลวิธีการนำเสนอร้านหนังสือจากนวนิยายเรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมง สุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา

วิธีดำเนินการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เน้นวิเคราะห์จากตัวบท มีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นแรกคือขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพแทน จะใช้กรอบแนวคิดของ Hall (1997 อ้างถึงใน อิศริยา อ้นเงิน, 2560) และ 2. แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอภาพแทนจะใช้กลวิธีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรมด้านโครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก รวมทั้ง การใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ ต่อมาคือขั้นวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์ภาพแทนร้านหนังสือและกลวิธีการนำเสนอภาพแทนร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นถึงภาพแทนร้านหนังสือ และการใช้กลวิธีการนำเสนอภาพแทนของร้านหนังสือในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย

นวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ของกิตติศักดิ์ คงคา เล่าเกี่ยวกับร้านหนังสือที่มอบพรวิเศษให้แก่ผู้อ่าน ซึ่งจะขออะไรก็ได้ ยาวเท่าไรก็ได้ นานเท่าไรก็ได้ จนกว่าเวลาของความเป็นจริงในปัจจุบันจะหมดลง แต่เรื่องที่ขอนั้นจะเป็นจริงเฉพาะในจิตสำนึกเท่านั้น เมื่อนักอ่านเหล่านั้นพอใจแล้ว ก็จะได้สติกลับคืนและลืมเรื่องทั้งหมดที่เคยเกิดขึ้น และลืมว่าเคยมีร้านหนังสือที่แสนประหลาดแห่งนี้ปรากฏขึ้นในความทรงจำก่อนที่พวกเขาจะตาย โดยผู้เขียนสร้างภาพแทน “ร้านหนังสือ” ใน 2 ลักษณะ คือ ภาพแทนของพื้นที่แห่งความคาดหวัง และภาพแทนพื้นที่แห่งการหลบหลีก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ภาพแทนของพื้นที่แห่งความคาดหวัง

นวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย แสดงให้เห็นถึงภาพแทน “ร้านหนังสือ” ที่เป็นพื้นที่แห่งความคาดหวังของมนุษย์ที่มีความรู้สึกนึกคิด ความปรารถนา ความต้องการ หรือแม้แต่การแลกเปลี่ยนความคิด ซึ่งพื้นที่แห่งความคาดหวังนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ ความคาดหวังความรัก ความคาดหวังการเริ่มต้นใหม่ และความคาดหวังความสบายใจ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ความคาดหวังความรัก ความคาดหวังจากความรักเกิดได้ในทุกพื้นที่ แม้กระทั่งในร้านหนังสือก็เป็นสถานที่หนึ่งที่ตัวละครคาดหวังจากความรักเช่นกัน ตัวละครมักใช้ร้านหนังสือเป็นพื้นที่ความคาดหวังจากความรักทั้งดงาม ซึ่งมีทั้งความรักในครอบครัว ประกอบด้วย ความรักระหว่างสามีภรรยา ความรักระหว่างบุพการีกับบุตร และความรักระหว่างพี่น้อง ต่อมาคือความรักในฐานะคนรัก และสุดท้ายคือ

ความรักในฐานะเพื่อน ดังตัวอย่างการสร้างภาพแทนของร้านหนังสือให้เป็นพื้นที่แห่งความคาดหวังจากความรักในฐานะคู่รัก ดังนี้ “ฉันสุดลมหายใจลึกสิ่งที่ติดค้างในหัวใจของฉันมีเพียงอย่างเดียวมาตลอดชีวิตไม่มากและไม่น้อยไปกว่านี้การอธิษฐานใด ๆ จึงไม่ใช่เรื่องยากไม่ใช่เรื่องยากแม้แต่คนเดียว ฉันอยากมีชีวิตรักที่สมหวังค่ะ” (ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 72) ตัวอย่างดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในตอนที่ตัวละครฉันเข้ามาที่ร้านหนังสือเพื่อขอพรพิเศษในสิ่งที่ติดค้างในหัวใจของเธอมาตลอด จากร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย เธอขอให้สมหวังในความรักเพื่อลบล้างสิ่งที่ติดค้างอยู่ในใจ เหตุการณ์นี้ ทำให้เห็นการใช้พื้นที่ของ “ร้านหนังสือ” ที่เพื่อตอบสนองทางด้านความรัก ทั้งความรักจากครอบครัว และความรักในฐานะคนรัก

1.1.2 ความคาดหวังการเริ่มต้นใหม่ ร้านหนังสือยังเป็นภาพแทนของการเริ่มต้นสิ่งใหม่ ซึ่งพบว่า ตัวละครมีความคาดหวังทั้งการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ และความคาดหวังในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ หรือการก้าวไปในโลกกว้าง ดังตัวอย่างการคาดหวังในการเริ่มต้นชีวิตใหม่เมื่อก้าวเข้ามาในร้านหนังสือ

ฉันเริ่มต้นหันมาใช้ชีวิตบนเส้นทางสุขภาพ เปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นคนใหม่ พยายามรักษาตัวจนที่สว่างสดใสไว้ให้ยาวนานที่สุด ร้านโปรดของฉันเป็นร้านขายอาหารสุขภาพที่มีหนังสือขายด้วย งดงามและเพียบพร้อมจนฉันไม่เคยต้องไปสรรหาคำตอบจากแห่งไหนอีก ฉันศึกษาเรื่องวิถีธรรมชาติ ปรับชีวิตตัวเองให้สมดุลด้วยความหวังอะไรบางอย่าง สิ่งของฉันไม่กล้าแม้แต่จะบอกใคร

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 17)

การเข้าไปที่ร้านหนังสือ ทำให้ตัวละครเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของตนเองเสียใหม่ จากที่ไม่สนใจตัวเองก็เริ่มต้นหันมาใช้ชีวิตบนเส้นทางสุขภาพ เพื่อรักษาชีวิตของตนให้ยาวนานที่สุด และเพื่อให้ดวงตามองเห็นอีกครั้ง การเริ่มต้นใหม่ของตัวละครเน้นที่การดูแลตัวเองมากขึ้น กินอาหารเพื่อสุขภาพ ปรับชีวิตตัวเองให้สมดุลนับแต่ย่างเข้ามาที่ร้านหนังสือ และได้อ่านหนังสือที่ตอบสนองต่อตนเอง ร้านหนังสือจึงเป็นส่วนเติมเต็มความหวัง โดยเฉพาะการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม

อนึ่ง ความคาดหวังการเริ่มต้นใหม่นั้น เป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดของมนุษย์ที่เคยเป็นลบให้เป็นบวก ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกที่สบายใจมากขึ้น โดยใช้พื้นที่ของร้านหนังสือที่มีความเป็นส่วนตัว เพื่อปรับเปลี่ยนตัวเอง สื่อให้เห็นการใช้ร้านหนังสือเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

1.1.3 ความคาดหวังความสบายใจ มนุษย์ในปัจจุบันมักประสบปัญหาที่ทำให้วุ่นวายใจ อันเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความไม่สบายใจได้ง่าย จึงพยายามใช้พื้นที่สักแห่งเพื่อตอบสนองต่อความสบายใจของตนเอง ร้านหนังสือจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้คนคาดหวังว่าจะเป็นพื้นที่ของความสบายใจ สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนมุมมองความคิด หรือแม้กระทั่งหนังสือเล่มที่เหมาะกับตัวเองโดยไม่มีใครมารบกวน ร้านหนังสือจึงเป็นภาพแทนของพื้นที่ที่ผู้คน

คาดหวังว่าจะสบายใจ ซึ่งเกิดจากการมีคู่สนทนา ที่ทำให้เกิดความสบายใจ เพราะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ ดังนี้ “ผมกับลูกอยากรู้อยากเห็นที่เป็นเหมือนพื้นที่สำหรับการพูดคุยของทุกคนครับ” เขาเล่าต่อให้ฟังว่าร้านอาหารนี้ตั้งชื่อเลียนแบบมาจากชื่อของสภาล่างแห่งสหราชอาณาจักร ด้วยการจะสื่อว่าพื้นที่นี้เป็นที่แลกเปลี่ยนความเห็น ชีวิต ความคิด จิตวิญญาณของมนุษย์ อันสร้างขึ้นด้วยฐานแห่งสามัญชนทั้งหลาย เรียบง่ายและแบ่งบานอยู่ในบทสนทนา” (ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 56)

การที่ตัวละครเข้ามาในร้านหนังสือ ทำให้ตัวละครเกิดความสบายใจขึ้น มีเวลาในการพูดคุยได้เปิดมุมมอง และแลกเปลี่ยนทัศนคติกับคนใหม่ ๆ โดยมีร้านหนังสือเป็นสื่อกลางของกิจกรรมที่ให้ผู้คนมาแลกเปลี่ยนกัน บรรยากาศในร้านจะมีแต่ความเรียบง่ายและมีความพิเศษอยู่ในการพูดคุยนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นพื้นที่ที่ทำให้รู้สึกถึงความสบายใจอย่างแท้จริง สรุปได้ว่า ความคาดหวังความสบายใจจากการได้อยู่ในพื้นที่ส่วนที่ไม่คุ้นเคย สามารถปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกได้ และได้ทำตามใจตัวเอง การเกิดความสบายนั้นเป็นการสร้างความรู้สึกดี ๆ ให้แก่ตัวเอง ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ ดังนั้น ความคาดหวังความสบายใจ เน้นความสุขจากภายในที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่รู้สึกได้ถึงความปลอดภัย

1.2 ภาพแทนของพื้นที่แห่งการหลบหลีก

ผู้เขียนสื่อให้เห็นว่า ร้านหนังสือยังเป็นภาพแทนของพื้นที่แห่งการหลบหลีกในขณะที่พบเจอกับคนประเภทต่าง ๆ เช่น การหลบหลีกจากคนในสังคม การหลบหลีกจากคนในครอบครัว หรือการหลบหลีกจากคนรัก ร้านหนังสือจึงเป็นสถานที่หนึ่ง ที่ทำให้ผู้เข้ามาเยือนรู้สึกถึงความห่างไกลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ทุกข์ใจ ว่าวุ่นวาย โดยสามารถแบ่งการหลบหลีกได้เป็น 3 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 การหลบหลีกจากความรัก ร้านหนังสือเป็นภาพแทนของพื้นที่ที่สามารถหลบหลีกจากความรักได้ ซึ่งการหลบหลีกความรักของคนมีหลากหลายรูปแบบ และมักเป็นเรื่องที่ซับซ้อนในเชิงอารมณ์ความรู้สึก ประกอบด้วย การหลบหลีกความรักของคนในครอบครัว การหลบหลีกความรักจากคนรัก และการหลบหลีกจากเพื่อนที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ ผู้ที่เข้าในร้านหนังสือจึงคาดหวังว่าจะไม่พบเจอกับคนประเภทดังกล่าว ดังการแสดงภาพแทนของพื้นที่หลบหลีกจากความรักต่อไปนี้

ฉันสวมกอดในวันที่เขาแบกร่างสมบุกสมบันกรำแดดกลับมาบ้าน นานเกือบครบปีหลังจากฉันได้ข่าวเรื่องโรคภัย เขาห่างจากฉันนานเกินไป นานจนฉันรับรู้ได้ว่าโลกที่มีเขาและไม่มี ต่างก็ไม่ได้ห่างจากกันมากมายนัก หลายครั้งหลายเวลากลับทาบทับกันได้สมบูรณ์ เขากะซิบ บอกรัก โอบกอด พร่ำพรรณนาสารพันจากเบื้องหลังฉันปลดปล่อยเขาตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี เสแสร้งว่าใจของฉันยังมีแต่เขาเพียงหนึ่ง ในขณะที่ความจริงเขาไม่ใช่ศาลิณ ยิبرانของฉันอีกต่อไป

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 18)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า ตัวละครโยยหาความรักจากครอบครัว ที่เมื่อก่อนมีแต่ความรักที่อบอุ่น ครอบครัวเหมือนจะสมบูรณ์แบบทุกอย่าง กระทั่งวันหนึ่งต้องแยกจากสามี สามีหายไปนานนัก เมื่อกลับมาอีกครั้ง ตัวภรรยาเกิดความรู้สึกที่ไม่เหมือนเดิม เพราะตลอดเวลา ฝ่ายภรรยาไม่ได้พบหน้าของเขาเลย จนรู้สึกว่า การมีเขาอยู่ในชีวิตกับไม่มีเขาอยู่ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก แต่ก็ต้องแสร้งว่ายรักเหมือนเดิม ทำให้เห็นว่า ในการเป็นครอบครัวเวลาที่ได้อยู่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การมาเยือนร้านหนังสือจึงเป็นการคาดหวังเรื่องของความรักที่เป็นเหมือนเก่าหรือการทบทวนชีวิตคู่เพื่อเติมเต็มช่องว่างที่ห่างหาย ดังนี้ “คำว่าครอบครัวลบลหายไปจากชีวิตผมสมบูรณ์แล้ว ตลอดเวลาหลังจากที่ออกจากบ้าน ความสัมพันธ์ทุกอย่างก็ขาดสะบั้นลงราวกับไม่เคยมีสิ่งใดอยู่เลย ผมเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์มือถือตั้งแต่วันรุ่งขึ้น ทั้งสายที่ไม่ได้รับให้หายไปในพลาสติกทรงจำที่ถูกแบ่งเป็นสองซีกเท่านั้นเอง ผ่านไป 5 ปีที่ผมประคับประคองตัวเองไว้” (ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 96) ทั้งนี้ ตัวละครผม หลบหลีกคนในครอบครัว ที่ทำให้รู้สึกถึงความโดดเดี่ยว ความว่างเปล่า จนไม่รับรู้ถึงความรัก และความเป็นครอบครัว จึงต้องการพื้นที่ที่รู้สึกถึงความปลอดภัย เพื่อหลบหลีกจากความรู้สึกที่ไม่ดี และเก็บความรู้สึกนั้นไว้เป็นเพียงความทรงจำ ทำให้เห็นว่าร้านหนังสือเข้ามาเติมเต็มสภาวะทางอารมณ์ของมนุษย์ได้ เช่น ความเจ็บปวด ความโศกเศร้า ความทุกข์ใจ และความโดดเดี่ยว ตัวละครแต่ละตัวมักจะสร้างพื้นที่ของตนเอง เพื่อหลบหลีกความรู้สึกเหล่านี้

1.2.2 การหลบหลีกจากความเศร้า ความเศร้า เป็นความเจ็บปวดทางอารมณ์ที่เกิดจากความสูญเสีย ความเสียใจ ความสิ้นหวัง เมื่อตัวละครเกิดความรู้สึกเศร้าก็จะมีวิธีการบรรเทา หรือกำจัดความเศร้านั้นให้ออกจากอารมณ์ความรู้สึก โดยใช้พื้นที่ต่าง ๆ ชำระจิตใจ ทำให้เห็นถึงการหลบหลีก การหลีกหนีความเศร้าด้วยวิธีต่าง ๆ ที่สามารถทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น หรือรู้สึกดีขึ้น โดยใช้พื้นที่ของร้านหนังสือเพื่อบรรเทาอารมณ์ดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่สามีเล่าให้ฉันฟัง วันใดวันหนึ่งในวันอันแสนมีดมนจนฉันจำความไม่ได้ เสียงกระแทกกระทั้นของปีศาจดังมาเป็นฉากหลังหนังสือเล่มท้าย ๆ ที่ฉันลงมืออ่านใส่เครื่องด้วยตนเอง ฉันรู้สึกเป็นอิสระอย่างยิ่งแล้ว ไม่มีห่วงภาระใดให้ยึดถืออีกต่อไป เขากลายเป็นลูกที่อยู่ได้โดยปราศจากฉัน แม้แต่หน้าฉันก็ไม่เคยให้พบ แม้แต่เสียงฉันก็ไม่เคยให้ได้ยิน ฉันอยากให้เขาจดจำฉันในฐานะแห่งความว่างเปล่า ไม่ใช่บาดแผล ไม่ใช่รอยฝังลึกที่จะร้องเตือนให้เขาเจ็บปวดอยู่ในห้วงทรงจำอันบิดเบี้ยวไปด้วยสังขารทรมาณ ฉันอยากให้เขามีแต่แสงสว่างเจิดจ้าไร้เงาบาป

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 20-21)

ตัวละครใช้ร้านหนังสือเป็นพื้นที่ในการหลบหลีกความเศร้า ความเจ็บปวดโดยการตัดขาดจากทุกสิ่งอย่าง ทั้งลูกและสามี เพื่อให้เหลือไว้แค่ความว่างเปล่า ก่อนตาบอด เธออ่านหนังสือโดยอับเสียงเอาไว้

เพื่อให้อยู่เป็นเพื่อนคลายจากความเศร้า และหลบหนีจากความเจ็บปวดที่มีต่อคนในครอบครัว โดยการใช้ร้านหนังสือเพื่อสร้างพื้นที่สำหรับการหลบหนีจากความเศร้า ทำให้เห็นการใช้พื้นที่ของร้านหนังสือเพื่อหนีจากความสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งความสิ้นหวัง ความเสียใจ ความกลัว และความกังวลในชีวิต จนส่งผลให้เกิดความหดหู่ ไม่มีความสุข จึงใช้ร้านหนังสือเพื่อตอบสนองความรู้สึกดังกล่าว

1.2.3 การหลบหนีจากความวุ่นวาย การหลบหนีหรือหนีจากความวุ่นวาย เกิดจากตัวละครต้องเผชิญกับความวุ่นวายต่าง ๆ จากสิ่งรอบตัว ซึ่งมีทั้งจากครอบครัวและจากสังคม จึงต้องการพื้นที่เพื่อหนีเรื่องวุ่นวายที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้สึกถึงความสบายใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฉันกลับรู้สึกสดชื่นอย่างประหลาด ราวกับเกิดใหม่ในตัวตอนที่แหม่งร้านไปด้วย การโยธาของสังขาร สังคมขยับขยายไปอย่างเชื่องช้า จากชีวิตที่มีแต่รุ่นน้องวัยเด็ก หมุนเวียนจนรู้สึกแก่เสียเต็มประดา แต่วัยเกษียณประพาศิตินอีกอย่าง ฉันมีเวลาใคร่ครวญ คร่ำครวญ โอดครวญ ทบถองนวดนุ้มอุ้มชีวิต โดดเดี่ยวจากกระแสนามมนุษย์ เบื้องนอกหลบเข้าไปภายในแสงหาความจริงแท้ที่ซ่อนอยู่ในตนเอง

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 46)

ตัวละครในข้อความนี้เป็นคนวัยเกษียณ ที่พยายามหนีจากความวุ่นวายของการทำงาน เพื่อสามารถแสวงหาความจริงของชีวิตที่ซ่อนอยู่ โดยความวุ่นวายที่ปรากฏในวรรณกรรม คือ ความไม่สงบทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในจิตใจของตัวละคร และภายนอกจากสภาพแวดล้อมของสังคมที่ต้องพบเจอ พื้นที่ร้านหนังสือเป็นพื้นที่หลบหนีความวุ่นวายจากสิ่งต่าง ๆ ที่รายล้อมรอบตัวที่สร้างความไม่สบายใจ ความอ่อนล้า ความเหนื่อยใจ หรือแม้แต่ความสับสนในชีวิต การใช้พื้นที่ร้านหนังสือจึงเน้นที่ความสงบ ความรู้สึกสบายใจเพื่อบรรเทาความเหนื่อยล้าที่ผ่านมาจากการทำงานทั้งชีวิต จนกระทั่งเข้าสู่วัยเกษียณ

2. กลวิธีการนำเสนอภาพแทน “ร้านหนังสือ”

การที่ผู้อ่านเห็นภาพแทน “ร้านหนังสือ” อย่างชัดเจน เกิดจากผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอภาพแทน “ร้านหนังสือ” ที่หลากหลาย ซึ่งพบว่ามีการใช้กลวิธีต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การนำเสนอผ่านการร้อยโครงเรื่องร้านหนังสือ

ในการสร้างภาพแทนร้านหนังสือ ผู้เขียนใช้วิธีการหยิบยกชื่อของร้านหนังสืออิสระที่หลากหลายมา ร้อยเรียงกันในแต่ละบท โดยชื่อร้านหนังสือที่กล่าวถึงในแต่ละบทนั้นมีอยู่จริงในประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ อีสาน กลาง และใต้ ซึ่งผู้เขียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับร้านหนังสือเหล่านั้นอย่างสมจริง การนำเสนอร้านหนังสือแต่ละร้าน มีการสร้างจุดเด่นของแต่ละร้านผ่านการบรรยายสภาพของร้านหนังสือนั้น ๆ ตลอดจนการ แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละร้านที่แตกต่างกัน โดยกำหนดให้ตัวละครตัวหนึ่งทำงานที่ร้านหนังสือที่มีเวทมนตร์ สามารถขอพรได้ ต่อมาก็ได้พบเจอผู้คนแปลกหน้ามากมายที่แวะเวียนเข้ามา โดยตัวละครที่แวะเวียนเข้ามา

นั้นจะต้องมีอายุขัยของตัวเองแค่ 24 ชั่วโมง และต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึก และความสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อมาเจอร้านหนังสือตัวละครจะสามารถขอพรได้ตามปรารถนาก่อนที่จะจากโลกนี้ไป ตัวละครจึงใช้พื้นที่ของร้านหนังสือในการตอบสนองด้านจิตใจ ไล่เหตุการณ์ได้ดังนี้

ร้านที่ 1 ชื่อร้านหนังสือเล่า เล่าถึงเรื่องราวของครอบครัวที่ตัวละครฉัน ตัวที่ 1 ได้เติบโตมา และพบเจอกับคนรักครั้งแรกที่ร้านหนังสือ รวมถึงการพลัดพรากจากคนรัก ร้านหนังสือร้านที่ 2 ชื่อร้านหนังสือสวนเงินมีมา เล่าว่าตัวละครฉันตัวที่ 1 ได้รู้ว่าตัวเองกำลังจะตาบอดสนิทในขณะที่ท้อง เลยหันมาเปลี่ยนแปลงตัวเองใช้ชีวิตบนทางสุขภาพ อ่านหนังสือที่ชอบอัดเสียงเก็บไว้ฟัง รวมไปถึงตัดขาดจากโลกภายนอกและลูกชายตนเอง ร้านหนังสือร้านที่ 3 ชื่อร้านหนังสืออธิษฐาน ตัวละครตัวที่ 1 ได้พบกับร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย และรู้ว่าเวลาชีวิตเหลืออีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง ตัวละครตัวที่ 1 ได้ขอพรพิเศษจากร้านหนังสือ เพื่อทำตามความฝันของตนเอง ร้านหนังสือร้านที่ 4 ชื่อร้านหนังสือบุ๊คโทเปีย ตัวละครตัวที่ 1 อยู่ในดินแดนความฝันที่มาจากการขอพรพิเศษจากร้านหนังสือ ที่ตัวละครอยากทำมาตลอดคือการเป็นนักเขียน มีผลงานที่ได้รับรางวัลมากมาย และการอ่านผลงานด้วยสายตาที่กลับมามองเห็นอีกครั้งให้ผู้คนที่ยอมงานฟัง ร้านหนังสือร้านที่ 5 ชื่อร้านหนังสือพิลาเดลเฟีย ตัวละครฉัน ตัวที่ 2 ได้เกษียณงานจากสำนักพิมพ์ และย้ายที่อยู่จากกรุงเทพมหานครมาต่างจังหวัด เพื่อหลบหนีความวุ่นวายในสังคม ตัวละครที่ 2 ได้ไปร้านหนังสือประจำของเธอ ได้รู้จักกับชายรุ่นเดียวกัน ได้พูดคุยและเชิญชวนเธอไปร้านหนังสือที่ลูกสาวของเธอเปิดอยู่ ร้านหนังสือร้านที่ 6 ชื่อร้านหนังสือแฮร์รี่พอตคอมมอน ตัวละครที่ 2 ได้เดินทางไปเยี่ยมชมร้านหนังสือของชายที่รุ่นราวคราวเดียวกัน ทั้งคู่พูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และชายคนนั้นก็ได้อารมณ์ความรู้สึกกับเธอ แต่เธอก็ปฏิเสธไปพร้อมกับคิดถึงความรักครั้งเก่าที่เธอนั้นติดค้างอยู่ในใจร้านที่ 7 ร้านหนังสือฟาทอม ตัวละครที่ 2 ได้พบกับร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย พูดคุยกับเจ้าของร้านหนังสือ และได้ขอพรเพื่อกลับไปแก้ไขสิ่งที่ติดค้างในหัวใจของเธอเพียงอย่างเดียวที่ทำให้รู้สึกถึงความขมขื่นของน้ำตาที่เตือนให้รู้ว่ากำลังเสาะแสวงหาสิ่งใด นั่นคือมีชีวิตรักที่สมหวัง ร้านที่ 8 ชื่อร้านหนังสือริมขอบฟ้า ตัวละครที่ 2 อยู่ในห้วงของความคิดจากการขอพรที่ตนเองปรารถนา และได้เสพสมกับอารมณ์ความรู้สึกติดค้างในความทรงจำครั้งเก่า กับความรักที่รอคอยมานาน จนลืมความเจ็บปวดตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ร้านที่ 9 ชื่อร้านหนังสือเดินทาง ผม ตัวละครที่ 3 ได้เปรียบตัวเองเหมือนกับร้านหนังสือที่ปราศจากชีวิต มีแต่ความว่างเปล่า ตัวละครที่ 3 ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่แม่ตัดขาดจากโลกภายนอกตั้งแต่จำความได้ พอไปทำงานต่างถิ่นนาน ๆ จะกลับมา มีเพียงยาที่คอยเลี้ยงดูและอยู่ข้าง ๆ เขา รู้สึกเจ็บปวดและโดดเดี่ยวจากความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว จนเขาเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และได้ออกเดินทางไปยังที่ที่หวังจะเริ่มต้นชีวิตใหม่ร้านที่ 10 ชื่อร้านหนังสือเล็กเล็ก ตัวละครผม ตัวที่ 3 ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ร้านหนังสือเล็ก ๆ ที่อยู่ในจังหวัดแถบด้ามขวาน เขาได้มาสมัครเข้าทำงานอยู่ที่ร้านหนังสือแห่งนี้ พบเจอผู้คนที่นี่แวะเวียนเข้ามามากมาย เขาสามารถแนะนำหนังสือได้ทุกประเภทยกเว้นหนังสือเกี่ยวกับครอบครัว เพราะคำว่าครอบครัวได้หายไปจากชีวิตเขาตั้งแต่ที่ออกจากบ้านมาแล้ว ร้านที่ 11 ชื่อร้าน

หนังสือบู๊คโมบี ตัวละครที่ 3 ได้เจอกับร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย และรับรู้ว่าตนเองนั้นเหลือเวลาของชีวิตอีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง ตัวละครที่ 3 ได้พูดคุยสอบถามเจ้าของร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายในสิ่งที่สงสัยเกี่ยวกับการขอพรวิเศษ และตัวละครได้ขอพร เพื่อกลับไปแก้ไขกับสิ่งที่ติดค้างในใจคือ การเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่าครอบครัว ร้านที่ 12 ชื่อร้านหนังสือซั่มแวนน์บู๊คช็อป ตัวละครที่ 3 ลืมตาขึ้นจากการขอพรจากร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย พบว่า ตัวเองกลับมาอยู่ในห้องนอนที่บ้าน เขาจึงรีบลุกขึ้นและถือตุ๊กตาที่พ่อเคยประดิษฐ์ให้กับหนังสือนิทานเล่มเก่าที่แม่เคยเล่าให้ฟัง เดินลงไปด้านล่างของบ้านและคาดหวังที่จะได้เห็นพ่อแม่อยู่รอเขา แต่สิ่งที่เจอคือ ย่า คนที่เลี้ยงดูหาข้าวปลาให้กิน คนที่คอยห่วงใย ให้ความอบอุ่น ให้ความรัก อยู่เคียงข้างเขามาโดยตลอดไม่ว่าจะเจอกับปัญหาอะไร และเป็นคนเดียวที่เปลี่ยนบ้านที่อ้างว้างสำหรับเขาให้กลายเป็นบ้านอย่างแท้จริงตัวละครที่ 3 ได้เข้าใจในสิ่งที่ติดค้างใจมาตลอดถึงคำว่าครอบครัว ร้านที่ 13 ชื่อร้านหนังสือก้องกิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของ ตัวละครที่ 4 ที่ออกตามหาพ่อที่หายจากบ้านไป จนพบว่าพ่อเสียชีวิตไปนานแล้ว เขาได้เดินทางสัญจรไปที่ต่าง ๆ เพื่อค้นหาเหตุผลที่พ่อออกเดินทางมา แต่พบกับความว่างเปล่า เขาจึงตัดสินใจเปิดร้านหนังสือ และเก็บความเจ็บปวดไว้ในความทรงจำ เขาขายหนังสือมากมายหลายแนว จนกระทั่งมีลูกค้ามาถามหาหนังสือเอ็ดมอนด์สแตง แต่ในร้านขายหมดไปแล้ว แต่เขาก็อยากให้ลูกค้าคนนี้ได้อ่านจึงไปหยิบหนังสือที่อยู่ในรถมาให้กับลูกค้าคนนี้ แต่พอเขากลับมาที่ร้านทุกอย่างกลับไม่เหมือนเดิม ไม่เหมือนกับร้านของเขา ร้านที่ 14 ชื่อร้านหนังสือและสิ่งของตัวละครที่ 4 เปิดประตูร้านมาเจอกับร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ประโยคที่เขาได้ยินจากเจ้าของร้านนั้น เป็นประโยคที่เขาเองก็คุ้นเคยกับมัน และเข้าใจความหมายของประโยคนี้ดี เพราะเขาเองก็เคยประโยคนี้เป็นร้อยครั้งเหมือนกัน เขาเดินชมพิพิธภัณฑ์สุดท้ายของตัวเอง และยืนยันกับหญิงสาวเจ้าของร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายว่าจะไม่ขอพรใด จะขออยู่กับความจริง และเขาก็ตัดสินใจเดินออกจากร้านหนังสือแห่งนี้อย่างไม่ลังเล ร้านที่ 15 ชื่อร้านหนังสือสมจริง ตัวละครที่ 4 เปิดประตูออกมาเจอกับร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงอีกร้านหนึ่ง เจ้าของร้านก็คือพ่อของเขา คนที่ตามหามาทั้งชีวิต ทั้งคู่ได้พูดคุยและปรับความเข้าใจกัน กับสิ่งที่เขานั้นติดค้างในใจ และเจ็บปวดใจมาตลอด ตอนนี้เขาได้อยู่ในอ้อมกอดที่อบอุ่นของพ่อจนวินาทีสุดท้าย และร้านที่ 16 ชื่อร้านหนังสือซอมบี้รวมชื่อร้านหนังสือ ที่ตั้ง และลักษณะของร้านหนังสือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ร่างกายเลือกทรมานั่งลงบนเก้าอี้ที่อยู่ไม่ห่างจากเจ้าของร้านหนังสือนัก สายตาเหม่อมองไปโดยรอบ บรรยากาศของร้านหนังสือแสนแปลกประหลาด ครอบครัวไว้ด้วยกลิ่นอายหลายหลากที่ยากจะจำกัดความ กองหนังสือที่เรียงอัดแน่นอยู่ทุกทิศทั่วสายตา รูปวาดสตรีประหลาดลึกลับ หน้ากากแปลกหน้าอารยธรรมเครื่องจักสานสีหม่น โคมไฟอันขึ้นโครงด้วยไม้เหมือนดังจะหลอมรวมเรื่องราวจากทั่วทุกมุมโลกไว้ให้สถิตในร้านหลังเดียว

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 131-132)

การร้อยโครงเรื่องร้านหนังสือให้ตัวละครทั้ง 4 ตัวนั้นมีความเชื่อมโยงกัน และเกี่ยวของกัน ตั้งแต่ตัวละครชั้นตัวแรกจะมีการเกี่ยวของกับตัวละครชั้นตัวที่ 2 ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเพื่อน และเกี่ยวของไปยังตัวละครที่สาม ตัวที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความเป็นแม่ลูกกัน ส่วนตัวละครชั้นตัวที่ 2 จะเกี่ยวของกับตัวละครชั้นตัวที่ 4 แสดงให้เห็นถึงความรัก ในแต่ละเรื่องราวของตัวละคร รวมไปถึงทำให้เห็นข้อขัดแย้งของตัวละครระหว่างมนุษย์กับความรู้สึกภายในใจตนเอง ซึ่งข้อขัดแย้งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และช่วงเวลาของความรู้สึกที่ตัวละครมีต่อกัน โดยจะใช้ร้านหนังสือเป็นพื้นที่ส่วนตัวที่รู้สึกถึงความปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ

2.2 การนำเสนอผ่านอารมณ์ของตัวละครชนชั้นกลาง

ตัวละครที่แวเวียนมาที่ร้านหนังสือส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางกลุ่มหนึ่งที่ค่อนข้างมีฐานะทางสังคม ตัวละครส่วนใหญ่มีการศึกษา มีความทะเยอทะยาน ประสบความสำเร็จในชีวิต และได้รับการยอมรับจากสังคม คนกลุ่มนี้จึงมักถูกคาดหวังจากสังคมเป็นพิเศษ ทั้งด้านชีวิตส่วนตัวและการงาน เมื่อผิดหวังจึงมักจะแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ท่วมท้นมากกว่ากลุ่มอื่น จึงมักใช้พื้นที่ร้านหนังสือเป็นที่หลบหลีกเรื่องราวต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขาเป็นชายที่เกิดมาในชีวิตที่อาจจะเรียกได้ว่าสุขสบายไม่เท่าฉัน ปากกัดตีนถีบ ต่อสู้ผลักดันตัวเองเปลี่ยนชนชั้นทางสังคมผ่านการศึกษา วันธรรมดาทำอาชีพเป็นวิศวกรดูแลโครงสร้างเสาเข็มอิฐหินดินทราย วัดปริมาตรแปลความหมายแบบแผนคิดสร้างตามลำดับขั้นตอน แต่ในวันเสาร์อาทิตย์ เขาประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ ประจำอยู่ที่ห้องสมุดประชาชน นั่นอธิบายความเป็นเขาจนหมดสิ้น

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 11)

ตัวบทบอกลักษณะของตัวละครว่าเป็นผู้ชายที่พยายามดิ้นรนผลักดันตัวเองไปสู่ความก้าวหน้าแห่งชีวิต โดยเน้นการเปลี่ยนชนชั้นทางสังคมผ่านการศึกษา ดังนั้น การได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจึงสามารถต่อยอดและเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของเขาได้ นัยหนึ่งทำให้เห็นถึงพฤติกรรมของชนชั้นกลางที่ต่อสู้ดิ้นรนตามค่านิยมการแข่งขันทางสังคมอย่างชัดเจน โดยให้ภาพของกลุ่มคนที่ไม่มีความสุขนัก มีการกล่าวถึงอาชีพของตัวละครชายว่าเป็นวิศวกรในวันธรรมดา และอาชีพเสริมเป็นบรรณารักษ์ในวันเสาร์อาทิตย์ สะท้อนให้เห็นความคิดความฝันของชนชั้นกลางที่มุ่งประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน ด้านหนึ่งคืออยากมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ มีคนยอมรับ ในขณะที่เดียวกันก็มีด้านที่เปลี่ยนเหวี่ยง ไม่มีความสุขชุกชอนอยู่ด้วย คนกลุ่มนี้ลึก ๆ ก็ต้องการพื้นที่ส่วนตัวที่สงบ ปลอดภัยในบางขณะ เพื่อหลบหลีกจากความวุ่นวายต่าง ๆ เหมือนคนกลุ่มอื่น

การนำเสนอผ่านตัวละครชนชั้นกลาง ทำให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร สภาพทางสังคมหน้าที่การทำงาน การศึกษาที่บ่งบอกถึงระดับชนชั้น รวมถึงการผลักดันตัวเองของตัวละครที่ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น การนำเสนอผ่านอารมณ์ของตัวละครชั้นกลางในร้านหนังสือ จึงทำให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกที่เพิ่มขึ้นในใจของตัวละครที่แบกรับสิ่งต่าง ๆ ไว้ การหลบหนีไปที่ร้านหนังสือจึงเหมือนการหลบหนีอดีตหรือการแก้ปมในใจของตนเองที่เกิดจากบริบทต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา จนส่งผลกระทบกระเทือนด้านจิตใจ นำไปสู่การแสดงกิริยาท่าทาง หรือความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ

2.3 การนำเสนอผ่านฉากที่ผสมผสานระหว่างความสมจริงและความมหัศจรรย์

การนำเสนอผ่านฉาก มีทั้งฉากสมจริงและฉากในจินตนาการ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นพื้นที่ของร้านหนังสือว่าเป็นภาพแทนของความคาดหวังได้ เนื่องจากผู้ที่เข้ามาสามารถขอพรพิเศษได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คุณยังมีเวลาเหลือในการอธิษฐาน คุณมีเวลาอธิษฐานได้เพียงครั้งเดียว คุณจะขออะไรก็ได้ อะไรที่คุณอยากทำ อยากเป็น อยากได้มาตลอดชีวิต คุณจะทอดอาลัยกับข่าวร้ายที่ผมเพิ่งบอกก็ได้แต่เพื่อผมเถอะ ไม่ว่าคุณจะได้รางวัลเพียงไหน มันก็จะเกิดขึ้นอยู่ดี ใช้เวลาที่เหลืออยู่ให้มีความสุขที่สุดดีกว่า สะสางเรื่องที่ค้างคาออกจากใจให้หมดเสีย ไม่ว่าอย่างไรคุณก็จำเป็นต้องออกเดินทาง”

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 104)

ในขณะเดียวกัน ก็เห็นความสมจริงของบรรยากาศในร้านหนังสือที่สงบเงียบเหมาะแก่การเป็นพื้นที่แห่งการหลบหนีได้ด้วย ดังการสร้างฉากร้านหนังสือที่นำมาจากสถานที่จริง หรือการสร้างบรรยากาศที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในขณะที่ประสบปัญหาต่าง ๆ อย่างสมจริง ดังตัวอย่าง

ความโหดร้ายของชีวิตสูบกินความยินดีของฉันไปอย่างแฉะซ้ำละเอียดยลลอบหมด จดจนฉันไม่เหลือแรงใดจะโอบกอดโลกอีกต่อไป ในวัยที่ถูกขายของฉันเติบโตจนเป็นหนุ่มรูปร่างสูงใหญ่แข็งแรง ตาของฉันก็แทบจะมองเขาไม่เห็น ฉันกลายเป็นคนที่ไม่ยอมใช้ชีวิตอยู่บนรถเข็นโดยอัตโนมัติ การมองไม่ได้ทำให้ทุกอย่างเป็นไปอย่างยากลำบาก ฉันแทบไม่เคยออกจากบ้าน ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ในยามกลางคืนแสงสว่างเดียวอันยังดำรงอยู่คือแม่สามี ที่ยังเคียงข้างไม่ห่างไปไหน

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 19)

ผู้เขียนนำเสนอฉากและบรรยากาศที่ค่อนข้างมืดหม่น สื่อให้เห็นว่าตัวละครนั้นตาบอด และประสบกับความโหดร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ เช่น การนั่งอยู่บนรถเข็น ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่พยายามใช้พื้นที่ของร้านหนังสือเพื่อเยียวยาจิตใจตนเองจากความโศกเศร้าเสียใจที่รับรู้ตัวเองกำลังจะตาบอด และจะต้องรับมือกับความโดดเดี่ยวเมื่อต้องอยู่ในโลกของคนตาบอด การเข้ามาในร้านหนังสือจึงเป็นทั้งการหลบหนีจากความปวดร้าวและการให้ร้านหนังสือเป็นพื้นที่ของความคาดหวังว่า ก่อนตาบอดสนิท หากตนเองสามารถอดเสียของตัวเองจากการอ่านหนังสือในครั้งนี้ได้ก็จะสามารถช่วยให้ตนเองไม่เหงานักเมื่ออยู่ในโลก

ของคนตาบอด ดังนี้ “ช่วงต่อไปดำเนินไปด้วยหัวใจที่เต้นสั่นร้าวอยู่ในเนื้อมีคน จันทาคกลัวแม้แต่จะฟังคำนั้น ให้เต็มสอ ห่วงเวลาเคลื่อนผ่านไปอย่างปราศจากเสียง จันเงยหน้าออกไปมองนอกหน้าต่างขึ้นชมความร้อน เบาของไอแดด แสงสว่างที่ฉันไม่คิดว่าจะได้เห็นอีกแล้วในชีวิตนี้” (ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 37)

ในด้านการใช้ฉากมหัศจรรย์นั้น ตัวละครที่เข้ามาที่ร้านหนังสือจะรู้สึกถึงความหวังที่รออยู่ เพราะสามารถขอพรพิเศษอะไรก็ได้ หรือกลับไปแก้ไขในสิ่งที่ยังติดค้างอยู่ในใจ ดังตัวอย่างข้างต้นที่ตัวละครขอพรให้ตัวเองประสบความสำเร็จและมองเห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเธอ ในขณะที่ฉากของความเป็นจริง คือ เธอนั้นตาบอด และเหลือเวลาในชีวิตอีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง ฉากมหัศจรรย์สะท้อนให้เห็นพื้นที่ของร้านหนังสือที่เป็นภาพแทนของความคาดหวังอย่างชัดเจน โดยเฉพาะความคาดหวังของผู้ที่ต้องเจอกับความโหดร้ายของชีวิต

2.4 การนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์

ผู้เขียนนำเสนอภาพแทนร้านหนังสือผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพแทนของร้านหนังสือในมิติต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น ดังตัวอย่าง

พระอาทิตย์อแสงอัสดงแล้ว อีกไม่นานก็จะลับกลับหายไป ตอบได้ยากว่าใน ห้วงนาที่สุดท้ายแห่งบทบรรเลงนี้ฉันจะมุ่งหมายคาดหวังให้สิ่งใดดำรงอยู่ ฉันเอื้อมมือแผ่วเบา ไขว่คว้าสิ่งสุดท้ายไว้อย่างสุดมือเอื้อม แต่ต้องได้เพียงอย่างเดียว แดดทอดรอลับ เลือนลงคล้อยจนกลักลับกลายเป็นมืดสนิท แต่แสงสว่างของฉันยังคงอยู่ ฉันลุกขึ้นวาดแขน ไปโดยรอบ ปล่อยทุกท่วงท่าองคาวพยพให้แกว่งไกวไปตามเพลงสุดท้ายจะเสกสรร สิ้นแสงแล้ว แต่บางสิ่งยังคงงอกงามในความดำมืดสนิทที่ยืดยาวออกจนเรียกว่านิรันดร์

(ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย, หน้า 41-42)

ภาษาเชิงสัญลักษณ์ในที่นี้ จะเห็นการใช้คู่ตรงข้ามระหว่าง “มืดสนิท” กับ “แสงสว่าง” อย่างชัดเจนเพื่อสื่อความหมายถึงพื้นที่แห่งความหวังที่เข้ามาแทนพื้นที่แห่งความมืดมิดของชีวิต ในตัวบทกล่าวว่า ในตอนที่เข้ามาที่ร้านหนังสือ ตัวละครเห็นแสงของพระอาทิตย์ที่กำลังจะลาดับขอบฟ้าสู่ความมืดมิด มือของเธอนั้นเอื้อมที่จะไขว่คว้าแสงที่เธอคิดว่าเป็นสิ่งสุดท้ายที่อยู่ในมือ แต่ได้เพียงความว่างเปล่า และความมืดที่กำลังเข้ามาเยือน หลังจากที่ได้เห็นแสงนั้นแล้ว แต่แสงสว่างของเธอนั้นยังคงอยู่ และเธอนั้นก็เห็นถึงบางสิ่งบางอย่างที่ยังคงความงดงามในความมืด เห็นได้ว่า ผู้เขียนสื่อสารภาษาเชิงสัญลักษณ์ขณะตัวละครเข้ามาที่ร้านหนังสือเพื่อสร้างภาพแทนของร้านหนังสือที่เป็นความคาดหวังว่า ท่ามกลางความมืดมิดของชีวิตในขณะนี้ ยังมีความสวยงามรออยู่ (หลังจากที่ได้ขอพร) เหมือนกับชีวิตที่ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ แต่ยังมีแสงสว่างอยู่ในนั้น เพื่อให้ก้าวเดิน การใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นการใช้พื้นที่ของร้านหนังสือเพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านใคร่ครวญชีวิตมากขึ้น ทั้งช่วยให้ผู้อ่านได้เกิดมุมมองต่าง ๆ มากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายของกิตติศักดิ์ คงคาทำให้เกิดการสร้างภาพแทนของร้านหนังสือไว้ 2 ลักษณะ คือ ภาพแทนของพื้นที่แห่งความคาดหวัง ซึ่งมีทั้งความคาดหวังการเริ่มต้นใหม่ และความคาดหวังความสบายใจ และภาพแทนของพื้นที่แห่งการหลบหลีก ซึ่งมีทั้งการหลบหลีกจากความรัก การหลบหลีกจากความเศร้า และการหลบหลีกจากความวุ่นวาย ส่วนกลวิธีการนำเสนอภาพแทนพบว่า มี 4 กลวิธี ได้แก่ การนำเสนอผ่านการร้อยเรียงเรื่องราวของร้านหนังสือ การนำเสนอผ่านอารมณ์ของตัวละครชนชั้นกลาง การนำเสนอผ่านฉากที่ผสมผสานระหว่างความสมจริงและความมหัศจรรย์ และการนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งการนำเสนอด้วยวิธีการที่หลากหลายนี้ช่วยเสริมหรือขบขันให้เห็นภาพแทนของ “ร้านหนังสือ” ที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

การศึกษานวนิยายเรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย ทำให้เห็นว่า ผู้เขียนสร้างภาพแทน “ร้านหนังสือ” ให้เป็นพื้นที่ของความคาดหวัง และพื้นที่ของการหลบหลีก มากกว่าการเป็นร้านหนังสือที่มีไว้เพื่อค้นหาและเลือกซื้อหนังสือที่ต้องการ ร้านหนังสือยังเป็นพื้นที่แห่งอารมณ์ เป็นพื้นที่ส่วนตัวที่สามารถใช้เยียวยาจิตใจ และปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นคนใหม่ได้ ร้านหนังสือในนวนิยายจึงสามารถสร้างโลกใบเล็กภายใต้บานประตูที่ได้เข้าไป เมื่อเปิดประตูเข้าในร้านหนังสือแล้ว อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตครั้งใหญ่สำหรับการใช้เป็นพื้นที่แห่งความคาดหวัง น่าสนใจว่า เน้นด้านการคาดหวังจากความสัมพันธ์และความสบายใจ ซึ่งมักพบในกลุ่มคนชนชั้นกลางที่มุ่งเป้าความสำเร็จ ในขณะที่การเป็นภาพแทนของพื้นที่ของการหลบหลีกจะปรากฏมากที่สุด เกิดจากผู้คนในปัจจุบันต้องประสบกับการแข่งขัน ดิ้นรนต่อสู้ และเผชิญกับอารมณ์ที่หลากหลายของคนในสังคมมากกว่าแต่ก่อน ทำให้บางครั้งอยากหาพื้นที่ไว้เพื่อหลบหลีกจากความวุ่นวายต่าง ๆ การเข้ามาที่ร้านหนังสือก็เพื่อให้เกิดความสบายใจ รู้สึกถึงความปลอดภัย และใช้เพื่อหลบทนหรือใคร่ครวญเรื่องราวต่าง ๆ พื้นที่ของร้านหนังสือจึงอาจใช้แก้ปัญหาและเยียวยาความทุกข์ในช่วงขณะได้

การวิเคราะห์ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในเรื่องนวนิยายเรื่องนี้แตกต่างจากการวิจัยเรื่องภาพแทนในวรรณกรรมกลุ่มอื่น ๆ ที่มักทำประเด็นภาพแทนของตัวละครในเรื่อง หรือภาพแทนของกลุ่มคนต่าง ๆ เช่น ภาพแทนนางเอกชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัย ภาพตัวแทนนางเอกในละครโทรทัศน์ ภาพแทน “ชาวเขา” ในภาพยนตร์ไทย ภาพแทน “ผู้ดีผู้ร้าย” จากข่าวการชุมนุมทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย ภาพตัวแทนของข้าราชการในละครโทรทัศน์ เป็นต้น ส่วนการสนใจเรื่องพื้นที่ก็จะมุ่งเน้นพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับร้านหนังสือ เพียงแต่อิงแนวคิดภาพแทนของ Hall (1997, p. 15 อ้างถึงใน อิศริยา อินเงิน, 2560, หน้า 28) เหมือนกัน โดยความโดดเด่นของเรื่องนี้คือการเน้นภาพแทนของพื้นที่ร้านหนังสือที่เชื่อมโยงกับมิติของเวลาและอารมณ์ของมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติทางอารมณ์ อันเนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทุกขณะในยุคทุนนิยม

ผลของการวิจัยเรื่องภาพแทน “ร้านหนังสือ” มีนัยสะท้อนให้เห็นความสำคัญของ “พื้นที่” และ “เวลา” ที่ส่งผลต่อสุขทุกข์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับที่ Nicolas (2013 อ้างถึงใน อลงกรณ์ ศรีประเสริฐ, 2553) กล่าวถึงความสำคัญของพื้นที่และเวลาว่า การรับรู้ การแสดงออกของพฤติกรรมมนุษย์ไม่ได้ถูกเผยแพร่แบบตรงไปตรงมา แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่และเวลาที่คอยกำกับอยู่ (space and time) มนุษย์ได้สร้างความปลอดภัยและขยายขนาดสังคมจนเต็มพื้นที่ที่สามารถกระทำได้ สำหรับนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นความสำคัญของเวลาอย่างเด่นชัด ดังการตั้งชื่อเรื่องที่ควบคู่กับการนำเสนอความสำคัญของพื้นที่ร้านหนังสือ ในนวนิยายสื่อสารให้เห็นว่า เวลาไม่อาจหวนคืนกลับ เวลามีความเกี่ยวพันกับทุกเรื่องราว และเป็นสิ่งที่บอกให้รู้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลง เวลาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่กำลังจะเกิดขึ้น บทสนทนาที่ปรากฏจึงมักเป็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับช่วงเวลาที่เหลืออยู่อย่างเต็มที่และมีความสุข ไม่สิ้นหวังเพียงเพราะรู้ว่าเวลาในชีวิตเหลือสั้นลง แม้จะหุดหู่ โศกเศร้า แต่ให้ใช้ช่วงเวลาที่เหลืออยู่กลับไปสะสมเรื่องราวที่ยังค้างคาอยู่ให้คลี่คลายไป และใช้ช่วงเวลาอย่างคุ้มค่า ก่อนที่จะต้องเดินทางจากโลกนี้ไป ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเวลาว่า เราจะไม่สามารถรู้ได้ว่าจะมีชีวิตเหลือเท่าไร จึงให้ใช้เวลาให้คุ้มค่า แม้จะเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ก็ต้องใช้ให้คุ้มและมีความสุข ผู้เขียนสื่อว่า เรามักปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างเปล่าประโยชน์ และบางครั้งเราพลอดคิดว่เวลามีมากมายสำหรับชีวิต แต่จริงแล้วเวลากลับหดสั้นลงในทุกวัน จึงควรใช้เวลาอย่างคุ้มค่าที่สุด หากมัวแต่สนใจ หรือหมกมุ่นกับสิ่งที่ทำเราโศกเศร้าเสียใจมากจนเกินไป ก็เหมือนกับโยนเวลาของตัวเองทิ้งไปอย่างไร้ค่า และทำให้ช่วงเวลาที่มีความสุขนั้นหล่นหายไปด้วย โดยเน้นการใช้เวลาสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ทั้งคนในครอบครัว คนรัก เพื่อน พี่ น้อง เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ หากไม่รักษาความสัมพันธ์ไว้ ก็จะจืดจางไปตามกาลเวลา หรือต้องพบกับความเจ็บปวด ขมขื่นในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ นวนิยายยังสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์การดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ทั้งคนวัยทำงานที่มีความทุกข์ บทบาทของผู้หญิงที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวเพียงลำพัง ภาพแทนของชนชั้นกลางในเมืองหลวงที่มุ่งหาความฝัน การแสวงหาความสำเร็จจนทำให้หลายคนหล่นหายในชีวิต ภาพสะท้อนปัญหาครอบครัวในสังคมทุนนิยมที่ไม่มีเวลาให้แกกัน รวมถึงความไม่สมหวังของคนในยุคปัจจุบันที่เกิดจากการทำงานแข่งกับ “เวลา” จนไม่มีเวลามาเพ่งพินิจชีวิตของตนเอง เมื่อหลายคนมีปัญหาจึงต้องการแสวงหา “พื้นที่” ที่ปลอดภัยและสงบสุข วรรณกรรมเรื่องนี้จึงอาจตอบใจผู้ที่มิภาวะดังกล่าวได้ ทั้งด้านการเยียวยาอารมณ์ ปัญหาครอบครัว รวมถึงคนรัก เป็นต้น ภาพแทนของ “ร้านหนังสือ” จึงเป็นภาพแทนของพื้นที่พิเศษในการเยียวยาจิตใจในช่วงขณะหนึ่ง นัยหนึ่งน่าจะเกิดจากปัญหาการเสื่อมความนิยมของร้านหนังสือและสิ่งพิมพ์ เป็นเหตุให้ร้านหนังสือต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นร้านขายความฝัน โดยเฉพาะ ความฝันของชนชั้นกลาง

อีกหนึ่งร้านหนังสือจึงอาจเป็นการสร้างความหมายใหม่ของคนในยุคปัจจุบัน ที่บ่งบอกว่าควรเป็นพื้นที่ที่ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึก การเห็นภาพแทนร้านหนังสือที่มีมากกว่าพื้นที่ของการซื้อหนังสือ อาจเป็นแนวทางให้คนที่มีย่านหนังสือปรับพื้นที่ของตนเองเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนที่มาใช้บริการมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาภาพแทนของร้านหนังสือในเชิงเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับร้านหนังสือเรื่องอื่น ๆ เช่น ร้านหนังสือแมวกกเกี้ยน ปาฏิหาริย์แมวลายลัมผู้พิทักษ์หนังสือ เป็นต้น
2. การเห็นภาพแทนร้านหนังสือที่มีมากกว่าพื้นที่ของการซื้อหนังสือ อาจเป็นแนวทางให้คนที่มีย่านหนังสือปรับพื้นที่ของตนเองเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนที่มาใช้บริการมากขึ้นด้วย
3. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับร้านหนังสือในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2537). **หลักเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยาย**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กิตติศักดิ์ คงคา. (2564). **ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้าย**. นครปฐม: 13357.
- จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์. (2556). **การสร้างภาพตัวแทนครอบครัวในละครโทรทัศน์** (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฐกานต์ รสหวาน. (2561). **การนำเสนอภาพตัวแทนก๊อตซิลล่าในภาพยนตร์ฮอลลีวูดกรณีศึกษา Godzilla 2014** (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัชราภรณ์ เรืองทอง. (2561). ภาพแทน “ชาวเขา” ในภาพยนตร์ไทย. ใน **การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561** (น. 84-96). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วันชนะ ทองคำเกา. (2550). **ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- อลงกรณ์ ศรีประเสริฐ. (2553). **พื้นที่, เวลา และการเปลี่ยนแปลง** (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิสริยา อ้นเงิน. (2560). **ภาพตัวแทนของข้าราชการในละครโทรทัศน์** (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์¹

Confidence in Social Media Testimonies

ปรีชา บุตรรัตน์² วิเชียร แสนมี³ และประภาส แก้วเกตุพงษ์⁴

Preecha Butrat⁵, Wichian Saenmee⁶, and Praphas Kaewketpong⁷

(Received: 9 April 2022; Revised: 17 January 2023; Accepted: 27 January 2023)

บทคัดย่อ

จากปัญหาความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานซึ่งเป็นปัญหาโดยตรงของญาณวิทยาทางสังคม ในกรณีของความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่ามีคำบอกเล่าของประจักษ์พยานอยู่สองประเภท ประเภทแรก คำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ไม่ถือว่าเป็นประจักษ์พยานหรือหลักฐานทางสังคมได้ และประเภทที่สอง คำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่สามารถเป็นประจักษ์พยานได้ ซึ่งคำบอกเล่าของประจักษ์พยานประเภทนี้สามารถเชื่อถือได้ เนื่องจากมีเหตุผลรองรับ และการประเมินความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานต้องอาศัยหลักฐานทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคม และชุมชน เพื่อประกอบการเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่น คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน สื่อสังคมออนไลน์ ญาณวิทยาทางสังคม

Abstract

The issue of confidence in testimonies is a direct concern in social epistemology. In the case of trust in social media, it was determined that there are two different types of testimony statements. Those in the first category made testimonial claims that could not be considered testimonials or social proof of any

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง "วิเคราะห์การเลือกรับข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ในมิติญาณวิทยาเชิงสังคม" หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก

² นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁵ Ph.D. student, Doctor of Philosophy in Eastern Philosophy and Religion, Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

⁶ Assistant Professor Dr., Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

⁷ Assistant Professor Dr., Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

type. The second form of testimony is testimony that can be trusted, which indicates that this type of testimony can be relied on as evidence, because there is a strong reason to support a particular cause as part of the overall assessment of confidence in a witness's testimony. Other social evidence, such as religious beliefs, social conventions, and the opinions of others, are taken into consideration as part of the overall assessment of confidence in a witness' testimony.

Keywords: Confidence, Testimonies, Social media, Social epistemology

บทนำ

ระบบดิจิทัลแบบใหม่ของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันมีศักยภาพทำให้ข่าวสารสามารถเดินทางได้อย่างรวดเร็ว ผ่านเครือข่ายของสื่อสังคมออนไลน์ มีผู้คนจำนวนมากเป็นสมาชิกของเครือข่ายที่มีความสะดวกในการแบ่งปันข้อมูลมาพร้อมกับผลประโยชน์ที่ชัดเจน ผู้คนเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว หากพิจารณาอย่างผิวเผินจะพบเพียงแค่ความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารที่ง่ายดาย และผู้คนสามารถรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม้ว่าข้อมูลเหล่านั้นจะผ่านผู้คนจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ แพลตฟอร์ม สื่อสังคมออนไลน์ได้รับการออกแบบในลักษณะที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการเปลี่ยนแปลงข้อความต้นฉบับ การคลิกปุ่มแชร์หรือรีทวีตจะทำให้ บุคคลคนอื่นสามารถเพิ่มความคิดเห็นในข้อความได้ โดยที่ข้อความต้นฉบับจะยังปรากฏอยู่ในระบบที่ทุกคนสามารถเห็นข้อความนั้นได้หากเป็นสมาชิกในเครือข่าย

แม้จะมีประโยชน์ แต่ระบบดิจิทัลยังนำมาซึ่งผลกระทบด้านลบด้วย หากข้อมูลที่มีการส่งผ่านแพลตฟอร์มในทางใดทางหนึ่งที่เป็นเท็จหรือเป็นข้อความที่ทำให้เข้าใจผิด ก็สามารถทำให้เกิดอันตรายต่อญาณวิทยาของบุคคลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายที่เกิดจากการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของบุคคลขณะเกิดโรคระบาดขึ้น จากการที่มีความสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนเพิ่มมากขึ้นและการเพิ่มขึ้นของข้อมูลทางการเมืองที่ทำให้เข้าใจผิด เพื่อจัดการกับปัญหาของข้อมูลที่เป็นเท็จและทำให้เข้าใจผิด เราได้ให้ความสนใจใหม่กับความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่ปรากฏอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทฤษฎีญาณวิทยาทางสังคม

ในสังคมปัจจุบันมีผู้เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้จำนวนมากอีกทั้งยังมีความสะดวกมากขึ้นในการเข้าถึง คนไทยเป็นหนึ่งในผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์สูงติดอันดับโลกจากในปี พ.ศ. 2564 สถิติจาก We Are Social ยังพบด้วยว่า วันนั้นคนไทย 69% อยู่บนโลกออนไลน์ และคนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการอัปเดตข่าวเป็นอันดับ 1 ของโลก คนไทยใช้ Facebook มากเป็นอันดับ 8 ของโลก YouTube คนไทยใช้มากเป็นอันดับ 18 ของโลกในปีนี้ ใช้ Instagram มากเป็นอันดับ 16 ของโลก ใช้ Facebook Messenger มากเป็นอันดับ 6 ของโลก และใช้ Twitter มากเป็นอันดับ 10 ของโลกปีนี้ ด้วยจำนวนผู้ใช้งาน 9.45 ล้านคน (โตะข่าวไอที-ดิจิทัล, 2564) จากการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรับข้อมูลข่าวสารที่มาจากติดอันดับโลก จึงทำให้เกิดปัญหาการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเลือกรับข้อมูล และนำมาซึ่งปัญหาการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรง ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของการกระทำผิดดังนี้

การสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น สืบค้นข้อมูล บันทึกลง บริการ (การตลาดโฆษณา ซื้อขายสินค้าธุรกรรมทางการเงิน) (ณัฐฐาภรณ์ ศุภรัตน์เมธี และ นุชประภา โมกข์ศาสตร์, 2562, หน้า 20-21) จะเห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้คนเป็นปัจจัยหลักในการใช้ชีวิต และในการให้ข้อมูลข่าวสารก็สามารถที่จะบิดเบือนข้อเท็จจริงได้ง่ายจึงนำมาซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเลือกรับข้อมูลที่ผิดจากสื่อสังคมออนไลน์ของผู้รับข้อมูล

โดยที่ญาณวิทยาเชิงสังคมไม่ได้มองว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีการสื่อสารเท่านั้นแต่มองว่าเป็นการรวมตัวกันทางสังคมด้วยเทคนิคที่ผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับความสามารถในการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตัวระบบของสื่อเองไม่ได้จำกัดการเผยแพร่ข้อมูลอย่างสมบูรณ์ด้วยตัวของมันเองประสิทธิภาพของเทคโนโลยีการสื่อสารจะขึ้นอยู่กับการปฏิบัติทางสังคม ญาณวิทยาทางสังคมให้ความสนใจและมุ่งศึกษาการได้มาซึ่งความเชื่อจากคำบอกเล่าของผู้อื่น ดังนั้นในบทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประเด็นแรกความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าสามารถเชื่อถือได้หรือไม่และไม่ใช่เพียงความเชื่อมั่นในประจักษ์พยานที่ได้รับเท่านั้น ประเด็นที่สองศึกษาคำบอกเล่าที่แบ่งปันที่สามารถเป็นประจักษ์พยานได้ และคำบอกเล่าที่ไม่สามารถนับเป็นประจักษ์พยานได้

บริบทเกี่ยวกับปัญหาการรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

การเลือกรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญต่อความรู้ ความเข้าใจ ของผู้รับข้อมูลเป็นอย่างมาก หากกล่าวถึงปัญหาการเลือกรับข้อมูลบางครั้งมีการเลือกรับข้อมูลด้วยความลำเอียง หรือมีอคติต่อข้อมูลอยู่ก่อนแล้วจึงมีการเลือกรับเฉพาะข้อมูลที่ต้องการเท่านั้น เช่น อคติทางสังคม อคติทางความเชื่อ หรือแม้แต่อคติต่อแหล่งที่มาของข้อมูล และปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการเลือกรับข้อมูล คือกลุ่มคนที่แชร์ข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นข้อมูลที่มักถูกต้อง เกินจริง และรับรู้ว่าเป็นข้อมูลที่ตนแชร์นั้นเป็นข้อมูลเท็จ ปัญหาการแชร์ข้อมูลข่าวสารมาจากความไม่ชัดเจนระหว่างข้อมูลที่จริง และข้อมูลเท็จ หรือบุคคลรู้ว่าเป็นข้อมูลนั้นผิดแต่เลือกที่จะแชร์ข้อมูลดังกล่าว (Chadwick & Vaccari, 2019, pp. 13-16) จะเห็นว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งที่ไม่เจตนาให้ผู้คนเข้าใจผิด และที่เห็นได้ว่ามีเจตนาที่ชัดเจนว่าต้องการทำให้ผู้อื่นที่รับข้อมูลมีความเข้าใจผิด

ความไม่แน่นอนในการเลือกรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอารมณ์เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำให้เกิดการเลือกรับข้อมูลแล้วแชร์ข้อมูลออกไป แม้จะรู้ว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ผิด สิ่งนี้เกิดจาก “ความไม่แน่นอน” ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ เช่น ภัยธรรมชาติ หรือ เหตุการณ์ทางการเมือง (Shu et al., 2020, p. 10) ตัวอย่างเช่น การเลือกตั้งเมื่อผู้คนไม่มั่นใจในผลของการเลือกตั้ง (Difonzo & Bordia, 2007, pp. 20-21) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่วิกฤต ผู้คนจะหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปราะบางมาก่อน อย่างไรก็ตาม

เมื่อขาดข้อมูลดังกล่าวพวกเขาจะสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้นมาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อคาดเดาข้อมูลด้วย วิจารณ์ญาณของตนเอง และเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างช่องว่างของข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดข้อมูลที่ผิดได้ เช่น ภาพของเรือดำนํ้าลอยอยู่บนถนนในกรุงเทพซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่มิเหตุอุทกภัย มีการแชร์ภาพและข้อความบน สื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลายบน Facebook ซึ่งมีความไม่แน่นอนของข้อมูลเพิ่มขึ้น การพึ่งพาความเชื่อ ที่จริง และความสามัคคีในหมู่ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีอุดมการณ์เดียวกันหรือในกลุ่มเดียวกันก็ลดลง ดังนั้น ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงมีแนวโน้มที่จะยอมรับข้อมูลใหม่ แม้จะเป็นเท็จ

ความเชื่อ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มักใช้ข้อมูลที่ยืนยันทัศนคติที่มีอยู่ก่อน เลือกรับข้อมูลที่สอดคล้อง กับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่ามีลักษณะที่โน้มน้าวใจมากกว่าข้อมูลที่ไม่เห็นด้วย (อคติการยืนยัน) และมีแนวโน้ม ที่จะยอมรับข้อมูลที่พึงพอใจ (อคติที่พึงประสงค์) (Lazer et al., 2018, p. 1095) เพื่อสร้างและรักษา ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจว่าแหล่งข้อมูลของตนเป็นแหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ ผู้คนจึงมักจะแชร์ข้อมูลที่ตนเชื่อ ความเชื่อมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการแชร์ข้อมูลที่ผิด ขณะเดียวกันผู้คนมักจะหาเหตุผลเข้าข้างตนเองในสิ่งที่พวกเขาต้องการเชื่อแทนที่จะพยายามค้นหาความ จริง ดังนั้นจึงเป็นการโน้มน้าวตัวเองให้เชื่อสิ่งที่สอดคล้องกับความรู้เดิมของตน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ก่อให้เกิด ความเข้าใจผิด (Pennycook & Rand, 2019, p. 48)

จากการเสนอปัญหาการเลือกรับข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เห็นถึงปัญหาหลักของการเลือก รับข้อมูล เริ่มจากการไม่รู้ว่าคุณภาพข้อมูลนั้นไม่ถูกต้องจึงรับข้อมูลและเชื่อข้อมูลนั้นทันที และผู้ที่รับข้อมูลทั้งที่รู้ว่าคุณ มาณนั้นไม่ถูกต้องและมีการส่งต่อข้อมูลหรือแชร์ข้อมูลนั้นให้กับผู้อื่นที่อยู่บนเครือข่ายเดียวกัน ในส่วนของ ความไม่ไว้วางใจ เป็นอคติต่อแหล่งที่มาของข้อมูล ความไม่แน่นอนเป็นความไม่แน่นอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนำมาซึ่งความวิตกกังวลของผู้คนที่อยากรับรู้ข้อมูลข่าวที่ตนเองกำลังสนใจจึงพยายามหา ข้อมูลแล้วนำไปสู่การพบข้อมูลที่ผิด และปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อ ซึ่งถือว่าเป็น “อคติรูปแบบหนึ่ง” เพราะ ความเชื่อของตนเองที่เชื่อไว้ก่อนแล้วว่าข้อมูลนั้นจริง จึงนำไปสู่การรับข้อมูลที่ผิด

ทฤษฎีความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

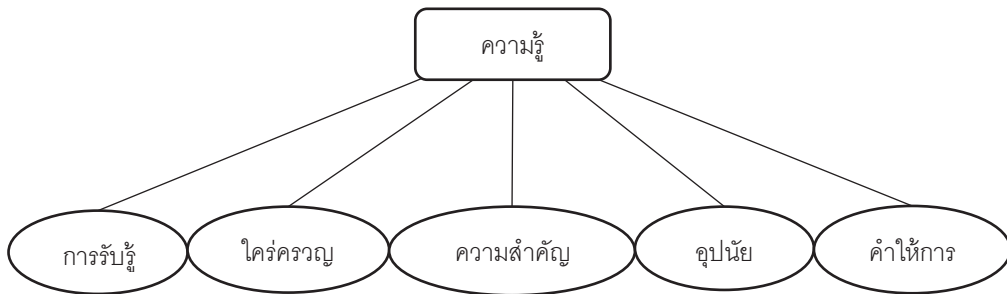
คำให้การของประจักษ์พยานถูกจำกัดว่ามีเฉพาะรูปแบบในการพูดเท่านั้นเมื่อกำหนดเงื่อนไข สำหรับความไว้วางใจและการถ่ายทอดความรู้ แต่นักญาณวิทยาทางสังคมมองว่าคำให้การที่กล่าวไว้เป็น เพียงคำให้การอีกแบบหนึ่ง ดังนั้นจึงได้มีการขยายไปสู่คำให้การออนไลน์ในการประเมินข้อมูลทางปรัชญา เช่น Wikipedia (Magnus, 2009, p. 9) การวิเคราะห์ดังกล่าวระบุว่าข้อมูลที่มีอยู่หรือคำให้การส่วนตัวได้ นำไปสู่คำให้การในบริบทออนไลน์มากขึ้นเพียงใด ซึ่งมีคำให้การเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ มากจนเกือบจะไม่มี มาตรฐานสำหรับการประเมินในทางญาณวิทยาจึงจำเป็นต้องขยายขอบเขตไปสู่ระบบออนไลน์ และใน บริบทความฉบับนี้จะมีการพิจารณาคำให้การของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างระมัดระวัง ดังนั้น

ผู้เขียนจะนำเสนอญาณวิทยาทางสังคมในประเด็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เห็นรายละเอียดของทั้งสองแนวทางและเพื่อให้เห็นว่าความรู้ที่น่าเชื่อถือของการสื่อสารเกิดขึ้นในขั้นตอนใดได้บ้าง

ประเด็นที่ครอบคลุมสำหรับญาณวิทยาของประจักษ์พยานมากที่สุดคือการกล่าวถึง แนวทางลดทอนนิยม และแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม นักลดทอนนิยมเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การสามารถสรุปได้ภายใต้ความรู้ประเภทอื่น เช่น ความรู้อุปนัย แนวคิดในที่นี้คือความรู้เกี่ยวกับคำให้การเป็นเพียงความรู้เชิงอุปนัยเท่านั้น โดยมีความแตกต่างจากข้อเท็จจริงของญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับคำให้การและประจักษ์พยาน แนวคิดปฏิเสธลดทอนนิยม เชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นความรู้ประเภทอื่น ความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถลดทอนเป็นอย่างอื่นได้ ดังนั้น “แนวทางการลดทอนนิยม” ประเภทนี้จึงเป็นที่เข้าใจได้ดีที่สุดว่าเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับประเภทของความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้นั้นมีหลายประเภท เช่น ความรู้ทางการรับรู้ ความรู้แบบอุปนัย ความรู้แบบโคจรควม และอื่น ๆ ตามวิธีการที่สามารถสร้างความรู้ได้ และยิ่งอ้างว่าความรู้จากคำให้การไม่ถือว่าเป็นความรู้ที่แยกจากกันควบคู่ไปกับความรู้ประเภทอื่น เหล่านี้กล่าวอีกนัยหนึ่งโดยอ้างว่าความรู้จากคำให้การสามารถสรุปได้ในแง่ของการสร้างความรู้ประเภทอื่น ๆ และมีความเกี่ยวข้องกับความรู้อื่น สมมติว่าเราต้องการสร้างแผนผังของความรู้ตามแนวทางการลดทอนนิยมจำเป็นต้องแยกประเภทความรู้

แนวทางการลดทอนนิยมจึงแบ่งประเภทเกี่ยวกับความรู้ออกเป็นตามวิธีเฉพาะที่สามารถสร้างความรู้ได้ และเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การสามารถสรุปได้ทั้งหมดในแง่ของแหล่งที่มาที่ไม่ใช่คำให้การ “แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม” ปฏิเสธว่าความรู้จากคำให้การที่ต้องการแหล่งที่มาของตัวเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถสรุปได้ทั้งหมดในแง่ของแหล่งที่มาที่ไม่ใช่คำให้การเพราะคำให้การเป็นแหล่งที่มาของตัวเอง

แนวทางการลดทอนนิยมและแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ ตามวิธีการที่แต่ละแนวทางสรุปเป็นประเภทต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้พิสูจน์หลักฐานจะสามารถคิดว่าความรู้จากการรับรู้มีพื้นฐานมาจากหลักฐานการรับรู้ ความรู้เชิงอุปนัยมีพื้นฐานมาจากหลักฐานเชิงอุปนัย ความรู้เบื้องต้นมีพื้นฐานมาจากหลักฐานเบื้องต้น และอื่น ๆ ในทางกลับกันผู้เชื่อในกระบวนการจะคิดว่าประเภทของความรู้เป็นการระบุกระบวนการทางญาณวิทยาประเภทต่าง ๆ การรับรู้ความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยที่เชื่อถือได้

ภาพที่1 ประเภทของความรู้ (Dormandy, 2019, p. 96)

กระบวนการรับรู้ ความรู้เชิงอุปนิสัยถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการให้เหตุผลเชิงอุปนิสัยที่เชื่อถือได้ เป็นมุมมองที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเกี่ยวกับความรู้ นักลדתอนนิยมยอมรับว่าคำให้การไม่ถือเป็นแหล่งความรู้ที่ก่อให้เกิดการลדתอนไม่ได้ควบคู่ไปกับแหล่งที่มาอื่น ๆ แต่นักปฏิเสธลדתอนนิยมเห็นว่าความรู้จากแหล่งที่มาจากแผนผังของความรู้ไม่สามารถลדתอนลงได้เป็นการยอมรับตามแผนผังว่าความรู้สามารถเชื่อถือได้ และในประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการสื่อสาร คำบอกเล่าของประจักษ์พยานคือการเผยแพร่ความรู้ ประจักษ์พยานเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ “แนวทางลדתอนนิยม” และ “แนวทางปฏิเสธลדתอนนิยม” คำว่า “การสื่อสาร” ถูกนำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประจักษ์พยานในการสื่อสารแทนที่จะสร้างความรู้ในชุมชนผู้รู้ ในการใช้คำนี้เชื่อว่าการสื่อสารเป็นสิ่งเฉพาะทางญาณวิทยา หมายถึงเพียงการรับรู้ผ่านคำให้การ โดยไม่มีความหมายแฝงว่าสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์หรือความสำคัญใด ๆ เป็นพิเศษเกี่ยวกับญาณวิทยา

เพื่อความชัดเจน จะเริ่มด้วยการกำหนดลักษณะที่เป็นกลางของการสื่อสารความรู้ ซึ่งสามารถกำหนดได้ดังนี้โดยคร่าว ๆ ดังนี้

ความรู้ที่ p ถูกส่งจากผู้พูด s ไปยังผู้ฟัง h ในกรณีที่

- (1) s รู้ว่า p
- (2) s เป็นพยานถึง h ว่า p
- (3) h เชื่อว่า p โดยอาศัยเหตุที่ s เป็นพยานและ
- (4) จากเงื่อนไข 1–3 h มารู้ว่า p .

ซึ่งเราสามารถอธิบายอย่างเป็นกลางว่าเงื่อนไข (4) ไม่มีการกล่าวถึงว่าคนเรารู้ได้อย่างไรโดยเป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ (1) ถึง (3) ตัวอย่างเช่น ทั้งแนวทางลדתอนนิยมและแนวทางปฏิเสธลדתอนนิยมสามารถเชื่อในคุณลักษณะทั่วไปได้เพราะจะไม่พิจารณาว่าความรู้จากคำให้การนั้นเป็นอย่างไร ลדתอนลงไปสู่ประเภทอื่น ๆ ดังนั้นการกำหนดลักษณะเฉพาะจึงสอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับตำแหน่งที่ความรู้ในคำให้การ

เป็นเพียงความรู้แบบอุปนัย และวิธีที่ h มาไว้ในกรณีของการส่งผ่านนั้นผ่านหลักฐานอุปนัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผู้พูดและสถานการณ์ของคำให้การ

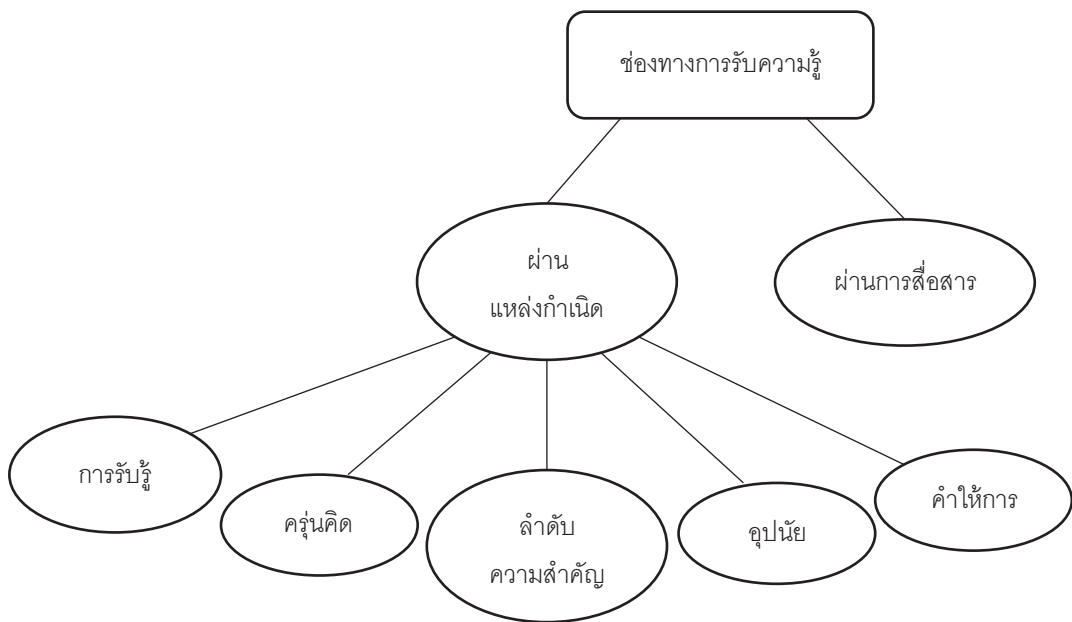
หากเรากำลังให้ความสนใจเกี่ยวกับลักษณะของการเผยแพร่ความรู้จะมีคำถามเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของความรู้สองข้อ คือ ข้อ (1) คำให้การทั้งหมดเป็นการถ่ายทอดความรู้หรือไม่? ตัวอย่างเช่น เป็นไปได้ไหมที่จะได้ความรู้ที่ p จากคำให้การ ทั้งที่ผู้พูดไม่รู้ p ถ้าเป็นเช่นนั้นคำให้การทั้งหมดจะไม่ถูกถ่ายทอดหรือสื่อสารความรู้ ข้อ (2) การสื่อสารหรือการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นเมื่อใดและเกิดขึ้นได้อย่างไร เราอธิบายเงื่อนไขในการถ่ายทอดความรู้อย่างถูกต้องแม้ว่าอาจไม่ได้อธิบายเงื่อนไขสำหรับการมารู้โดยประจักษ์พยานโดยทั่วไปก็ตาม หากเป็นเช่นนั้น และเราสามารถถามได้ว่าจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้เฉพาะอะไรเป็นพิเศษหรือไม่

ในมุมมองของญาณวิทยากระแสหลัก การถ่ายทอดความรู้จะลดจำนวนระยะในการถ่ายทอดลงเหลือเพียงสองกรณีเท่านั้น ประการแรก ความรู้ถูกสร้างขึ้นในตัวผู้พูด จากนั้นบนพื้นฐานของคำให้การของผู้พูด ความรู้จะถูกสร้างขึ้นในตัวผู้ฟัง ในมุมมองแบบญาณวิทยากระแสหลักไม่มีอะไรเป็นพิเศษในการถ่ายทอดความรู้ ในทางตรงกันข้าม จากทั้งสองกรณีการถ่ายทอดความรู้จากผู้พูดไปยังผู้ฟังสามารถลดลงเหลือสองระยะโดยการปฏิเสธมุมมองแบบญาณวิทยากระแสหลัก และรับแนวคิดจากแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม ซึ่งเราสามารถระบุว่า “การสื่อสารแบบแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม” ในมุมมองที่ต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง การถ่ายทอดความรู้ไม่ได้ลดลงเหลือเพียงสองระยะ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีความต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงอย่างมาก นักปรัชญาบางคนรวมทั้งนักทฤษฎีความรู้ไว้วางใจบางคนได้แย้งว่า การเข้าใจการถ่ายทอดความรู้อย่างเพียงพอจำเป็นต้องมีการปรับแนวคิดพื้นฐานของญาณวิทยา มงญาณวิทยากระแสหลักว่าขาดแหล่งที่มาทางทฤษฎีในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ญาณวิทยาอย่างเต็มรูปแบบรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้

การจำแนกประเภทของการลดทอนในญาณวิทยาของประจักษ์พยาน แนวทางการลดทอนนิยมเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารสามารถสรุปได้ทั้งหมด เช่น ความรู้อุปนัย ความรู้การรับรู้ ความรู้ครุ่นคิด และอื่น ๆ แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว โดยเชื่อว่าคำให้การจะต้องสรุปได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ที่ชัดเจน แนวทางลดทอนนิยมเชื่อว่าการเผยแพร่ความรู้นั้นลดทอนลงไปสู่การสร้างความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผยแพร่ความรู้สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นกรณีศึกษาแบบ back-to-back ของการสร้างความรู้ ความรู้เบื้องต้นถูกสร้างขึ้นในตัวผู้พูด ส่วนความรู้จะถูกสร้างขึ้นในตัวผู้ฟังอันเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนการสื่อสาร แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมปฏิเสธกรณีข้างต้น โดยอ้างว่าการถ่ายทอดความรู้เป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนและไม่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้

แนวทางปฏิเสลดทอนนิยมโดยทั่วไปเป็นดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับข้อความการสื่อสารไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นความรู้ประเภทอื่น ตอนนี้เราอาจเห็นว่ามีสองวิธี ได้แก่ (1) สามารถยืนยันตามแนวทางปฏิเสลดทอนนิยมของแหล่งที่มา และ (2) สามารถยืนยันทั้งสองอย่าง

ข้อสังเกต (1) ญาณวิทยากระแสหลักนิยมตามแบบของแนวทางลดทอนนิยมทั้งสอง ข้อ (2) เป็นที่ชัดเจนว่าแนวทางปฏิเสลดทอนนิยม และลดทอนผ่านข้อมูลได้ กล่าวคือ อาจมีคนเชื่ออยู่เสมอว่าคำให้การคือแหล่งความรู้ที่ทำให้ซึ่งลดทอนลงไม่ได้ แต่ยังคงเข้าใจการสื่อสารในแง่ของการสร้างแบบ back-to-back ความรู้ขั้นแรกจะถูกสร้างขึ้นในตัวผู้พูด และความรู้จะถูกสร้างขึ้นในผู้ฟังผ่านคำให้การ โดยพิจารณาแหล่งที่มาที่ลดทอนลงไม่ได้ (3) กรณีที่หนึ่งสามารถเป็นตัวลดทอนความรู้ไปถึงแหล่งที่มาและปฏิเสลดทอนนิยมในการส่งผ่านข้อมูลได้

ภาพที่ 2 ช่องทางการับความรู้ (Dormandy, 2019, p. 98)

มีผู้สนับสนุนข้ออ้างที่ว่า การเผยแพร่ความรู้นั้นไม่สามารถลดทอนลงได้ต่อการสร้างความรู้ แต่ยังคงเป็นการลดทอนในระดับของระยะ พอมาถึงตรงนี้เราอาจถามว่าทฤษฎีความเชื่อถืออยู่ตรงไหน เราควรเข้าใจคำกล่าวอ้างที่ว่าความไว้วางใจมีบทบาทสำคัญและมีความน่าสนใจในทางญาณวิทยาได้อย่างไร

ความไว้วางใจที่มักกล่าวถึงโดยนักญาณวิทยาทางสังคม เป็นความเชื่อมั่นทางญาณวิทยาที่เชื่อกัน ว่าต้องอาศัยความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมในทางญาณวิทยา ซึ่งข้อความดังกล่าวให้เหตุผลสำหรับความเชื่อจะเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจอย่างหนึ่งว่าผู้พูดกำลังพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ความเชื่อที่แท้จริง

เกี่ยวข้องกับผู้พูดผ่านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร และเป็นเรื่องธรรมดาที่การสื่อสารเกี่ยวข้องกับประเภทของความตั้งใจร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน การปฏิบัติที่เพิ่มความรู้ผ่านความเชื่อแบบญาณวิทยาจะเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความไว้วางใจของผู้อื่นในเรื่องความจริง ความน่าเชื่อถือ หรือความน่าเชื่อถือทางญาณวิทยาของแหล่งที่มา เป็นความไว้วางใจแบบญาณวิทยาที่ดำเนินการในขอบเขตต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ วารสารศาสตร์ที่มีชื่อเสียง และพจนานุกรม (McDowell, 2002, p. 54)

วิธีหนึ่งในการทำความเข้าใจคำกล่าวอ้างนี้ในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูล ตามแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมก็คือ ความไว้วางใจนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ที่เป็นการสื่อสารซึ่งเข้าใจว่าเป็นความรู้ที่ไม่อาจลดทอนลงได้ ควบคู่ไปกับความรู้ที่ประเภทอื่น ๆ สร้างขึ้น เช่น ความรู้อุปนัยและความรู้ความเข้าใจ อีกวิธีหนึ่งในการทำความเข้าใจข้อเรียกร้องนี้ก็คือ การปฏิเสธลดทอนนิยมเชื่อว่าเป็นวิธีที่น่าสนใจ และได้ผลมากกว่าในการทำความเข้าใจทฤษฎีความน่าเชื่อถือ ข้อเรียกร้องของแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมคือการเผยแพร่ความรู้เป็นปรากฏการณ์ทางญาณวิทยาที่สำคัญและลดทอนลงต่อการสร้างความรู้โดยพื้นฐานแล้วผู้ฟังจะวางใจผู้พูดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้พูดพูด

สมมติว่าเรายอมรับแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมมักจะพบลักษณะของคำถามที่ตามมาคือ การเผยแพร่ความรู้สามารถสรุปได้โดยใช้ญาณวิทยากระแสหลักหรือไม่? แม้ว่าการเผยแพร่ความรู้จะไม่ลดทอนลงต่อการสร้างความรู้ แต่เราสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทั้งสองอย่างเป็นเอกภาพได้หรือไม่? ซึ่งไม่ใช่คำถามเดียวกันกับคำถามตามแนวทางการลดทอนนิยม คำถามแรกเกี่ยวกับการลดทอนนิยม ถามว่าความรู้ในการสื่อสารซึ่งถือเป็นแหล่งความรู้พื้นฐานสามารถลดทอนลงเป็นความรู้ที่ไม่ได้รับการยืนยันบางประเภทได้หรือไม่ คำถามที่สองสามารถลดทอนการเผยแพร่ความรู้ไปสู่การสร้างความรู้ได้หรือไม่ สมมติว่าเราตอบว่าไม่ทั้งสองอย่างของคำถามเหล่านี้ เราอาจถามว่าการสร้างความรู้และการเผยแพร่ความรู้แบบรวมเป็นเอกภาพเป็นไปได้หรือไม่ นั่นคือเราสามารถถามได้ว่าทั้งสองแนวทางสามารถเข้าใจได้หรือไม่โดยใช้แหล่งข้อมูลทางทฤษฎีเดียวกันภายในกรอบทฤษฎีเดียว ตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้ข้อมูลร่วมกันก็คือข้อมูลที่เชื่อถือได้ ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านความน่าเชื่อถือสามารถแยกความแตกต่างระหว่างการสื่อสารที่ต้องวิเคราะห์ทั้งในแง่ของกระบวนการที่เชื่อถือได้ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้ที่แตกต่างกันจากกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้และในลักษณะที่ไม่สามารถสรุปในแง่ของกระบวนการอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จต้องอยู่ในเงื่อนไขที่น่าเชื่อถือ

สำหรับทฤษฎีความน่าเชื่อถือสามารถตีความได้ว่าเป็นการเสนอรายละเอียดที่ไม่เป็นเอกภาพในการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้พิจารณาโครงสร้างของรายละเอียดที่ไม่เป็นเอกภาพ เช่นเดียวกับรูปแบบอื่น ๆ ของแนวทางการปฏิเสธลดทอนนิยม ทฤษฎีดังกล่าวเชื่อว่ามีสองวิธีที่จะรู้ โดยระหว่างการถ่ายทอด และไม่สามารถลดทอนลงไปยังอีกวิธีหนึ่งไม่ได้ ซึ่งไม่มีความเป็นเอกภาพทางทฤษฎีระหว่างสองวิธีนี้ ตัวอย่างเช่น เราอาจให้ข้อมูลผู้พิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับการสร้างความรู้ในแง่ของความเชื่อที่แท้จริงโดยมี

หลักฐานเพียงพอ จากนั้นให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในการถ่ายทอดความรู้ในแง่ของความเชื่อที่จริงซึ่งมีพื้นฐานมาจากความไว้วางใจที่ถูกต้องทางศีลธรรมของผู้พูด ในทัศนะดังกล่าว คือ “การทำให้รู้” แต่สิ่งเหล่านี้จะไม่ใช่วัตถุที่น่าสนใจทางทฤษฎี มุมมองดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบของความสอดคล้อง ตัวอย่างเช่น คนหนึ่งอาจปกป้องความรู้ว่า “ความเชื่อที่จริงอย่างถูกต้อง” แต่แล้วก็ให้รายละเอียดไม่เป็นเอกภาพ “อย่างเหมาะสม” สำหรับความรู้ที่สร้างขึ้นและสำหรับความรู้ที่ถ่ายทอด ตัวอย่างเช่น เราอาจปกป้องการสร้างความรู้ในแง่ของหลักฐานที่เหมาะสมและการถ่ายทอดความรู้ในแง่ของความไว้วางใจที่เหมาะสมทางศีลธรรม ทัศนะดังกล่าวจะ “มีความเป็นเอกภาพ” ในเฉพาะบริบทที่เฉพาะเจาะจง จะเห็นว่า คำให้การของประจักษ์พยานที่มีความน่าเชื่อถือต้องมีความเป็นเอกภาพ ในพื้นฐานของการมีหลักฐานที่เหมาะสม และต้องมีความสอดคล้องกับความไว้วางใจเกี่ยวกับบริบทของศีลธรรม ซึ่งบริบททางศีลธรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจทางสังคม ดังนั้นความเชื่อมั่นทางญาณวิทยาจึงมีความจำเป็นที่สอดคล้องกับกับความไว้วางใจทางสังคม โดยลำดับต่อไปผู้เขียนจะกล่าวถึงสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนเกี่ยวกับคำให้การของประจักษ์พยานในลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ และจะถือเป็นคำให้การได้หรือไม่

สื่อสังคมออนไลน์เป็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

ญาณวิทยาเชิงสังคมในประเด็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน มีความเกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ปัจจุบันในรูปแบบของเว็บไซต์บนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube ที่เป็นแพลตฟอร์มหรือช่องทางการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ในรูปแบบของ ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือข้อความเสียง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ใช้งานทั้งหมดสามารถพูดคุยกันได้อย่างเท่าเทียมและมีเสรีภาพ ซึ่งมีผู้ใช้งานจำนวนมากสามารถเข้าถึงการบริการของแพลตฟอร์มที่มีความเป็นสาธารณะหรือกึ่งสาธารณะได้ว่าเป็นแหล่งที่มาของความรู้ได้ในมิติของญาณวิทยาเชิงสังคมอีกแบบหนึ่ง

ญาณวิทยาทางสังคมให้ความสนใจและมุ่งศึกษาการได้มาซึ่งความเชื่อที่นาเชื่อถือจากคำบอกเล่าของผู้อื่น การออกแบบทางญาณวิทยาของสถาบันที่รับผิดชอบการสร้างและเผยแพร่ความรู้ และนโยบายมิติทางสังคมของความรู้ต่อความเข้าใจในความรู้ ความเชื่อที่มีเหตุผลและความมีเหตุผล (Godler et al., 2020, p. 214) นอกจากนี้ยังมีผู้ที่เสนอวิธีการในการประเมินความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ผ่านญาณวิทยาเชิงสังคมโดยมุ่งสนใจหลักฐานเชิงสังคม เช่น คำบอกเล่าของผู้อื่น ข่าวลือ ทฤษฎีสมคบคิด ข่าวหรือข้อมูลที่สร้างโดยฝูงชน รวมถึงเรื่องซุบซิบ (ศิริประภา ชวนะระญาณ, 2564, หน้า 9) เพื่อให้เห็นภาพของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ชัดเจนขึ้น ผู้เขียนจะเข้าสู่รายละเอียดของคำให้การของประจักษ์พยานในลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์

รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของประจักษ์พยานค่อนข้างจำกัดอยู่ในรูปแบบของคำพูดเท่านั้นจึงจะอยู่ในรูปแบบของคำให้การ ซึ่งมีลักษณะที่ความเข้มงวด ในขณะที่บางลักษณะของคำให้การที่มีความเข้มงวดไม่มากนักก็อาจจะเป็นคำให้การได้ ตัวอย่างเช่น Coady (1992, pp. 64-65) ให้เหตุผลว่าคำพูดถือเป็นคำให้การก็ต่อเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะนำเสนอหลักฐานต่อบุคคลอื่นในหัวข้อที่ทราบว่ามีข้อพิพาทที่ต้องการหลักฐาน ในมุมมองของเหตุผลรับรองคำให้การ (Lackey, 2010, p. 321) คำให้การจะจำกัดเฉพาะการใช้คำพูดที่มาพร้อมกับความมั่นใจของผู้พูดว่าคำกล่าวนั้นเป็นความจริง ซึ่งเป็นการเชื่อเชิญให้ผู้ฟังไว้วางใจผู้พูด ในมุมมองดังกล่าวเน้นถึงความตั้งใจของผู้พูดและลักษณะเชิงบรรทัดฐานของคำให้การ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเราก็มักจะดำนิให้การเป็นพยานในกรณีของความเท็จ (Tollefsen, 2009, p. 9)

สำหรับคำให้การที่ยอมรับได้นั้น ประจักษ์พยานเป็นเพียงการบอกเล่าโดยทั่วไป (Sosa, 1991, p. 215) Sosa นิยามคำให้การว่าเป็น “คำกล่าวเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อของใครบางคนซึ่งอาจชี้นำไปยังสิ่งทั่ว ๆ ไป ไม่ได้กล่าวถึงใครเป็นพิเศษ” (Sosa, 1991, p. 215) ไม่มีข้อกำหนดว่าผู้พูดต้องตั้งใจที่จะถ่ายทอดข้อมูลโดยที่ยังคงมีประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อข้อมูล

รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของคำให้การของ Sosa มีความเหมาะสมกับบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างมาก โดยมุ่งเน้นไปที่กรณีของ Twitter โดยผู้ใช้ Twitter ส่งข้อความไปยังอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงสังคมในสื่อสังคม ไม่ได้มุ่งเป้าไปที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แม้ว่าผู้ใช้ Twitter จะนำข้อความดังกล่าวไปยังผู้ติดตามหรือแท็กบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตามโครงสร้างของ Twitter แต่ข้อความสามารถแพร่กระจายไปไกลกว่าผู้ติดตามที่มีอยู่ และแม้กระทั่งเผยแพร่ในสำนักข่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อมูลที่อนุญาตให้แชร์บนสื่อสังคมออนไลน์จะเหมาะสม ข้อมูลดังกล่าวยากที่จะแยกแยะระหว่างข้อมูลที่น่าเชื่อถือและข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ (Lackey, 2006, p. 193) จุดประสงค์ของการตระหนักถึงตัวอย่างของประจักษ์พยานก็คือว่าเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับคุณค่าทางญาณวิทยาและบรรทัดฐานบางอย่างสำหรับความเชื่อ คำพูดที่ไม่ให้ข้อมูลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน (Lackey, 2008, pp.13-36) ได้เสนอรายละเอียดสำหรับทางเลือกอื่น ๆ เป็นการแยกส่วนซึ่งเสนอข้อกำหนดสำหรับการมีเจตนาของผู้พูดที่จะแจ้งให้ผู้อื่นรับรู้ ที่จำกัดคำให้การเพื่อให้ข้อมูลเท่านั้นในมุมมองของ Lackey บางคนแสดงคำให้การเท่าที่อยู่ในเนื้อหาที่สามารถสืบสารได้อย่างมีเหตุผลที่จะถ่ายทอดข้อมูลที่รับต่อผู้อื่นจากมุมมองของคำให้การที่ได้นำเสนอแล้วนั้นนำมาใช้กำหนดลักษณะของคำพูดบนแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน สำหรับจุดประสงค์ในตอนนี้มีจุดประสงค์เพียงอย่างเดียวที่สำคัญคือการเผยแพร่คำให้การต้องมีข้อมูลในทางใดทางหนึ่งจึงจะนับเป็นคำให้การได้ ซึ่งไม่รวมถึงกรณีล้อเลียน แสดงความคิดเห็นแบบเป็นกันเอง และตอบกลับอย่างสุภาพ

พิจารณาสถานการณ์ต่อไปนี้ ผู้ใช้ Twitter ส่งต่อข้อความของ post today ในเดือนมีนาคม 2022 เกี่ยวกับ “การเปิดพื้นที่การเมืองให้คนรุ่นใหม่บริหารประเทศ ส.ส. บัญชีรายชื่อ ปชป. หนุนแนวคิดอดีตนายกฯ “อานันท์” เปิดพื้นที่การเมืองให้คนรุ่นใหม่บริหารประเทศสร้างประชาธิปไตย และคนรุ่นใหม่เล็กสร้างกำแพง

กีดกัน” และมีผู้ที่เห็นการแชร์ข้อความดังกล่าวแล้วมีการแชร์ต่อทำให้ข้อมูลจากผู้ใช้ Twitter นี้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านกลุ่มคนผู้ใช้ Twitter ในช่วงเวลานี้ข้อความต้นฉบับ (ความรู้พื้นฐาน) ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

หลายคนที่รีทวีตข้อความนั้นด้วยความตั้งใจที่จะแจ้งข้อมูลให้กับผู้อื่นได้รับรู้เป็นการเรียกร้องความสนใจไปยังสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นหลักฐานที่คนอื่นจำเป็นต้องได้รับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงและในการแชร์ข้อมูลนั้นผู้แชร์ได้เปลี่ยนแปลงบางส่วนของเนื้อหาที่ไม่ใช่ข้อมูลให้เป็นเนื้อหาเดียวกับเนื้อหาที่ให้ข้อมูลมา แม้ว่าจะเป็นเนื้อหาที่เป็นข้อมูลเท็จก็ตาม ไม่ใช่ว่าคำพูดจะบิดเบือนเมื่อส่งผ่านกลุ่มคน แต่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนไป ข้อมูลข่าวสารของข้อความสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับคำพูดที่เป็นข้อมูลต้นฉบับ (ความรู้พื้นฐาน) เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีชุดคำพูดที่สามารถเป็นข้อมูลต้นฉบับได้ว่าหลังจากการสื่อสารผ่านกลุ่มคนแล้ว ข้อมูลที่เป็นคำเริ่มต้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากข้อเท็จจริง พอมาถึงตรงนี้จะเห็นว่าเราไม่ได้สนใจว่าข้อมูลจากคำบอกเล่าของประจักษ์พยานมีค่าทางญาณวิทยาหรือไม่เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งไปที่คำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าจะสามารถเป็นหลักฐานได้หรือไม่ นั้นหมายถึงความน่าเชื่อถือต่อข้อมูลที่เป็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

ความเชื่อตามคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

ตัวอย่างของการพิจารณาความเชื่อตามคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน ผู้เขียนยกตัวอย่างข้อความจาก Twitter ที่มีคนจำนวนมากเชื่อว่าหากเด็ก ๆ ที่รับการฉีดวัคซีนจะได้รับผลกระทบจากการฉีดวัคซีนป้องกันโรค COVID ข้อพิจารณาเพิ่มเติมว่าผู้ที่เขียนข้อมูลใน Twitter มีความเห็นว่าวัคซีนไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กและอ้างถึงการศึกษาที่ตนเชื่อว่าเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ว่าวัคซีนไม่ปลอดภัยด้วย Twitter นี้ ผู้ให้ข้อมูลมีความตั้งใจที่จะแจ้งให้กับบุคคลอื่นได้รับรู้ด้วย และกำลังแสดงความเชื่อที่เขามีต่อวัคซีนป้องกันโรค COVID ว่าไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ขณะนี้ข้อความใน Twitter ดังกล่าวนั้นได้รับความสนใจและเริ่มมีการแชร์ข้อมูลผ่านเครือข่ายของผู้ใช้ Twitter มีผู้ใช้งาน Twitter บางคนยังใช้ Twitter เพื่อเป็นข้อมูลและส่งต่อเพื่อแจ้งให้ผู้อื่นทราบด้วย อย่างไรก็ตามยังมีผู้ใช้ Twitter ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็กในการฉีดวัคซีนโดยเชื่อว่าการฉีดวัคซีนไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก และเชื่อว่าใครก็ตามที่โพสต์ทวีตและแชร์ทวีตดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไร้สาระและไม่เป็นความจริง แต่ผู้สนับสนุนการฉีดวัคซีนในเด็กดังกล่าวก็ทำการรีทวีตพร้อมคำบรรยายเพิ่มเติมว่า “อ้าว” แล้วข้อความเกี่ยวกับวัคซีนก็ไม่ได้ให้เหตุผลอื่นรับรอง

ผู้ที่สนับสนุนการฉีดวัคซีนสื่อสารโดยการส่งข้อมูลเดียวกัน และสมมติว่าไม่มีใครที่มีเหตุผลแสดงข้อโต้แย้งหรือให้เหตุผลในการสนับสนุนเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนต่อเนื้อหาของข้อมูลต้นฉบับ ซึ่งเชื่อว่าผู้ที่สนับสนุนการฉีดวัคซีนไม่มีเหตุผลอื่นจึงทำเช่นนั้น ประเด็นนี้ไม่ถือว่าการพูดของผู้สนับสนุนการฉีดวัคซีนเป็นคำให้การในรูปของประจักษ์พยาน ดังนั้นแม้ว่าจะสามารถบอกคนอื่น ๆ เกี่ยวกับสถานะขณะนั้นของความไม่น่าเชื่อถือผ่านทาง Twitter ของผู้ที่มีความกังวลเกี่ยวกับวัคซีน ประเด็นคือว่าบนแพลตฟอร์มสื่อสังคม

ออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนแพลตฟอร์มเช่น Twitter คุณสมบัติของการพูดที่ประกอบด้วยข้อมูลเดียวกันสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นการบิดเบือนได้เมื่อข้อมูลนั้นผ่านการแชร์หรือรีทวีตโดยผู้ที่อยู่ในเครือข่ายของ Twitter แม้ทวิตเดียวกันกับชื่อเดียวกันคำว่า “ว้าว” อีกนัยหนึ่งอาจเป็นตัวแทนของการวิจารณ์เชิงสาเหตุและยังหมายถึงปริมาณของข้อมูลจากวัดขึ้นความสงสัยที่ออกแบบมาเพื่อดึงดูดความสนใจของหลักฐานที่อ้างอิง Lackey (2006) เน้นว่าจำเป็นต้องมีความหมายเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนซึ่งเชื่อมโยงเนื้อหาของข้อความกับข้อมูล (หรือการขาดข้อมูล) ที่กำลังถูกถ่ายทอด ปัญหาคือเมื่อข้อความถูกแชร์ผ่านกลุ่มคน ความหมายเชิงปฏิบัติจะเปลี่ยนไป และความหมายเดิมอาจสูญหายและบิดเบือนได้ สภาวะแวดล้อมแบบญาณวิทยาบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Twitter เป็นบริบทที่อยู่ในลักษณะของผู้ฟังหรือผู้ติดตามซึ่งมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนบริบทในสภาพแวดล้อมประเภทนี้ แนวคิดเรื่องประจักษ์พยานอาจจะไม่ทำให้เข้าใจมากนัก

กรณีของการแบ่งปันข้อมูลบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เป็นการแพร่กระจายของข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง มีความเสี่ยงต่อรูปแบบการรับรองเหตุผลที่เปลี่ยนแปลงไป การมุ่งความสนใจไปที่คำให้การจะละเลยต่อความซับซ้อนของลักษณะการพูดที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามการเคลื่อนไหวของข้อมูลผ่านเครือข่าย ซึ่งมีวิธีคิดที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของญาณวิทยาทางสื่อออนไลน์ และบรรทัดฐานหรือคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันข้อมูล นอกจากนี้ยังมีนัยสำหรับการสร้างแบบจำลองตามตัวแทนและหน่วยงานที่ได้รับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งประเมินและหาข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลที่แพร่กระจายผ่านโครงสร้างเครือข่ายต่าง ๆ หรือลำดับชั้นของข้อมูล (Zollman, 2013, pp. 8-9)

กรณีตัวอย่างดังกล่าวมักจะเชื่อว่า ประเภทของการสื่อสารระหว่างตัวแทนนั้นเป็นการให้เหตุผลอย่างไรก็ตาม หากสิ่งที่โต้แย้งในที่นี้มีความถูกต้อง การทำให้เข้าใจเช่นนี้สามารถบิดเบือนปัญหาทางญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายของข้อมูลและทำให้เข้าใจผิดได้อย่างมากทางสื่อสังคมออนไลน์ จึงสร้างจุดบอดสำหรับวิธีแก้ปัญหที่เป็นไปได้ต่อประเภทของความรับผิดชอบทางญาณวิทยาที่เรามี เมื่อเลือกแบ่งปันบางสิ่ง ดังนั้นญาณวิทยาทางสังคมจึงต้องมีขอบเขตทางแนวคิดที่กว้างกว่าคำให้การ ต้องพิจารณาว่าผู้ที่เกี่ยวข้องควรทำอะไรในบริบทที่ซึ่งข้อความเดียวกันสามารถเป็นตัวอย่างของประจักษ์พยานได้หลายมิติผ่านการถ่ายทอดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ จะเห็นได้ว่าในบางครั้งความเชื่อมั่นทางญาณวิทยาอาจจะไม่เพียงพอต่อความไว้วางใจของผู้ที่รับข้อมูลเนื่องจากการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีโอกาสในการบิดเบือนข้อมูลได้ง่าย และด้วยปัญหาของการเชื่อตามคำบอกเล่าของประจักษ์พยานแสดงให้เห็นว่าแนวคิดของคำบอกเล่าของประจักษ์พยานอาจจะไม่เพียงพอต่อความไว้วางใจในการเลือกรับข้อมูล

บทสรุป

การนำเสนอปัญหาความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทฤษฎีญาณวิทยาทางสังคม พบว่า ทฤษฎีความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานสามารถนำมาประเมินความเชื่อมั่นของคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้ ในทางญาณวิทยาความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้รับคำบอกเล่าได้รับรู้คำบอกเล่าจากผู้อื่น แต่ยังคงไม่เพียงพอต่อความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจทางสังคม และคำบอกเล่าของประจักษ์พยานมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ไม่สามารถนำมาเป็นประจักษ์พยานหรือหลักฐานทางสังคมได้ เป็นคำบอกเล่าที่ไม่มีเหตุผลสนับสนุนคำให้การนั้น อีกทั้งยังเป็นคำบอกเล่าที่ทำให้ผู้รับข้อมูลมีการวิเคราะห์บิดเบือนไปจากข้อมูลต้นฉบับ และลักษณะที่สอง คำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่สามารถเป็นหลักฐานทางสังคมได้เป็นข้อมูลที่ได้รับข้อมูลสามารถเชื่อมั่นได้แม้จะผ่านการแชร์ผ่านเครือข่ายและมีผู้คนแสดงความคิดเห็นต่อข้อความนั้นด้วยการแสดงเหตุผลที่สอดคล้องกับสภาพการณ์นั้นซึ่งทำให้ผู้รับข้อมูลหรือผู้รับคำบอกเล่ามีความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้ สำหรับการประเมินความเชื่อมั่นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่มีความน่าเชื่อถือจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคม และชุมชน เป็นส่วนหนึ่งเพื่อประกอบการประเมินความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี, และนุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2562). *การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ไต้ชาวไฉ-ติจิท. (2564, 25 กรกฎาคม). เปิดสถิติคนไทยเสพติด 'ออนไลน์' โซเชียล' สูงติดอันดับโลก *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/950958>
- ศิริประภา ชวะนะญาณ. (2564). *มิติเชิงสังคมของความรู้: ญาณวิทยาเชิงสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chadwick, A., & Vaccari, C. (2019). *News sharing on UK social media: Misinformation, disinformation, and correction*. Loughborough: Online Civic Culture Centre, Loughborough University.
- Coady, C. A. J. (1992). *Testimony: A philosophical study*. New York: Oxford University Press.
- DiFonzo, N., & Bordia, P. (2007). Rumor, gossip and urban legends. *Diogenes*, 54(1), 19-35.
- Dormandy, K. (Ed.). (2019). *Trust in Epistemology*. London: Routledge.
- Godler, Y., Reich, Z., & Miller, B. (2020). Social epistemology as a new paradigm for journalism and media studies. *New Media & Society*, 22(2), 213-229.

- Lackey, J. (2006). The nature of testimony. *Pacific Philosophical Quarterly*, 87(2), 177-197.
- Lackey, J. (2008). *Learning from words: Testimony as a source of knowledge*. Oxford: Oxford University Press.
- Lackey, J. (2010). *Learning from words: Testimony as a source of knowledge*. Oxford: Oxford University Press.
- Lazer, D. M. J., Baum, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., ... Zittrain, J. L. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), 1094-1096.
- Magnus, P. D. (2009). On trusting Wikipedia. *Episteme*, 6(1), 74-90.
- Pennycook, G., & Rand, D. G. (2019). Lazy, not biased: Susceptibility to partisan fake news is better explained by lack of reasoning than by motivated reasoning. *Cognition*, 188, 39-50.
- Shu, K., Bhattacharjee, A., Alatawi, F., Nazer, T. H., Ding, K., Karami, M., & Liu, H. (2020). Combating disinformation in a social media age. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 10(6), e1385.
- Sosa, E. (1991). *Knowledge in perspective: Selected essays in epistemology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tollefsen, D. P. (2009). Wikipedia and the Epistemology of Testimony. *Episteme*, 6(1), 8-24.
- Zollman, K. J. (2013). Network epistemology: Communication in epistemic communities. *Philosophy Compass*, 8(1), 15-27.

แนะนำผู้เขียน

พันเอกคำนึง เจนการ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: kjenkarn@yahoo.com

รองศาสตราจารย์ ดร.วิภารัตน์ แสงจันทร์

ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: feduwrj@ku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชากร ศรีสาคร

ศศ.ม. (ดุริยางคไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
E-mail: prachakons@nu.ac.th

นายธุวานันท์ คำลือ

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: dhuwanan.k@gmail.com

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) จุฑารัตน์ เกตุปาน

ศศ.ม. (จารึกภาษาตะวันออก) มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
E-mail: jutaratkat.004@gmail.com

ดร.สายหยุด บัวทุม

ศศ.ด. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
E-mail: Ajsaiyutbuathum@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ อัมโร

Ph.D. (Ethnomusicology) Durham University, United Kingdom
อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
E-mail: tata@nu.ac.th

นางสาวศุภรวิณ์ ประเสริฐ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: supparawin@gmail.com

ดร.อรรถัย ชินอัครพงศ์

ศศ.ด. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: ochin1965@gmail.com

นายรณฤทธิ์ ไหมทอง

ศศ.ม. (ดุริยางค์ไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

E-mail: ronnarit_2536@hotmail.com

ดร.ธัญฐากุล พรทิพยพานิช

ปร.ด. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาการภาษาและวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

E-mail: Thanatthakul.ph@ku.th

นายวิชชกานต์ เมธาวีริยะกุล

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

E-mail: witchatkarn.ma@rd.go.th

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต

อ.ด. (ภาษาศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

E-mail: offy49@gmail.com

นางสาวกุลณัฐ บางสุข

นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

E-mail: ppuy7334@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ่น

อ.ด. (สาขาวิชาภาษาไทย สายวรรณคดีไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

E-mail: phatchalinj@hotmail.com

นายวราเมษ วัฒนไชย

อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

E-mail: Khimsay@yahoo.com

นายปรีชา บุตรรัตน์

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: b.preecha@kkumail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี

Ph.D. (Philosophy) Kurukshetra Univ., India

อาจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: wichian@kku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

Ph.D. (Philosophy & Religion) Banaras Hindu Univ., India

อาจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: prapakae@kku.ac.th

ข้อมูลสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

การส่งต้นฉบับ - ผู้เขียนส่งต้นฉบับพิมพ์ 1 ชุดและอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ พร้อมจดหมายนำที่มีข้อมูลของผู้เขียน ได้แก่ ชื่อ-สกุล ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน คุณวุฒิการศึกษา (ชื่อปริญญาและสถาบัน) สถานที่ติดต่อ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุผู้รับผิดชอบบทความ (corresponding author) ด้วย ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เขียนชื่อแรก จากนั้นส่งต้นฉบับผ่านทางระบบส่งต้นฉบับออนไลน์ทางเว็บไซต์ www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index

ต้นฉบับ - ความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ขนาดกระดาษกว้าง 18.2 ซม. ความสูง 25.7 ซม. (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน 3 ซม. ขอบซ้ายและขวา 2 ซม. และขอบล่าง 2 ซม. บทความที่เขียนด้วยภาษาไทยและภาษาไทยที่มีภาษาอังกฤษผสม ให้ใช้ตัวอักษร “Cordia New ขนาด 14” โดยกำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 ส่วนบทความภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร “Cordia New ขนาด 14” โดยกำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 โดยเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	หนา	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	หนา	ชิดซ้าย	14
บทคัดย่อ	หนา	ชิดซ้าย	14
เนื้อหาบทคัดย่อ	ปกติ	-	13
หัวข้อแบ่งตอน	หนา	ชิดซ้าย	14
หัวข้อย่อย	หนา	ใช้หมายเลขกำกับ	14
บทความ	ปกติ	-	14
การเน้นความในบทความ	หนา	-	14
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	13
ข้อความอ้างอิง	เอียง	-	14
บรรณานุกรม	หนา	กลางหน้ากระดาษ	14

****ความยาวหน้าหนาแรกของต้นฉบับ (ชื่อเรื่อง ผู้เขียน บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษและคำสำคัญ) ความยาวไม่เกิน 1 หน้า**

รูปแบบและภาษา - ผู้เขียนบทความควรใช้รูปแบบการเขียนบทความและสำนวนภาษาเหมาะสมกับลักษณะของบทความทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป มีการตรวจทานต้นฉบับแล้วเป็นอย่างดีทั้งรูปแบบและการสะกด

การอ้างอิง - แหล่งข้อมูลทั้งหมดที่อ้างอิงในบทความต้องปรากฏตามลำดับตัวอักษรในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความโดยใช้ระบบเดียวกันทั้งเรื่อง คือ APA 6th Edition (ดูรายละเอียดการเขียนเอกสารอ้างอิงได้ที่เว็บไซต์ www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index) ผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด

บทคัดย่อ - ผู้เขียนบทความต้องแนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งสรุปสาระสำคัญของบทความ โดยแยกหน้าต่างหากไม่รวมอยู่ในบทความ บทคัดย่อไม่เกิน 10 บรรทัดสำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และไม่เกิน 200 คำสำหรับบทความภาษาอังกฤษ หรือบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ **ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องทางไวยากรณ์และการใช้ภาษาเอง** สำหรับบทความที่เขียนด้วยภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้แนบบทคัดย่อภาษาไทย ส่วน abstract สามารถใช้ภาษาที่เขียนบทความได้ แต่ผู้เขียนต้องรับผิดชอบความถูกต้องของภาษาเอง

คำสำคัญ - ผู้เขียนต้องกำหนดคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ถึง 6 คำ สำหรับบทความด้วย โดยเรียงคำสำคัญตามระดับความเกี่ยวข้องกับบทความ

บทความจากวิทยานิพนธ์หรือส่วนหนึ่งของการศึกษา - ให้ระบุข้อความไว้ที่เชิงอรรถ เช่น

“บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ...”

“บทความนี้ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง ...”

“บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ...”

พร้อมระบุปริญญา สาขาวิชา สถาบัน และปี

ลิขสิทธิ์ - บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียนบทความ ผู้ใดต้องการตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรแล้ว จะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กองบรรณาธิการจะส่งวารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์ให้แก่ผู้เขียนจำนวน 1 ฉบับ หากผู้เขียนต้องการได้บทความที่ตีพิมพ์เพิ่มเติม สามารถดาวน์โหลดหรือสั่งพิมพ์ได้ที่หน้าเว็บไซต์ของคณะมนุษยศาสตร์ (www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index)

ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ - กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อได้รับบทความที่ส่งให้แล้ว และจะแจ้งผลการพิจารณาบทความให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ และสามารถตรวจสอบสถานะของบทความได้ที่เว็บไซต์ www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index อย่างไรก็ดี บทความที่แก้ไขต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้วอาจได้รับการพิจารณานำลงตีพิมพ์ก่อน

ส่วนประกอบของบทความ - บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์ ผู้เขียนสามารถกำหนดหัวข้อตามความเหมาะสม ส่วนบทความวิจัย กำหนดหัวข้อหลักโดย **ไม่ต้องใส่ตัวเลข** ดังนี้

1. **บทนำ (Introduction)** – อาจประกอบด้วย ที่มาของปัญหาการวิจัย, ทฤษฎีและ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, จุดประสงค์และ/หรือคำถามวิจัย
2. **วิธีการวิจัย (Method)** – ประกอบด้วย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ร่วมในการวิจัย, เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือเก็บข้อมูล, วิธีการเก็บข้อมูล, และวิธีการวิเคราะห์และ/หรือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. **ผลการวิจัย (Findings)** – ตามจุดประสงค์หรือคำถามวิจัยที่ตั้งไว้
4. **การอภิปรายผล (Discussion)**

5. **บทสรุป** (รวมทั้งการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะ ถ้ามี) (Conclusion, Implementation, and Recommendations – if applicable)

หมายเหตุ อาจารย์รวมหัวข้อ 3 และ 4 เป็น “ผลการวิจัยและการอภิปรายผล” (Findings and Discussion) หรือรวม 4 และ 5 เป็น “การอภิปรายผลและบทสรุป” (Discussion and Conclusion) ก็ได้

ในแต่ละหัวข้อหลักอาจมีการแบ่งเป็นหัวข้อย่อยๆ ก็ได้ แต่ทั้งนี้ หัวข้อย่อยต้องมีระดับหัวข้อ (levels of heading) ไม่ตรงกับหัวข้อหลัก

ตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ← หัวข้อหลัก (Heading)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) ← หัวข้อย่อย (Subheading)

.....

.....

เครื่องมือ (Research Instruments)

.....

.....

วิธีการเก็บข้อมูล (Data Collection)

.....

.....

ผลการวิจัย (Findings) ← หัวข้อหลัก (Heading)

Notes to Contributors

Submission of manuscript - Submit a copy of the manuscript and an electronic file with a cover letter including the author's (or authors') name, academic title, affiliation, education background (for the 'Contributors' page), contact address, convenient phone number, and e-mail address. For the paper written by more than one author, a corresponding author should be clearly indicated, but the corresponding author's name may not appear as the first author. The manuscript can be submitted to the journal through online submission via www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index

Manuscript preparation - Submissions should not exceed 15 pages in length (including references), double-spaced, typed on one side of B5 paper with the 14-point Cordia New font. The following marginal widths should be followed: top 3 cm, left and right 2 cm, bottom 2 cm.

List of text	Font Style	Alignment	Size
Article	Bold	Page Center	18
Author	Bold	Align Right	14
Abstract Title	Bold	Align Right	14
Abstract	Regular	-	13
Heading	Bold	Align Right	14
Subheading	Bold	Numbering	14
Text	Regular	-	14
Emphasis	Bold	-	14
Table Text	Regular	-	13
Cited Text	Italic	-	14
Cited Document	Bold	Page Center	14

**** The first page includes the paper title, the author's name (s), Thai and English abstracts, and keywords.**

Style - Apply the writing format and language appropriate for generally-acceptable scholarly papers with careful proof of correct format and spelling.

References - All materials cited in the paper must appear alphabetically in the references at the end of the paper using the APA style. The same system of citing and referencing must be used throughout. The author is responsible for the accuracy of all cited materials. See more details about in-text citing and referencing at the website: www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index

Abstract - The author attaches an abstract summarizing the main concepts of the paper in a separate sheet. An abstract should not exceed 200 words. Non-Thai authors writing the paper in a language other than English can submit an English abstract or the abstract written in the language of the paper. The author, however, needs to be responsible for the accuracy of the language in the abstract.

Keywords - The author must specify three to six keywords for the paper arranged according to the level of relevance

Articles from thesis, dissertation, or part of the study - The author is required to mark the title with an asterisk and provide the following statement, for example, in the footnote with information about the degree, area of study, institute, and year.

“This article is part of the thesis entitled ...”

“This article is a revised version of a dissertation entitled ...”

“This article is part of the fulfillment of the course ...”

Copyrights - The copyrights of the articles published in the Journal of Humanities, Naresuan University belong to the authors of the articles. Anybody wishing to reprint or republish an article in JHNU must receive written permission from the author. The article accepted for publication in JHNU must not appear in any publications before appearing in JHNU. The author of an accepted article will receive a copy of the journal. More copies of the article may be downloaded or printed out at the webpage: [www. tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index](http://www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index)

Publication procedure - A letter of acknowledgement will be sent to the author when the submission is received. The author will be informed again via a letter or e-mail when the results from the three reviewers are received. The articles to be published in a particular issue are determined by the editor and the editorial board. Workflow status can be accessed and checked via www.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/index However, the papers properly and completely revised and edited first may be published first.

Elements of the article - For review articles or analytical and critical articles, the authors may determine the topics in the article as appropriate. Research articles, however, must consist of the following topics.

1. **Introduction** – consisting of the rationale or statement of the problem, theories and/or related literature and research, and objectives and/or research questions
2. **Method** – consisting of population/sample/participants (or data used), materials (used to collect the data), procedure, and data analysis and/or statistics used.
3. **Findings** – according to the objectives or research questions
4. **Discussion**
5. **Conclusion** (and Implementation, and Recommendations – if applicable)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง (Reference Examples)

1. วารสารทางวิชาการ (Journal articles)

ผู้แต่ง1, & ผู้แต่ง2. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่). เลขหน้า.

กาญจนา วิชาญปกรณ์. (2549). ระเด่นลันได: ประติษฐการแห่งอารมณ์ขันของวรรณกรรมล้อ. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 3(2), 15-26.

Williams, J., & Severino, C. (2004). The writing center and second language writers. *Journal of Second Language Writing*, 13(3), 165-172.

2. หนังสือ (Books)

ผู้แต่ง1, & ผู้แต่ง2. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง** (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ชาย โพธิ์สีดา. (2549). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

Cone, J. D., & Foster, S. L. (1993). *Dissertations and theses from start to finish: Psychology and related fields* (3rd ed.). Washington, DC: American Psychological Association.

กรณีหนังสือแปล (Translated books)

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่องที่แปล** [ชื่อต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
(ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.).

ฮารูกิ มูราคามิ. (2564). **ด้วยรัก ความตาย และหัวใจสลาย** *Norwegian Wood* [Noruwei no Mori] (นพดล เวชสวัสดิ์, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 8). ปทุมธานี: กำมะหยี่. (ต้นฉบับพิมพ์ปี พ.ศ. 2543).

Murakami, H. (2000). *Norwegian Wood* [Noruwei no Mori] (J. Rubin, Trans.). New York: Vintage International. (Original work published 1987).

กรณีหนังสือไม่ปรากฏปีพิมพ์ สถานที่พิมพ์ และสำนักพิมพ์ (Book with missing information)

(ม.ป.ป.) หรือ (n.d.) แทน ไม่ปรากฏปีพิมพ์ (no date)

ม.ป.ท. หรือ N.P. แทน ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ (no place of publication)

ม.ป.พ. หรือ n.p. แทน ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ (no publisher)

3. บทความหรือบทในหนังสือรวมเล่มที่มีบรรณาธิการ (Chapter in an edited book)

ผู้แต่งบทความหรือบท. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), **ชื่อหนังสือ** (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Barnlund, D. C. (1997). Communication in a global village. In L. A. Samovar, & R. E. Porter (Eds.), *Intercultural communication: A reader* (pp. 27-36). Belmont, CA: Wadsworth.

4. เอกสารการประชุมวิชาการ (Meeting, Symposia)

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่อง. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), **ชื่อการประชุม** (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

อุทัย ดุลยเกษม. (2532). การนำรูปแบบการเรียนรู้ด้านโครงงานวิทยาศาสตร์ไปพัฒนาครูที่ปรึกษาโครงงานในโรงเรียนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา. ใน **การประชุมวิชาการสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 2** (น. 12-33). ภาพลื่นธุ์: สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย. สืบค้น 29 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.thaiedresearch.org/article/info2.php?id=73>

Finch, A. E. (2004). Action research: Empowering the teachers-ESL article. In J. Kim (Ed.), *The 4th International Academic Research Conference in Business Social Science and Humanities* (pp. 85-100). Seoul, Republic of Korea: ROEES. Retrieved May 1, 2009, from <http://www.eslteachersboard.com/cgi-bin/articles/index.pl?noframes;read=950>

5. วิทยานิพนธ์และปริญญาานิพนธ์ (Dissertations and Theses)

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง** (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือ วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต หรือ Master's thesis). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ปาริชาติ กัณทาทรัพย์. (2545). **การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในเรื่องสั้นพม่า** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Nuchsong, S. (1997). *A Study of Learning Strategies of English Writing of Students at the United Rajabhat Institute of Buddha Chinnaraj* (Master's thesis). Phitsanulok: Naresuan University.

6. บทความจากนิตยสาร

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์, เดือน). ชื่อบทความ. **ชื่อนิตยสาร**, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่). เลขหน้า.

สมหมาย ปาริจัดต์. (2552, พฤษภาคม). ปฏิรูปการศึกษา ... มุมมองจาก อมเรศ ศิลลาอ่อน. **มติชนสุดสัปดาห์**, 29(1502), 34.

7. บทความจากหนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์, วัน เดือน). ชื่อบทความ. **ชื่อหนังสือพิมพ์**, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ประสาร มฤคพิทักษ์. (2552, 1 มิถุนายน). ประลองดองวิถี. **มติชนรายวัน**, น. 6.

กรณีบทความจากหนังสือพิมพ์ที่ไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้เริ่มต้นด้วยชื่อบทความ

ประลองดองวิถี. (2552, 1 มิถุนายน). **มติชนรายวัน**, น. 6.

การอ้างอิงที่สืบค้นทางออนไลน์ ให้ระบุวันที่สืบค้น และ URL ต่อท้าย ดังนี้

สืบค้น 1 มิถุนายน 2555, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu>

การอ้างอิงในเนื้อความ (In-text citation) ใช้ระบบนามปี เช่น

- ชาย โพธิ์สีตา (2549)
- ปาริชาติ กัณทาทรัพย์ (2545, หน้า 69)
- Williams & Severino (2004)
- Bamlund (1997, p. 29)

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นวารสารที่มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (refereed journal) โดยผู้ประเมินจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้ผู้ประเมินไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบผู้ประเมิน (double blind review) เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านภาษา วรรณคดี คติชน ปรัชญา ศาสนา ดนตรี และนาฏศิลป์ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ได้แก่ บทความวิจัย (research article) บทความปริทรรศน์หรือบทความวิจารณ์วรรณกรรม (review article) ที่มีลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแง่มุมความรู้ แนวคิด และประเด็นปัญหาต่างๆ และควรมีการอ้างอิงทฤษฎีหรือข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เชื่อถือได้ และมีการแสดงถึงการศึกษาค้นคว้า อย่างรอบด้าน และบทความหนังสือ (book review) ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือกำลังเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร หรือแหล่งอื่นใดมาก่อน

Policy for Publication

Journal of Humanities Naresuan University is a referred journal with double blind review (3 reviewers). The journal is dedicated to publishing scholarly articles in language, literature, folklore, philosophy, religion, music, and performing arts. The articles to be published in JHNU include research article, review articles, and book reviews that discuss, analyze, synthesize, or criticize particular concepts, issues, or problems. The articles should be well-researched with reliable sources. The paper submitted for publication must not be published or is under consideration for publication in other journals.

JOURNAL OF
HUMANITIES
NARESUAN UNIVERSITY

บทความวิจัย / บทความวิชาการ

- 01 การพัฒนาชุดฝึกทักษะครูช่างอุตสาหกรรมเพื่อสอนเป็นภาษาอังกฤษ
ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL)
คำนึ่ง เจนการ และวิภารัตน์ แสงจันทร์
- 23 การปรับปรุงเครื่องสายไทย กรณีศึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ยุธนา ด้พวรรณรัตน์
ประชากร ศรีสาคร
- 38 พหุความเป็นชายและความเป็นชายอำนาจนำในนวนิยายเรื่องชายแพศยา
ของ ว.วินิจฉัยกุล
ธวานันท์ คำสือ
- 53 เมืองหาง: สถานที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำให้การของคนไทยใหญ่
จุฑารัตน์ เกตุปาน
- 67 สัตว์ครึ่งจวานในปัญญาสชาดก: บทบาทและความสำคัญต่อการสื่อสารแนวคิด
ทางพระพุทธศาสนา
สายหยุด บัวทุม
- 82 บทเพลงหลายเวอร์ชัน: กรณีศึกษา “รักแก้อยู่เหนือกาลเวลา” เพลงประกอบละครชุด
สุภาพบุรุษจุฑาเทพ
ธรรศ อัมโร
- 102 References and Ideology in Harry Potter and the Deathly Hallows:
Hostility and Partisanship
Supparawin Prungserm and Orathai Chinakharapong
- 118 เพลงเชิดนอก กับการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก
ธนฤทธิ์ ไหมทอง
- 134 อุปลักษณ์เชิงมนโศกข์ของศาสนาพุทธและคริสต์ในภาษาไทย
ธัญญากุล พรทิพย์พานิช
- 158 การวิเคราะห์ระบบใจความหลักของข้อความเกี่ยวกับภาพบนทวิตเตอร์ (X)
วิชชกานต์ เมธาวีริยะกุล และเพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต
- 180 ภาพแทน “ร้านหนังสือ” ในนวนิยายเรื่องร้านหนังสือ 24 ชั่วโมงสุดท้ายของกิตติศักดิ์ คงคา
กุลณัฐ บางสูง พิชลินจ์ จินนุ่น และวราเมษ วัฒนไชย
- 197 ความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์
ปรีชา บุตรรัตน์ วิเชียร แสนมี และประภาส แก้วเกตุพงษ์